

Catholicki Posel.

Ludowy časopis,

wydawaný wot towarzstwa S. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Kusežanski.

Schtyrnaty lětník.

W Budyschinje.

Cjishcjač L. A. Donnerhaſ.

1876.

Wopischijeczo.

	str.
¶ nowomu lětu. Wot r.	1
Swjedženska protyla. Wot r.	72
Zadžewki a zakazne mandželstwa w civilnym a cyrkwiniskim zakonju. Wot r.	9
Swjata swojba (z wobrazom). Wot M. H.	17
Towarſtvo swj. džeczowſtwa Jezusowoho. Wot Skale	19
Psichepodaczo cyrkwiniskoho zamozjenja a cyrkwiniskich kubkow do swetlych rulow w fulomskej farſlej wosadze. Wot Fr. Sch.	22
Kardinal-archibiskop hrabja Ledochowski. Wot r.	29
Swjata Hanža Cješka. Wot M. Hornika	37
Najstostoinischemu knjezej Francej Bernertej. Wot M. H.	45
Bisłopska swjecieſzna. Wot r.	46
Protestantske ſudzenja wo katholskej cyrkwi. Wot J. Krala	50
Swjeczenie rochanta Franca Bernerta k bisłopej z Azota w Litomericach, 19. měrca 1876. Wot r.	57
W kotrej ryczi ma so w serbskich wnczernjach čitanjo zapocęćej. Wot r.	60
Pastyrski list wot kardinala Manninga. Wot Sk.	63
Czehohoda ma so w serbskich wnczerniach ze serbskim čitanjem zapocęćej? Wot r.	69
„Sandzel knjeza“ a „Braduj so njebojes kralowna.“ Wot r.	77
Měrczin Balcar. Wot Mich. Nöle	85, 93, 101
Pius IX., tsciecy lět bamž. Wot r.	109
Nowy cyrkwiniski zakon w Sakskej. Wot r.	117
Nomi a křesčansko-turkowska wójna. Wot M. H.	125
Ze serbsko-turkowskeje wójny. Wot M. H.	127
Milan, wjerch Serbskeje (z wobrazom). Wot M. H.	129
Nikola I., wjerch Čjornohórskej (z wobrazom). Wot M. H.	131
Dživne wozjewjenja w Marpingen. Wot r.	137
Turkowske ſurowoſcze. Wot r.	138
Turkowske nabozniſtvo. Wot r.	145
Nowa cyrkje w Serbach	147
W nastupanju wotmysleneje cyrkwe w Serbach. Wot J. H.	153
Spodziewne zdžerženjo katholikow w Japanskej. Wot r.	155
Krótkie ſtawizny hnadownoho města Noweje Krupki w Čzechach. Wot Žrouta	161, 173, 181, 189, 197, 207
Kat bje so katholskej cyrkwi w Turkowskej. Wot r.	164
Rezprawa na zhromadžizne w Baczenju čitana. Wot M. H.	167
Statistika katholikow w Sakskej. Wot r.	169
Statistika katholikow serbskich wosadow. Wot r.	175
Kardinal Antonelli. Wot r.	192
Podawki w Marpingen. Wot r.	200
¶ hodam. Wot r.	205
Rusko-turkowske praschenjo. Wot r.	210
Psichodona cyrkje w Baczenju. Wot M. H.	212
Nowinki a powiescie: Z Eujich a ze Sakskeje Z volkraja	
Cyrkwiniski powjestrnik ze serbskich wosadow	} stajne rubriki.
Naležnosće towarſtwa	
Darž a daň za cyrkje w Čjornecach abo Baczenju	

Cyrkwiniski powjestrnik ze serbskich wosadow

Naležnosće towarſtwa

Darž a daň za cyrkje w Čjornecach abo Baczenju

Katholicki Posok wobzanknje z džensniškim číslom swój schýrnath lětnik. Z pscheczelnym podpjeranjom dobroćivých a woporniwhých pscheczelov je so wón w našim ludje derje rozschérít a, schtož je wjach winejte, tež derje zatorjenit. Wulhadža něko z naškodom 680 exemplarow, kotrež so z wuwzazjom 40 w serbskim kraju roszčerjejo. Pomjenowane 40 exemplarow rozpóscjelu so Serbam a pscheczelam Serbow zwonka serbskeje krajin. Mjez Serbami rezschérja so pschez knj. kapłana Schoktu w Khrósežicach 160 exemplarow, pschez knj. fararja Duczmanu w Madworju 80, pschez knj. administratora P. Innocenca w Róžencje 75, pschez knj. P. Tadeja w Marijnej Hwězdje 60, pschez knj. fararja Hermana we Wetrowje 55, pschez knj. kapłana Skala w Nalbicach 50, pschez knj. kapłana Lipicza w Kulowje 45 a pschez knj. poséka Džibera w Pozlicach 28. W Budyschinje a Budyskej wosadže rozschérja redaktor sam. Spominjeni knježa wobstaraja tež dobroćiwje pschineski za Posok. Za nakoženu prou a wopokazani luboſej budž jimi tudy zjawnu džak najpodwelnitsko projeny z dalshej próstwi, tež w nowym lěcje za rozschérjenjo Poska po móžnoſći so starac̄ hčej.

Posok trje je jedyn z najmjeñszych časopisow ale žada sebi wjacy džela, hacž so zda. Redaktor so tohodla jara zwjeseli, hdvž dobrý pscheczel wistojny našawl jomu pschispóscjele. Knj je z wopschijecią witžecž, sežinichu jomu tele wérne wjeselo w zan-dženym lěcje 7 knježa a to: knjež Brout z Kempti, kotrež sebi pschede wschitki zjawné pschispóznačo zaſkuži, dokelž je z luboſeje k Serbam serbsku ryc̄ tak dospolnje na-wuknýt, zo tež w njej derje pisa; dale knježa fararjo: Fr. Schneider w Kulowje, M. Hȫrnik w Budyschinje a J. Herman we Wetrowje; knježaj kapłanaj M. Nȫla w Königshajnje a J. Skala w Nalbicach a knjež wucjer J. Král w Madworju. We wěstej nadžiji, zo čjile knježa tež pschichodnje stabe moch redaktora podpieroja a za rozschérjenjo zdjētanoscje mjez serbskim ludem slukuja, so jim wón wutrobnje džakuje. Spominjeni knježa dopisewadu tež do rubriki „Z Eužich a ze Sakſkeje,” wysche nich pschinoschowachu tež nowinli hisčeje: knj. farar Duczman, knj. administrator P. Innocenc, knj. kapłanojo P. Tadej, P. Vencel, J. Scholta a J. Kubasch. Wo tajse zajimawe drobnische dopisy ze serbskich wosadow žadamu tež dale pscheczelne. Katholicki Posok ma tež kronika byč, we kotrež moja so wschitke wažnishe podawki serbskoho kraja zapisac̄.

W wschitkim čjitarjam Poska pscheje wjesoke hdy a bohate „Bože-džěčjo“

W Budyschinje, 15. decembra 1876.

Redakcija „Katholickoho Poska.“

Katholicki Posot

Wukhadža
prěnu a třeću sobotu
w měsacu.

Cyločetna
płaćizna na pósće a w knihařni
1 m. 70 pj.

Ľudowy časopis.

Wydawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Metodola w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 1.

1. januara 1876.

14. Lětnik.

Nowomu lětu.

Starý swérnyj pschejel, „Katholicki Posot“, khwata džensa ē swojim lubym znathym a pscheje jim z wérnej wutrobu „wjele zbožja ē nowomu lětu!“

Wschelake myſle wotuczeja we wutrobję rozmnoho čłowjeka pschi nastupjenju tač wulch wažnogo džela čłowiejskoho živjenja. Wón njeprahladne jeno na minjene lěto a wschelake wažne podawki, kij so joho spodobanjo zbudzichu abo tež hórkú zrudobu jomu pschihotowachu, wón hłada tež do nowoho lěta ze wjeszkymi nadžijemi ale tež wěstej zthyšniwej bojosću, dokelž je wschtiko tač njewěste, schtož jomu pschichodnyj čjas lubi. Hdyž sebi my tač „wjele zbožja“ pschejemt, proshymt a žadamt, zo býchu nasche wjeſole nadžije so rjenje dopjelničke, zo by so wschē njezbožo wot nas wotwobrocíko abo zo nam ē najuijenšomu njeby schlodžato. To pscheje tež „Katholicki Posot“ wschtiskim swojim čitarjam.

Zbožo a społojnosć jenotsliwogo čłowjeka wotwiſuje psak z wjetšeho džela wot wonkownych wobstejnosców, we kotrychž so joho kraj a lud namaka, tohodla nima wón jeno sam za so nadžije a bojosć, ale wón zloži swoju ledžbnośc tež na powschitkowne podawki, kij abo ze wjesłosćzu abo ze zrudobu wocząkuje. Pschi nastupjenju lětuschoho nowoho lěta drje je bojosć psched wschelatimi zrudnymi podawkami wjetšcha hako nadžija na wotwobroczenjo týchšamých. Chr̄twinške, nabožne wobstejenja je woſebje su, kij nam wschelaku bojosć wubudžeja. Nowe zalonje, kij su so wot chr̄kwi njeſcheczelskoho němſkoho kniežerſtwa wudali a kij so z wulcej krutoſću nałożuja, su katholskej chr̄kwi hľuboke ranž nabili. Kniežec-

stwo pał njezastanje na nastupjenym puczu, ale nowe krocze we potkoczowanju katholskeje chrkwe smemym woczałowac̄. Bohu dżak, na sch wótczy kraj wosta hač dotal z wjetšha psched tamnymi zrudnymi wobstejenjami, kiz su susodnu Prusku potrjechili, zakitanj. Nadzijm̄ so, zo so nabožny mér tež we nastupjenym lécje zdzerži, zo nasche knieżeřstwo z mudrej sprawnosću tajke zakonje a wułagi wotwobroc̄, kiz býchu nabožnomu a chrkwienskomu žiwienju schlodželi. Tule dowéru možem̄ k naschomu knieżeřstwu mēč, dokež hač dotal je wone pschedcziwo tamnym chrkwi njepshczelnym zakonjam hłosowac̄ dałe a nowy załoń wo civilnym mandzelstwje, kiz z džensnischom dnjom placzivosc̄ dōstanje, bu tež pschedcziwo woli našchoho knieżeřstwa zawiedżenj. Nadzijm̄ so, zo tónle załoń, kiz ludej wschelaku njetrjebabšcu wobczežnosć a wschelake wudawki pschihotuje, bjez schłodh za nabožne žiwienjo ludu wostanie. Wot serbskoho katholskoho ludu smemym z wěstosču woczałowac̄, zo ani jedyn mjez nim njebudže, kiz bý do mandzelswja bjez pozohnowania chrkwi zaſtupil a bjez toho, zo bý heval wschě jeje žadanja swědomicze dopjelnit.

Z dowéru na Boha chcem̄ nowe lěto nastupic̄; móń powjedże swět ze swojej njewusłdžomnej mudrosc̄, wobroci tež wschě zrudne podawki, kotrež netko na swoju chrkę a na wschitlich wěriwych pschipuscheži, k jeje lěpschomu. My chcem̄ jeno we nowym lécje sebi wobkhowac̄ katholsku wutrobu. Tuzamu pschede „Boſol“ wschitlim swojim cžitarjam. Katholiska wutroba je swěrna, kruta, njepshewinjomna. Wona podpjera so na krutu zaſkad, na swjatu wěru. My wěrimy krucze, zo je nascha swjata chrkę ta wot Chrystusa założena a zo ji placzji tamne slubienjo jeje bójskoho założerja, zo ju moch hele njepshewinu. Katholiska wutroba podpjera so na runje tał krutu nadziju, my so nadzijamy, hdyz smy halo stanu nascheje swjateje chrkwi po jeje założach a wuczbach živi a hdyz wudebjeni z hnadu Bożej z tutoho žiwienja wustupim̄, na nas zbožnosć cžaka, kotrejž so nicžo na zemi pschirunac̄ njeħodži, kiz nam wopory, bołosze a cžerpjenja, kiz smy tudi wustali, nanajbohatšho zaruna. Katholiska wutroba zepjera so tež na swjatu luboſc̄ k Bohu. Dokelž nascha wéra nas wucži, zo je Chrystus z njeſkönčneje luboſc̄ k nam na swět pschischoł, k naschomu wěcžnomu zbožu chrkę założił a zo nas tudi ze swojimi hnadami a dobratami nasheža a posylnja, a tale wěrnoſć zahori we naschej džałownej wutrobje mócone plomjo swjateje luboſc̄ k Bohu, kotrež wěrnu swěru pschedcziwo njomu plodži. Nascha wutroba skuscha tał Bohu. Tale luboſc̄, nadzija a wéra cžini naschu wutrobu swěrnu, krutu, njepshewinjomnu. We wichorach, kiz nam nowe lěto tež zavěſeže pschedinje, njebudže katholiska wutroba makomyslnje zadwělowac̄ abo so bojaſnje pschedwinje dac̄, nē z dowéru na Božu pschedwidziwoſć hładamy podawki pschihoda napschedczo. Hdyz pod zrudnymi wobstejnosc̄mi tež wjeſole nadzije we naschej wutrobje njewotuczeja, strach a bojosc̄ nas tež njepshewinje!

Swjedženska protyla.

Pod tutym napismom chcemy we łózdym cijisle Kath. Póška na swjedżenje katholiskeje cyrkwe a tež na wosebitie swjatočnoſcze serbiſtich farſtich wosadow spo- minac̄ a je cyle zkrótkla rozeſtaſec̄. Proſymy tohodla pſcheſeluſje knjezow duchow- nyh, zo býchu nas na tajke swjedżenje a zjawnne pobožnoſcze, liž ſo we jich chrfwjaſach dokonjeſa, ſedźbnyh cijiniſi a ſlubimy jimi z tym, zo dōſtatek powučenja rady wuzijem̄. Na dwaj swjedženaj cijinimy tónkrócz swojich cijtarjow ſedźbnyh, na swjedženiu Khrystuſowohu wobrězowanja a na swjedženiu tſjoch kralow. „Hdyž bē ſo 8 dnow minylo, bu hóležec̄ wobrězan̄ a jo ho mjenou bu rěkane Jezus”, tak powjeda ſ. ſezenik Lukasch. Wobrězowanjo bu pola Židow swjatočna ceremonija, z lotrejz ſo džec̄o mjez wuzwoleñh lud Boži pſchiwza. Hdyž Boh z Abrahamom ſlub cijinjeſche, žadaſche ſebi wón wot njoho a joho potomnikow wobrězowanjo hólciatkom halo zwonlowne znainjo ſluba, halo zjawnne pſchipóznačjo, zo džec̄o Bohu ſluſcha. Khrystus chysche ſo tež we tym zakonje poczisnyc̄ z tym wuprajec̄, zo chce z poníjenjom a čerpjenjom cžloweſtwo wumožic̄, z poníjenjom a čerpjenjom, liž ſo hižo zapoczeſche ze joho zaſtu- pjeniom do swęta, z prénimi dnami joho žiwjenaj. Wobrězowanjo pola Židow je we węſtym naſtupanju kſchęſčanow podobne. Wobrězowanjo mějeſche dopomnic̄, zo je zapoczałt cžlowejſkojo žiwjenja hręſhny, węſtoho połuczenja hód- ny, kſchęſčenca wodawa we prawdze herbſki hręch, we lotrhm̄ ſe cžlowejſek plo- dzeny. Wobrězowanjo bē ceremonija, pſchez lotruž bu džec̄o mjez wuzwoleñh lud pſchiwzate, pſchez kſchęſčenu zaſtupi ſo do cyrkwe Khrystuſowej. Pſchi wo- brězowanjo dōſta ſidowske džec̄o swoje mjenu, ſ wopominjeſzu dōſtatejſe kſchęſčenych doſtanie młody kſchęſčan mjenu swjatoho. Kaž bē jandžel Boži hižo prajil, předy hac̄ bē džec̄o podjate, bu jomu mjenu Jezus, t. r. wumožnik date. Na tymle dniu zapoczynie ſo nowe lěto. Na joho durjach tařjec namaka kſchęſčan pótajne ſwiate mjeno Jezus ſtejo ſ napominanju, zo by tał wažne wotdželenjo swojego žiwjenja we Jezuſowym mjenje zapoczał. We přjedawſtich cžasach bē nowe lěto połutny poſtny džen, dolež ſo pohanjo na tymle dniu, 1. januara, wſchelakowym njepróciwiwoſćam a pſchiwójſkim waschniam podawachu, a pſchedſteji- czerjo cyrkwe wotdžeržowachu kſchęſčanow z kruhmi předowaniami wot podobnych hroźnych waschniow a napominachu jich ſ polucze a poſčenju.

Schtwórk, 6. januara, je swjedženiu wozjewjenja Jezusa abo tſjoch kralow. Je to jedny z najwyhſich ſwjedženjow chłoho lěta. Swjedženiu Jezuſo- wohu wozjewjenja ſo mjenuje, dolež ſo na nim tſjoje wozjewjenjo knjeza wo- pomina; joho wozjewjenjo tſjom kralam halo prénim pohanam, joho wozjewjenjo pſchez kſchęſčenu ſ. Iana, z lotrejz ſo joho zjawnne žiwjenjo zapocžina, a joho wozjewjenjo pſchez prénim džiw, liž je we Iana we Galilejskej ſlutkowat, wodu do wina pſchewobrocziwſti. Tſi wulke pótajnoſcze ſwječimy tał na tymle dniu, laž to ſ. cyrkę tež wupraji ze ſlowami: „Swjedžimy džen z tſjomi džiwami wude- bjeny; džensa dowjedże hwězda mudryh ſ zlobju; džensa bu na kwasu wino z wody ſcžinjene; džensa chysche we Jordanje wot Iana Khrystus kſchęſčeny byc̄,

zo by nas wumožil. Alleluja." Swjath Augustin mjenuje hiszczę druhı dżiw, kij so na tymle dniu sobu wopomina, dżiw, pschez lotryż Chrystus z pječimi klębami 5 tycią ludzi naszych. Pschez psćikhad tjoch królów wozjewi so Chrystus halo nasch król, psched lotrymiz maja so wscie kolena zhibowacz na zemi a we njebjeſach; pschez pschewobroczeno wodh do wina halo nasch wjścji i měſchni, kij ma cžłowjela, stworzenjo zemje i njebjesciomu zmęſlenju a żadanju pschewobroczic; pschez kschęzencu we Jordanie pak bu won wobkruczeny halo prōfeta Boži, lotremuz Wótc swędcji a na lotrohož ma świet poſluchacz.

Pola nas swieczi so na dniu psched tjoimi krółami woda a tež swiedzenjo domów so stanje, tak daloko hacż so dokoniec hodżi; druhdze swieczi so na tym samym dniu tež złote, wóruh a mara; pola nas pak so tele węch hakle na swiedzenju samym psched wulcimi kemschemi swiecza.

Woda so swieczi i wopominieczu na Jezusowu kschęzencu. Won je z tym, kaj s. Augustin praji „wscie wodh swieczi, zo je poniznje do Jordana zaſtupil, dokež Chrystusa njeje woda wucziszcza, ale pschez njoho bu wona swieczena.“ To bę prēnja wina i swiedzenju wodh na dniu psched tjoimi. We rānscej cyrkwi stanje so tale swiecziyna ze swjatočnymi ceremonijemi, we Petersburku swieczi cyka ręka Newa. Swiecziyna wodh kaj z cyka swiedzenjo druhich węcow znaczenia, zo so wumoženjo Chrystusowe tež na widzowniu stwórbu począahuje; zo ma so tež taſama wot powišitkownego klečza wumožic a i swjatoszczenu cžłowjela skucic.

Pschez swiedzenjo złotoho, wóruha a mary, lotrež so na dniu tjoich królów abo hjo tež dżen předy stanje, dopomui cyrkci wěriwych na dary, kij tjo mudri Jezusej pschinjesechu a na wěrnoſeże, na lotrež tele dary dopomija. Tjoji wopor tjsich mudrych połazuje na tjoju hódnoſę, lotruž we Jezusu cžesęza. Pschez wopor złotoho pschipóznaja we dżeciątku swojego krała, pschez wóruh chcejdza joho cžesęzic halo swojego Boha a pschez woprowanjo mary chchdu wuprajić, zo budże królowskie bójiske dżeciątko z hórkim czerpjenjom a boleszczivej smjereczu świet wumožic.

Dżen psched tjoimi królemi abo we času, kij na swiedzeniu sczechuja swiecza so tež domy kschęzianow. Kaj sebi cyrkci wot swojich wěriwych żada, zo bychu so i hódnemu wobonidzenju naroda naszego zbožnika swoje wutroby swiecili, wot wsciego hręcha je wucziszcili, tak chce wona tež wobydlenja kschęzianow swiecici a prosh tohodla pschi tym zo bychu so wucziszcili wot wsciego hręcha a hręsnych pschinwuczenjow a zo by tam kuejzik mér a połoj Boži a dobre kschęzianke poczinkli.

Nowiński a powięscze.

Z Lujich a z Saksieje.

Z Budyschina. Z tačantskoho konsistorija żoničny runje, zo je swjath wótc jubilejske lěto hacż do Vékeje njedziale podlęſchik

Duż maja też čili, kofisž do toho časa hnadu jubilejstkoho lěta sebi dobycz nje-možachu, i tomu hiſcheže pschiležnoſćž.

Z Budyschina. 12. januara budże ſo za tudomnu ſchulu ſchulske pschedſtejcerſtwo wuzwolisž.

Z Budyschina. We tachantskij wuzerni bu ſchtwórtk psched hodami woſolo 70 džecžom z darmiwoſćju wſchelatich dobrocjerjow hodowne wjeselo pschihotowane, dōſtachu wſchelatu potřebnu čopiu drastu i Vožomu džecžu. Krótko psched dwemaj běchu ſo džecži we rjanym ſalu zhromadžili, wſchelach wosobui hosczo, wjez nimi tež wysokodostojny kniez tachant Fr. Verner tzwieselichu a pocjesczichu džecži ze ſwojej pschitomnoſćju. Po hodownym ſpěvje, wot džecži ſpěwanym, mějſeſhe kniez direktor P. Scholka ſwjedzeniſku rycz, we kotrej džecžom winh hodownoho wjesela rjenje rozeſtaja a jich i džakownoſćji, poſkuſhuoſćji, pilnoſćji a druhim dobrým pocjinkam naležnie napominaſche. Zwiesolym woblečjom a z džakownej wutrobu wopuscheczichu džecži, ſwoje daru we rukomaj njeſo ſchulu. Wjele druhich džecži běchu hižo džen předy wot knieza direktora pjenezh dōſtale, zo býchu ſebi pschez starjich to i Vožomu džecžu kupicž dali, ſchtož najmuzniſcho potrjebaja. Boh zaplač wſchitskim darmiwyim dobrocjerjam zwieselenych khudých džecži.

Z Budyschina. We towarzſhni katholſtich njemylſtich bě druh ſwiaty džen wjecžor hodownia ſwjatocžnoſćji, kiz ſo tak derje radži, kaž drje to nichto wozčałowaſ niebě, dokelž ſo podobna wēc wot towarzſhov hacz dotal ženje pschedſtajka njebě. „Žiwe wo brazh“ běchu na džiwadle widžecž. Kaž ſo we wobrazach wosobu abo druhé wěch woznamjenjeja, tak ſu we „žiwhch wobrazach“ žiwe wosobu wumjelsch ſtajenje někotre minuth bjez wſchoho hibnjenja, tak zo ſo zda, zo je to zhoto-wjent wobraz a nic žiwe wosobu. Wēc je jara čeſzka a cíjm čeſcjomniſcho je to za naſhich towarzſhov, zo ſo tak wubjernje radži. Kniez präſes Dienſt a čeſnhy ſobuſlaw towarzſtwa knj. Almert, liž ſtej pschedſtajenja z wjele wuſto-uoſćju pschihotowanjo, zaſlužitej ſebi wulki džak. Widžachmy 6 žiwhch wobrazow. Prěni pschedſtajſche Boha we wohenjowym plomjenju, kotrež z kerla ſapashe, a psched kothymž Mójzes psched kerlom kleczo na hlos Čnezea poſlucha; druh pschedſtajſche, tak Boh na horje Sinai, ludej Israeł lažnje Bože wozjewja; tsecži džiwh, kiz Boh we puſćinje čzini i zdžerženjo ſwojohu ludu, tak mócnhy ſužok wodh ze ſlach wudhri a tak Israeſitojo mana hremadža. K zawodej a i lepschomu zrozeinjenju čitashe kniez wucžer Schmidel i tomu pschihotowane baſnje. Tsi druh wobrazh běchu z nowoho zaſouja, narod Khryſtuſowy, dwanaczelétny Ježus we templu, powitanjo Ježuſowe we Jeruzalemje pschez ſpěw džecži psched joho čerpjenjom. Pschi pschedſtajenju tuthy tſjoch wobrazow ſpěwachu ſchulske holežata z pomocu někotrych kniežinow a kniežow wucžerjow i wobrazom pschihodne ſpěw. Pschihladowarjo, liž wulki ſal pschepjelnichu, dawachu ſwoje džakowne pschipóznaczo z kleſlanjom do rukow i ſpóznaczu. Po pschedſtajenju wobradžeshe ſobuſlawam towarzſtwa Boha džecžo wſchelatich wěch, kotrež mějſeſhe ſebi kóždy pschez lós do-bycz. Hodowý ſchtom bu po halačach z někotrymi druhimi wěcam i pschesadžo-wanjom pschedawaný. Nimale poſdrasia markow bu z tym wuwikowane. Towarzſhne zabawania zdžerža ſobuſlawow a pscheczelow towarzſtwa doľho hromadže.

Z Wotrowa. Wotrowška wosada połaza pschi chrlwińskich woporach kóždy čjas khalomnu darniwoſcž. To z nowa wobswědeči rjanh wopor, kotryž so přeni džen hodor i twarjenju chrlwje we Čzornečach abo Vaczonju wot wosadnych pschinjese; nahromadži so 153 marlow 14 pi. Knjeg farat V. Herrmann bě postajik a wozjewit, zo čhe na tymle dniu jomu pschiſluschny farſsi wopor i twarjenju chrlwje načožicž a duž mějaču tež tamni wériwi witanu pschiſležnoſcž, i dobrey wěcy pichinoſchowacž, kotřiž po jich wobstiejenjach wjetſche dary dacž njemža, male pak wotedacž sebi njewěrja. Wopor pak swedeči tež rjenje za to, zo je serbski lud za spomijenu naležnoſcž zahorjeny a zo wſchitých ju spěchowacž so proučaja. Džak knjeg fararjej Herrmanej a Wotrowskim woſadnym za wopolazanu woporniwoſcž.

Z Lipſka. Universita we Lipſku je bu khwiliu mjez universitami Němſkeje najbohatſho wophtana. Ze wſchitlich ludow a krajow su tu pschiſlucharjo. Z cyka se tu 2925 ſtudentow, liž su zapisani, 107 wosobow maja wſche toho dowolnoſcž, pschednoschlí wophtowacž, duž je hromadže 3032 poſlucharjow. Z tuthych su 2575 z Němſkeje (mjez nimi tež Ruzijsch Serbja, a prusich Polach, liž pak so po swojej narodnoſci wosebje liczeni bycz njezdadža), 2 z Francozſkeje, 15 z Grichſkeje, 12 z Vendželskeje, 2 z Italskeje, 7 z Hollandskeje, 86 z Raſtuskeje, 5 z Rumunſkeje, 67 z Ruskeje, 3 ze Serbiſkeje, 6 z Schwediskeje, 62 z Schwajcarſkeje, 7 z Turkowſkeje, 65 z Amerikanskeje, 1 z Japanſkeje, 3 z Braſilſkeje a 3 z Indiſkeje.

Z wukraju.

Pruska. Kölnski archibiskop Paweł Melchers dosta hižo wot pruskoſho knjegjerſta poruczoſcž, zo by swoje wſhoke chrlwińskie zastojniſtwo dobrowolnje zložil. Ze to dalscha krocžel i joho wotadžinju, kotrež drje dohlo wjac na so čjakačž njeda. Archibiskop je Kölñ wepuſčcijit a pſchebywa we wukraju. Knjegjerſtwo wutrijebuje wſchelake chrlwi njeſchecjelske zakonje tak njezinjeſliwie hacž jo jeno hodži, katholſkij chrlwi a chłomu wériwomu ludej čzini z tym najwjetſchu ſchłodu a pschihotuje jomu wjele zrudobu. Wſche měſchniſkoho ſeminara, liž bu psched ſrótkim zaſtnjeny, buchu tež wſchelake druhe wuſtawę, kotrež bě kſchecjansla luboſcž i położenju čjelnoho a duchownoho hubjeniſta załožila a pod dohlad a wjedzenjo chrlwje ſtaſika, zbehnjene. Wjac hduhownych su ze swójich wobhdejnijow wupolazanych, mjez nimi tež z nowa dwaj kanonikaj. Najbóle pak wobžaruje so to, zo je knjegjerſtwo ludowu ſchulu chyle chrlwiſtomu dohladej wzalo, a zo je tež duchownym začažalo, młodoſcž we ſchuli kſchecjansku wucžbu wucžicž. Jim je jeno don olene, rozwučjenja we kſchecjanskiej wucžbje, kotrež ma tež swětny wucžer wudželecž, wobledžbowacž. Hewak je jim jeno dowolene, we chrlwi rozwučowacž. Pschejerſtwo tomu pschihotuja so někto proſtiv na pruski ſejm, liž wſchudžom podpijma namačaja.

Pruska. We Kölňje wumrje 23. decembra kanonikus Reinarz. Joho mјeno bu we posleniſkim čjasu hucjíſcho mjenowane; dokež bě pod wěſtymi wuměnjenjemi statne zakonje pschiſpožnat.

Němska. Němſki reichstag mjeſeſche 18. decembra swoje poslednje poſe-

dženjo a wotdženi so na to hacž do 19. januara. Wot knježerſtwa namjetowaných zaloń, po kotrymž mějesche so na piwowarjenjo a pjenjezne ſlutkowanjo we tač mje- nowanych burzach wěsty dawč połožicž, bu wot reichstaga zacjisnjeny. Tež z nowym khostańskim zalońom nima knježerſtwo zbožo, wſchelake postajenja buchu, hacžrunje je wjerch Bismarck zamołwiesche tola wołkojene, druhe ważne paragrafy buchu wosiebicej komisiji pschepodate, zo bhču so tu za reichstag pschihotowało.

Němska. Dwoje surowe njezbožo sta so we poſlenim měsacu krótki čas po ſebi. Wjele ludzi zhubi pschez njej ſwoje žiwjenjo a cíké ſtawý. Parolódž „Deutschland“ jědzeſche 4. decembra z Bremerhavena do New-Yorka; póndzele rano, hdžž bě napscheczo Jendželskej, zaje na mórsku ſkalu, ſurowy ſtorl wubudži strach mjez wſchemi a wſcho khwataſche na wjerch lódže, hdžž wulki njeporiad naſta, mórske žolmy mjetachu so pschez njón. Bórzž tež we lódzi ſamej woda wýſche a wýſche ſtupaſche. Znamjenja drje buchu dawano, zo je lódz we ſtrachu a pomoc nuzna, ale na boržž Jendželskeje lejaczym měscze Schernež njezjachu prawe pschiprawy a wſchelake lódže, kíž nazdala nimo jědzechu, njezpoznaču ſurowy ſtrach. Wjele ludzi bu wot žolmow do morja cíjsnjenyh. Wokolo 70 zhubi ſich z chla žiwjenjo, mjez nimi 5 miloſciwi sotry ze Salzlotten we Westfalskej, kíž z Němſkeje wupoſazane, do Ameriki jědzechu. 28 hodzinow wejowachu družy ze ſmijertnym ſtrachom, dónž jendželska parakodž „Liverpool“ pomoc a wumioženjo nje- pschinjeſe a tamnyh, kíž běchu pschi žiwjenju wostali do města Harnich dowjeze. Cíká 5 miloſciwych sotrow buchu do Londona pschewjezene, hdžž so jimi jara ſwjatoczhn pohrjeb pschihotowa. Kardinal-archibiskop Manning mějesche pohrjebnu rhž a praeſeſte tež mjez druhim: „Tute běchu džowlki ſerafiſloho móta ſ. Fran- ziſſa, a ſu ſo we ponijnoſci a ſpoļnoſci ſlužbje khorých a wothladanju džecži ſwjecžili. Šehto mam prajecž wo ſich žiwjenju, wo kotrymž džen nam nicžo znate njeje, hacž zo ſu we ſwojim wótcnym kraju, hdžž je ſo katolicka chrkej tak kruče a hľuboko zakorjena, jene ſpolojne a zbožomne žiwjenjo wjedli, ſlutkam miloſci ſo woprowali. A cžohodla buchu nuzowane, ſwoj wóteny kraj wopuschecž? Za njecham na winh ſpominacž, dokež by wulki zrudobu wubudžilo, hdžž bu ſo psched tutymi cžekami we tym ryczało. Woni buchu nuzowane, ſwoju wótcinu wopuschecž, kíž jich wótcina wjac njebe, ju wopuschecž, kaž cuznich czahnu do dalokoho cuzoho kraja.“ — Druhe njezbožo ſta ſo 11. decembra we Bremerhaven, hdžž bě parolódž „Sim- ſon“ k wotjedzenju do Ameriki pschihotowana. Džel puczowarjow ſtojeſche hiſtceje na brožy ze ſwojimi znathmi a pscheczelevi, kíž běchu ſwojich na daloki pucž pschewodželi. Mjez druhimi wěcam i pschivjeze ſo tež kaſčecžil, kíž mějesche, ſo z woza na lódz pschenjeſcz. Hdžž ſo z woza na zemju puſčecž, bě ſurowy wrjeſt k ſlyſhenju, ſlyniſchi, hdžž bu njevjeđro dýrilo a ſurowy napohlad ſo po krótkim poſtizowacſche. Cžowjekojo buchu wýſolo a daloko cíjsnjeni, ſurowje roztóhrani. Wokolo 80 bu morjenyh a 40 ranjenyh. We kaſčecžilu bu dynamit, kotryž dýrbjeſche po zloſciwym wotpohladanju njeſhmanila, z mjenom Thomsona, halles pschez wěstu pschiprawu za 10 dnów k explodiranju pschinjeſcz a potom parolódž a wſcho ſchtož bě na njej zahubicž.

Naležnosće towarzstwa.

Sobustawy na lěto 1876: 1—15 z Budyschina: ff. kan. cap. cantor J. Kuczank; direktor P. Schokta; farar Michał Hórnik; rjeđejski predar vikar Joz. Dienst; katedrala vikar Joz. Schönbeiner; tachantski registrater Jurij Banda; Jan Nowak; Jan Kooplanski; Jurij Jakubasch; Jak. Bjarsch; Michał Cyž; med. Dr. Deuczman; Jan Bělka; Mistr. Młonk; Wlad. Duczmanec. 16. kandidat duchownstwa Jak. Skala z Chróscic; 17. frater Jurij Jawork z Annaburka; 18. frater Bankraz Glawich z Bona; 19. Jan Wels z Něwsec; 20. Jan Krafa z Bělčec; 21. Michał Schelc z Róžanta; 22. Anna Machelec z Kazla; 23. farar Smola z Rjebjelcie; 24. Hanža Štokcic z Brémjenja; 25. Jan Müller z Czemjeric; 26. Mistr. Duczman z Dježnikec; 27. Jan Wels z Hrubjelcie.

Za prijedawšte lěta: 1874. J. K. z Čž.; M. B. 1873. M. B.

Debrowolne dary za našte towarzstwo: M. M. 50 pj. J. K. 50 pj. M. M. z Pěstec 50 pj. H. R. z Kazla 50 pj. N. N. 2 ml. J. B. 50 pj. Fr. J. 50 pj. J. M. 50 pj. L. J. K. 1 ml. J. K. 50 pj. J. J. 50 pj.

Za Chróscic towarzstwo: z Chróscic 3 ml.

Za swj. wótcia: M. Sch. z Wotrowa 50 pj.

Za pruskich duchownych: J. D. 3 ml. M. 1 ml. L. 3 ml. Sch. 1 ml. L. J. K. 3 ml. H. 2 ml. Sch. 3 ml.

Dary a daní za cyrkę w Czorneccach abo Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahremadžena daní wucinjieschtaj 26,700 ml.

K císeři Božej a spomjenju duchow su dale woprowali: Hało jubilejske dary: J. H. z Wotrowa 10 ml., M. B. z Wotrowa 3 ml., M. Sch. z Wotrowa 50 pj., M. N. z Kaschec 1 ml., J. S. z Kaschec 30 ml., J. P. ze Žuric 3 ml., Kh. R. ze Žuric 9 ml. Pschez knjeza kapłana Schoktu z Chróscic su darili hało jubilejske dary: Njemjenowana z Baczonja 18 ml., njemjenowana 3 ml., H. L. z K. 6 ml., tsi setry z Chróscic 3 ml., skuzowna džowka z Chróscic 1 ml., ze Sernjan 3 ml., Michał Matek z Worklec 1 ml., J. P. z W. 1 ml., njemjenowana 1 ml., K. a H. Holoski z Kh. 2 ml., njemjenowana 6 ml., njemjenowana z Kozaric 3 ml., njemjenowana 3 ml., Mistr. Schula ze Smjeczec 1 ml. 50 pj., dwě žónske ze Smjeczec 1 ml., M. a M. K. z Kh. 3 ml., M. Sch. z Chróscic 2 ml., njemjenowana z Libenja 5 ml., wot mandželskej z Dobrosavic 15 ml. Pschez knj. kapłana Nowaka: njemjenowana 3 ml., J. K. z B. 3 ml., z Chróscic 3 ml., jena skuzowna džowka z Nutnich 1 ml., jena džowka z Nutnich 1 ml. 50 pj., njemjenowaný 10 ml., K. H. z Borscze 2 ml. 25 pj. Pschez knj. Mlonka Wawiila: njemjenowanaj z Jawork 6 ml., Michał Kolla z Kulowa 4 ml., knj. kan. cap. cantor Jakub Kuczank z Budyschina 50 ml. Pschez knj. fararja Herrmann: hodowny wopor wotrowskej wosady 153 ml. 14 pj., z wurunaju zlicžbowanja H. z W. 51 pj., M. C. ze Žuric 1 ml., M. K. z Krjepec 3 ml. — Hromadje: 27,076 mark 40 pj.

Z nakkadem našeho towarzstwa je wuschoł a pschedawa so we expediciach „Rath. Pošta“ a pola khaimarjow za 25 pj.

Krajanc.

Katholska protyka za Hornju Lužicu
na pschedupne lěto 1876.

Katholicki Posort

Wukhadźa
pręnu a třeću sobotu
w měsacu.

Cylolētna
plačizna na pósce a w knihafni
1 m. 70 pj.

Ludowy czasopis.

Mudawany wot towarzistwa Ss. Cyrilla a Methoda w Hudyčinie.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 2.

15. januara 1876.

14. Lètnik.

Zadżewski a zakaznje mandželstwa w civilnym & w chrytwinym zakonju.

Kejšečezenjo wiedza, zo swj. Pawoł mandželstwo wuli sakrament mjenuje „w Chrystusu a w joho chrytwi.“ Po týché ſlowach dyrbi ſo do mandželſtwa, zo by Bohu ſpodobne a jeho hnadom doftojne bylo, po kejšečanskim rjedje zaftupicj. Nasch zbožník ſam je hižo wěste mjez̄ poftajſit, w kotrychž jenicjch placzivie mandželſtvo ſo zwjozarc̄ hodži. Zjawneje je wón tak mjenowaný mandželſki zwjažl z rozwiedzenej (rozwierowanej) woſobu, kaj dokho je jeje muž žiwý, halo njeđowolene wuprajſt a mandželſtvalamanjo mjenowaſt. Potom je chrtej po kniježſteſteſi moch, kotraž bu jej wot Chrystusa pſchepodata, pod wěſtym wobſtejnoscjemi mandželſtvo hižo wot najstarſich cjasow zakazaſta. Taſte wobſtejnoscje, kij mandželſtvo pak chle pak w tu khwilu njeplaczivie abo njeđowolene cjinja, rětaja zadžewski mandželſtwa. Wone ſu pak rozdželace, kotrež mandželſtwo z cyka abo bjez wosebitoſteje dovoluoſcie ani wobzaunku njeđadža, pak wot ſtorowace abo zakazowace. Někotre z tutych zadžewskow ſmědžia ſo dispensirowac̄ abo wotpuſčići, k cjomuž chrytwi, jeje wyschim pſchedſtejcerjam (bamjej a biskopam) pravo pſhisteſi; woni jenicjch maja rožjudžec̄, iſto k tomu ſkuſha, zo by swj. ſakrament, kaj tež mandželſtvo je, placzivý, doftojny a z tym žohnowany byl.

Zo bydu ſo zadžewski mandželſtwa zbonike a wotkryte, wupraſchuje ſo farak abo jeho zaftupnik pſchi mandželſkim protokollu (zapisu) ſlubjenych a tohodla ſu wot chrytwie tež pſchipowjedanja poruczene. Dokež pak w nowiſkim cjasu ſtat (krajna wyschinoſc) wſchitke zadžewski wjac̄ njeſpchiſpóznawa, kotrež w chrytwi hifch-

eże swoju płaciwość mają, dyrbja katholsch kscheszezenjo nětko czim lepiej wiedzieć, skto je jenož po civilnym zakonju dowolene a skto tež po chrlwinym. Chrlwinym zakonu pak dyrbja czim bôle znacz, kiz do mandżelstwa zaścipicj thcedža, zo by so za nich, je-li trjeba, w prawym czasu dowolnoſc̄ (wotpuschzenjo, dispensa) wobstaraka pola ordinariata (t. r. tachanta abo biskopa) abo pola biskupa, najwyjszychho wiedzieczerja chrlwe.

Tudh thcemy ze zadżewkami po civilnym zakonju započecz, kotryž je w tym nastupanju jara krótki. Psihi dlešhim chrlwinym so dleje zadżerimy a thcemy psihi tym tež rozdżel bjez rozdżelachmi a wotstorkawachmi abo bjez zadżewkami abo załaznimiem czinicz.

I. Civilny zakon žada za wobzanknenjo mandżelstwa pschizwolenjo slubieństwu a jeju połnoſtnoſc̄, kotrąž je pola nawożenje dokonjane dwachte lęto, pola niewiesły dokonjane schisnate. Tola krajna wyschnoſc̄ wot toho wotpuschci je abo dispensiruje.

Mandżelske dżeczi trjbaja i žentwje, taž dołho syn 25. a dżowka 24. lęto njeje doispela, dowolnoſc̄ nana, po joho smijerci (abo pola njemandżelskich) dowolnoſc̄ macjerie, a hdzej njeje połnoſtnoſc̄ (Mündigkeit), dowolnoſc̄ zaſtaraczerja (förmindhy). Stajli starschej zemrjeloj, trjbaja njepołnoſtni dowolnoſc̄ zaſtaraczerja. Zapomiedżena dowolnoſc̄ móže so połnoſtlnym po slóržbje tež wot ſudniſtwa dacz.

Załazane je mandżelſtwo: 1. bjez krejnimi pscheczelemi w horje a dele wje- dżenej liniji (w jenym splahowanju); 2. mjez prawymi abo połbratrami a sotrami; 3. mjez pschirodnymi starschimi a pschirodnymi dżeczimi, pschichodnymi starschimi a dżeczimi koždoho stawa (grada), njech so tele pscheczelſtwo abo swakowſtwo na mandżelſli abo njemandżelsli porud zkožuje, abo njech mandżelſtwo, z lotrohož pschirodne abo pschichodne zjenoszezenjo naſtawa, hishcze wobſteji abo nic; 4. mjez woſobami, kotrhyž jena je druhi na město dżecęza po ſwětnym prawje a psched wyschnoſc̄u pschizwala, taž dołho tute prawne wobſtejenſtwo njeje zbehnjene; 5. bjez człowie- kom, kiz je mandżelſtwołamania dla rozwiedżenj (ſchejdowanj) a joho ſobuwino- wathym, hdzej pak móže krajna wyschnoſc̄ dispensi (dowolnoſc̄) dacz.

Druhe ważniſche załaznie su scžehowace. Nichto njeſmě do nonoho mandżelſtwo ſtupicj, dgniz njeje přenische rozwijazane abo za njeplaczące wuprajene, hdzej so to po ſwětnym (nic pak po chrlwinym) zakonju hodži. Wudowh ſmědža ha- kle po dokonjanym dżecathym měſacu so z nowa wudacj, khaba zo ſwětnia wyschnoſc̄ diſpensiſtue. Mandżelſtwo poruczenoho dżecęza (eines Pflegebefohlenen) z joho zaſtaraczerjom je njeđowolene, taž dołho förmindſtwo traje; hdzej pak je so mandżelſtwo tola wobzanknisko, placiſi wonie.

Wſchē druhē předawſche zadżewki, mjez kotrhyž su tež chrlwiniske, su po krajnym zakonju zbehnjene a placzi kožde mandżelſtwo, kotrež je so pod civilnym ſtawnym zaſtojnikiom abo ſtawnikom němſkoho khejorſtwa a po 14 dnow wozje- wienym pschipowjedauju ſtało. (Polracžowanjo.)

Nowinki a powięscze.

Z Luizech a ze Saksieje.

Z Budyschyna. W minijenym lécie je so w katholickiej wosadze narodziko 128 džeczi (64 hólców, 64 holców), bjez nimi 4 morworodżene a 17 njemandżelskich, z tych zasy 10 wot katholickich macjerow. Z tuthich po dotalnym prawie a zapisku wosadnych džeczi bu 41 družba t. r. w fufodnych lutherickich chrkwiach kschęzenych, za to dosta 10 njezafarewanych w naszej chrkwi swj. kschęzeniu. (Dotalne sobusieżenjo a sobuzapisowanjo lutherickich džeczi do naszej wosady po nowym zakonju pschestanju.) Pschipowiedanjow bě 48 a wérowanjow 15, bjez nimi jenož dwé po wérwyznaczu měschanej. K Božomu blidu běchu 4020. Wumrjelo je 89 wosadnych a 6 njezafarowani buchu pola pohrjebaní. Z tuthich 95 zemřethich buchu 73 na Miklawské khowani, 7 do Münichonca a 5 na fufodne Lutheriske po hrjebnischem. Wyšche tych 4 morworodżených běchu mjez zemřetymi 42 džeczi, kotrež 14. lěto njedocpěchu a schesčo běchu pschez 8 lét.

Z Budyschyna. Zańdżenu sředu bě w salu tachantskeje wuczeńje zhromadźizna katholickich hospodarow a druhich samostatnych ludzi, powołana wot nowej wotkresneje schuliskeje wýshnoścě. Zhromadźiznu wiedźesche měschčanski radziczel t. Buchheim a pschitomny bě tež t. wotkresny schulski inspektor t. Dr. Wild. Protokoll wiedźesche t. měschčanski pišak. Zhromadźizna bě wot měschčanskich a wosobje wot wjeśnych wosadnych jara wopytana. Naležnoścž, fotrejež dla bu zhromadźizna džeržana, bě pschedpoloženjo měsinoho porjada (Ortsstatut) fotruj̄ bu z někotrymi pschemienjenjemi po krótkim reprezējenju pschivzath. Do katholickoho schulstoho pschedstejceřstwa pschindu schesčo z wosady wuzwoleni, schulski director, wosadny farař a jedyn wuczer, wot wuczerow wuzwoleny. Po zhromadźizvje wuzwolichu wuczerjo hnydom je swojeje stronu t. Rößlera a halo jeho naměstnika t. Schmidela.

Z Budyschyna, 14. jan. Njedželu, 16. jan., budže so we chrkwiach krótki pastyrski list t. tachanta wěriwym čítacj, we kotrymž so tueži napominaja pschi zaćwiedżenu zuathich statnych zakonjow tež žadanja s. chrkwe we nastupaniu kschęzenych a mandželstwa dopjelnicz.

Z Radworja. We zańdżennym lécie je so we naszej wosadze narodziko 61 džeczi (26 hólcatkow, 25 holcatkow), mjez nimi čhtwore dwójni. We cuzej chrkwi bu 10 kschęzenych, 2 dőitaſchtaj nuznū kschęzeniu, 5 džeczi z cujeje wosady bu tudy kschęzenych. — Wumrjelo je 45 rojbow (16 mužskich, 29 žónskich); z tuthich bě 25 džeczi a 20 wotroſzenych; z tuthich je so na cuzy ſeřchow hrjebalo 6, z cujeje wosady t nam pak 9. — Pschipowiedako je so 36 porow, 20 porow bu tudy wérowaných. — Psched 100 létami (1775) běše 49 kschęzenych (22 hólcatkow, 27 holcatkow) mjez nimi 7 z cujeje wosady. Pohrjebaných 45 rojbow (26 džeczi a 19 wotroſzenych, — 26 mužskich, 19 žónskich), z tuthich 11 z cujeje wosady. Pschipowiedako je so 20 porow, wérwalo 11 porow. H. D.

Z Wotrowa. We zańdżennym z bożej pomocu dokonjanym lécie je we naszej farſtej chrkwi swj. kschęzeniu dostało 16 džecatkow, jene dosta jenož nuznū

domjaku Kichczenku, po tajkim dohromadu 17 džecjatkov (wloni 11), 8 hólcjatkow a 9 holcjatkow, żane njemandżelske. Khowane bu na nashich kérchow 12 cíelov (wloni 14), 3 džeczi a 9 cíelov doroszczennych. Wíjez poslenimi běchu 4 mandželske, 2 wudowje, 2 mandželskaj a 1 młodženc. Najstarscha mjez zemirjetymi běsche Hana Kirtlowa we Wotrowje, wona wumirje we 90 tym lécze. Pschipowjedanych bu 8 porow (wloni 11), 3 porh (wloni 5) buchu pola nas wérowane. A božomu blidu su byli 1903, (wloni 1634). Wunoschki wot duchowneje wychnosće předlipsianich chrlwińskich woporow běsche szczehowach: za khonsle towarzstwo, abo za skutk rozhčerjenja wěry mjez pohanskim ludami 111 ml. 75 pj., za towarzstwo swj. Jósefa 17 ml., za swj. row we Jéruzalemje 24 ml., za towarzstwo swj. Bonifacia 60 ml. a za swj. wółca 84 ml., dohromadu 306 ml. 75 pj. Psihi poslednim luduliczenju (1. decembra 1875) bu we naszej farškej wosadze naliczene: we Wotrowje 49 kath. swójbów a 253 kath. wobydlerjow, we Žuricach 16 kath. swójbów a 76 kath. wobydlerjow, we Nowomiejsce 2 kath. swójbje a 8 kath. wobydlerjow, we Želch 1 kath. swójbja a 5 kath. wobydlerjow, we Nowodworje 9 kath. swójbów a 41 kath. wobydlerjow, we Kaschecach 9 kath. swójbów a 53 kath. wobydlerjow, a we Krępjecach 7 kath. swójbów a 36 kath. wobydlerjow, dohromadu potajkim 92 kath. swójbów a 472 kath. wobydlerjow. J. H.

Z Khrósczic. We běhu lěta 1875 je so we Khrósczanskej wosadze narodžilo 113 džeczi, a to 60 hólcjatkow a 53 holcjalkow; zemirjelo je 83 wosobow, 46 mužskoho a 38 žónskoho splaha, po tajsim je so 20 wjach narodžilo hačž wumirjelo. Psihipowjedanych bu 42 porow, z nich bu we naszej farškej chrlwi 23 porow wérowaných. A Božomu blidu běchu pola nas 9550 wosobow, a we Ilóschtrje Marijnej Hwězdze, kž we naszej farškej wosadze leži, bu 10,135 swjatych woprawjenow wudželených.

Z Ralbic. We naszej wosadze je so we zanđenym lécze narodžilo 13 hólcjatkow a 21 holcjatkow; zemirjelo je 15 mužskich a 13 žónskich wosobow; 22 porow bu pschipowjedanych a 10 porow wérowaných.

Z Róžanta. We Róžanczanskej hnadownej chrlvi wudželi so we mijenym lécze 4105 swjatych woprawjenow. Lubjenjow bě 371 a džakowanjow 120; za chrlwinse wustawh je so tudy nhchromabžiko: za Khonsle missionse towarzstwo 11 ml. 22 pj.; za towarzstwo s. Józefa 13 ml. 47 pj.; za s. row we Jéruzalemje 22 ml. 25 pj.; za towarzstwo s. Bonifacijia 10 ml. 40 pj.; za swj. wółca 12 ml. 79 pj. We jubilejskim času naroda so za Khonsle towarzstwo 51 ml. 31 pj. Zmutskowne nasheje chrlwie zapocža so we zanđenym lécze ponowječ, vjerch wjische presbyteria bu hžo rjenje wumirowaný, tři nowe woltarje zestojane, lětsa so zapocžate wobnowjenjo dale powiedže, tak zo budže nascha hnadowna chrelj i swjedzenju swojoho stolétnoho wobstacza we lécze 1878 nanajrjenishcho wudebjena.

Z Khrósczic. Nasche spěvatske towarzstwo „Jednota“ je tež we zanđenym lécze rjane znamjenja čerstwoho živjenja dawako. Pod wustojnym na-wjedowanjom knj. kantora wucherja Pjetascha su so sobustawuj, kotrejž je nětko 55, we spěvje pišnje wudospołnoszczęć prócowali. Junu, 29. septembra, wusupi

Zednota we Pancžicach ze zjawnym koncertom, we lotrhmž so 21 serbskich a něm-skich spěwov k zavješenju bohatoho posluchařstwa rjenje pschednjesche. Na s. Mat-tija svjecesche svój začoženjski swjedženj we Khrósczicach z koncertom a z druhim rjanym zabawjenjom. 7. augusta powita Zednota wjesele študentow serbskeje krajin, kiz běchu ze wschech dželov serbskeje Lujich we Khrósczicach k towařšnomu rozmłowjenju a spěwu so zeschli. Hodn bě knj. pschedjsha M. Koška we Zednoče pětnu loteriju zaradowat. Tež we cyrkwinckim spěvje je Zednota swojich sobu-stawow rozwuczowała a píšti wschelakorých swjatocznosczech cyrkwinckie psalmh a hymnh wuwiedla.

Z Worklec. Ze znatej dobročinoscju Injeza hrabje Franza Stolberga a joho knjenje mandželskje bu tudy rjane hodowne wjeselo pschihotowane; 47 kudych džecži dostachu čjoplu draſtu abo druhe wužitne abo potrebné věch k Božomu džecžu. Rjane hnujomne waſhno, na thmle swjedženju, kotrejž so k wopomnječju naroda syna Božoho wobenidže, khudej wosadnej mchodosći wschelake wužitne darh wobradžecz a ju z tym na najrjejišchi dar njebies, z kotrejž bu čłowiestwo něhdý wožbožene, dopomnječi, njech so tež we našich serbskich wosadach zakorjeni. Njech tak pschikad Worklečanskeje hrabiinstve swójih druhdze ſejehovarjow namala, ji pak budž z tym wernyh džat wuprajen!

Z Jaseńich. Njedželu, 9. januara, swjecesche nasche kaſino swój přeni začoženjski swjedženj, kiz so jara derje radži, kiz so na nimi wobbzeliču, zdalichu so z wulkej społojnosću. Sobustawny kaſina běchu so bohacze zeschli a tež nahladni hosczo a pscheczelojo z daloka pschischi. Wjez poslenimi spomnimy wosebje na Injezow hrabju Stolberga z Worklec, majora z Nochowa z Drejžan, kaplanow Scholtu z Khrósczic a Waltera z Worklec. Pschedjsha towařstwa, knjez Čeſla, wotewri swjedženj ze serbskej powitanjskej ryczu. Wjele druhich wužitnych a powuczomnych slawow bu wosobuje wot čjesczenych hoscżow ryczanych. Knjez major z Nochow rozstaſeſe, kaf namy Serbia we swojej ryczi a wschelakich dobrých wuſhnyach wulti zakit za swoju wěru a za wschelake poczynki. Dwě druhzej wobſcherniſkej ryczi rozstaſeſtaj wužitk a wotpohladano katolickich kaſinow po-wschikownje a wosebje tež we našich krajinach. Ze kędzbnoscju a ze spodoba-njom buchu powuczomne slawa pschijate. Zhromadna wječeř njewoskherwi jeno čjeko, ale wunjesene slawy, žortne rycze a deklamacije zwjeselichu tež hižo zahorjenu wutrobu. Kaſino we Jaseńich ma 62 sobustawow, we zańdženym lěče njeſeſe 14 zhromadžinow, we kotrejž bu wo nabozňich, politiskich a tež ratarskich naležnosćzech ryczane. Njech tak kaſino we Jaseńich tež we nowym lěče k wužitku a k powuczenu swojich sobustawow wobstajnje dale ſkutuje!

Z Kulowa. We zańdženym lěče je so we kulowskej farisej wosadže narodžilo 72 holčatkov a 63 holčatkov, hromadže 135 džecži (9 ménje hacj we lěče 1874); wjez nimi su 9 džecži zwonka wosadý, 1 por dwójnikow a 7 nje-mandželské džecži. Wotemrjetnych je runje tak wjele kaf narodžených, njeſených 70 mužslich a 65 žónslich wosobow, hromadže 135 (23 wosobow wjac hacz we lěče 1874). Najstarschi muž bě knjizi hajnk Józef Hejduschka z Dubrjenka, 85 let, 2 měsacaj, 17 dnjow starý; najstarscha žona bě wudowa Katka Nočka

wina z Kulowa, 84 lét, 2 měsací, 22 dnjow staro. — Wěrowaných mandželstwom bě 36 (8 wjach hác̄ we l. 1874); p̄schi powiedanych bě 50. Civilne a chrkwijským nědovolenem mandželstv a njeſu byke. — Do arckraſtwa ſwj. rózarija buchu zapisani 97, do bratſtwa ſwj. ſkapulira 26. — We chrkwijských kollektach (za lhude katholiske chrkwijs a wuczeńje at. d.) je ſo zhromadžilo 86 mf. 52 pj.; za ſwj. móteca 54 mf. a halo wotpuſlých jubilejſki wopor 104 mf. 37 pj. — Boh t. knj. popſchej nam wjchitſim we nowym lécje hnu- du, žohnowanjo a mér!

Chrkwijski powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyschina. Kſchczeni: Karl Max, syn ſchewca Karla Fischarta z B. Hořa, džemka Jakuba Něthiga z B. Max, f. Jana Augusta Bobota z B. Marija, dž. murjerja Augusta Wjeraba z B. (zafy munirjek). Jurij Pawoł, f. Wylera Gubicha z podbroda. Hana Martha, dž. ſchewca Gustava Wenschлага z B. August, f. ſchewca Reinholda Klingsta z B. Richard, f. krawca Severina Kohlbacha z B. Hana Hedwig, dž. Karla A. Metka z B. Marija Sidonia, dž. kublerja Müllera z Čejmjeru (zafy munirjek). Hana Marija, dž. krawského miſchtra Józefa Bezułe z B. Franc Meric, f. Eduarda Haita, ſchactníchtra z Malých Bobolic. Hana Helena, dž. Karla Miſčnarja z B. Pawoł, f. ſchewca Friedricha Elsnera z podbroda. Pawoł, f. ſchewca Józefa Niedla ze Židewa. Theresia, dž. Ferdinandanda Lehmanna z B. Franciška, dž. krawca Jurija Schkalonda z B. Anton Robert, f. Wylera Jeckela z Vutecie. — Wěrowani: Jan Ernst Duczmann z Khelna a Madlena zwudewjena Janachowa rodž. Nieriec z Něwsec. Józef Kracik a Hana Sagnerec z Hajnic. Karl Scharf a Marija zwud. Hrkowa rodž. Horáček z Hajnic. Franc Semík a Hana Pršlawec z Hajnic. — Žemrjecži: Marija Klara, džowka krawca Antona Ostermanna z B., 6 njeđ. Handrij Schneider, wobydlej z Něwsec, 45 lét. Pawoł, syn čeſle Handrija Maja z B., 3 l. 7 m. Handrij Barjent, žiwnoſcej a wojskář z Dženikec, 42 l. 3 m. Franc Jurij, f. krawského miſchtra Gustava Kühnela z B., 10 l. Jan Bohumíř Frýčzler, khežnik pod hrodom, 58 l. Jan Pjelat ze Židewa, 65 l.

Z Nadworja. Kſchczeni: Michal, f. Michala Kmečja z Lutověža. Marija († 4. řep) a Madlena († 31. avg.), dw. dž. Michala Symanka z Bronja. Jan, f. Jana Rynče z Bronja. Marija Madlena, dž. Michala Kubanli z Khelna. Meta Marija, dž. Józefa Hessy z Nadworja. Jan August, f. Miklawicha Józeficha z Khelna. Miklawich, f. Jana Žura z now. Boranec. Katha Marija († 17. nov.), dž. Handrija Wróbla z Nadworja. Korla August, f. Augusta Glücklicha z Bronja. Wilhelmina, dž. Gotthelfa Pessera z Boranec. Jan August, f. Handrija Pilka z Eupoje. Hana Marija, dž. Petra Glawicha z Nadworja. Handrij a Miklawich, dw. f. Jana Pieťascha ze Škohrej Borjihče. Benno Pawoł, f. wucžerja Petra Schechta z Nadworja. Jan, f. Miklawicha Wróbla z Borarec. — Žemrjecži: Katha, wud. njebo Jana Krempli z Khasowa, 70 lt. 12 dn. Madlena, dž. Petra Schramy z Kahowa, 9 m. 9 dn. Eleonora mdž. Gottloba Wünsche z Nadworja, 65 lt. 3 m. 22 dn. Jakub Domaschka z Nadworja, 69 lt. Marija, mdž. Miklawicha Lipsche z Nadworja, 43 lt. 2 m. 5 dn. Jan Schewc z Eupoje, 75 lt. 3 m. 27 dn. Hana, dž. Miklawicha Spana 524. Michal Kocer ze Ščunowa, 525. bětnář Michal Kocer ze Ščunowa, 526. Marija Lebzec z Nowoslic, 527. Jak. Kral z Kenjec, 528. Katha Barjenec z Ralbic, 529. Mich. Njehorok z Ralbic, 530.—535. z Něžanta: zwoňk Joz. Libšč, Bo-

z Radwerja, 13 st. 1 mſ. 14 dn. Hana, wud. Pětra Šokle ze Škhiweje Vorschčeje, 78 lt. 9 mſ. Martha Henrietta, dž. Vjedricha Škawki z Radwerja, 4 lt. 9 dn. Ida Marija, dž. tohosameho, 2 lež. 2 mſ. 14 dn. Hanža, dž. Michala Schotth z Radwerja, 14 lt. 11 mſ. 24 dn. Katha, dž. Michala Schenka z Radwerja, 3 lt. 1 mſ. 13 dn. Bětovaní: Jakub Scholta z Heleschowstej Dubrawy, z Madlenu Bjarschec z Radwerja. Jakub Wjenka ze Božerje, z Hanu, wud. M. Handrika z Radwerja. Jakub Suchi z Konjec, z Mariju, wud. M. Delana z Radwerja. Vjedrich Herrman Pleše z Marklenderfa, z Hanžu Winarec z Kupjanskej Dubrawy. Miklawš Grubert z Radwerja, z Helenu Lorencec ze Božerje.

Maležnoſeče towarzſta.

Sobustawý na lěto 1876: 28. Jak. Wjenka, zwónk tachantskeje cyrkwie, z Budyschina, 29. Marja Grehmanowa ze Židova, 30.—38. z Jaworý: Miklawš Wawrij, Mikl. Barjenk, Mikl. Jakubas, Michał Čerlich, Pětr Kravc, Michał Kravc, Madlena Schotčina, Michał Hanusch, Pětr Brýl, 39. Jan Brýl we Dreždjanach, 40. Jak. Šymonk z Pančic, 41. kaplan P. Tatej Natush z Marijneje Hwězdy, 42. Michał Haſcha z Ratariec, 43. Hana Mrožec z Budyschina, 44. Marija Barjenkowa z Dzejnítec, 45. M. Ep. z Matjec, 46. Handrij Scholta z Matsec, 47. Žofka z Dobroſhic, 48. Michał Maj z Budyschina, 49. Michał Žur z Niebjeležic, 50. Mikl. Cyž z Niebjeležic, 51. Katha Kycjerie z Niebjeležic, 52. Michał Vjedrich ze Swjertzaceje, 53. Handrij Motko z Budyschina, 54. Theresia Barjenkowa ze Židova, 55. Handrij Weclich z Ralbic, 56. Jan Rachel ze Schunowa, 57. Michał Kummer z Pažka, 58. Michał Lebza z Nowoſlic, 59. kaplan Kubasch z Ralbic, 60. wuzet Hermann Brauner ze Schunowa, 61. Chrystiana Donatce z Rhelna, 62.—65. z Radwerja: Madlena Wünschec, Marija Mětovsce, Hanža Lehmannec, farat Handrij Ducezman, 66. Marija Hrehorjewa ze Štržiſcie, 67. Marija Haſchina z Khasowa, 68. Khorla Krempka z Khasowa, 69. Marija Kschijanowa z Hrubjeležic, 70. P. Inneenc, administrator we Róžencje, 71. P. Benedikt, kaplan we Róžencje, 72. Michał Vl̄ižk z Róžanta, 73. Wórschla Schemelowa ze Sernjan, 74. Mikl. Mikluk z Euha.

Sobustawý na lěto 1875: II. 476. Žofka z Dobroſhic, 477. Jak. Bräuer z podhroda, 478. Franc Měrežink z Běležec, 479. Franc Měrežink we Moſtovje, 480. Pětr Čhornak z Nowoſlic. 481. Hanža Manjkoec z Nowoſlic, 482. Bělka z Nowoſlic, 483. Kislant z Nowoſlic, 484. Madlena Cyžowa z Nowoſlic, 485. Madlena Kortenkewa z Koſlowa, 486. Jak. Hörnig z Radwerja, 487. Pětr Kurjo z Radwerja, 488. Marija Smolic z Bronja, 489. Mikl. Žofka z Bronja, 490. Mich. Schotka z Měrkowa, 491. Jan Schmarander ze Božerje, 492. Mieth z Kukowa, 493. Mětk z Kukowa, 494. Schliſch ze Šwinjsarnje, 495. Michał Cyž z Botrowa, 496. Mikl. Kral z Kaſhec, 497. Jak. Džiſtaw z Botrowa, 498. Pětr Weclich ze Žurie, 499. Pětr Röthig z Kanec, 500. Mikl. Čhornak z Botrowa, 501. Michał Kravc z Botrowa, 502. Jak. Čiumpjela z Botrowa, 503. Jak. Schotka z Khrbſcie, 504. Mich. Kolla z Khrbſcie, 505. Jak. Lukasch z Khrbſcie, 506. Miklawš Kubiea z Horj, 507. Pětr Nobel z Horj, 508. Mich. Vělk z Nowej Wjeſki, 509. Marija Mlonkowa z Nowej Wjeſki, 510. Mikl. Kocor z Nowej Wjeſki, 511. Mich. Schejda z Nowej Wjeſki, 512. I. Pjetar z Worklec, 513. Hana Hawſic z Worklec, 514. Mich. Bul z Euſcja, 515. Jak. Požer z Euſcja, 516. Marija Hórbaneč ze Šulſhee, 517. Marija Donatce z Bóſhic, 518. Madlena Kmeččowa z Kezaric, 519. Jak. Kummer z Čajec, 520. Jan Knebel z Haſlowa, 521. Mikl. Schula ze Smječkic, 522. Jak. Wóſki ze Staraje Čyželnicy, 523. Pětr Brézan ze Schunowa,

szij Schuster, Jak. Klimant, Milt. Suchi, Mich. Jurk, P  r Lebla, 536.—539.
 z P  stec: Michał Manjok, P  r Schokta, Michał Mechela, Jak. Klimant, 540.
 Jurij Kübler z Noweslic, 541.—543. ze Sernjan: Milt. Marka, Michał Vul, M.
 Rycjer, 544. Bo  cij Lehmann ze Smjerdzaceje, 545. Milt. Kuczank ze Smjerdzaceje,
 546. Milt. Nowak z Hranicy, 547. Jak. Schokta z Hatow, 548. Jurij Zmij ze
 Serbskich Pazlie, 549. Jak. Czemjera z Czemjeric, 550. P  r Bjarsch z Czemjeric,
 551. Jak. Sch  erak z Nowedwora, 552. Michał Vulang z Wotrowa, 553. Michał
 Jurk z Bazla, 554. P  r Czornak z Konjec, 555. P  r Kurjat ze Schunowa, 556.
 Michał Lebla z Noweslic, 557. Michał Kummer z Bazla, 558. Marija Michałkowa
 z Konjec, 559. Milt. Kuczant z Rabic, 560. P  r Schokta z Konjec, 561. Jak.
 B  rnacj z Konjec, 562. Michał Br  zan z Konjec, 563. Handrij Weclich z Rabic,
 564. Michał P  ech ze Swinarnje, 565. P  r Lebla z Kukowa, 566. Jak. P  trenc
 z Budyschina, 567. Michał Br  auer z Wotrowa, 568. Jurij P  ech z Kr  epjec, 569.
 Milt. Wujesch z Njebjelcic, 570. Jan H  ablak z Njebjelcic, 571. Maria Czorna-
 kowa z Njebjelcic, 572. Michał Kubasch z Pazlic, 573. Michał Wojnai z Pazlic,
 574. Jurij Lehman z N  zanta, 575. H. Cz  epa z Dobroschic, 576. Jurij Jenki ze
 Sernjan, 577. Michał Sch  er ze Sernjan, 578. P  r Duczman ze Smjerdzacej,
 579. Michał Nowak z Hranicy, 580. P  r Schokta z Nadworja, 581. Miltawisch
 Mischnar z Nadworja, 582. Michał Donat z Nadworja, 583. M. M. z N., 584.
 Djiskaw z Hotlerja, 585. Wórschla Krawcowa z Brenja, 586. Miltawisch Riecz
 z Kamieneye, 587. Jan Lehman z Veranec, 588. Miltawisch Czornak z Khosowa,
 589. Jurij Grolmus z Nadworja, 590. Michał Vuscha z Khelna, 591. Jan Kocja
 z Br  mjenja, 592. Jakub Lehman z Br  mjenja, 593. Jakub Konecht z Br  mjenja,
 594. Jan Rynycz z Br  mjenja, 595. Michał Trenec z N  zanta, 596. Miltawisch
 Monk z Enha.

Na p  jedawscze l  ta dop  la  jich: na l  to 1874 Michał Vulank z Wo-
 trowa, Jak. Tyshier z Pazlic, Michał Kubasch z Pazlic, M. D. z N., N. N. z
 N.; na l  to 1873 Michał Kubasch z Pazlic, N. N. z N.

Dobrowolne dar   za nasche tewarzwo: v. J. Sch. 1 m  , v. J. D.
 1 m  , J. Br. we Dre  dzanach 70 pj., J. Sch. 25 pj., M. Cz. z Njebjelcic 50
 pj., K. N. z Njebjelcic 40 pj., H. M. z B. 50 pj., J. J. 50 pj., W. Sch. 50 pj.

Za p  jesczehane duchowniswo: „B  h pomhaj sprawnym k dobycju.”
 10 mark.

Dar   a da   za cyrkjej w Czornebach abo Baczonju.

Nawdaty kapital a total nahromadzena da   wucz njeschtaj 27076 marl. 40 pj.
 K  czejci Bo  ej a k spomożenju duszchow su dale woprowalni: S. z Jaworzy
 3 m  , Cz. z Kukowa 3 m  , J. K. z B. 3 m  , njemjenowanej z Hórkow (psch  
 knj. kanonika Barto) 10 m  , psch   knj. kaplana Schoktu: M. K. 15 m  , stujowna
 dz  owka z H  rbjelcic 3 m  , J. L. z Ko  zaric 3 m  , H. Sch. ze Juric 3 m  , jubilejski
 dar z Njebjelcic: M. Z. 5 m  , M. N. 3 m  , J. Sch. 1 m   50 pj., K. L. 6 m  ,
 W. L. 1 m  , H. S. 1 m  , M. J. 1 m  , M. S. 10 m  , M. Ksch. z Hrubjetec
 hako jubilejksi dar 3 m  , W. Sch. hako jubilejksi dar 15 m  , z Nadworja 1 m. 50 pj.,
 ze Zd  zerje 1 m. 10 pj.

Gromadje: 27,168 markow 50 pj.

Psihikoha k 2. číslej „Katholskoho Pósta“

15. januara 1876.

S w j a t a s w ó j b a . *)

W rjedze hodownoho časa a joho swj. dženjow imy jašy dopomijeni byli, zo smy džeczi Bože a zo dyrbimy takje tež nostacj, njeh smy mlodži abo starci. Zo w mlodoſći džeczi Bože wostanjeny a hako takje wotroſčemy, k tomu pomhaja po Bohu najprjedy a najbole kſcheicjanca starschi. Starschim taž džeczom pak je w swjatych ſezenjach a jich wukładowanjach z nowa hako pschi-

Kad psched woczi stajana swjata swójba: Jézus, Marija a Józef. Hdzej džeczi po Jézusowym pschitlade pſchibjeraja na prawej mudroſći a hnadle pola Boha a čłowjescow, a hdzej starschi z taſtej swetu Božu wolu w swojich winowatosczech dopjelneja, taž Marija a Józef, tam je swjatoſćenjo Ducha swjatoho, tam je žohnowanjo njebjieskoho Wótca, tam pschihotuja so čłowjekomie za pschichodnych towarzishow Božich jandželow we węcznoſći.

M. H.

*) Wobraz je nam k. Chociſzewski z Poznanja požičit.

Swjedženska prothla.

Druhu njedželu po 3 kralach je swjedžen Ježusowoho mjenā. Čyrkej drje wopomina hijo na prěním dnu lēta pótajnoſcz Ježusowoho wobrězowanja, pschi ko- trymž bu bóisse džecjo Ježus rělane, tola je wona hijo píched lěftotetkami tež woſebith swjedžen k česeczi ſkódkoſho mjenā Ježusowoho, kotrež we ſebi žörko wſcheje zbožnoſcze zdžerži poſtajka, najpriedy drje jeno we někotrych diöceſach. Pamž Inocenc XIII. pak poſtaji na prôſtuwa němſkeho khězora Karla VI. we lécze 1721, zo by ſo tónle swjedžen na druhu njedželu po třioch kralach po čyrlvi ſwjeciſil.

Schwörtl, 20. januara, je wopominječo ſwjaťeju marträjoram Fabianu a Boſčana. Jeju wopominječo ſwjeciſi ſo na jenym dnu, hac̄ runje ſtej we wſchekalim čjaſu živoj byloj a marträjsku krónu dobyloj. Šwjať Fabian bě bamž we lécze 236 a njedžečke cyrkve Boju halo najvhýšiſhi paſthyr 15 lēt. We pícheſčekhanju cyrkve pod khězrom Deciom bu wón morjeun. Šwjať Boſčiſ narodži ſo we Galliji (nětcejiſchej Francouſkej), bu we Milanje wot ſwojeje maćerje we křeſćjanſtwje wotčežnjeny. Wolo lo lēta 283 zaſtupi wón do wojerſteje ſlužby a khězor Diοlician poſtaji joho k njedžečerjej tamnoho wotdželenja ſwojoho wójſka, kotrež mojeſte ſtajniſe wokoło ſebe. We ſwojej wysokej ſlužbje wopolaſa Boſčiſ křeſćjanam wjele dobrotoſ. Hdyž pak bu khězorej pſcheradžene, zo je Boſčiſ křeſćjan a hdyž ſo wón ani pícheſ ſlužbenja ani pícheſ rožehnja k zapřečju ſwojeje wéry pſchinječi ujeda, porucži khězor, zo by ſo Boſčiſ k ſtokpjej pſchinjazak a zo by ſo tak dohō do njoho z ſlokami tjelato, doníz njewumreje. To ſo ſta, po zdacžu bě Boſčiſ worw a wojach wostajichu joho pschi ſtokpje, křeſćjanſka wudowa Irene, kiz chyſthe joho čjeko píched dalschim wonjeſeſenjom zaſitač, nama'a hiſhće ſiwiſenjo we nim. Wón bu zas wulekowaný, tola hdyž khězor joho zas muhlada, porucži kružiſho hiſhće, zo by ſo bit, doníz ſo njemori, to ſo ſta we l. 287. Joho čjelo bu we bližoſci ſrowow ſ. Pětra a Pawoła pohrebane, we lécze 680 pak buchu joho ſ. relikiwie do krasneje wok khězora Konstatina natwarjenje cyrkve pſchenjeſene. We čjaſu tutoho pſchenjeſenja bu město Rom wot wulſkoho m o r a wumozene a wot tutoho čjaſa jow čjesczi ſo ſ. Boſčiſ halo patrona pſchečiwo morej. Wjac̄ městow a krajinow je pícheſ joho mócnu zaſtupni prôſtuwa we wulſkej nuži mra pomoc dôſtak, tak wosobne město Milan we lécze 1575 a Liſſabon 1599. Tež Lujica bu wjac̄ křci we 16. a 17. lěftojetku wot ſurowoho mra domapytana. We lécze 1568 je khoroſcz we Budyschinje ſamym wokoło 8000 wobydlerow morila, někotre wsy ſu cyle wotemrjele. Z toho čjaſa drje je tež we naſchich krajinach čjeſeſenjo ſ. Boſčana ſo rožděrle. Křoſćjanſka a Njebelčanska wosada wobondže ſwjeđen halo ſlužbeny ſwjaťi hžen po waschnju njedželow ze ſwjatocžnymi dopokniſhimi a popočniſhimi Božimi ſlužbami. We Křoſćicach je po kemſchach tež ſwjatocžny wobthad po wsy ze ſtatuj ſ. Boſčana. Tež we Radworju a Rôžencze ſu dopočnja dospokne Bože ſlužby. We Křoſćicach a Njebelčicach wobſieji tež bratiwo ſ. Boſčana. Sobystawý móža pod znathmi wumjenjenjemi na ſatworych ſuchich dnach hnadu njedžpolnoho, na ſwjedženju ſ. Boſčana pak hnadu dospočnoho wotpuſla dobyč. Píched Boſčanom je tam kruhy poſtny džen.

Schtwórtk, 2. februara, je swjedzeńe czistosczenia s. Marije, je to 40. dżen po narodze swětazbōžnika. S. Marija dopjelni zakon Mójcejowym, po kóthymž mějachu jidowſte macjerje po porodze synka na 40. dnju do templu pſchincz k swojomu wuciszenju a woprowaſcze za swojego prenijorodzenego wopor kladych, 2 mledej holbjow. Simon, pobožnym ſchedźimc, powita tu Jezusa halo „swětlo swěta“ liž je do swěta pſchichko k rozśwělenju pohanow a k wozbożenju swojego ludu Izrael.

Na drugi dżen 3. februara je swj. Błažija, liž je we l. 326 halo biſkop we Sebaste marträrskeje smjerceje wumrjet. K pobožnomu wopomnijeczu na podawku z joho žiwjenja, zo je tóuse swjath pſchez swoje pozohnowanjo hólczeca, kotrejuž bě we schiji koſcicza tſjach wostała, pſched smjerczu wumozit, widzela so nětko we cyrkwi wěriwym hiſtce pozohnowanjo s. Błažija. Dwé pſchez wobitu modlitwu swjetczenej swęczej na tſchii położonej so k schiji zložitej, pſchi czimž so měſchnik modli, zo by jich Bóh pſchez zaſtupnu próſtvou s. biſkopa a marträra Błažija pſched khorosczu schije a tež druhich njezbožow hnadnje zaſitak.

Towarſtwo swj. džeczowſtwa Jezusowoho.

Jezus Chrystus, syn boži, liž na zemiju pſchinidže, zo by hręſhne cłowjeſtwo wot hręcha a węczęneje smjerceje wuſwobodzik, běſche wot wſchoho zapoczątka swojego geniſtſkoho žiwjenja pſcheszczehu. Na czjescze wosebite waschnjo pak ſedzbowaſcze pſchedwidzomnoſcz boža nad tutym najdrožszim žiwjenju, a my wěm, na ſak ſpodziwne waschnjo noworodzenym Bóhczowymk mrečej biegbožnemu Herodeja wuczelny. A hlej! halo dwanaćzecetnomo hólczeca widzimy joho hijo w templu, zjawnje ſedzacocho mjez mudrzychini a najwuczeniſchimi mužemi jidowſtſkoho Iuda, kottiz so wſchitch ſpodziwaja na mudroſci a rogoſomnoſci tuteho džeczja, njeſpóznamy, zo boža wſchowhedomnoſcz z njoho rycji. A tele boże džeczo, wone dyrbjeſche taž cħlonu cžlowieſtwu, tak wosebie tež džeczom cžlowieſtu doſtojnoſcz a cžlowieſte prawa wrócieſz, kotrež běchu pohanſtwo a bohazabyczimi tyraannojo ze ſłowom a ze ſlutom zaprěli.

Kak daloko běſche so pohanſtwo zabudzik, spóznaemy najjaſniſho z joho zaſhadženja z njewinowatymi džeczatkami. Nimalo wſchitke pohaniske ludy mějachu połne prawo nad swojimi noworodzenymi džeczimi a mōjachu z nimi czinicž ſtož chętū, mōjachu je ſkoncowacż, pſchedacż abo na drohу czisnycz; a hdyž tež pſchinarodzena luboſcz nana wot tajkoho njeſtutka wottraſchi, tu wžajomu kniejstwo džeczo, liž běſche někak praſhiwe abo njeſtrowe a zniezi je.

Najch zbožnik pak wumöži ſlabe džeczatkę wot zaſhuby ze ſłowami: „Dajcie džeczatkam ke mni pſchincz a njeſobarajeſe jimi, pſchetož taſtich je njebjeſte kraſtwo.“

Tola bohužel, hiſtce ſu njeſmérne kraje, kotrzych wobydlejo na ſak zaſrafne waschnjo ze swojimi samotnymi džeczimi zaſhadžecja. Su to wosebie Čhinegojo w Aziji. Khudy nan, liž ſo boži, zo swoje džeczi njebudże móc zežwieſz, abo tež z drugich winow, da swoje noworodzene džeczo pak hnydom w horcej kupyjeli zatepicz a placzi hiſtce babje za to, pak da je do ſeki czisnycz,

pač w noch na dróhu położicž, hdźež zrudnje kónc wozmje, abo je piy a świnie zeżeru. A chineziske kniejskwo tomu tak mało zadźiwa, zo wjesele bóle ē pſchihladej w Pekingu kózde ranjo wozy po měscze jězdža, zo býchu tute małe kurjatka zezběrali a potom wschě hromadže, morwe a požiuse do jamy zmjetali! Tak piša so, zo je za tsi lěta w Pekingu na to waſchhujo ſo 9712 džecži pohrjebało, a hiſhče wjesele wjac je na druhe waſchhujo ſtuncowaných bylo.

Tajſomu njejhuanſtwu kſchejczańſcy missionarojo prózdní pſchihladowac̄z njemóžachu, ale z kſchejczańſkej luboſeže hnucži hromadžachu a ſupowachu njezbožowne ſtworjencką, zo býchu je kſchejili, žiwili a wočzahuyli. Huſto pſchedadža Chinezojo ſwoje džecžo za 6 haj za 3 franki (24 nſl.)! Kupowanjo tuthych džecži drje po taſtim teſto wuložkow nježada, ale zeživjenjo a wočzehnjenjo. Bórzhy ſo tohodla missionarojo wobroczihu do Ewropy na ſwojich kſchejczańſkich bratrow, zo býchu w tym ſtutkowanju kſchejczańſkeje luboſeže podpírani byli.

Neadobny bislop francozskoho města Rancy, Forbin Janſon, založi tohodla 1843 towarzſtvo z njenom „Towarzſtwo ſvj. džecžowſtwa“, fotrež bu pod zaſit Žežusdžecžatka ſtajene, a ſiž ma najſwj. Knjezijnu za prěnju patronku. Švj. wótc, Pius IX., je je za dobre ſpóznał a z wotpuſtami wobdaril. Tele towarzſtvo, kótrohož prěnje a najwosobniſiche ſobuſtawu ſu džecži, je w běhu lét krajinje pſchibjerako. Kózde džecžo móže hač do 12 lét rjadný ſobuſtaw towarzſtwa być; staršche ſobuſtawu rěkaja „Bwiazantii“. Ženicka winowatoſc ſobuſtawa wol ſteji w tym, zo měſacznje 5 np. zaplači a kózdy džen 1 „Strowa ſv Marija“ ſpěva za pohanſke džecži, z pſchidawkom: „Swjata kniejna Marija, proſch za nas a za wbohe pohanſke džecži.“ Njemóželi džecžo hiſhče ſo modlitž, móže tež něchtó druhi modlitwn za nje doloniecz. — Kaf je towarzſtwo pſchibjerako, móže ſo najlepje z joho lětnych pſchinoſklow a z joho ſtutkowanja ſpóznačž. W lécze 1843 nahromadži ſo 18,320 mark, 1853 hýž 534,471 mk., w lécze 1860 1,149,930 mk. a 1866 1,425,378 mk. Nunje tak pſchibjerachu tež duchowne pſkody joho ſtutkowanja, pſchetož 1852 bu 26 missionow podpíreraných, 192,300 džecži kſchejczených a 3735 džecži wočzehnjených; w lécze 1866 pač bu 61 missionow podpíreraných, 383,206 džecži kſchejczených a 41,226 džecži wočzehnjených!

Hdyž ſebi pomyslimy, tak wjesele duſchow ſo na tele waſchhujo za kraleſtvo bože dobuđe, njeďrbjeli my z horliwoſežu na taſkim bohuspodobnym ſtutkowanju ſo wobdzělič? A hýž małe džecži móža tuhjapoſchtoſkje dželo ſobudoſonječ. Mały je pſchinoſk a móža ſo tohodla tež naſhudschi wobdzělič; hdyž pač je wjesele ſobuſtawow, móža ſo tak wulke ſumny nahromadžicž, kaf horjelska widžimy. Kaf huſto je tež džecžu pſchiležuoſc ſkiczena, zo mały pjenječk ē bożej cjeſeſci a ē ſpomoženju ſobucžlowekow ualoži: hlej tuhj je pſchiležuoſc woprowacž. A njebuďa na te waſchhujo wumóžene džecžatka hýž tuhj na zemi, wjesele bóle pač we wěćnej ſraſnoſci za ſwojich dobroczerjow proſyječ? A waſche džecži, hdyž ſu wot małosče někotre małe ſežezapřečjo bożej cjeſeſci a zbožu ſwojich ſobudžecžatkov woprowacž na wulke, naſtupia tak z časom puež poccžiwoho, woproniwoho živjenja, na kótrymž tak wěćejſho zwostanu, hač hdyž ſo hafle poždžiſho na njen podaža.

Wukhadza
prēnu a třeću sobotu
w měsacu.

Cylolčna
plaćizna na pósće a w knihafni
1 m. 70 pj.

Łudowy časopis.

Wydawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Roudnici.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 3.

5. februara 1876.

14. Lětnik.

Swjedženska protyfa.

Hodowny čas ze swoimi wysokimi swjedženjemi je so minyk. Wumozjenjo číkowieskoho splaha bu we nim wojewjene a zapocjate, wone se dokonja we jutrownym času. Kralestwo Bože na zemi bu we hodownym času pschihotowane, we jutrownym so założi. Zbóžnik swęta, kij so k swojomu swjatemu skutej pschi Jordanje swięcicj da, kij so we Kana prēni króč we swojej bójſlej moch połaza, wón dobywa ze swojej wuczbu stajne nowych poddanow za swoje kralestwo a dje potom halo wyschschí měschník, zo by wumrjeł, we swojej kreji nowe kralestwo założił a potom k swojej njebjieſkej krasnosći so wrócił. Jutrowny čas połaze nam knjeza we najhlubšchim ponízenju kaž tež we najkrasnischim powyſchenju.

Jutrowny čas pschihotuje so z njedželu septuagesima, kij lětſa na 13. februar panje. Na schyrjoch pschihotowach stopjenjach wiedże chřeſťi swoje dječzi k wysokej jutrownej pótajnosći. Prēni stopień wopschija čas wot njedžele septuagesimy hacž do pojpjelneje ſrijedy; tu zapocjina so druhí stopień, kij dosahá hacž do pýateje njedžele pôsta, kij so njedžela czeſpjenja Knjeza mjenuje; z njeju zapocjina so tseczi stopień, kij hacž do martrownoho thdženja traje a tu swoje dopjelnenjo namaka. We tymle swjatym času dýrbi křeschčan so kruče pschizantkyz kralestwu Božemu, so samoho pschewinycz, stajne wojowac̄ a na wſchile časach hréchej wotemrječ.

Čas pschihotowanja k swjedženju jutrow, najbóle pôstny čas mjenowaný, je hízo wot japoſchtow zavjedzený, tola njebě we wſchelasich krajinach jenak dohli. We ſchestym lětſtotetku buchu k tomu 40 dnou poſtajených, kij so z popjelnej

srjebu zapoczątu. Chrlei pschihotuje pał swoje dżęści i tutomu czaśej dwie njeżdżeli a napomina je i potuże woſebje we tamnym czaſu, hdżę ſiu śwēt najczeſzche straci pschihotuje. Śwēt pscheczini tele dny piched poſtoni, poſtonicy mienowane z njepomernym wjeſelom a huſto džiſim harwanjom, chrzej, pał chce swoich swērnych piched taſ ſchłodnym zaſludzeniom zaſitač a z poſutnym zmŷſleniom, kij we nich wubudža, we ſwērje i Bohu woſtruczic. Wot nježele ſeptuagesimy jow wuzimje wona tohoſla piſhi Božich ſlužbach draſtu ſięgloweje barby, barby poſutu, wjeſolý ſpew „Gloria“ ſo na Bożej miſchi a „Alleluja“ we chr̄twiſki modlitwach ſo wuwostaja, dlžſche hrónczka, i potuże a pobožnomu a dlžſhomu mođlenju napominace ſe pchist jej. Njech tale wuczba a ſtoroſcziwy hłos naſcheje ſtjateje chrſtwe ſwērny a poſkuſchny woſkłes w naſich wutrobach namaka.

Pschedopadaczo chr̄twiſkoſho zamóženja a chr̄twiſkich kublow do ſwētnych rukow we kulowſkej farſkej woſadze.

Na 17. januara t. l. zbrämadiču ſo na radnej kheji we Kulowje nowi po pruſkim załonju wot 20. junija 1875 wuzwoleni 8 chr̄twiſcy pređfſtejerjo a 24 woſadni zapoſłańcy, zo bychu ſej wuzwolili pschedsydu a naſteńnika. Swētna wychneſez bě halo wiedziczerja wobeju bromadžiſnom poſtaſika naſchoho knjeza mēſchjanosta Welsa, wuzanklywſci naſchoho fararja, hac̄runje tonsamón po 14. artiku wuzwoleniſkoſho porjada i wiedzenju załoniſh powołaný bě.

Knj. mēſchjanosta Wels najprije pređkſitacze nětore piſma ſwētneje wychneſeje a wojerjowſkoſho knjeza landrota; zawiđe ſo potom ſam do noweje ſlužby halo chr̄twiſki pređfſtejer a pschedwa tež druhich 7 knjezow pschedez ruchyzaſdaczo do teſſameje ſlužby. Piſhi tym wuprajichu cžile knjeza, zo woni drje budža a dyrbja kralowſki załon wuwieſci, ale zo woni tež budža chr̄twine a woſadne prawo zaſitač a zmuziſtne zaſtupowacž.

Chr̄twiſcy pređfſtejerjo ſtipidu něk do wuraženja a wuzwolishu ſej z wjetſhini wotedatych hłosow halo pschedsydu a tež halo poſkadnika chr̄twiſkiſh kassow*) radnoho knjeza a tyſcheriſkoſhi miſchtra Pētra Hejdana z Kulowa, halo naſteńnika pschedsydu pał gmejnſkoſho pređfſtejerja knj. Jakuba Schoktu. Woſadetka z Koſciny.

Pschedsyda woſadnyh zapoſłańcow bu knj. ſchtrykaſki miſchtr Jakub Jakubec a jeho naſteńnik knj. ſchewcſki miſchtr Theodor Bulank, wobaj z Kulowa.

Po některych dnjach doſta nowy chr̄twiſki pschedsyda a poſkadnik Hejdan wot knj. landreta liſežit, we kotrej ſo knjezej Hejdanej piſaſche, zo njeſmē chr̄twine pschedsydſtwo a poſkadniſtwo we jenej a teſſamej woſobje zjenoczene bycz, a zo dyrbji knj. Hejdan druhoho poſkadnika wuzwoliciſh dacž. Knj. Hejdan wotmekwi knjezej landrotej, zo jeho żadanju po § 10 nowoho pruſkoſho załonju, laž tež po wukazu knjeza ministra sprawnijene njejo, a zo budže tohoſla Hejdan pschedsyda a poſkadnik woſtacž. Lbħey ta wēc hiſćeje do wychiſhich instancow pónđze.

Na 26. januara woteda naſch farar wſchē chr̄twine a fundacionſke pjenjezy, hy potheli a ſtatne papiry, kij ſo we ſelegnym kſchecziku farſkeje chr̄twie woſkhowachu, laž tež woſhón chr̄twiny inventar — to rěka: kheſuchi a monstrancy, ſleborne, poſkoczane, koporowe, mosazne, zelezne chr̄twine graty, mēſchjanuſti draſtu, ſchaty, ruby

*) Po wukazu knjeza ministra Falka we Berlinje njeſmē katholicki farar abo buchovny (lutherſki pañr pał je jo a woſtanje we ſwojej woſadze) poſkadnik chr̄twiſkiſh kassow bycz, laž tež dale njeſmē chr̄twine rachonki wjeſci.

boże marty, wobrazh a swiecza bożego domu, wóltarje, kleku, kupy, piśczele, hecze instrumenty z notami, 3 duże dzwony na tornijs, 2 mniejsze dzwony na torniku, zwonczyki we kapali, cyrkwiene knihe, khorhoje a wschelake druhe cyrkwiene węch — do rukow nowych cyrkwienskich przedstejerjow, kotsiz netk na nie kedzbowacj a za ich wobnowowanjo a zeżerzenjo, kaj po potrebie za ich wobnowowanjo so staracj dyrbia.

We hypothekach a statnych papierach wteda farač nowym Iniejsim przedstejerjam:

I. we cyrkwienej kasji:

a) we hypothekach	3938 markow 80 pj.
b) we statnych papierach	1230 = — =

Hromadze: 5168 markow 80 pj.

II. we 13 fundacionach^{*)}:

a) we hypothekach	33,120 markow 25 pj.
b) we statnych papierach	25,730 = 40 =

Hromadze: 58,850 markow 65 pj.

Cyrkwiene zamóżenjo a zamóżenjo 13 fundacionow jo pót, pröca, starecę a suhowanje prijedawskich kulewskich fararjow za schyri sia lét; piśce, nowy pruski zakon piścienje tele wot pobožnych Ischejszianow Bohu a tej cyrkwi woprawane czasne zamóżenjo do mocy świetnych ludzi, a prawo do njoho, dohladzwanjo a rezludzenjo, kajze znęcka tež hiszczęsje njekatolskiej świetnej wyschnoszej piścistusczęs, hdyž piścelora wiez załostnikami murazj.

Z toho so spóznaje, zo i wobłhowaniu a zdżerzenju cyrkwienskich lubków nanajmuznišče jo, zo we Kulowskej, kaj we kóznej pruskiej katolskiej wesodze, do cyrkwienskiej skrzby so wuzwoleja muzejo, kij krucze stęja we wérje a wutrecicji piściecejjo swejeje fariskeje cyrkwię su. Piścietej na ramienjach nowych cyrkwienskich przedstejerjow, a nic wjac, kajz předy na fararju, leži ważna winewatosć, za wiede cyrkwiene potreby we prawym czasu so staracj. A hdyž jnadz jemu swęch, wino, měchniška draſta, wóltarne ruby, cyrkwiene knihe, khorhoje a druhe kemskače węch pobradują, njemódkle kemsche, processiony a boże skrzby woldżerżane byę. Budża muzejo, kij katolskiej wérje a cyrkwi piścierzimini su a nowy pruski zakon podwólne hako tružnica duchownych zapchimaju, za boži dom, za božu cęscę, za wesadne nazęcne potuēbniście so woprować? Drozh wesadni! Piści wuzwolenju dajeje wosche hkoś ni tejsim, kij najwjetšchu haru ejirja a wusku hubu maja, ale tym, kij ischejszanske zmjenjo wjeen, boże słwo a předowanjo rady skyscha, i swj. spowiedzi du a swiatencu toho knieza Inkujo, kajz tež na processionach a pobožnoscach cyrkwienskich bratstwów z duchownym wieselom dżel bjeru. Tak budže zbożny nér kuejziec we wesadze a tež njepiścierzelske začenje njebudža waschemu czasnomu a węžnemu zbożu schłotęcę mōć. Wscho leži we waſidliu ruskach, żebnowano abo sluzenjo, za tym hač so zadżerzicje piści wuzwolenju: Wscho tōu kuejz pak kujze wam zaće e i pomoch stacj, hdyž so jemu dowěricze a joho za hnacu wobswielenja proshcie.

Cyrkwienscy przedstejerjo kulewskie wosady su: Pětr Hejdan (piśchedyska) z Kulowa, Jakub Scholka-Wowczerk (namęsnik) z Kocziny, měšcziż-mosta Wels, piścelupe Handrij Haschka, tkalski misztr Jakub Wjeršč z Kulowa,

*) Tele fundaciony su:

1—3) węćine fundaciony na Boże msicę za fararja, za přenjoho a drugoho kapłana; 4) Solmski fundacion; 5) Rukowy fundacion; 6) fundacion za ludyk; 7) fundacion za arckatstwo swj. róžarija; 8) fundacion za bratstwo swj. Bosciija; 9) jałmožny z Bojoho rowu; 10) fundacion za spěvarjow swj. róžarija; 11) fundacion na swęch piści mejlikich pobožnoscach; 12) fundacion za spowiedne ręczki z cizby; 13) fundacion na węćinu lampu. Położenie schyri fundaciony (10—13) su we létu 1872 wot njebobieje Iniejsmy Bożeby Seifertec z Kulowa z kapitalom 3750 markow sejnjene, kotorą sej z nimi węćinie trajacy cęsny wopomnił stajita jo.

wyschki schekta Michał Lebza z Kulowca, gmejnski przedstejer Miskawisch Bręzan z Dubrjenka, lenikar Jakub Kummer-Kral ze Sulsche.

Wosadni zapóskanec su: schrytkarski mischtir Jakub Galube e (pschedsyda), schewski mischtir Theodor Bulant (naměstnik), radny kniez August Wels, schrytkarski mischtir Franz Wels, pschelupch Heinrich Wels, Jakub Hörnič, Michał Comak, žiwnośczerjo Pawoł Wodał, Pětr Wierich, Jan Pjaca, Miskawisch Wiesela, wschitcy z Kulowca; lenikaraj Handrij Korch a Miskawisch Dubrawa z Něnicow, gm. przedstejer Jakub Kubanka z Nowej Wsi, potlenik Miskawisch Wels z Kulowa, psellenik Pětr Mróš z Dubrjenka, khezlar Jurij Domasčka z Lubońca, lenikar Miećzin Čorlich Kubach ze Sulsche, gm. przedstejer Pětr Kral ze Salowa, lenikar Miskawisch Grofa z Kočinu, gm. przedstejer Michał Schokta-Narežik z Hoška, zahrodnikaj Michał Nysch port z Nachlowa a Miskawisch Mark z Bręzchlow.

Rowniki a powięscze.

Z Luijich a ze Saksleje.

Z Budyschina. Z nowinow zhonimy, zo mjez biskopami, kotrež je s. móte 28. januara pomjenovał, tež nasch kniez tažant, Franc Bernert. Wón bu i biskopej we Uzot in partibus infidelium pomjenowaných.

Z Budyschina. Nowy zakon, po kotrymž maja so wschitke narodž, wmręcza pola stawnika wožiewicž, a po kotrymž ma so tež mandžestwo psched nim wobzankuhež, pschihotuje drje ludjom nowu wobeżejnoscž, njeje pať dotal we naszej wołknoscži, hacžrunje su tudiž slawnych njekatholsch, žanu winu i njeļubožnosćam dawato. Radzijimy so, zo tež dale statný zakon a žadanja chrkwe so wot wschitkich swérnje dopjelnja. Halo slawnik za Budyschin je měschčanski rabičel Buchheim, za Židow a wsi wołoko Budyschina, je Židowski gmejnski pschedstojočer Wežka, za Wjelkowsku wołknoscž gmejnski pschedstojočer Büttner, za Radwoł a wołknoscž knieži schosar John, za Chrósczansku wosadu gmejnski pschedstojočer Herrmann we Chrósczicach a kubleč Pjeh we Libonju, za Wotrowsku gmejnski pschedstojočer Shymank we Wotrowje, za Njebjelčansku gmejnski pschedstojočer Kral we Njebjelčich, za Ralbicžansku kubleč Walda we Ralbicy.

Z Budyschina. Direktor katholisko wucžerskoho seminara k. i. Blumenritt wožewja, zo budže póndželu 28. februara pruhowanjo, za tamnyh młožencow, kiz čcejšja do seminara zaſtupicž a so i wucžerjam pschihotowacž. Staršchi maja swoje džeczi pola knieza direktora hacž do 25. februara wožiewicž.

Z Radworja. K wudospolnenju cyrkwińskich powięsczow pschistajim hishcze, zo bě we l. 1875 we Radworju 1693 ludži i swiatomu wopravienju, z nich 88 we Zdžeri.

Ze Zdžeri. Nasch dotalšchi wucžer, knj Jan Schokta, je dobromónije ze služby stupit, a tak dyrbja netko, dokelž pschi wschitkej starosczi schulskoho pschedstojočerstwa nowoho wucžerja dostačž njemôžachmy, nashe džeczi do Kluscha do schule khodzicž, hacžrunje je tamnišča schula tež hizo pschepjelnjena. Zo bychu wjetšče džeczi do Radworja khodzicž, njepschida schulſke dohladarstwo. Nabogentwo budže so dale džeczom we Zdžeri wudželicž a tež we žoniščich džeczach budže

Inježna Hanža Wjenke holčata dale rozwučecz. Schula tak nije zbehnjena, ale budže so z nowa zaradowac, hdjž so druhi wucjer namala.

Z Wechselburka. Wot časa, hdjž je hrabja Schönburk so do kathol-
ſteje chrkwe wróczik, běchu we hrodowej chrkwi porjadnje Bože služby, na kotrych
ſo tež katholikojo wołoknoſe, wosebje cuži katholichy dželaczerjo prawje pilne wob-
džilichu. Hdjž pak tuči na swjedzenju tjoč ſralow i Božim službam pschin-
džechu, njedžiwachu ſo mało, zo na chrkwinſtich durjach wozjewienjo wot amtskoho
hejtmanſtwa namakachu, zo je duchownomu začazane, Bože služby djer-
žecz, dokelž je dowolnoſcz i zjawnym božim službam jeno data hrabjej, hdjž je
doma. Dokelž je na někotry čas zapučowač, wuži amtsle hejtmanſtvo pschi-
ležnoſcz, duchownomu Bože služby začazec. Nic jeno bjez katholikami, ale tež
mjez protestantami zbudži to wulku sprawnu rjeſpočnoſcz. Sta drje ſo tež
mjez naprachowanja ministeria. Naiſkerje ſo wěc z tym zaš wuruna, zo ministerium
hrabjej Schönburkej z cyla dowoli, we swojej hrodowej chrkwi Bože služby djer-
žecz wcho jene hac̄ je doma abo nic. Pschez to změja wołokni katholikojo pschi-
ležnoſcz porjadnje i Božim službam pschithadžecz.

Z wukraja.

Pruska. Pruski ſejm bu 16. januara swjatocžnje wotewrjenj. Bě to
njedžela, tola pruske knježerſtvo bě ſebi runje džen Knjeza, kij iſhesczenjo
i službje Božej načojeja, i wotewrjenju krajnho ſejma wrzwoſilo. Sobotu
snadž Židža njebhýchcn časa měli. Šejm wuzwoli ſebi jeno ſwojich psched-
ſydom, dokonja wſchelake nužne džela i dalschemu zaradowanju, knježerſtvo psched-
položi zliczbowanie krajnich dohodow a wudawków na lěto 1876. Wunoſtě do-
hodow wučinai něchtio pschez 651 millionow a licžba wudawków runje tak wjele.
Šejm bu na to wotdženjenj a němſki reichstag zapocjina ſwoje muradzenje.

Pruska. We wſchelakich wjetſkich měſtach kaž we Aachenje, Paderbornje,
Düren a druhdze pôčnje ſo prawje zforžic na wudawki, kij ſu měſtam pschez
wupočazano wſchelakich ſchulſtich bratrow a ſotrow, kij i najmjenjšomu runje tak
derje a wjele tuniſcho metodozc wozjahnichu a rozwučowachu, hało to druži móža,
naſtali. Někotre města maja 100,000 markow wjach za ſchule pschinjeſc kaž předy.

Pruska. We Trieru bu ſchulſtim hólčatam we farje ſ. Lazarjenca za-
lazane, we času ſchule i wołtarzej ſlužic. Hdjž bu to mjez farſtimi znate,
pschindžechu na druhi džen, runje na dnu, hdjž bě we chrkwi wěžna pobož-
noſcz i čježci najswjatocžnho ſakramento džeržana, 16 mložencow, kij dchychu i
wołtarzej ſlužic, to ſo tež ſta a pschi ſlónčenju pobožnoſcze běchu wſchitc 16
i wulke ſpočnoſcji pobožnoho ludu, kij bě ſo z cyloho měſia bohače zhrromadžit,
z najmjetſkej pschitoſnoſcju pschitomni.

Pruska. We Koſten we Pózujanskej ſtojeſche psched krótkim 59 du-
chownych na dobo psched ſudom, běchu wobztorženi, zo běchu ſebi pschi pschi-
ležnoſczi chrkwinſtich swjedzenjom a we wſchelakich hnadownych měſtach, hdjž tam
wulke processiony pschithadžachu we ſpówjedanju i pomoc byli. Tola ſudniſtvo
spózna jich za njewinowatých. Po meiſtich žalonjach, kij we Pruskej někto hižo

nimale tsi lēta došlo tak wjèle zrudobh pschihotowaja, njesmě žadny duchowny nowu službu na so wzac̄ a wudokoniecz bjez statneje dowolnoſcę, njesmě tohodla tež we fufodnej chrfci gławne Boże skušby dzerzeč, hdyn je tu duchowny sam na tym zadżewany. Tohodla je tak wjèle katolickich woſader někto bjez duchownych, khoroc̄z abo smjercz duchownego wubudzi tam někto ejim hlebschu boſcę, dokelz so woſada někto cyłe wopuſtcežena namaſka a nadžiju niema, tak boryž nowoho fararia doſtac̄. Nimale z fózdyム thdzenjom pschibjera licžba tak woſhroczenych woſader. Hdyn budža tež po čas̄u, kaž to z wiftoſcu wocžałujemy, zas cyrkwiuske wobstejenja so zjadowac̄, budže tola wulka nuza na duchownych, dokelz djen su tež wschitke měſchniſke ſeminary we Prusſej zbehujene.

Prusſka. Hdyn jo psched lētom we Prusſej wschitke klóſchtrh zbehuňchu a jich ſobuſtawh z kraja wupolazachu, bu tola hiſcheze tamnym rjadam, kij mlo- doſcę, woſebje wopuſtcežene džec̄i wetežahymchu abo khoroc̄i wothladowachu wěſty dležjichi čas k dalſhomu wobſtaču a ſtukowanju doweleny. Tola hižo někto bu wjèle taſkim klóſchterskim zjednoſenjam wozjewene, zo maja po někotrych měſacach, abo 1. hapyrla abo 1. meje ſwoje wuſtawh wopuſtcežic̄. Z tym ſo najčežjego wbohe ſyroti, kij z tym drupi kroč wofyroc̄a, potrjechja abo tež woſad̄, kij změja ſo za nje starac̄, a kothrmž ſo z tym wjèle wjetſche wu- damki pschihotuja. Jedyn jo njemöže doſcę džiwac̄ na zaslepjenoeſci, kij ludžom, lotſiž bjez wschitke ſebičnoſcę jeno z luboſcę k Bohu a k ſwojmu bližjhomu, za časne a wěczne zbožio ſwojich ſobuežlowiefow ſo staraja, bjez wscheje winh tak ſpomožne ſtukowanjo zakazuje. Wjez tym hac̄ ſo we wschelakich mjeſtich džiwadłach, we korežmach a na druhih měſtach zjawnje njeſociroſcie wobjedu, a nictó ſefame njezadžwa a njezkoza, harwje ſo pscherežiwo ſlabym klóſchterskim kniežnam, kij ejich ſo ſwojich wuſtawach wopuſtceženu mlođoſcę k ſpolo- nym ludžom a dobrym poddanam wotcžahnyc̄ ſo prócuja.

Prusſka. Kardinal-archbiſkop hrabja Mieczisław Ledochowski je kónc ſwojego dwiéltnego jaſtwa, kij je we Ostrowo woſerpiet, dočalał. 3. februara bu z jaſtwa puſtcežen. So rozeni, bu tónle džen we chlej rožtcherjenej dićesj Póznan-Gnězdno z radoſciu wobeidzeny a kardinal dosta ſe wschitk stronew we zbožopschecžach dopoſazy wérneje luboſcę. Ŝehto budže pruske kriježiſto z nim ežinic̄, njeda ſo z wěſtoſciu prajic̄. Dokelz je joho ſwojego wysokoſci zatojn- ſta woſadžilo, drje njebudje dowolic̄, zo we mjeſach joho dićesy zwofianje, ale budže jomu druhe město k pschebhwanju pschihopkaſac̄. Kardinal-archbiſkop paſ ſo najſkerje do Roma poda, zo by ſo s. wótej za hódnosc̄ kardinala podžako- wał; poždžiſho drje ſzéhuje tež druhih pruskich biſkopow a zwofianje, dóńz ſo lepshe čaih njevróča, we wuſraju. Tak budža potom pječzo prusich biſkopia we wuſraju, mjenujec̄ kardinal-archbiſkop Ledochowski, archbiſkop Melchers, wjeſch- biſkop Föster, biſkop Martin a biſkop Brinkmann.

Němska. Tak mjenowani ſtarolatholikoſto dawaja tu khwisu zas wjac wo ſebi ryc̄ec, nic haſo bych u ſnadž pschibjerali, wjèle wjac̄ je jich tak mało, zo za dobre ſpóznaču, pschi powſchitkownym ſuduliczenju ſo nic woſebje mje- nowac̄, dokelz by ſo pschi tym jich njenahladnoſc̄ zjawnje pokazała. Zich khr-

blošč je, kotraž we wschelakich mestach ledžbnošč zbudži; žadaja sebi džel měč na cyrkwinskim zamošenju katholikow, a cheidža katholske domy Bože wonje-svjecicž ze swojimi Božimi skušbami. Knježerstwa a tež wschelake městecjanke zaštuješčtva, kiž kóide psjhikrošenjo katholikow we jich prawach radu widža a je podpjeraja, stičja najbole na stronje starokatholikow. Tak bu we Kölnej, Bonnje, Kasselu a we najnowisčim času tež we Neisse we Schležynskoj, staro-katholitam dowolene, katholske cyrkwe i svojim Božim skušbam trjebacž. Za katholikow je to tak vjele, hato cyrkje cijicež zhobicž, dokelž njemoga tam vjach Bože skušby džerječ.

Rakuška. Rakuška krocji we pocjischčowanju cyrkwinskoho žiwjenja za Pruskej. Kaž buchu tam wloni nimale pruskim mejskim zakonjam podobne postajenja zakonjih zavjedzene, tak mějachu so něko tež we nastupanju klóschtrow nowe zakonje wuradječ. Knježerstwo je pschez kultusministra Stremayera rakušlomu rajchratej tajki nowy zakon pschedpoložilo, komora zapošlancow je jón i schlodje klóschtrow wschelako pschemjenila, a komora knjezow je tež malej vjetšinu tutomu tak pschemjenjenomu zakonjež pschistupila. Tónle zakon dyrbi rozwicjo klóschterskoho žiwjenja zadžewacž. Založenjo nowych klóschtrow wotwisiuje chle wot dowolnošežje knježerstwa, kotrež može založenjo kójdž čas zakazacž. Runje tak može knježerstwo z městych winom něko wobstejace klóschtry zbehnječ. Tak nahle, kaž we Pruskej, sebi liberalni Rakuškeje tola klóschtry wotstronicž njezverja. Tohorunja njeſmě so klóschtram bjez statneje dowolnosće pschez 3000 schématow daricž abo wotkazacž, knježerstwo ma móć, kójdž čas klóschtry pschehladacž a pschepytowacž a wschelake druhe postajenja zderži zaščit, kotrež dyrbija klóschtram jara schlodne byč. Čyle derje prajesche hrabja Leo Thun, kiž z wulkej wustojscoju klóschtry pschecjivo wschelakim porokam zamołwjeſche. „Na dnju, na lotrjimž so pschedpoložene postajenja i zakonjež pozběhnu, wosobnje, zo smědja so wobstejace klóschtry zbehnječ, budže kójdž prajicž: to je zapocjat i zbehnjenju klóschtrow.“ Wyſte njoho zamołwjeſche klóschtry jara zahorjenje kardinal-arcibiskop vjeſch Schwarcenberk, kiž na kóncu swojeje rječe prajesche: „Pschihloſuječe tutomu zakonjež, nabija drje so z tym katholiskomu žiwjenju hľuboke ranj, ale frej, kiž z tutých ranow wudhri, budže i njebju wolač.“ Z 45 hlosami pschecjivo 30 bu zakon pschijath. Tola so praji, zo jón minister Stremayer i khjorej i wobkruczenju njeſchepedpoloži, tak, zo zakoniku placjivoč njeđostanje.

Rakuška. Wuherška žaruje wo wulkoho wotčinca. Franc Deak je 28. januara wumrjet po dležschej khorosze, we kotrejž je pobožnje svjate saframent dōstak. Wón bě so 1803 ze zemjanſkeje swójby narodžil. Hako 29letny muž zaſtupi hízo do wuherškoho sejma a wot toho časa je stajnje wjedžicjer swojoho ludu zwostač. Wón wuživashce pola swojoho naroda kaž tež pola khjorſtſkoho dwora wulku doméru.

Rakuška. Dotalšchi svječach biskop we Winje a dokholétny generalvikar njeboho arcibiskopa kardinala Rauschera, Dr. Jan Kutschker, je wot khjora i arcibiskepej we Winje pomjenovaný a wot s. wótca wobkruczený. Wón narodži so 1810 we Euch, jenej wjesci rakuškeje Schležynskeje; joho nan bě khudy tkalc

a Jan jošo jenički syn, kij so mošehje wobdarjeny polaza, tak zo bu nanej radejene, zo by jošo i študijam pschipuskej. Po jara derje dokonjaných študijach bu 1833 i měschnikej svječený. Hijo 1835 bu za professora theologie na univerſici we Olmützu pomjenovaný, hdež je 17 let spomožne skutkovaš. We leće 1852 bu za fararja pola khejorskoho dwora we Winje wuzvolený, džesacj 7 let požđischo pak sta jo svječach biskop a 12. januara 1876 pomjenova jošo khejor i arcibiskopej.

Turkovska. We nastupanju Herzegowinu a Bojniye, knježi hifcheže pschec stara njewjetosć. Evropske mocu sebi same radjic njewjedža. Buchu Turcy radu pomhali a jošo we pocjihčowanju khefčanskoho ludu dale zdjerželi. Wojakow tola napschečo khefčanskim Słowjanam pôstacj njemóža, a na jich slöwa a dobre radu zas nichčo njepostucha. Hacj dotal prôcowanju so pschede wshém Serbislu wotdjeržowacj, zo svojim bratram njebu na pomoc schla. Vječh Milan posluhaſte tež na woktowne radu a nic na hlos swojoho ludu, lotrohož wola je je, pschečiwo Turkam, pocjihčowanjam ludu a zahubjerjam kraja z brónjeni čahnacj. Vječh Milan drje njebudje dohlo wjac so žadanjam ludzi spjedžowacj, ale budje dyrbjecz abo dobrowolnije so swojoho knježtwa wotrjec abo ze svojim wójskom khefčanskim Słowjenjom podpjerač. Potom njebu jim čežko pančko, turkovsku moc złamacj a khefčanske trajinu ze Serbiskej zienocjic. Evropske knježtswa drje tež njebuču pschečiwo tomu bili. Hdyž so najhórscha zyma minje, powjedže so wójna z čim vjetšej mocu. Nětko su jeno mjeišče bitw, we lotryhž so khefčenjo jara derje džerža.

Čyrkwinški pověstnik ze serbſkich wosadow.

Z Wotrowa (we januara). Kscheženj: Pětr, Michala Nobla, kublerja we Wotrowje, s. — Zemrjetej: Marija, njeboh Jakuba Nowaka, zahrodnika we Kachecach zw. džowla, 50 l. 3 m. 18 dn.; Richard Max, Augusta Schmalki, schewca we Halschtröwe m. s. 6 měs. 17 dn.

Naležnoſće našeho towarzstwa pschichodnje.

Dary a daň za crkve w Čornečach abo Baczonju.

Našodaty kapital a dotal na hromadžena daň wucjnjesc̄taj 27168 mark. 50 pj.

K čeſeckoj Božej a i spomoženju dusphem su dale woprowali: J. Kr. haf. jub. dar: 6 m., Š. M. haf. jub. dar 15 m., njemjenovaný pschez Khróscjanski kaplana 3 m., M. K. 8 m., njemjenovaný z Khróscjic 1 m., njemjenowana z Rulnic 1 m. 25 pj., jedyn wotrocj z Khróscjic 3 m., služowna džowka z Khróscjic 3 m., služowna džowka z Rjeblecje 1 m., M. K. z N. Wj. 1 m., pschez knj. Tadeja wot někoho 70 pj., na malej bjeſadje we Khróscjicach nahromadžene 1 m. 50 pj.

Hromadje: 27,212 markow 95 pj.

Bjesada we Kazku, njedželu 6. februara. Wólbv, wpradženjo nowych statutor. Michał Kummer, pschedsyda.

Czíškečat L. A. Donnerhaſ w Budyschinje.

Katholicki Posł

Wukhadźa
prēnu a třeću sobotu
w měsacu.

Cylolčtna
płaćizna na pósce a w knihařni
1 m. 70 pj.

Liudowy časopis.

Mudawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyšinie.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číslo 4.

19. februara 1876.

14. Lětnik.

Kardinal=arcbiskop hrabja Ledochowſki.

We nětčíšchim wojowanju swětneje moçy pschečzivo cyrkwi, kotrej so wo-
sobje we Pruskej nětlo štětvrte lěto z njewozłowanej krutoscži wiedze, budže so
mijeno arcbiskopa sławnoho pôlskoho naroda, hrabje Ledochowſko ho we wschit-
lich čjasach z wérnej czechownoſcži imenowac̄. Wón mějesche, tak wozjatowashe
to tamna strona, kotaž czechsche katholicku cyrkę k služownich stata cžinicz, biskopsle
prawa a prawa cyrkwe statej pscheradžic̄. Tohodla bu runje wón we lěće
1866 k arcbiskopej za diöcesy Póznań-Gnězdro wot pruskeje wýshnosće wuzwo-
leny, hac̄ runje dotal we tamnymaj diöcesomaj a z cyka we Pruskej sluttował
njeb̄. Tohodla bu wón tež we Varlinje a z cyka wot pruskoho kniežerstwa a
královskoho dvora z wilejki pschečzinoſcži a czechu wuznamjeneny, a joho dža-
lownoſcž za to dýrbjesc̄e we tym wobstac̄, zo wón potom we swoim času wot-
pohladania stata swěrnie podpjera. Na njoho stajesche Bismarck wosebje swoje
nadžije, dokelž je Poles, a po Němſkej bě rozschérjene, zo słowianscy katholikojo
tal jara za prawa cyrkwe zahorjeni njejsu, dokelž so z tym pschi kózdej pschi-
ležnoſcž zjawnje njekhwala, taž so to we wschelakich stronach Němſkeje stava.
Hrabja Ledochowſki, pôlske duchownstwo a tamniſchi katholicki narod, kotrej mě-
jesche a ma hishcze dotal najprěniſche a najčežſche napadu njepschečzela katholiskeje
cyrkwe zjnesę, wopokaza pak so halo njebojaznhy a swěrny syn katholiskeje cyrkwe.
Dokelž tak nadžije móceneje cyrkę poškodzaceje strony zheba, dokelž sebi swěru
pschečzivo cyrkwi wýsche wajeſche halo pschečzelnstwo královskoho dvora, dokelž ani
najjeniſche prawo biskopskoho stoła a cyrkwe njepscheradži, mějesche hrabja Ledo-

chowski hněw kněžerstwa najczescho njeſč. Nasł f. wótc, Pius IX., je jeho zaſkužbę we nětčiſhim wojowaniu zjawiſe pschi poźnał, jeho k hódnosci ſardinia romiskej c̄rkwi pozběhnywſhi, z tym je nowy doppoſaz ſwojej mudroſci a ſprawnoſci dał. Arcbiſtop Ledochowſki zaſkuži ſebi mjez druhim pruſkimi biſkopami, tij mějachu tež pod njeznielivymi zakonjemi c̄zepieč, tele c̄ſne wuznamjenjo, dokelž je wſchit-kiem druhim ze ſwojej wutrobitoſcu do předka ſchoł, dokelž je leſne ſlubjenja mužne wotpoſazak, biſkopſku winowatoſcę we tymle c̄ſaſu jaſnje ſpoźnał, a ſme-domicje dopjeliſit. Wón zaſkuži ſebi tak ze wſchěm prawom c̄ſne mjeno „wuz-zaſawar ja katholskeje wery.“

3. februara rano ſchtyrjoh běſtej ſo runje dwě ſečje minoſoſ, zo bě wón we Póznanju we ſwojim biſkopſkim wobydlenju jath wzath a do njenahladnoho mě-ſtačka Oſtrowa, njedaloko ruſich mjezow dowjezeny, zo by tu dwěſtne jaſtwo, kotoruž bě wotſudzeny, wotczečeſk. Dokho wjeſelesche ſo pôſki lud haj cykli katholíſti ſwēt na džen, na kotrymž ſo ſwērnomu paſtrej wrota jaſtwo wotewrja. Weſle milow daloko bě ſo lud we Oſtrowo zhrromadzik, tychach c̄zakachu weſle hodžinow dokho woſko jaſtwo na zbožo ſwojoho najwyschſchoho paſtra wuhladac̄ a powitač ſmeč. Rano ſchtyrjoh vſchijedze wóz z jenym wjichſkim zaſtojuníkom a dwěnaj policijomaj, we celi kardinala poſaza ſo ſwēca, znamjo zo je ſo jomu wjeſoſka powjeſc wozjewila, zo je ſo c̄ſas zajecza minył. Kąz je znate, je arc-biſtop Ledochowſki ſwojoho wysfoſho zaſtojuſtwa wotſadzeny, kněžerſtvo žadaſche ſebi tohodla wot njeho ſlubjenjo, zo we ſwojej diöceſy pſchebywac̄ njecha, a dokelž wón tele ſlubjenjo njeda a z cyka tamy wotſud najwyschſhoho ſuda we Varlinje njeſchi poźnaje, bu wón pſchewodžaný wot p. licajſiwa pſchez mjez ſwo-jeje diöceſy dowjezeny. Wón bu z jaſtwo we wozu landrota na dwórníſcheſzo dowjezeny, a po železničich jědžesche pſchez Frankfurt do Varlinia. Hmujomne po- dawki, tij ſo na dwórníſcheſzo ſtachu, ſwēdečzachu prawje jaſnje we luboſczi wo- ſadnych i ſwojomu wjichſhomu paſtrej. Šylni mužojo mótie pſtachu, hdyž ſwojoho arbiſtopa po tak dokhym c̄ſaju zaſ wohladachu, drje ſtrowoho, tola paſ pſchez wuſtate horja a staroſće zeſtarjenoho, z cykli běkymi wloſami, hac̄ runje hac̄ je 52 lét ſtary. Njeſchi chladne ſyky luda ſteczachu na dwórníſcheſzu a k poſleniomu Božemje wudželesche jím arbiſtop ſwoje požohnowanjo. Žedyn wo- ſobny Polak, wuhladawſki, zo je biſtop jeno we mantlu, wuſteče ſo ſwój kožuch a p. ſtice jón ſwojomu biſkopu, a tutón jón z džakownoſciu pſchiwza. Kardinal- arbiſtop pſchijedze po poledniu tohoſamoſtu dnia do Varlinia, policijſtvo, tij bě jeho hac̄ tu ſem pſchewodžalo, jeho wepuſtceji a luboſc katholikow jeho tu po- wita. Wón wza wobydlenjo poła zapoſkance reichſtaga, znatoho pôſkoſho wjeſcha Radziwilla, młodoho inéſchnika a tu khwiliu kaplana we Oſtrowie. We krót- kiem běchu ſo tu drugy katholíſci zapoſkanch, a drugy nahladni mužojo zhrromadzili, zo bychu toho widželi a c̄zesczili, tij bě dwě ſečje dokho „jath Chrystuſia dla“ był. We Oſtrowje paſ bě ſo po poledniu hiſhce ſeſle wjach ludu zhrromadziko, dokelž hac̄ tehdom wocžakowachu, zo ſo arbiſtop z jaſtwa puſtceji. Hdyž ſky- ſchachu, zo je ſo to hijo ſtało, khwatachu do c̄rkwi, zo bychu ſo tu Bohu za to džakowali. Zena ſpěšnje zeſtajena adreſſa, we kotrejj ſo wérne wjeſelo a nje-

zatſchafomna ſvěra wupraſaſa, bu wot wjach hæz 2000 ſudži podpisana a do Varlina za archibifkopom poſkana.

Z Varlina jédžesche kardinal Ledochowſki 4. februara pſchez Dreždjan⁹ do Prahi, hdež dvaſ dnaj, ſobotu a njedželu pſchewywaſche. Wjeſt Radziwill a kaplan Męſczynski, kij bě pſchez ciklej dwě lécze z nim jaſiwo dželil, běſchtaj jeho do Prahi pſchewodžakoſ. We hoſčeniu k módrej hwězdze wón vydleſche. Hijo pſatt wjeczor a ſobutu rano bě ſo pówjefz we jeho pſchihadze ſpěchňue rozhěrila a foždy kij mójeſche, pſchihotowa ſo tak žadnoho hoſča hódnje poczeſcic a jomu dopočaz džakownoſcie a luboſcie podac, kotrž bě ſebi we tak woſbnej mérje halo wojoval za katholíſku chrkej zasluzit. Šobtu dopočdňia jédžesche na Hradſchin, zo by kardinala Schwarcenberka poſtr. mil a traſnu chrkej ſ. Vito wopytał. Na to jédžesche na Smichov do žonſtoho wuſtawa, kotrž ſo wot ſotrom naſimjeczisheje wutrobn⁹ wjedže. Je mjez tutymi ſotrami wjele pöſtlič ſe- mjanſkih knježnow a tež wjele pöſtlič ſemjanow, kij ſo tu wotčahnu. Po pſchipočdnu paſ dosta wjele woſobných wopytanow. Kardinal Schwarcenberk, ſwjeſzach biſkop Dr. Prucha, přjedawſchi minister Žireczej, wjchelach wyſoczy ſe- mjenjo, wotpóſkani Prajſkoho duchowniſta, wſchelatich katholíſk ch towarzisow atd. Njedželu $\frac{1}{2}9$ mjeſeſte zas prěnju Božu mſchu zwonka jaſiwa to we chikwi jezu- witow, mjez kotrhyž tež wjach z Pöſtſteje wupoſazanach jezuwitow pſchewywa. Po nim ſwjeſzishe jeho kaplan Božu mſchu, a na to bu wot jara bohacze zhromadženoho čeſkoho ſemjanſta, kotrmož bichu ſo tež 8 pöſtch knježa z Dreždjan pſchizantki, poſtroweny. Na poſtrowanju rycz wotmožwi kardinal francozich a džakownashe ſo za wopoſazanu čeſej a luboſci, pſchispomni, zo ſo jara zwj ſeli, zo tu pſched ſobu widži ſhnow tan njich ſlawnych ſenjanſtich ſrójbow, kotrhyž wotcojo ſu zapijani we ſtaniznach čeſkoho naroda a kij ſu ſo wuznamjenjeti we zakitanju katholíſkeje chrkej a jaſoſtoſkoho ſtoła, z wěſtoſču budža tež ſhnojo pſchez pſchiklad wotcow zahorjeni teſame ſwiate prawa wſchudžom zamolwjeſz.“ Jeho rycz namala powschitkowne ſpodobne pſchibkoſowanjo. Hdyž ze ſwojimi pöſtlič ſrajanami we domiachnych naležnoſčach ryczesche, bě tak hnuth, zo jeho ſkowa ſylzy zbudžichu. Wyschehradſki probſt Dr. Štulc, kij dia ſhorwatoſiže ſam kardinala poſtrowicž nje- mójeſche, ſejzini to piſomnje. Kardinal wopyta ſtaroſlavny Wyschehrad a bu tu wot zhromadženoho tachantſta poſtroweny. Popočdnu ſchyrjoč bě pola kardinala Schwarcenberka krótká ſwiedzeniſta hoſčina k čeſej ſlawnoho pöſtſkoho hoſča.

Pſched 30 létami bě kardinal tež Prahu wopytał, bě hale tehdom runje we Romje k měſchničej ſwjeſzenej a pſchewodžesche jenoſho italskoho wójwodu do ſwojeje wótčin⁹. We Praž ſo woſobnje zdjerža, zo by pſchi rowje ſ. Jana Ne- pomucenſkoho Božu mſchu ſwježiſt. Hdyž bu do chrkej pſchitupiš, poſaza ſwoje woſipmo, zo je měſchnik a zo ma dowolnoſč wopor Bojeje ſwježiſt, teſame bě podpiſane wot kardinala generalvikara we Romje. Hdyž pſchitomni jeho wýſoku rjanu poſtarwu widžachu, ſaž tež zo jomu dvaſ kanonitaj k wotkarſi ſlužebchtaj džeržachu jeho za kardinala ſamoho. „Njenadžach ſo tehdom, tak pſchistaji něko kardinal, zo mohla tamna zmyſla na pſchihodný čas poſazowac, a zo budu halo woprav- dity kardinal we Pražy přeni Božu mſchu zwonka ſhody ſwježiſt.“

Pohyčjo kardinala Ledochowskoho we Praž haj z čeka joho pschezjelne, ponížne a podwólne zadžerzenjo po wumozjenju z jaſiwa je pola wschitlich, kij měšachu zbožo z nim porhezecz abo joho widzecz, haj tež pola wschitlich kij wo tym slyšcha, nowu nadžiju na dohyczo sprawneje wěch katholskeje chrkwe we Pruskej a čekej Němiskej wubudžito a wobskrzito. Haj naležnosz, za kotruž tak wjèle nazhonenjch a poccenjch mužow zahorjenje wojuje, budže pschezjivo nje-sprawnej namec̄, kij ju potkoczuje, wobstac̄ a prjedh abo pozdžischo stanjenje dohycz.

Rondzele 7. februara puczowaske kardinal-archibiskop dale do Hrodiščja we Morawskiej k wopytanju swojego bratra hrabje Antonia Ledochowskoho.

Swjedženska protyla.

Tsi njedžele psched popjelnej srjedu pschihotuja k schesčana k wažnomu po-lutnomu ejasēj s. posta, kotreuz so wěriwi popjelnu srjedu z poshypanjom swje-cze noho popjela swjecza. Z słowami s. sczenja njedžele septuageſimy, kotrež nam powiedaja, tał ton kniez sebi we wschelakich hodžinach dnia džekaczjerow do swojeje winich pschistaja, pscheprosymy so tež my do winich knieza zastupic̄, do joho kra-leſta, do joho chrkwe zastupic̄ a tu pilnje a swérniye jomn skuzic̄, zo býchmy pschi wjeczoru naſchoho živjenja džesat̄, myto, dóstali. Tola my njesmjemy jeno k p o w o l a n y m skuschec ale k wuzwoſenym, tohodla many woſebje tež po-skuchac̄ na wuczby s. sczenja, kotrež na njedželi sexagēſimy kschimy, naſche wutroby džybja býcz dobra rola, na kotrýchž symjo ſłowa Božoho bohate plody pschinjese. Na njedželi quinquagēſim a ejita chrkwe swojim wěriwym ſłowa zbožnika, z kotrymiz wón swojich japoſchtołow pscheprosy z nim do Jeruza-lema hic̄, hdźez budže so wschitko dopjelnic̄, schtož je wot profetow we nastu-panju czerpjenja syna čłowjeka do předka prajene. Swět pscheproschuje na tymle dniu leſnje k džiwim harwanjam a poſlicža wschudzom bohatu pschiležnosz k tomu; chrkwe pscheproschuje ze słowami swojego bójſkoho założeria pucz kſchija nastupic̄, we swérnej luboſczi so tomu pschepodac̄, kij je nas lubowal hac̄ do smjercze. We katholickich krajinach dawa chrkwe we tſjoch dnach poſtnicom po porucznoſci naj-wyšjichoho wěrcha chrkwe pschiležnosz swoju swěru a luboſcž k Džesusej wopoka-zac̄, wona wustaja pschez chly džen we chrkwi najwjezjsci sakrament k česčenju a pscheprosy pobožnych wěriwych, prawje bohacze so tu zhromadzecz, tał zo Chrystus njeby ženie wopuszczęzny býc̄. We naſchich serbſkich wosadach njeje to dotal zamiežene, tola by tale tſidnjowſka pobožnosz tež pola jara wjèle katholickich Serbow spodobanje namałaka. Poſtny ejas započja so z popjelnej srjedu, na tymle dniu swieczi chrkwe popiel, kij je z tamnych bołminow pschihotowan, kij su so bowońcuzu zańdzenoho lěta swiecziel. Popiel, halo powostank ſpalenthich wěcow je dopomijeczo na smjercz, kij tež nas do popjela a pierscheze pschemjeni, z kotrejž symy wzac̄; je znamjo hinitoscze a njevodstaſnoscze čłowjeskoho živjenja, je na-pominanjo k polucze. Kaž popiel wschelake blaki a mazanoſcze wukusa, tał ma poſnta blaki naſheje wutroby, naſche hréchi wukusac̄; kaž so popiel ze zemju

změšča a tu halo lužek nowoho živjenja služi, tak wubudži tež poluta nowe živjenjo, z rowa staroho čłowjeka pschindže nowy čłowjek, ze smiertnosče wuroſce niesmiertnosč. Wot započatka cyrkwe bě hýo waſhnjo, hréſchnikow, liž mějachu zjawnje poſtu cžinicž, z popjelom poſhypacž. Dokelž pak ſu wſchitcę čłowjekojo hréſchnich, dýrbja tež wſchitcę poſtu cžinicž a tohodla dachu ſebi tež wěriwi we najstarſhich čžasach hýo na započatku poſta hkoru z popjelom poſhypacž a ſo poſtu ſwjeczicž.

Ze ſwjeczenjom, liž budžemaj we pschichodnymaj tydženjomaj ſwjeczicž, ſpominu woſebje na ſwjedžení japoschtoſka Matija, 25. februara a ſwjedžení biskopſta ſ. Pětra we Antiochiji, 22. februara. Prěni je zaviedžen ſt wopomnječju ſpodžiwnoho wuzwoleńſa ſ. Matija ſt japoschtolej we kraleſtwje Božim, druhí ſt wopomnječju ſ. Pětra, liž je předy hač je ſo do Roma podal we Antiochiji ſkheſčansku woſadu založil a 7 let jeje biskop byl. Šwjedžení ſ. Matija ſwjeczi ſo we druhich létach 24. februara, we pſchestupnym paſt 25. februara.

Nowinski a powieſcze.

Z Lužic a ze Sakskej.

Z Budyschina. Powieſcž, liž we poſlenim čžidle „Kath. Róſſa“ po nowinach pschinjeſechm̄, je ſo woſtruczila. Pónđzelu 7. februara dosta wýſolodoſtnejn kniez tachant breve, t. i. líſt ſ. wótca, zo je 28. januara ſt biskopej we Azotus in partibus infidelium pomjenowaný. Pschitſteň „in partibus infidelium“ rěka: „we kraju njevěriwých,“ biskopſka woſada, kotrejž mjeno wón wjedže, njeje nětk wjach we moch kſcheschczanow, ale we moch njenjeriwých. Azotus leži we ſlubjentním kraju, we Paſaſina. We čžatu Jofua bě móne město Filisṭrow, we kotrejž bě tež ſlavny tempel pschibohá Dagona. Hdyž buchu Izraelitojo we čžatu wýſchſchoho měſchnika Heli pschedobyci, wjedzechu Filisistrojo ſwjateńcu Izraelitow, kafchez ſluba ſobu do Azota do tamnoho tempela, pschi tym panž a rozraž ſo pschiboh Dagon. Čyle zahubjeny pak bu tempel hakle pod Judaschom Maſlabejſkim a Jonathanom. Kaž ſo zda, je we Azocze kſcheschczansko ſo zahe rozscheriko. Hdyž bě diaton Filip wýſchſchoho komornika kralowny Aethiopſkeje wukſchczil, pschindže do Azota. Na konciliach we Nicäa a Chalcedonje namakachu ſo tež biskopja z Azota. Něko je Azot njenahladna wjefka a ſluſcha pod turkowſte knieſtvo. — Poſleni biskop, liž mjeno biskopa z Azota wjedzeché, bě Ferdinand Dupont, japoschtoſki vikar we Indiſkej, we kraleſtwje Šiam. Wón je we l. 1874 wumrěl.

Z Budyschina. Kaž ſkyſchachm̄, je Schunowski kniez wuczer Brauner we Konjeh ſpěwaſſe towařtſto založil, liž wulke woſbzelenjo namaka. Tež we chrlwinſkim ſpěwje chce ſo Konjecjanſke ſpěwaſſe towařtſto widoſpołnječ. We naſtupanju tutoho by wěſcze jara wuzitna wěc byla, hdy bych u ſo knieza chrlwinſcy wuczerjo naſchich woſadow wo dobrých hlosach naſchich kherluschow mjez ſobn wuradželi a ſchtož je ſo we běhu čžata tu ſlazko, woſebje tež ze ſwětih

melodiow do chyrwinskih pschinjeflo, porzedzilo. We naschim c̄asu je weseble lubošč ī staromu chyrwinskymu spēwej z nowa wotuc̄ila, njech so tež hlosy naschich kherlušchow po nim zložuju. Wot mužow, kij su we chyrwinskyj hudžbiie najwiedziczi, smy husto skyscheli, zo su wschelake hlosy serbskich kherlušchow jara skłajene.

Z Budyschina. Z Miejscečic dōstachmy poriedzenjo. K stanikej je tam knj. Jan Héblak, stav gmejnſteſe rady a nic knj. Jakub Kral pomjenowaný, kaj to we poslenim Póſke píſachmy.

Z Radworja 6. februara 1876. Džinsa smječeshe nascha bjeseda swój zakłojenſki swjedzeń. Popođnu wot 4 — 6 bě wólbna zhromadžizna, wubjerk zařidzenoho lěta bu z nowa wuzwoleny. Na to bě swjedzenſka vječer we naschej bjejadni, na njej wobdželični so 60 woſobow, mjez kotrymž bě tež wyſofodostojny kniez farač M. Hörnik z Budyschina a 8 sobustawow Jasečanſkoho kaſina. Psihi hoſćinje spěwachu so z psichewodom kavira ī tomu čiſičezane serbske spěw̄ a wschelake „ſtaw̄“ so wunjeſechu. Woſebje zwieseli pschitomných wulki wobraz, chrfc̄ ne e Lourdes a woſeknoſc̄ pschedstaſach, kij bu naſhomu towarzſtwu wot knjeza hrabje Franca Stolberla nad Worklecamy darjeny. Tež checenih pschiipomnicz, zo so wot pschitomných za ponowjenjo Waldoweho wopomniska dary hromadžachu. Z lětneje rozpraw̄, kotruž piſmawjedz̄et dawaſche, zhoni so, zo je so we druhim lěče towarzſtwu 13 zhromadžiznow džeržalo, kotrež běchu wot 354 sobustawow a 30 hosc̄i wopytane. Najsylniſcho wopytana bě 2. zhromadžizna, 28. februara 1875, bě na njej 35 sobustawow a 7 hosc̄i pschitomných; najslabscha bě 8. zhromadžizna 29. augnsta, kij so wot 17 sobustawow a 1 hosc̄a wopytta. Pschednoschłow je so 18 džeržalo a to 1. wet knj. fararja Dužmana 10, mjeniujc̄: Wo pschec̄zhanju russich Polakow; wo chyrw. n. lich khostanjach; wo wěſčenjach, na chrfc̄i Žežuſowu so poczahowachch po Malachiovych ſlowach (3 pschednoschli); we swjedzenju najswječiſcheje wutroby Žežuſeweje; pučž jenohu wupočazanoho duchownoho; wo ſkutkowanju ujeboh knjeza fararja Nowaka; wo fararjach Radworskeje woſadu; wo Holzhauserowym wukladowanju potajnych ziewjenjow swi. Jana; 2. knj. piſmawjedz̄e wuečer Kral mjeſte ſ 5 pschednoschlow; Wo ſtigmatisirowaných 19. lětſtotetka; wopyt Jasečanskeje bjeſady a wo wobzanknjenym pučzowanju do Lourdes; wo džinowych ziewjeniach po ſpišu Albana Stolca; wo Miſchnje a joho chyrwach z poſladom na wobſtejenja tamnijeje katholſkeje woſadu; w Lourdes a tamniſkich wobſtejenjach. 3. knjez wuečer Scholka ze Zdžerje mjeſte ſ 3 pschednoschli: Wo Mohamadže a joho uastupniſach; wo přenich tſoch kſchiznych wójnach; wo kac̄zonſlim kſchiznym c̄asu. Wyſche tutych pschednoschlow ſpominasche ī. pschedsyda kóždy króčž tež na najwažniſche podawki chyrwinskyho a politiſkoho žiwjenja. Kral.

Z wulraju.

Bruska. Tu kwiſu ryži a piſa so mjeſe wo wujednanju mjez pruſkim knjezerſtwom a japoſchiočklim ſtolem we Romje a we pschedstaſu potkočzowanja katholſkeje chyrwie. Je to ī najmjeñſhom dobre znamjo a dopolaž, zo ma lud

a to nic katholicki żadoscż, zo by tak wulki dżel podanow zas k swojim prawam psichischt, zo so njeby dale pschez tajke njesprawne zakonje ranijeny a we wótczinię pschejeżehanty cżuk. Lud nětka pszech lepiej spóznaje, zo měsjeche so pschez stajne schenwanjo na katholikow jeno kedžbosz wot wěstych pjenjeżnych należnoszczow wotwobrocicż, kotreż mózachu so jeno potom wuwiejsz. Hdżż drugi spja, a we prawdze su so runje tamni mužojo, kiz běchu we pschejeżehaniu cyrkwi ze swojimi radami, ryczemi a pismami nowiednich, we tymle času pschez wobdzelenjo na wšchelakich akciovych towarzystwach na pótajne waşchnio wobohaciili. Njejspoložnośc z tajkim hospodarjenom nětka pschibjera, a hórké poroki dōstawaaja woſobni krajni zaſtojnich a hewak nahladni mužojo zjawnje we nowinach a wšchelakich zhrowadziznach, poroki, kiz jim žanu cjeſcę njeſchinjeſu. Lud pak ma woprawdžitu a to wulku ſchodu. Wyshe toho pak je njezprawne zakhadzenjo pscheježivo katholicki tež nahladnośc knieježelskich zakonjow a wyschnoszczow jara poujenniſhiko. Schto móže ſebi lud myſlić, hdżż cjeſczowni duchowni ſo khostaja ſwieſcenja Bożeje mſchę dla, doſelż ſłowa Boże preduja a wucza, ſ. ſakramenty wudžleja a t. d. Hdżż ich widža wot policajow runja cjeſkim złostnikam do jaſtowow wodžicż abo z ich zaſtojniskich wobydlenjow honicż abo wuczinjenu mzdzu jim wotczechacż. To a wšchelake druhe ſzczęhwli pscheježehania katholiskeje cyrkwi ſu taſ žadoscż za pscheſtačom tutoho njeméra wubudzili. Tola hacż je wujednanjo bližko, njeħodzi ſo prajicż. Nekotri ſudża, zo ma kardinal Hohenlohe, kiz je ſo nětka taſ njenadzjich do Roma podač, wotpohlađanjo abo snadž wot pruskoho knieježtwa połnomoc, we Romje na wujednanju džekacż. Kardinal Hohenlohe wopuschiči we lěče 1871 Rom a njewróči ſo tam, hacżrunje bě to joho winwatosej a žadosej ſ. wócta, ale wosta we Vajerſtej. Nětka pak na dobo, bjez toho, zo by to ſchto wocząkowal, je do Roma pucżowač, bu tam wot ſ. wócta pſchijath. Hewak pak katholike nowinu hacż dotal niečo wěste njeſchinjeſechu. Znaty katholicki zapoſtlanc Pētr Reichensperger je tež knižku wudač, we kotrejż rozeſtaja, taſ moħl ſo mér mjez cyrkwi a statom zas wujednacż.

Pruska. Počijsičewanjo katholiskeje cyrkwi a katholickiego žiwjenja traje dale, woſebje ma ſo cyrkwi a duchownym w ha móć na ſchulu a na wotczeñienijo mlodoſcie wzač. Tohodla bu psched lětami hízo ſchula pod dohľad ſwětneje ſtatueje wyschnoszcz stajena, a hdżż tež pschez někotry čas hiſhce duchowni najbliszchi dohladowarjo ſchulow zwostachu, buchu we tym wot ſtata wotwijsni. Najwjac̄ duchownych je bórzhi tele zaſtojnistro zložiko, abo ſtat je jim teſame wzač. Schule, we fotrychž ſobustawnych duchownych rjadow, woſebje knieježny wšchelakich cyrkwinjich Kongregacijow rozwucżowachu, buchu pscheježivo woli woſadow, zaſtnjene, a ſchule druhim wuczerjam pschepodat. Wiele ſchulow dyrbjeſte ſo po tutym zakonju cyłe zbehnheż, doſelż tu jeno pruhowanji wuczerjo njebyhku, ale doſelż z cyka na wuczerſkich mocach pobrachowaſche. Dalsha kročzel ſta ſo nětka z tym, zo knieježtvo duchownym ani wjach nje do woli, we ſchuli ſchefeſza nſku wučbu wucžicż. Njeje drje ſebi hiſhce zwěrile rozwucżowanjo wo ſchefczankich wěrnoſcjač z ludoweje ſchule cyłe wuzanknycż, je pak teſame nětka wuczerzej dowěrilo. Duchowny ſmě jeno pſchi tutym rozwucženju pſchitomnyh bjez.

Zelijo chce tež sam hischenje rozwuečez, dyrbi so to zwonka schule stacj. Ž tajimi postajenjemi pač džeka so jeno na kaženju mlodosče a ludu a nictou nje može so dale džimacz, hdjž wo pschibjeranju njeponskichnosće, hruboſće, njeponcziwoſće ſeſchi. We katholickich krajinach Pruskeje pschihotuja so addressy a proſtivn na pruski ſejm wo zbehnjenjo tak ſchłodliwych postajenjow.

Jendželska. Jendželska nima žanoho ſpodbabanja na potkocžowanju kath. chrkwe we Němskej, hromadži wjele wjach nahladne daru za pruske duchowuſtvo. Ř hromadzenju tutych darow je woſobny jendželski wójwoda Morfolk pscheproſyl, ſam a tež druži zemjenjo ſu bohate daru poſkiceli. Wójwoda Morfolk je tež addressu z wjele podpiſmanu kardinalu Edochowſkomu pschipóſtač, we kotrejſ ſomu zjawnje čeſne pschipóznačo jendželskich katholikow wupraji.

Maležuſće towarſtwa.

Sobuſlawy na leto 1876: ff. 75. Jan Kral z Czernjeric; 76. komornik Petr Lehmann z Dreždjan; 77. Jan Cyž z Radworja; 78. Mift. Scholta z Wotrowa; 79. Michał Schneider z Wotrowa; 80. Michał Bobik z Wotrowa; 81. Jak. Cyž ze Žuric; 82. Mift. Cyž ze Žuric; 83. Jan Pjetasch ze Žuric; 84. Mift. Koch z Krępjec; 85. Mift. Knježl z Krępjec; 86. Petr Röthig z Kance; 87. Hana Męrciñowa z Dzejnilec; 88. Mift. Wieschnar z Radworja; 89. Hanža Pjetaschowa z Bořanec; 90. Jan Wóſki ze Štrožiſteja; 91.—94. z Marineje Hwězdy: R. V. Celeſtina, R. V. Franta, R. V. Josefa, rendant Besser; 95. Mift z Kufowa; 96. Mařija Pjetaschowa ze Židowa; 97. inspektor M. Kołla z Marijnoho Dola; 98. R. V. priorka Pawla z Marijnoho Dola; 99. Mich. Domšč z Kozařic; 100. Hanža Pjetaschyna z Budyschina; 101. Marija Kahlic z Budyschina; 102.—104. ze Schmečleč: Mich. Henig, Jak. Pjetch, Petr Džiſławek; 105. Jak. Hernig z Khróſcje; 106. Mařija Rycerina z Nuknie; 107. Mift. Duežman z Budworja; 108. Mift. Nobel z Čzorneč; 109. Jurij Kilank z Now. Wjeski; 110. Petr Pjetch z Čzasec. (Pſchid. dale).

Na leto 1875 doptacžihu: 579. Michał Henig ze Schmečleč; 597. Han-drij Handriek z Kamjenece; 598. Michał Čjunka z Khełna; 599. Žur we Swinorni; 600. inspektor M. Kołla we Marijnym Dole; 601. Petr Džiſławek ze Schmečleč; 602. Mift. Pjetch ze Smječleč; 603. Jurij Kilank z Now. Wjeski; 604. M. Scholta z Nowej Wjeski; 605. Jurij Pjetch z Khróſcje; 606. Jurij Herman z Khróſcje; 607. Jak. Scholda z Hórkow; 608. Mich. Scholda z Hórkow; 609. J. Schere z Hórkow; 610. Mift. Müller z Borscheče.

Na pſredawſche leta: na 1874: Č. M. K.

Dobrowolne daru za naſhe towarſtvo: H. M. z Dzejnilec 30 pj. M. W. z Kh. 50 pj. P. L. z Dr. 70 pj. P. H. z B. 50 pj.

Za pſcheszje hane duchownſtvo we Pruskej: M. K. z Čz. 3 m. Han-drij Scholta z Makſec 3 m. H. K. 75 pj.

Za džecjowſtvo Ježuſowe: H. z Str. Č. 25 pj. pſchez kapłana Scholtu 3 m.

Daru a dań za chrkę w Čzornecach abo Baczenju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadzena dań wuežnjeſchtaj 27,212 mark. 95 pj. Ř ejeſczi Bożej a k ſpomoženju duſhov ſu dale woprowali: J. E. 1 m. 5 pj. Hromadze: 27,214 markow.

Śudowy czasopis.

Mudawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Radyńcinię.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 5.

4. měrca 1876.

14. Lětník.

Śwjata Hanža Čjessa.

Na druhim dnju měrca swječešče so lětsa přeni króz jara swjatocžne po čjelym čjěskim králestwje zjawnije z Božimi službami džen i čjesci swjateje Hanže Čjessleje a budže so we wjele cyrkwiach tež jutse 5. t. m. sobu swjecžic. Dokelž bě našta Lujica wjelič stow lét z Čjesslej zjenočena a dokelž w cyrkwinškim nastupanju wokolnoč Distrīca hisčče nětko njeje dospołnije wot prařskoho arcibiskopſtwa wotdželena, pschislaša so, zo tež my tudy na ſ. Hanžu Čjemu spominam, hacžrunje budže so kózdroštejne džen i jeje čjesci jenož w Čechach swjecžic. Tež wophytuja našti Serbja Numburk, Krupku a druhe cyrkwije ſuſodnych Čech a maja tohodla wjedžec, kajfa to śwjata Hanža je, kotrejž śwjata budža nětko tam tež w cyrkwiach widžec. Duž podamý najražniſche powjescze wo tutej swjatej z paſthřskoho líſta kardinala arcibiskopa wjeha Schwarzenberka a po čjěskim čjopisu „Blahověstu.“

Śwjata Hanža bě džowka čjěskoho krála Přemysla Otakara I. a narodži so w Praž 20. januara 1205. Majsterje bu dwaj dnaj po narodže ſchčzena, dokelž jméno swjateje kňežny a marträcky Hanže dosta. Hijo halo male džecžo bu po tehdomnym waschnju po woli swojej staršej ſlubjena Boleslavem, synem ſchležinskoho wójwodý, a tohodla bu po pschecžu wójwodowě, swjateje Hedwigi, starosči cistercijskich knjegzow w Klöschtrje Trebnich (hdžej ſu nětko miloščiwe ſotry) pola Wrotkawja pschepodata, hdžej bu zařad i poccživomu žiwjenju ſwja-teje Hanže położený.

W Trebnich wosta Hanža tsi lěta. Hdžej pak jeje zaſlubjený zemrje, wróci

so wona do Čech a bu kniežnam prämonstratskoho rjada w Doksanach k dalšomu lublaniu domérjena. Tam wuznamjenješhe so bórzy z nutnej pobožnosćju. Pozdjišcho bu Hanža na dwór rafuskich wójvodow póstana, zo by so tam wojsobnomu dwórskomu žimjenju pschiwucíla; wona pak so z cykéj sylnosćju swojeho ducha wo to starasche, zo by radšho njebjesku krónu dyžli nazemiske krále svého dôstaka.

Woſrjedž swětnoho hofa njewustawasche Hanža pilnje so modlicz a swoje cželo z postom a druhimi ſtukami ſebjezapréčza poſimacz; kudym a čerpjacym běſche luboſčiwa změrnjowařta a ſchjedriwa pomocnica. Hdyž so domoj do nanowſkoho domu vróci, polkražowasche w tajkim žimjenju, tak zo bu bórzy pschikkad kniežniſteje pſchijstojnoscje, ſtukowneje luboſče k bližſhomu a prawej pobožnosće.

Hac̄runje nadobni tjeřichowje, bjez nimi tež němſki khejor, wo jeje ruku žadachu, zac̄iſný wona, z Wojej mikosćju wjedžena, jich poſičenja. Napoſledku pak dôšla na ſobupróſiu bamža Rehorja IX. wot swojeho bratra krala Wjac̄ſtawa I. dowolnoſcz, zo by poſluſchna pohnunwanju swojeje wutroby do klóſchtra zaſtupicz a swoje žimjenjo njebjeskomu nawoženi Ježuſej Khrystusej jeniczych poſvjećicz mohla.

W tym času pocža rjad ſvjateje Klary w měſeče Aſiſi ſakožený rožkczewac̄ a khwalbna powiſez̄ wo nim bu tež do Čech pſchimyſena. Někto wot myſli ſebi Hanža bjez komđenja, ſweta cykle ſo wotrjec. Najprjedy natvari we hłownym měſeče Pražy wulki ſchvital za kudym, kotrež staroſči nowozakoženoho rjada kſchijownikow (po němſku „Kreuzherren“ pſhemjenowaných) z čerwjenej hwězdu pſchepoda. Bórzy potom zaži w Pražy přeni čeſki klóſchtr klariffow; na jeje žadoc̄ ſo ſkla ſvjata Klara, ſakožerka rjedu, někotre rjadniſke kniežny, zo býchu ſo w tymle klóſchtrje zaſydlile. Tež Hanža ſama zaſtupi do tohole klóſchtra a wobleče ſo kudu rjadniſku draſtu. Po jeje pſchikkadze zaſtupicu tež druhe kniežny z najwoſobniſtich ſemjanskich ſwójbow do tutoho krutoho rjada, zo býchu ſo cykle kniežowej ſlužbje woprowake. Po porucžnosći bamža Rehorja bu Hanža abathyſa w swojim klóſchtrje a zdžeržowasche ze ſpodžiwnej mudroſćju swoje ſotry na pucju kſchijauſteje doſpołnoſče. Wona běſche drje přenja bjeze wſchěmi, ale njedawasche to widzeč, khiba z tym, zo wſchitkim ſotram ze swojim rjanym pſchikkadom we pobožnosći, poſluſchnosći, cžiſtocze, ſebjezapréčzu a poſornosći do předka džesche.

Tola pobožna kniežna w swojej ponížnosći ſo bojesche, zo by ſnadž hýž ſamo imeno „abathyſa“ nětakje pychařtvo w jeje wutrobie zbudzic̄ mohlo. Duž ſo bórzy tutoho imena zda a porucži kniežnam ſotram, zo býchu ju hinač njeſmenowali hac̄ „starſcha ſotra.“ Na žane waſhni nočehysche zamoženjo pſchijwac̄, kotrež jeje bratr, kral Wjac̄ſtaw I., klóſchtrę poſkiczejche; tež pſchikazowasche Hanža ſotram, zo býchu ſebi žane prawa w naſtupanju čaſnoho zamoženja njewuměniſe. Hanža běſche pak ſwojemu kralowſkому bratrej mudra radžićeřka a wopokazowasche tež bamžej wulke ſlužby, dokelž we wažnych jednanjach bjez Romom a čeſkim kralowſkim dworom swoje ſtukowanjo k wužitkej ſvjateje

chrkwię nalożowaſche. Wěrhjódne powięſcze wobkrnięſeja, zo je Bóh Haníji tež wurdadne dary wudželič, woſcye proſeczenjo a ſpodžiwe wuſtrowjenjo khorých. Za Boha a we Bohu žiwa, wosta wobſtajna we wulkich pōćzivoſczech, a we wyſokej starobje woteda swoju duſhу Bohu 2. měrca 1282. Jeje ſmjerz běſche zbožna, pſchekrajinena pſched Božim woblicem; mnnohoſez njehinithch zaſtužbow pſchewodžeſche ju do njebjes, dokelž ſo wona z luboſcze k njebjesam hižo wot džecatſiwa dobrowolnje wſchitke ſwětneje wjeſoſcze motrijetny.

Hižo za žiwenjo bu Hanža abo Aneska za ſwiatu džeržana. Katholſen wobydlerjo Prahi mjenowachu ju z cjeſczoſnoſce naſbóle „ſwiatu“ klóſchyrſlu knježnu a pſtipiſowachu jeje modlitwam woſebitu móć. Po jeje ſmjerzi pſchibjerachce tale dowěra. Prjedh hacž bu jeje cješlo pohriebane, cjeſchecach ſo cjródy ludži do klóſchyrſleje chrkwię, zo býchu hiſhce junu cječne zbytki wuſwoleneje knježny poczeſczili a ſo jeje zaſtupnej próſtwie poſla Boha poruczeli. Wſchelach w zbožnej doréreje dótłachu jo draſty zemrjeteje knježny w kaſhezu poſkoženeje. Krótko po jeje pohriebje roznijeſe ſo powieſcze wo džiwač, kotrež ſo na jeje rowje ſtačhu, dokelž Bóh na jeje próſtwi mnohe modlitwy wuſkyscha a wſchelaku miſoſci ludžom wudželi. Wjele njezahojnych khorých doſta ſtronosć, hdyz ſo k rowej zbožneje Hanže pſchiblizichu. Woſebje praſi wobſwědčenje poſwieſto, pak je Židita, mandželska cjeſkoho krala Wjacſlawa II. ſwoju wot ſelařow wopuſtſeniu džowcjeſčku na Hanžinu row po kožiſta, na cjož je ſo džeczo gaſy wuſtrowiſko. Nutrua cjeſczoſarka zbožneje Hanže běſche tež Hilžbjeta, džowka Wjacſlawa II. a mandželska Žana Luxemburgiſkoho, cjeſkoho krala a ſuſiſkoho markhrabje; wona bjerjeſche we wſchelakich potrébnoſczech wuchek k zbožnej Hanži a běſche pſchewidčena, zo ma ſo za ſwoje ſamsne wuſtrowjenjo laž tež za wuſtrowjenjo ſwojego cježeh khoroho syna, pozdžiſho krala Karla IV., džakowac̄ zaſtupnej próſtwie zbožneje Hanže, pſchi kotrejeſ ſowje běſche ſo modlika. Z blízka a z daloka kchwatachu putniſowje k rowej „zbožnoprajeneje Hanže, ſwiateje kralowsleje džowki“, zo býchu na jeje zaſtupnu próſtwu pomoc w ſwojich potrébnoſczech a zakitanjo Bože dóstali. Wot toho cjaſa mjenowachu ju pſchec̄ jenož „zbožnoprajenu abo ſwiatu Hanžu Čeſtu“ a žadachu nutrije, zo by jeje cjeſczoſanjo tež z wuprajeniom ſwiateje chrkwię pſchiblizate a ſwiatocžne wobſtruzene bylo.

Wo taſke zjawnie zbožnoprajenjo starasche ſo najprjedy hižo mjenowana kralowna Hilžbjeta. Na jeje poruczoſcze bu 1328 zbrromadžiſna duchowuſtwa, zemjanſtwa a měſchjanſtwa w Prahy džeržana, ktraž bamzej rozprawu wo žiwenju, ſtutlač a džiwač ſ. Hanže poda. Dokelž pak jaſoſtloſki ſtok we naležnoſci zbožnoprajenja a ſwiatoprajenja z mudrej ſedžbnoſciu jenož pomaku do předka dže, njebu proſiwa tamneje zbrromadžiſny bórzy wuſkyschana. Tež cjeſli kral, thězor Karl IV. starasche ſo wo to ſamo. Pod joho ſhnom pak naſtachu hufiſte njeměry a wójny, w lotrýchž bu klóſchyr zbožneje Hanže zapuſczeny. Po wjach džigli 200 lětach bu klóſchyr ſ. Hanže wobnowjeny. Kud bjez tým njebě na nju zabyl, ale cjeſczoſaſche ju dale. Rjad kſchizownikow w Prahy pak wot starých časow ſwieteſche kóždolětnje wopomnječzo „zbožneje zaſkojeſki praž-

skoho klóschtra a schpitala" ze zjawnymi Božimi službami we wschodę cyrkwiach chłoko rjada. Teje wobraz w domiącej kłapali kschizownikow je najstarschi. Tohorunja česčowasche Hanžu rjad s. Francisca Serafiksko hako swoju zdójnu sobusotru, kotoruž bě s. Klara „parlu“ swojego rjada mjenowała. W dalischiim běhu časa starasche so wo swiatoprajenjo kniežym Hanže khezor Ferdinand III. Ma joho a pozdžisich kniežerow žadoseż buchu čelne wostatki s. Hanže phtane, ale dotal podarmo, dokelž buchu po zapuszczenju klóschtra tež wschitke čela a kłasche rozmjetane. W lécze 1689 spali so wobnowieni klóschtry s. Hanže a 1782 bu won koz wschę klóschtry kłarissow zděhnjeny, kniežym rozpjerschene a iich klóschtry swětskim wěcam pshcepodath. Swiežo (statua) s. Hanže nad wrotami przedawskiego klóschtra bě posledni wopomni, kotoruž bě przedawskha džakownoscž tam pshchitowala. Ma žadoseż duchowniwa a luda da něčijishi arcibiskop kardinal Schwarzenberk tu naležoseż po cyrkwinskich postajenjach z nowa pshcepystacž a japoschtołkomu Stolej ju pshchedpoloži. Dokelž bě stajne česčowanjo s. Hanže bjez pshchestacža dopokazane, pochwali bamž Pius IX. z pišmom 3. decembra 1874 česčowanjo zdójnoprajeneje a dowoli zjawnie swięcenjo jeje smjertnoho dnja z Božimi službami.

M. Hórník.

Swiedzeńska protyla.

Za nashe dushe tak spomožny čas s. pôsta je někto zaſtupiš. Keš ma so pôstna kazenja cyrkwie wot wěriwych dopjelnicž, je so na njedzeli quinqua-gesima wot duchowneje wyschnoscje wozjewiko. Ale zwonkowy pôst je prózny, bjez zaſtužby za njebjesa, jelizo k njomu pokutne zmýslenjo njepshistupi. Taſte pokutne zmýslenjo wubudžuje cyrkę ze svojimi ceremonijemi a wurdanymi pôstnymi pobožnosczemi. Popjelnu ſriedu hžo so wobrazu pshikryja z płach-tami ſjokloweje barb̄y. Zeno znamjo s. kschija, mócene znamjo, pshcz kotrež smy wumogeni, z kotrehož nam wschę zbožo a żohnowanjo pshikidze, so we cyrkwi njepshikryte pokazuje, na tute spomožne znamjo ma kschesčan swoju cyku nadžiju stajecz a je pshikuschnje česčicž. Znamjo s. kschija pak dopomni tež wěriwych na swiatu winowatoscž, sebi husto pobožne rozpominacž hórkę czerpjenjo a bolesčiwu smjerec zdóžnika, spóznacž joho njeskončnu lubočez a wubudžicž wernu žadławoscz pshced kóždym hréchom.

Zo by so wérne pokutne zmýslenjo we wutrobach wěriwych wubudžito a hódnę płody pshinisko, je cyrkę we času pôsta wschelake pshikhódne pobožnoscje pshiporucjka. Wěriwym maja so wérnoscje naſchoho wumogenja we rozwucze-niach rozeſtajecz a we pobožnych modlitwach Boże hudy pshivobroczecž. Tež we naſtich serbskich wosadach su pôstne pobožnoscje pilnje wopytowane. Wysche njedzese je we thđzenju najwosobniſchi džen za wumogenego kschesčana pjatk, džen, na ktorymž je Chrystus k wujednianju čjlowieskoho splaha swoje žimjenjo na kschiju woprował. We serbskich wosadach je wjetshi džel doposdnia pôstnych pjatkow Božim službam swięceny. Nano pshikadžea wěriwi k swiatej spowiebži a k swiatemu woprawienju; hdzej stej dwaj duchownej, su ratiſche. Wósmej ho-

džinje su druge kemsche, po Božej mischi čjita so epifila a svjate seženjo a dawa so z Božim synom s. požehnowanju. We Khróscjich a Kalbich je tež na piatkach predowanjo. We Budyschinje so piatki dopoldnja po Božej mischi a njedželu popočnju po njschporje pobožnosćz Iščizowoho pucja zhromadnje došonja. Wuznamjenjenj džen je tež sređa we pósče, po kemschach spěva so litanijsa wo Žežuscwym čerpjenju ze pschihódnej modlitwu psched wustajenjim Božim čjelom. Wyjsche dopoldniščich pobožnosćow su we serbskich wosadach tež weste wjeczorne pobožnosće. We Rjebjelčich spěvaja so wschitke dnj pôsta po 6. hodžinje bolesčiwe rózarije. We Kalbich je kózdu Sobotu wjeczor pôstna pobožnosć a njedželu wjeczor spěvaja wjesne knjézny na wshy pôstne khérliusche. We Kułowje je kózdy schtwórtk wjeczor pobožnosćz wolijsowej horu t čježi Žežusoweje smijertneje styksnoſće. Tež we Wotrowje a Khróscjich je wjac hroč wjeczorna pôstna pobožnosć.

Po prěnjej njedželi pôsta su suđe dnj, pôstnih čjas, kij so, kaž je znaty, schtyrikróč za lěto wróči. Njedželu po suđich dnach su we naschich wosadach tež wschelale pobožnosće. We Kalbicach je do Božeye mischi wobkhad „po morwych.“ We Radworju popočnju po njschporje wobkhad a bratrška pobožnosćz psched wustajenjim Božim čjelom, čjitanjo imenow sobustawow, kotsiz su wot poslednjich suđich dnjom sem wotemrjeli, došpolný wotpust za sobustawh bratrstwa. We Khróscjicach bratrška pobožnosć. We Kułowje po njedželskim njschporje njschpor „po morwych“ z wobkhadom na lečhow.

Nowinki a powjeſce.

Z Lujich a ze Šallskeje.

Z Budyschina. Nasch wysokodostojny kniez tachant Fr. Bernert, kij bu kaž wojewichimy 28. januara t biskopej z Uzota pomjenowanym, budže so tseczu njedželu pôsta, 19 měrca, na swjedženju s. Božefa t biskopej swjecjicz dac̄ a to we Leitmerich, hdjež je we l. 1834 tež měschnišku swjedžiznu dôstak. Vôh chyč jomu pschez žalbowanjo a napočenjenje rukow nastupnika s. japoščtikow bohače dary ducha swjatoho t aric̄, zo by tak čežke a wajne biskopske winowatosće t powšchitownomu spomoženju dopjelnic̄ mohk. Wêſeze budža tež pobožni wériwi we swojich nutrnych modlitwach na tymle dnju na swojoho wyschschoho paſtra spominac̄.

Z Budyschina. Nasch serbski krajan, P. R. Berger, farač we Frauenstacze we Poznanskiej, zmíje 16. měrca swój demantny (t. r. 60lénny) měschniški jubilej.

Z Budyschina. Wondželu, 28. februara, bu tudy pruhowanjo za tajich mlodžencow, kij chyču do wučerskoho seminaru zaſtupic̄. 18 běču so zechli, z kotrychž pak móžachu so jeno 13 pschiwzac̄; mjez pschiwzatymi su jeno 3 Serbja. Pschi tutej pschilejnoſći spominac̄, zo po nowym zaſonju za seminaru so wjac nježada, zo bych uwožomch tež hudžbu, t. r. hracie na klaviru a t.d. znali, hudžba je z chla nětko pobocžna wěc we seminarach. Schtóż ju njeje nauknyk može drje schiſte město dostac̄, njemože pak potom cyrkwinisku službu

halo organista zaftacj, jeslico to mjez tym naorušnij nječe. Wyšche toho serbiških starških fedžbnyh činimy, zo býchu tamnym synam, kij maja čjelne a duchowne moch a lóšča a lubočé ſchitdomanju, njech je to na duchownſtvo, wučerſtvo abo na něčjo druhe tež híjo we priúških létach wjacj pschiležnoſcje k wubudženju a ku-bljanu duchownych mocow dawali, dokež ſo pschecy bôle a wjacj žada a ſo tak lohč stanje, zo hewak derje wobdarjene wjesne džecji ſo wot měſčjanſkih, kij maja wjacj pschiležnoſcje k wutnjenju, pschetrječja. Naſche wjesne ſchule pač z cikla njedosaħaja, zo mohk něchtón z nich na ſeminary zaſtupicj, tohodla njech ſo tajey ſynojo we prawym čjaſu do wyšchſcheje měſčjanſkeje ſchule dawaja. Je to z wudawkami zjenocjene, zo ſo teſame njebhých podarmo načoželi, dyrbja ſo starſki najpriyedy wo tym pschewwědečicj, hacj maja jich ſynojo doſahace čjelne a duchowne moch k wučerſkemu powołanju. Potom pač tež wudawki daní njeſu, dokež wučerſtvo něko swojoho muža žini.

Z Khróſežic. Wyſokodostojny kniež kanonikus a farač rycer J. Bart ſwjecjeſche 27. februara pschi doſpolnej ſirowoſcze ſwoj wosyndžesatny na-rodny džen. Wulki džel woſoknych kniežow duchownych pschinjeſehu jomu na-zaſtra ſwoje wutrobne zbožajſchecja, tež wyſokodostojny kniež tačtant Fr. Bernert zwijeseli čjeſčownoſnoho knieža kanonika a joho hoſči ze ſwojej pscheczelnej pschi-tomnoſcę.

Z Kamjencia žhoničnym, zo bě tam njeđawno konferencia wučerjow, kij pod Kamjenskim ſchulſkim inspektorom ſtoja. Wlež druhimi praschenjem i je ſo tež, kaž ſo nam powjeda, to rozmolwjało, hacj ma ſo we serbiſkih ſchulach ze serbi-ſkim čjitanjom abo z němſkim zapocjinač. Je ſo tam z wjetſchinu hloſow rož-ſudžilo, zo maja ſo serbiſte džecji najpriyedy němſch čjatač wučicj, a tež někotſi katholſke ſerbej wučerjo ſu za to byli. Jeslico je to tomu tak, je to dživno! dokež tež híjo najkrótske wučerſke nazhonjenjo dyrbji wěrnoſcz wobkrucicj, zo može ſo pschi wučenju jeno wot znatoho k njeznatomu, wot lohchoho k čjeſčhomu krocicj, a serbiſke džecji móža ſo jeno z pomocu ſwojeſe ſerbiſkeje rycze we přenim čjaſu rozwučecj, kaž to ze zaſtonja tež ſežehuje. Pschecziwo wobzanujenjam kon-ferencow, kij ſu pschecziwo zaſtonje móža ſo ſchulſke pschedničiſtva wobčežowacj. Hdjž ſo někomu kſhiwda stanje njeſtrjeba k tomu mijelčeč. My hiſhče junu na tónsamym pschednijet ſnadž we pschihodnym čjifle pschinjeſem, po naſchim zdaczu býchu katholſke ſerbiſke kaſina proje plóny pschednijet k dalschomu rozwučenju ludu mieli, hdj býchu ſebi to, ſchtož ſchulſki zaſton we naſtupanju ſerbiſke wučiby proji a poſtaji, k pschedniſkej wuzwolili. Je to domjaca wěc, kij naſ priyedy wſchoho ſtara.

Z wulraju.

Němſka. Nahke tačzo ſněha, kij bě ſo lětſa najſchoł, pschinjeſe wulku wodu, kij je we wſchelaſkih krajinach jara wulku ſchlobu načiniła. Města a krajin, kij pschi wulkih rěkach leža, buchn cjejch potřebehene. We Drejdzjanach běchu nižiſche haſy pocžerjene, khežam, kij pschi ſobju ſteja, doſahasche woda hacj k woſnam, k tajſkim khežam móžachu ludžo jeno po čołmach pschinicj abo po deſlach, na drej-wjane kožka położene. ſobjo je zchěla 12 lohči wychſche bylo hacj ſrijedžna měra

wodh hewak pokazuje. Wjachydnjowske staczo wodh we khejach pschinjeze tež husto wischeloke zymich a druhé khoroscze. Wulku schkodu ma towarzstwo lipsko-dreždzanskeje železnic, woda je někotre stolpy železnoho mosta blízko města Nijsy píchez Žobjo wjedzacocho podmlela, tak zo je so most do rěki walit. Železna naprawa, z kotrejž bě most zestajany, waži 80,000 centnarjow. Pschez to je někto rěka tak zawalena, zo kódež tež potom njebudža hnydom jézdicž moc, hdnj woda wopanje. Towarstwo ma spěchnie nowy most twaricž. Tež druhé města píšti Žobju ležace, kaž Pirno, Mischno a t. d. su tež wjèle čerpjete, wjach paš hischeze wsy, kiz blízko na brohach rěki ležachu; wjèle khejow bu wotohraných. Wjes Schönbeck píšti Magdeburgu je so skoro cyle zhubiła. Tež Donawa je wulku schkodu nacjinita, we Winje a wosobnje we Pest-Ofen. We jenym píchedničej ze su tam z 18,000 čłowjekow 12,000 dýrbjeli swoje wobydlenjo wopuszczicž, do telž buchu kheže zapusczeny. Tež druhdže kaž we Poznanju, Wracjiskawje a t. d. je so pschez wodu wjele schkodowało.

Rakuška. Póznanjski kardinal-archibiskop hrabja Ledochowski je we Šrodijsku na Morawje pola swojoho bratra wjach dnow píšebywał, wot tam zo do Krakawu poda. Tu bu wschubžom z najwjetšej píšecejnosćju witanu a wysoko česczeny. Zjawnie dopokazý zahorjeneje lubošče katholskoho luda wschěch powolanjow paš zbudži zawiſej a snadž tež kruch stracha we Barlinje, wot jow bu tohodla do Wina píšane, zo by rakuske knježerstwo tola na archibiskopa kęžbu mělo, a zo njeby jomu dowolilo, píchedotho we Polskej píšebywacž. Rakuške knježerstwo, kiz je wjach króč tež we domjachnych nalednoſzach sebi wot Pruskeje rožlazowacž dalo, posluchasche tež tón króč podwolnje, kardinalej katholskeje cyrkwe bu wot knježerstwa japoschotlskoho khejora a katholskoho kraja poruczeny, zo na Krakawa poslednje město Polskeje hyč, kotrež smě wophtacž, zo jomu njedowoli Lemberk hdzej bě sebi kardinal hischeze puczowacž wotmýslit, wophtacž. Kardinal Ledochowski dýrbjese so tak we Krakawje wróćicž, poda so do Wina, hdzej bu wot katholickich towarzisow a wosobnje swojich we Winje píšebywachnych pólscich krajanow z wulkej lubošče česczeny. Po wjach dnjoništim píšebywanju je so do Roma podal. We Italſkej věchu we wjetšich městach, pschez kotrež iněje che jecž, katholickie towarziswa jomu swjatoežne powitanja píšebytowali.

Schwajcarska. Kaž jinu wjach króč spomnili, njezmědža katholickich duchowni we krajinje Tura žane měščniſte ſlužby zaſtač ale zo su tam wot stata píšečiwo woli chyňo ludu starokatholickich duchowni za fararjom poſtajeni. We Aſuelu zhorje starokatholicki měščanosta, kiz bě katholicku cyrkę ſobu potkoczowacž pomhał. Strach za joho žimjenjo píšebyerasche. Wón sebi žadasche duchownoho, a to nic starokatholicko fararja ale romsko-katholicko duchownoho, kotrehož bě sam ze joho zaſtojnistroho města wuhnał, proſchesche joho ze ſylzami wo wodacžo, žadasche sebi wot njoho hnady katholskeje cyrkwe. Po dōstacžu ſ. ſakramentow mrjějachnych žadasche wschěch znathch a píšecejlow k sebi, wuzna píšež wjehemi, zo je cyrki ſchimdu cjinil a wschém wulki pohorjek dawał a proſchesche iich wo wodacžo. Doſelž liberalni podawki přeč njemóža, měnia, zo je to khorwata ſlaboſez byla, kiz je njebo měščanostu k tajkomu zadžerženju pohnula.

Schvauissa. Castela, najlepše wobtwierdżene město, kotrej bě we moch krala Don Karlos-a, je so generalej Alfonsa podako, hdyz bě tutón hórti, kij město wobdzasaja a wobknježa, dobyk a ze swoim wójskom wobsadzik. Tež z drugich ważnych městow buchu karlistwo po jara mužithm wobaranuju z pschemocu njepsche czelskoho wójska wuhnaczi. Hdzy Don Karlos spózna, zo pod něcžischiemi wobstejeniami k swoim prawam pschiniež njemože, zo dosahace średki nima, wójnu dale wjescz, je swoje swérne a wutrobite wójsko dyrbiat wopuszczeži. Namaka so tu khwili we južnej Francuzskej, njewostanje tu ale poda so najskerje do Žendželskej.

Naležnoſće towarzſtwia.

Sobustawy na lěto 1876: ll. 111.—114. z Bacžona: Mitt. Delan, Hawschtyń Eiseit, Jak. Piech, Handrij Smora; 115. Jan Rachel z Jitka; 116. Michał Kocor z Schunowa; 117. Michał Czornak z Ralbic; 118.—130. z Mikoezie: Michał Jawork, Mitt. Kral, Wórschla Petrancowa, Mich. Full, Michał Kuski, Mitt. Brust, Madlena Hejdanowa, Marija Męteyna, Madlena Bjarschowa, Mitt. Ryceř, Petr Wawrik, Jak. Bjarsch, Michał Schwian; 131. wuczeř Mitt. Hücka z Ralbic; 132. Jan Maaz z Bulskoho Bjelkowa; 133. Petr Hascha ze Zajdowa; 134. Handrij Hascha ze Zajdowa; 135. kooperator Michał Rola we Königsbachinje; 136. Mitt. Rjeczta z Dzejnikc; 137. Mitt. Müller z Berschcze; 138. farař Vensch z Ralbic; 139. Michał Biedrich ze Smjerdzacej; 140. Wórschla Biedrichowa z Budyschina; 141. Marija Wójtseč ze Stróžischcza; 142. Jak. Libsch z Wunjowa; 143.—148. z Kulowa: farař a duchowny radzieczer Fr. Schneider, kaptań J. Woweječk, kaptań P. Lipicj, Michał Hejdan, Michał Comak, Jak. Hornig; 149.—152. z Hösta: Katha Marczinkec, Wórschla Nowotnikc, Hana Hantowa, Michał Debis; 153.—156. z Nachlona: Madlena Rólina, Jurij Balant, Jurij Schotta (Wjerich), Marija Nowotnikc; 157.—160. z Kočzina: wuczeř Jak. Schotta, Marija Comakowa, Mitt. Schotta, Mitt. Jórvich; 161.—164. ze Galowa: Mitt. Schotta (Rostok), Michał Bala, Jan Haschla, Jurij Comak; 165.—167. ze Gulschec: Hana Matjec, Mitt. Micz, Marija Markec; 168.—170. z Němcow: wuczeř Petr Nosmij, Albert Comak, Jakub Kral (Matjenc); 171. Katha Marlecz z Nowej Wsy; 172. Mitt. Žur (Rawlik) z Nowej Wsy; 173. Hana Welsowa z Kulowa; 174. Mitt. Kubic z Bręschlow.

(Psichodnje dale.)

Na lěto 1875 dopłacžidu: 611. Katha Schęzapanowa z Dobroštic; 612. Jak. Žofia z Grańc.

Debrow ólne darh za nashe towarzſtvo: J. S. 1 ml. 50 pj. J. L. 50 pj.

Za towarzſtvo džecžowstwa Žežuſowoho: H. L. 6 ml.

Za s. wótcia: z rogschadacja stupulitskich knízkow pſherz J. Wujescha z Khřeſcje 8 ml. 50 pj.

Darh a daň za cyrkę w Čornečach abo Bacžonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena daň wucžnjeſhtaj 27,214 markow.

K čeſcji Bożej a k spomoženju dusichow su dale woprowali: Njemienowaný 150 markow (we Kamjenskimaj dožnymaj listomaj po 25 tolerjach); M. L. z Krjeſiec 3 marki; L. . . sej koſbaſnicz 3 m. 10 pj.

Gromadže: 27,370 markow 10 pj.

Katholicki Posot

Wukhadźa
prěnu a třećeu sobotu
w měsacu.

Cyłolčtna
płaćizna na pósce a w knihańi
1 m. 70 pj.

Ľudowy časopis.

Mudawany wot towarzſwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 6.

18. měrca 1876.

14. Lětnik.

Najdostojnišemu Knjezej

Francej Bernertej,

biskopej z Azota, tachantej kapitla s. Pětra w Budyšinje atd.,
na dnju jeho biskopskeje swjeticzny w Litoměřicach

19. měrca 1876.

Budź z Bożej swjatnicy **Ty** powitany,
Hdzež měšnik sy so Bohu woprował,
Hdzež wyšše pastyrstwo sy na so wzął,
Naš biskopje, **Ty** nowozałbowany!

Sam w Duchu swjatym prawje wuposlany,
Wróć žadany so k stadlu **Swojemu**,
Wjedź wěsty puć je k zbožu wěčnemu,
We swojej prócy z njebjes žohnowany!

Zo stadło tak by doľho strowy wodžił,
To našich wutrobow je žadanje,
A Bože kralestwo mjez nami płodžił!

Njeh Bóh tež **Twoje** próstwy wšitke slyši,
Kiž džensa sćeles k trónej, milosće,
A z wěčnej krónu njeh **Ce** něhdy pysi!

Biskopska swieczenia.

Biskopia su nastupnich swiatych japoschtołow, ktorymž je Chrystus swoje stadlo pasęz a wodzież porucził. Pszez modlenjo a napołożenjo rukow postajachu sebi japoschtołowie druhich bohabojaźnych mużow k swoim pomocnikam abo nastupniłam, a podawachu jim wot Chrystusa dōstatu moc. Tasania duchowna moc wudżela so wot nastupników s. japoschtołow, prawje swieczenych biskopow tež nětko we katholskej cerkwi swérnym měschnikam, ktorymž je swiath wótc, wječny chkeje cerkwi, k wyschim pastyrjam pozběhnyl. Biskopska swieczenia, pszez kotoruž so to stanje, skuscha k najswiatoczniszym ceremonijam naſcheje swiateje cerkwi. Chcu ju cítarjam „Kath. Bósla“ wopisac̄ a trochu rozstojec̄, a nadziju so, zo runje džensa cízim kędzbiñszych cítarjow namakau, dokelž džen so runje jut se naſhomu tachantej, naſhomu wuzwolenomu wyschomu pastyrej, biskopska hódnosć we Zeitmericach swiatocznje wudżela, a so wón tak zarjaduje do ryňka nastupników s. japoschtołow.

Biskopska swieczenia smě so jeno njeđelu abo na swyedzenju swiatych japoschtołow wudželec̄, dokelž je Duch swiath njeđelu na s. japoschtołow pschiſchoł. Zo by so na druhim dniu wudželic̄ směla, dyrbí k tomu s. wótc dwolnoſć dac̄. Psihi swieczenia dyrbitej wysche swieczačoho biskopa dwaj druhéj biskopaj abo k najmiejenshomu dwaj wysokej duchownej, kž mataj biskopſte prawa, pschitomnaj bhc̄. Wonej zastupitej biskopſtwo cerkwi, do kotorohu nowoſwieczenego zawiedźetej a powitatej, stej hnydom tež swědkaj psihi swiathym skutku. Kaz̄ druhe duchowne swieczenia, stanje so tež swieczenjo biskopow na Bożej mſci. We cerkwi, hdzej̄ so biskop swieczi, dyrbitej dwie klapali, abo k najmiejenshomu dwaj woltarzej ze wschém, schtož k swieczenia skuscha, pschihotowanej bhc̄, dokelž prěni džel Božeje mſci swieczi kóždy woſebje na swoim woltarju. Po woprowanju woſtanje swieczeny biskop ze swieczačym biskopom na tym samym woltarju.

Hdzej̄ stej sebi biskopaj, kóždy psihi swoim woltarju, cerkwinslu drastu wzakoj, swieczačym biskop biskopſtu drastu, druhí pak měschniſku, wiedże so poſleñski wot dwieju pschitomneju biskopow k swieczačomu biskopej, kž psched woltarjom k ludej wobroczeny sedzi. Starschi z pschewodzaceju biskopow proſy swieczačoho biskopa, wón chke sem pschimyđzenoho měschnika k biskopej swieczač. K tomu cítaja so pisma japoschtołskoho ſtola, pszez kotrej so pomjenowanjo k biskopej wobkrenza. Pomjenowanym biskop wotpołoži nětko pschisahu swérh pscheczivo japoschtołskomu ſtolej. Dokelž pscheyjenosć we katholskej cerkwi, kž ma kóždy biskop zdzerzec̄ so prćowac̄, podpiera so woſebje na swěru biskopow pscheczivo swojemu zhromadnomu wjerchej. Japoschtołski ſtol ma ſlubienjo, zo jón moch hele njepſchewinu, schtož so tak kruče k njomu džerži, budže njezatſchafomny ſtač̄ kóž ſkala we žolkach morja; schtož pak so wot njoho dželi, je we ſtrásche, zo so požeri wot žolkow swěta, a hdj by tež był na najprěñšim biskopſkim ſtole. Po wotpołożenju pschisahu ſtajeja so po napominanju japoschtoła: „Njenapokož nikomu lohkomyslnje ruch“, wſchelake praschenja na

wuzwolenoho; z jich wotmowljenjom ma won wobkručiež, zo chce won ludej ze słowom a słutom wucžbu s. pisma a chrkwiſtich podawiznow wozjewieč, po-ćinku biskopa, cíſtou a strózwoſcę, ponižnoſcę a scézepnoſcę, pokornosć a miloſcę Boha dla dokonječ, a zo wſchitko wéri, schtož katholska chrkej wucži. Po tym so Boža mſcha zapocžina. Po pschihotowach modlitwach, po zjawnjej spówjedzi, tij so psched woltarjom wot wobeju biskopow a druhich pschitomnych měchnikow zhromadnje spěva, wjedze so wuzwolenh biskop k swojemu woltarzej, hdžež so najprjedy biskopſtu draſtu woblecze a potom swjeczi Božu mſchu, taž hewak.

Psched swjathym ſeženjom pał wjedžetaſi joho pschitomnej biskopaj zas k swjeczacomu biskopej. Tu dokonja so nětko biskopſta swjecizna. Najprjedy dopomnja so zkrótka na biskopske minowatoſcę, na czož so wſchitcch pschitomni polkaſnu, wuzwolenh biskop pał lež na woblicžu. Poniznje a nutrniſe so nětko modli: „Kneže ſměl ſo nad nami!“ „Khryſhče ſměl ſo nad nami!“ Pschez znatu litaniu proſha ſo wſchitcch swjeczi wo jich zaſtupnu proſtu a Bóh ſo ponižnje proſh, won chył wuzwolenho ſlužownika žohnowac̄ a swjecic̄. Njebo ſo we dowérje na ſlužbenja Khrystusowe a na joho njesmérne zaſkužby proſh, zo by Duch swjath dele pschischoł a wuzwolenho ze ſwojimi darami napjelnit. Kak móhł miloſcživ Bóh horce žadanja ſwojich ſlužownikow a džecži zapječ? Swjeczach biskop połoži wotewrjene ſeženſke knihi na hłowu a ramjenja wuzwolenho, kotrež jedyn z pomocnych duchownych nětko na nim džerži, zo by czuł, kajke brémjo na ſo wozmje, a z wokel jomu móć a hnada pschiidze. Wſchitcch biskopja dótkaň ſo nětko z ruku joho hłowu a pschi tym po bójslej pschilazni: „Kaž je nje wótc pôſlał, ſežeku ja was“, praſa: „Dóſtań Duch a swjatoho.“ A Duch swjath pschiidze, napjeli nowoſwjeczenoſho, taž je swjathych japoſchtokow něhdý napjelnit, hdž ſo jim Khrystus pschi zakljenyńch durjach wozjewi a ze ſwojim bójskim hortom na nich dyhny. Won pschiidze dele, nie widzownje, ale halo swjatoſzaca móć, halo wucžer wérnoſcę, halo njebeſte ſwětlo, tij ſwjeczenoſho poſylnia a rožnětla. Swjeczach biskop modli ſo nad wuzwolenym, dobrocživ Bóh chył jomu hnabu dac̄, zo by ſo won tał, taž ſo joho biskopske draſty we zlocze vlyſhčeza, tež ſweczik we blyſhčeju ſwojeje pobožnoſcę a poccžitoſcę.

Dary. Duchu swjatoho ſu po słowach čeſečomnoho Vedy taž droha žalba. To woznamjenja nětko ſežehowace žalbowanjo wuzwolenoho. Mjez tym hač ſo tamny krasny hymnus: „Veni Creator spiritus“, t. j.: „Pſchiidz Duchu swjath“, ſpěva, wozmje ſwjeczach biskop swjath k hryſam, žalbuje hłowu wuzwolenho z nim a modli ſo nad nim, zo by runja ſwjatomu woliſej móć Duchu swjatoho joho dusku napjeliſla a joho zaſtitajo wobdawała, zo by we nim wobſtajnoſcę wéry, nutrniwoſcę luboſcę a wérniwoſcę poſoja bohacze vydliſla a zo by wot toho po Božej poručnoſcę wudželał k čeſeči Božej a k ſpomoženju člo-wijewſta we wſchitkej ponižnoſcji. Po žalbowanju hłowu žalbijetej ſo ruch biskopa, zo by ſo žohnowalo a ſwjeczilo, schtož budže z nimaj žohnowac̄ a ſwjecic̄ chył. Kaž ſ. woli rozběhnje na hłowje a rukomaj, taž dyrbí tež napjelnjeny bhež biskop z hnabu a žohnowanjom, zo by druhim ſobudželic̄ móhł,

bjez toho, zo by we nim wotebjerańo i phynjenju bylo; wón ma so we tymle nastupanju woliowomu karanej wudowym we Sarepta runacj.

Biskop je tal swieczeny, sktož nuznje swiatomu skutej sluscha, je so dołonjako. Biskopska moc je so swieczenomu pschez modlenjo, napolozienju rukow a žalbowanju wudželika. Halo znamjenja tuteje biskopskeje połnomocny so jomu nětko pod požohnowanjom a modlenjom pschedpodazha: pastyřski lij, biskopski pjer schazeń a sczeńskie knihy. Wyšchschopastyřski lij, zo by swiatej chrkwi, swoim wériwym z luboscju a krutoscju pschedstał a jich swedomicze wjedl; biskopski pierschazeń, zo by z krulej wéru chrkej, njewestu Chrystusowu załitował; sczeńskie knihy, zo by z wiesok sczeñjo wo wumogienju czlowieſtwa wschitkomu ludej wojewjal. Po tuthym wrócił so biskop i swojemu woktarjej a swieczi Božu mschu dale. Też swieczech bislop czini tesame na swoim woktarju.

Psched wo prowanjom pschinjese swieczeny bislop swieczaconu swoj wopor, dwę schyripuntnej zasweczenej swęczech, dwaj khlebaj a dwę malej piczolkach wina. Tele darh su ze złothym a slěbrom debjene. Khleb a wino stej wéch, kiz i woporej Božeje mschę nuznje sluschatel. Kaž so khleb a wino do najswiecziſchoho czela a do najswiecziſcheje krewje Chrystusowej pschewobroczitej a so tomu kniezej woprujetel, tak pschinjese bislop tež swoje živjenjo Bohu a joho sluzbie i woporu. Kaž so swęca, mjez tym hacž drugim sluzi, sama wotebjera a so spali, tak tež bislop swoje moch a čas swojoho živjenja wotebjeraž widzi, mjez tym hacž drugim z dobrym pschilladom a njepschewawachym rozwuczenjom swęczech. Kaž je we złothym a slěbornym sudobju wschednym khleb a wino zhowane, tak dyrbi tež pod złotej a slěbornej draftu bisłopa, pod česzechu, kiz bislopska hōdnoscž pola wériwoho ludu ma, poniżna wériwa wutroba bicž, we lotrejz duchownistwo a lud jędz a napož za węczne živjenjo phta a namaka. Nětko swiecziej wobaj bislopaj Božu mschu na tym samym woktarju; nowoswieczeny bislop stoji i prawich swieczaconho. We wschem zjewi so tu najwjetsha pschezzenoscž. Wobaj wuprajataj słowa modlitwov hromadze, jene woblatko, a wino we jenym kheluchu pschezohnuje so za woboj. Po swojim woprawieniu wopravnia swieczech bislop wot tohosamoho pschezohnowanego woblatka a wot tohosamoho pschezohnowanego wina nowoswieczenego, kiz psched nim z połkilenej hłowu steji. Zwiażek luboscje, lotrejz pastyrjow chrkwej wjoza, njemóże so rjeiſčho wuprajicž, halo pschez tele zhromadne swieczenijo Božeje mschę.

Hdyž je na koncu Božeje mschę swieczech bislop Bože požohnowanjo dał, pschinjese so dalsche znamjenja biskopskeje hōdnoscze. Najpriydy mitra, i pschitrycžu a i debjenju hłowy. Przedtj hacž so přeni krócz nowoswieczenomu na hłowu staji, so swieczi. We njej dyrbi bislop kaž Moyses z wiesokym wobliczem so blystczej, mér a wiesoką wubudzecž we wutrobach tamnych, kiz i njomu hladaja. Kaž z nahtownicu wobrónienym dyrbi z pomocu staroho a nowoho załonja njepscheczelam wēnosče njebajzny, shlyh wojowarz bicž. Mitra je horjela dželena a ma dwaj scherokej bantaj, lotrejz wot njej na hribjet dele wiſatej. To znamjenja dwaj testamentaj, starý a nowy, z lotrejž ma bislop wosebje bōſſle wēnosče czerpacž. Na to swiecza so biskopske rukajch a tylnu

so jomu na ruch pod spominjenjom na Łóđi, do kotrejž zdrasczeny Jakub żohnowanjo Izaala, swojego nana, dosta. Czijstej, zakitanej pſched łóždym woniećeszczeniom dyrbitej ruch toho bycz, kij swjate pótajnoscze toho Knjeza dokonjatej. Na to tylne so nowomu biskopej biskopſki pjerſtceii na porst.

Ze znamieniem biskopſkeje hódnoscze wudebieny wjed'je so nowoswjeczeny k biskopſkomu stołej, wón ma nětko prawo sydacz a muradecz we zhromadzignje swojich bratrow, we wuczacej chrkwi. Hdyž so biskop we swojej biskopſkej chrkwi, we pſchitomnosci swojego duchownstwa swieczi, pſchindu nětko wschitch, zo býchu jomu poskuſhnoſcze a swéru ſlubili.

Tak bu nětko wosyroczeny wosadze nowy wyschisci pastyr pſchihotowanu, kij ma ju z njebjeskim khlebom s. fezjenja naſyhcęz, poſlady hnadi Bożeje wudżelecz, pſched strachami ju zaſitacz, ze ſwiatym ſiwnjeniom jeſ do pređla ſwēcicę. Wſchitličich wutroby ſu pſchi tym hnute a ſame wot fo k wernomu džakej pſcheczimo Bohu pozběhnjene. Tohodla zanjese so mócnje k hwalbnykh kherluſch: Te Deum laudamus. Mjez tym hacz ſo tónle kherluſch ſpěwa, wjedzetaj biskopaj nowoswjeczenoho pſchez chlu chylej, pobožny lud kleči na ſwojich koſenach, biskop požohnuje jón. Wón poſaza pſchez tónle preni pucz ſwoju krutu wolu, zo chce jomu dowérjene stadko pſchez puſczeniu ſiwnjenja k njebjeskej wotčinje wjescz a tak k žohnowanju za wſchitličich ſlužicę. Wo to proſy ſwjeczach biskop z modlitwou, kotrejž po ſlonečenju hwalbnoho kherluſcha ſpěwa: „Knjeze, kij ſy paſthę a wjedzicę wſchitlič wériwych, poſladaj z hnadi na tuttoho Twojego ſlužownika, kotrehož ſy k pſchedſtejcerzej we Twojej chrkwi feznicę chył; daj jomu, my Čebje proſhmy, ze ſłowom a ſtutom wſchitlič tym, kotrejž je pſchedſtajeny, k ſpomoženju bycz, zo by z jomu dowérjenym stadkom k węcznomu ſiwnjenju pſchischoł.“

Wobleczeny we biskopſkej drascze a wudebieny ze znamieniem biskopſkeje hódnoscze ſtupi nětko k wołtarzej horje, zo by preni krócz ſwjatočne biskopſke požohnowanjo dawał. Woczi na ſwiaty kſchiz zloženey, wot kotrehož wſchitlič žohnowanjo pſchitidze, wutrobu, we kotrejž je mócnia luboſcz k s. kſchizej a horę džak pſcheczimo Bohu wotučik, ze znamieniom wumoženja wožnamienijo, zaſpěwa ſwjeczeny biskop wótſe: „Sit nomen Domini benedictum“ (hwalene budž mjeno Knjeza); lud wotmołwi: „ex hoc nunc et usque in saeculum“ (nětko a wěki na wěki). Hkowu a wutrobu z tak mjenowanym wulkim s. kſchizom wožnamieniju, wuznaje wón wótſe a zjawne: „adjutorium nostrum in nomine Domini“ (naſcha pomoc we mjenje Knjeza), ſhtož lud wjesele woſkruczi z wotmołwienjom: „qui fecit coelum et terram“ (kij je ſtworil njebjio a zemju). Na to swojej ruch k njebju pozběhnyschi, halo by chył žohnowanjo z njebjes i ſebi ſzahnycz, zo by je mož ſwojemu ludej wudželecz a potom ruch ztyfnywschi a hkowu zkhiliwschi praji wón: „benedicat vos omnipotens Deus“ (njech was požohnuje) a ſo nětko k ludej wobročiwschi ejini tsi krócz znamio s. kſchiza z prawicu mjez, tym zo we ſewich wyschischoſtayſti kij džerži, wón praji: „Pater et Filius et Spiritus sanctus Amen“ (wótc, ſhy a duch ſwjath Amen).

Po tymle prenim ſwjatočnym požohnowanju bliži ſo k nowoswjeczeny ſwjecza- comu biskopej a ſpěwa z pozběhnjenym hlosom: „ad multos annos“ — wjese-

lét hiščeje živjenja a biskopjško skutkovanja pscheje jomu za wudželenu biskopšku svjetciznu. Svječzach bišop taž dvač druhę wotoschujetej joho a won poda so t swojomu wotarjej, hdžež z čitanjom scjenja swjatohu Ivana Božu mischi skoneži.

Swjedženska protyla.

Tsi swjedženje je woſebje ſu, kotrež ſo we dwemaj pſchichodnymaj thđenjomaj we chrkwi svjecža. Su to swjedženje ſvjate je ſwojbh. 19. měrca je wopom-
nječjo ſ. Božefa, zastaracžera Ježuſoweho a zakitarja ſ. chrkwoje. Tónle ſvjath patrona je we naſchim času wěriwym t woſebitomu čeſčenju porucžanu a joho swjedžen je we chrkwi z woſebithni prawami wudebjenh. Mjez tym hač ſo na nježelach ſ. poſta druhı ſwjedženjenoho ſvjatohu svjetciež njemóže, je tola ſwjedžen ſ. Božefa taž wyſoki, zo ſo won tež na nježelach ſ. poſta we chrkwi svjecži.

25. měrca je ſwjedženit Marije=wozjewjenja; na nim dopomnimy ſo na najwajniſhi podawki chkohu čjewostwa, na wočlowjeczenju syna Božeho. To-
hodla je tónle ſwjedžen tež ſwjedžen Knjeza; svjecži pak ſo woſebje halo ſwjedžen najwajcijšeho knježn a pišež to wuzběhnie ſo woſebje wobdželenjo, kž je najwje-
cijšha knježna na wočlowjeczenju syna Božeho měka. Podobne ſu tež hody ſobu ſwjedžen macžere Božej, hačrunje ſo jeno svjecži halo ſwjedžen Knjeza. Po chrk-
winjskich podamiznach je 25. měrca we prawdze džen wočlowjeczenja Khrystusoweho. Tónle ſwjedženit ſluſha t najstarſchim ſwjedženjam chrkwoje, joho zawiedženjo pſchi-
piuje ſo ſ. japoſchtokam. We Budyschinje we ſerbſkej chrkwi móže ſo na tymle ſwjedženju doſpolny wotpuſi dobýč. Sandžel Gabriel bu wot Boha wu-
zwoleny, Mariji wjesole powjefte w wočlowjeczenju syna Božeho pſchinječ, t
joho čeſči je chrkzej džen pſched ſwjedženjom wozjewjenja Marije, 24. měrca poſtajka.

Na pjatkach poſtnohu čjaja je chrkzej tež wſchelake ſwjedženje zawiedžka, kotrež pak ſo na čerpjenjo Khrystusowe pocžahuja. Tele ſwjedženje njeſtu ſwjedženje chkeje chrkwoje, ale svjecža ſo jeno we někotrych diocesach. Na pjatku pſched přenje nje-
dželi poſta je ſwjedžen modlitwý naſchoho Knjeza Ježuſa Khrystusa na woliowej
horje; pjatk po přenje nježeli poſta je ſwjedžen čerpjenja naſchoho Knjeza
Ježuſa Khrystusa; pjatk po druhé nježeli je ſwjedžen černjoweje króny; pjatk
po třeczej nježeli ſwjedžen ſvjateje ſulkne Khrystusoweje; pjatk po schwörtej
nježeli ſwjedžen pječ ranow Knjeza. Taž iath. chrkzej wucži, zo mamh reli-
ktive ſvjathych, woſebje reliktive naſchoho Knjeza Ježuſa Khrystusa we čeſči
měč, taž je ſ. chrkzej swojim pobožnym wěriwym we poſtnym času woſebje
reliktive a pótajnosče Khrystusoweho čerpjenja na woſebithn ſwjedženjach t
nutrnomu rozpominanju pſchedstajka.

Protestantiske ſudženje wo katholiskej chrkwi.

We Kalifornii (we Americh) wuſhadžaca nowina dželi, taž „St. Josefs-
blatt“ a druhe píſaja, z jenoho předowanja knj. Hamiltona, předarja pres-
byterianow, kž ſu wotſchězép jendželſko-protestantiskeje chrkwoje, ſežhovace předo-

wanjo sobu. Tónle predať mjez druhim talle ryczesche: „My dýrbimy wuznacj, zo stara macjerſla chrej spodžiwe živjenjo wohswédcja. Vokoſca chloho kſcheczanſta ſleczi pſched jeje wołtarjemi; wſchédny lud džerži ſo jeje plashejza. Pſchedz naſhórsche wičory, kiz ſu naſche protestantiſke chrejwje puſte a prózne woſtajili, tkočzi ſo tutón lud džen wote dnja i Božim ſlužbam do chrejwjoſ. Hdzej ſo něhdej někotre jeje džeczi zaſydra, naſtanje hnydom chrejwicza, na kotrejž ſo znamjo kſchiza ſweczi. Katholicka chrej dže pola twarby chrejwje jara mudrje do pređla, zložuje ſo po potřebnosćach ſwojich džeczi a twari haſle potom po wubranej architekturje (zwonkownej rjanosći), hdjž zamozitosc wosadu to dowoli. A jeje džeczi placzā radh za jeje Bože domy. Jeje miſſionarojo tkočja ſo do wſchēch pohanſkich krajuſ, a mjez wobydlerjemi we Indiji a Chineſiskej moža woni halo pſód ſwojich prôcowanjow thſacu katholickich konvertitoru pſchedzimo jenomu protestantskomu ſtajic̄. Woni njeboja ſo pſched žanhym woporom, a njeſofaja pſched žanej pröcu. Žana straſchnosc njemože jich zhabkowac̄. Hdjž woni junu ſwoje stoph ſtaja, tam bórzy pódla chrejwjoſ tež universith (whſole wucžernje) kollegije a seminaru naſtanu, pſchedz kotrej woni thſacu ſhnow a džowkov z druhiſ měrywuznacjow dobuđu. Pódla chrejwjoſ a wucžerniom namałach tež hnydom kheze za kſudych, ſhrotu a njebožownych wſchelakich naſtupanjiow. Tež je tuta chrej dobrotciwa zaſtaracka kſhorých a wopuſtcejnych. Hdjž mór člowjelov po thſacach mori, tam widzieče miloſciwe ſotry a jich ſpomjednikom wot jeneje kheze do druheje kſhwatac̄ a koži pſchi kožu wophtowac̄, njeſtarajo ſo wo ſtraſchnosc naſtupenja; ženje a nihdyn njeſopuſtceža blač, doniž prut Boži tutn krajinu njeſopuſtcež, abo ſmiercz jich ſtukowanjo njeſtonci. Nětoſti wot tutych wubérnych měſtchinikow ſu na krawnych bitwiſcejach mjez hrubym ſhumienjom ſchtukow kſroboc̄ ſo wopokazali, zo buchu mręjachym poſleni tróſtſt wěry pſchinjeſli.“

„My kſyſhimy druhdy prajic̄, chle katholicko je ſchkorpiyna hjez jadra, a zo ſo lud pſchedz wopacjne pſchedſtajenja do bluda zavjeſc̄ da, ale zo jich wjedzičerjo wopacjnosć znaja. Tola je jara njeſudrje, pola taſ wulkoho džela to za wopacjnosć mēc̄, ſhтоž milliony člonjekich wutrobow ſubuje a cęſci, a wo cžimž ſwoj tróſtſt phta a namaka. My wěm, zo člowjelowie žadny poletſtſtok ſwobodnje nječerpia a wopory njeſchinjeſu za njeſtoſtini abo hanbypolnu wěc. Zo milliony lačnych duſchow i žorkej njeſhwataja, kiz traž je hižon davno zaprahnjene. Hdjž člonjekich wutroby wěcje živjenjo phta, dha njeſadža ſo taſ tunjo ſpoļoſic̄, zo buchu ſo z jebanſtrom ſpoļojili. Katholikojo namałaja we ſwojej chrej wſchitkim wutrobnym naſeñnosćam doſpołnje wotpomhane, hewal buchu ſo wot tajkej wopacjnej macjerje wotwobroc̄i.“

„Pſchedzimo teſle chrej budže ſtupic̄ pozdžiſho ſudženjo luboſcje město do pređka wotmyſlenej njezneſliwoſće. Haj, ſudženjo wěriwych protestantow, ſhтоž wažnosć a placiwosć kath. chrejwje naſtupa, je ſo hižon jara i lepschomu tuteje chrejwje pſheměnilo. Nowina „Atlantic Monthly“ je njeſawno kſhwalbę a cęſcež hóny naſtaſk pſchinjeſta, we kotorymž zaſkužb hteje chrejwje doſpołne pſchipoznacjou namałaja. Cęſcež hóny duchowny naſcheje stron, kniez Do maſch ſe o eſch o eſch, wupraji z jara poczeſczoſtachmi ſłowami we tutym naſtaſku jeje

Ihwalbu. Też čjescehódný duchowny, knj. *James wuzběhowasche* we předowanju walchwažne město tutej cyrkwi, kotrež mjez nabožnými zjenoczeństwami křesćanstwa zastupi. Haj hřeče wjach! Tónle thđen nowina „Christian Union“, jena z najlepších a najbóle rozščerjentych protestantských nowinow so talše wupraji: „Psihi wschitke čjesčownosći woprawdze nabožnje zmýšlených starokatholikow a europijskich protestantow je tola wěste, zo romsko-katholska cyrkvi najwjetshi džel du chow ne je wěry w opštii, tiž so we Europje hřeče nama ka.“

„Lépsche swědczenjo drje so tutej cyrkwi dac̄ njeħodži hako tele. Wulka moc kath. cyrkwi a nałożenjo tejesameje za wschitko dobre so jej njeħa wotpriac̄.“

„Hdje dha leži nětko pótajnosć tuteje wulkeje sylnosće? Prótka sada wupraji wotmōtjenjo: Tamna cyrkvi je swoje krute zasadu hžon došpēla. Jeje wučyb a ceremonije su chle zarjadowane. Nicžo napsħeczoryc̄ne, nicžo dwojzmyślne njenamakaſh tam. Wona je njeħemienita a ma moc najrjenijscheje psħejjenosće we wěry a wobrjadach a cyrkwijskich ceremoniach. Myśliška za něħajsim psħemienjenjom wěry so tež ani wotkomilnjenjo njeczerpi. Tam so nje-wurhęzują wo wěrnoſčach wěry. Wschitko je hžo kruče postajene, a kózdy wě, zo nicžo druhe čžinie nima, hac̄ swoje jomu psħidżelene dželo wobstarac̄. A we čjim tute dželo wobsteji, jo hžon psħed lětstotkami wučinjene: tule cyrkvi hajic̄, zdžeržec̄ a rozščerjec̄. Kózdy sobustaw wulknje bőržy joho jomu psħidżelene dželo jeznač. Lětstotk po lětstotku wulhadzeja fažnie wěrcha w Romje. Čyle wulke mōcne zjenoczeństwo wot kardinala w purpuru hac̄ do lapowžhromadžerja na droži skutkuje hnhydom po tutih ſłowach.“

To su ſłowa protestantskoho předarja, džeržane psħed cyrkvi joho wosadu. K tomu psħistaji hřeče „Josephblatt“: My ħiemix so modlic̄ a so nadžijsę, zo Bóh lubi knjez tmile wěrnoſć lubowachym mužam zawějsk! wot jich duchownyh wocžow cyłe woźne, zo bħixu dospołkne widżeli rjanosć nasheje cyrkwi, a woptali zbožo, džecži teje jeneje romsko-katholskeje cyrkwi bħej. J. Kr.

Nowinki a powjeſeže.

Z Lujzich a ze Saksieje.

Z Budyschina. Hradny knjez biskop Franc Verner je pjatki psħipoldnu do Leitmeric wotjēl. Zoho psħewobżatej knj. psħed syda konfistoria a krawijski kaplan F. Stolle z Drježdjan a knj. kaplan Eusejanski z Budyschina.

Z Budyschina. Każ skħishim, budža so někotre schulske předkstejjież-stwa psħeqiżiō njeħadagostkemu zapocženju z nemissim čjitanjom w serbijskich schulach po zatonju wobċeżowac̄.

Z klóschtra Marijnej Hwězdy. Sobotu na 11. měrca swječesche so we naschim klóschtrje rjanu a żadnu swjedžen, kotrež so za 100 lět wjach swječiż njejo: mjenniųch nasch wħsfolostojnij knjez Dr. Jan Khrý sostom Eiselt wobeidže na wosebne požadanjo nasheje hnadneje īnjenje abtiſin Kordule Ulbrichtec swja-

toższe tón dżen, na kotrymž je tuđy psched 25 létami swoje duchowne założystwo hało Klóschtrſli propst nastupił. Pjatki popołdnju wotpósla Łukowſki kajino depu-taciju, kotrež kniezej jubilarej pschez hort swojego pschedsydž, knieza młońſkoho miſchtra Jurija Wawrika z Kanec, we ſkładnej pschiſtojnej ryczi zbožo a bohate czasne a njebieſte żohnowanjo za zaſtużbne duchowne ſkutkowanjo, kaž za wſcho dobre, ſchtož jo wón ſtajnje Klóſchtrſkim poddanain czinił, pschejeſche. Sobuſtaſtaw depu-tacije knj. Delencžka pschiſpomni, zo jo wón psched 25 létami knieza propsta na joho puczu wot Dſſela do Marijneje Hwězdy pschewodžał. — Pjatki wjeczor w pječiſtich chyſtich wyſhſich holča ſchula we institucje swoje wjeselo, swoju džakownoſć a luboſć kniezej jubilarej wuznac̄ a swoje zbožopschečo k nohomaj swojego pre-ſtejerja a wuežerja pokožic̄. Klóſchtrſla kniežna a wuežerka Viktoriia Siberec bě „diw̄ wobraz“ ze wſchelakimi pohnuwachmi ſpewami, Ihrluschemi a rozy-čowanjem iara kumschtue wudžekala a zefajſa, we kotrymž swj. wótc Bernard, zaſtejer a patron cistercijenskoho rjadu, swoje duchowne dżonki rozwueći a jím kraſnu swěſliwu krónu pokaza, kotrež budža cíſami we njebieſach dōſtač, kij na zemi Boha lubuja a joho laźnje džerža. Potom wuſtupiſtaj dwaj jandželtaj a podaſhtaj kniezej jubilarej z rjanym džecžachym zaryczenjom ſlēborny wěnic a hało woporný dar za towarzſtvo Jezuſowoho džecžaſtwa 50 markow we wuſchiwanym kſchizilu. — Sobuſtaw depołdnja na ſwiedzenju džeržesche kniez propst Niward Kœſler z Klóſchtra Marijnego Doka z pomocu knieza proviſora Anſelma Böhmę z Dſſela a Klóſchtrſkich duchownych ſpewanu Božu mſchu z džalnym Ihrluschem: Tebje, Božo, Ihwalimy (Te Deum). W pschiſpoldnju zeidzechu ſo wſchitich pscheproſcheni M. fararjo z patronata, a z nimi tež pscheproſcheny a z Klóſchtrſlim wožom pschiwjezeny wotrowiſti farar knj. Jakub Herrmann, zo bych ujelelibowanomu kniezej jubilarej swoje pocžecžowanjo a wutrobne „Daj Boh zbožo“ napshečečo pschinjeſli. Pschi wobjedze wunjeſe knj. propst Niward Kœſler z Marijnego Doka we dleſčej ryczi zapſchi-matu ſlawu na knj. jubilara, we kotrež wón wulkadowaſche, zo, kaž naſch f. wótc a bamž Pius we swojim bamžowym zaſtojniſtwje z bożej hnadu lěta swj. Petra (to rěka: 25 lét) widział jo, naſch čeſczowaný jubilar džensa tež teſamne lěta widzi; my proſzymy Boha, zo by knj. jubilar z bożej pomocu dalsche žohnowane lěta we swojej wažnej zamolwjowanja polnej ſlužbje we krutej ſtrowoſcje czeka a duſiſe widział, dóž kniez winch swojego swérnoho džekacžera powoła k węžnej kraſnoſci. Wjeczor pschiſcze do Klóſchtrſkoho dworu wjesna wohnjowa wobora we polnej wu-broni a z falkeſi pod wjedzenjom knieza Hauptmann a a hróſczanſke ſpewarſte towarzſtvo „Fednota“ pod wjedzenjom knieza hłownoho wuežerja Pjetasca, kij wſchelake rjane ſpewy zanjeſechu, mjez kotrymž ſo 25 króč kaž z kanonami tsělesche. Knj. Hauptmann powita knieza jubilara pokoruje we wobjednich we injenje pschi-tomnych ſpewarjow a wohnjowych wobornikow; wonka na dworje hrimotaſche tſoja móena ſlawu a palachu jo wſchelakore bengalske plomjenja. — Nježela pschiſku-ſchesche nowym hoſczam a wyſokim kniezem. Hnadm̄ kniez biſkop Franc Bernert a wyſokodſtojný kniez senior Zofeſ Hoffmann z Budyschina, krajanaſt a pře-dawoſce ſobuſchulerzej knieza jubilara; kniez dwórſti predař Pottthoff z Drježdžan; kniez hrabja Stolberg z Brunjowa, kij ſo z Barlina ze ſejma do Klóſchtra

pschiwjeze; knj. hamtski hejtman Schäffer, knj. sudniški hamtsman Dertel, knj. měsčjanosta Dertel, knj. schulski inspektor Flade z Kamjenca a druzh knježa, taž tež syndikus Spann z Pancic a wschitich klöschtrich zaſtojnich zhromadžichu ſo wo-koło knjeza jubilara, zo bychu ſwiedzenja čjeſež a wjefelo powyſchili. Za bohacze wuhotowanym blidom ſedžo wunjeſe hnadny kniež biskop z derje klinzachym hlo-ſom krasnu ſlawu na drohoho lubowanohu jubilara a na hnadni Injeni abtiſſimu Kordulu, z wjefolnym džakom poſladajo na wſchē dobroty, kotrež je tónle Klöſchtr wot najstarſich čjaſow wokolnoſci a vklomu krajej wopokažač; tónle Klöſchtr, rjeliu knj. biskop dale, tež džensa hiſcheze wſchitlim khudym a wopuschczentym, liž na joho portu klepaju, z luboſeže k Bohu z darmiwej ruku k pomoch khwata. Knjež jubilar wotmočwi na to we rjenje zeftajenej rježi a rozpomina te hnady a do-broty, kotrež jo wón we čjaſu swojoho tudomnogo zaſtojuſtwa doſtał z přenja wot Boha, kotrež jo dawacze wſchē dobrych darow, a jich pschez wjele tež wot tſjoch ſalfich kralow (Vjedrich-August, Jan, Albert), wot tſjoch kralow now (Maria, Amalia, Karola), wot tſjoch biskopow (Zofej Dittrich, Ludwik Horwerk, Franc Bernert), wot tſjoch pälatow we Osſetu (Klemens Zahradka, Athanas Bernard, Sales Mayer), wot tſjoch abtiſſinow (Benedikta Göhler, Juliana Mlah, Kordula Ulbrich), a wunjeſe ſloučnije ze ſlěbornym pozločanym pokalom, kotrež jomu Klöſchtrſti bohot a ſwětnih zaſtupnik knj. z Pofern (liž khorowatoſce dla sam pschińc njemóžesche) darik bě, ſlawu na Joho Majestosę krala Alberta, na Jeje Majestosę kralownu Karolu a na cely kralowſki dom, na hnadnogu knjeza biskopa a na cely wysokodrſtojne tachantſtvo, na najjaſniſhu Stolbergſku ſwójbu, na kralowſich a Klöſchtrſich zaſtojnukow, na měſio Kamjenic, kotrež je wjele ſtom lět z Klöſchtrom pschez zhromadnogu zaſojerja zjeniſczenie bylo, a na wſchitlich psche-čelow Klöſchtra, z wutrobnym pschezem, zo chyč Boh tón kniež wſchitlim jich psche-čelnivoſci a derjeměnjenjo čjaſniſe a wěčnje z bohathym žohnowanym zaplačzic̄. To bě woprawdze krasny ſwiedzeni a joho woponinječo njebudže zańč, taž dohko hac̄ Klöſchtr wobſteji a džakna wutroba we člowjeni vije. We ſwojim 25 lětnym zaſtojuſtwe hačo propſt jo kniež jubilar 25 duchownych knježinow do Klöſchtra ho-rijewat.

z ř.

Z Lazka. We „Vjeſadže“ bu 12. měrca namjet ſtajeny, zo ma ſo nje-boh knj. wucžerjej A. V. Hauffi z Nőjzanta někoſki wopomnik ſtaſic̄, najlepje trjebaj marmorna taſla. Ze drje to pschede wſchēm cjeftua naležnoſci Nőzen-čjanſtoho ſchulſtoho wokrejsa, tola ſo nadžije, zo ta luboſež, kotrež je njeboh Hauffa ze wſchē ſerbſkich wosadow ſobu do rowa wzak, k pomjenowanym wot-pohlađanju někotrohožkuliz k makomu woporej zahori. We wſach k róženčjanſkej ſchuli ſluſchachych budže we ſózdej wſh wuzwoleny ſobuſtaſ ſchulſtoho wubjekta taž pschezelnym daru hromadžic̄. Tola móža ſo daru tež hnydom knj. Klamarjej I. Glawſchej we Nőzencze pschedopodac̄. We druhich wosadach drje budža k. wucžerje taž pschezelní, trjebaj jinu pschedopodat wopory k pomnikoj zezběrač. Njech tola ničto wot thch, liž ſu k njeboh Hauffje do ſchula khodžili, tute cjiſto Po-ſoka z rukli njepočoži, aniž zo by po ſwojim zamženju dar na ſtronu počoži, kotrež pschi bližſchej ſtadnoſci wotwiedze. Hačo čjas, do kotrehož njech ſo wſchē

donođene dary do Różanta J. Grawschej pschepoſcželu, je prenja meja poſtažena. Nkožemi ſo ſame, zo budže pschecžnym dawacžerjam we ſwojim čaſu we Poſoča wožiwejene, teſko je dojſiſko a tak je ſo wunoſiſko nafožit. K.

Z w u k r a j a.

Pruska. Nadžija, kiž bě psched krótkim wotučiſka, zo ſo ſkoro z potlo-čowanjom katholiskeje cyrkwi we Pruskej pſcheſtanje, je ſo zas cyle zhubitila. Z nowa ſo ze znatej njesprawnosću cyrkwi napſchecžiwne zakonje nafožja a we ryzejach na pruskim ſejmje je tež tak wiele njeſluboznoho pschecživo katholikam wot ministeria kaž druhich jomu poddatych mužow i ſkuſhenju bylo. 8. měrca je pſchez cyrkwinſki ſud we Varlinje Münsterſki biffop Jan Bernard Brinkmann ſwojoho ze wjſokoſtoho cyrkwinſtoho zaſtojuſtwa wotſadžen. Su nětko hjo 4 wulſke diöceſy we Pruskej pſchez winu pruskoſtoho knježerſtwa woſhrocžene. Su to: Paderbornska, Wraciſlawſka, Póznańska a nětko Münsterſka. Tónsamý wotſud čala we krótkim tež na Kólnſku a Trierſku. Wulku ſchłodu změja tež wiſhitke diöceſy pſchez nětčiſte zarjadowanjo cyrkwinſtoho zamоženja, lotrež je do cyla do ſwětňich rukou počožene.

Francozſka. Do krajnych komorow wuzvolachu ſo pſched krótkim nowi zapoſtach a komorje ſicj nětko zhromadženej. Wolsky ſu za tamni ſtronu, kiž dce za Francozſku republikaſke knježerſtvo wobkhowač a wobkrucžič, jara zbožomnje wupamyle, maja khetu wjetſchinu. Wjez tuthym republikaſch zmyſleny-ми zdadža ſo tamni pſchewaſhu mēč, kiž ſu cyrkwi njeſpſchecželsch zmyſleni. Wſchelake jara dobre zakonje, kaž zakon, kiž tež cyrkwi dowoli, universith založec atd., ſo tak ſuadž zas zbehnu. By ſo z tym katholifmu ludej we Francoſkej wulſka ſchłoda ſežinila. Pſchedsyda republiki, Mac Mahon, je tohodla tež dyr-bjal ſebi nowych miniftrów wuzvolič a mjez nimi je ſich wjach, kiž ſu swoje nje-ſpſchecželske zmyſlenjo pſchecživo cyrkwi zjawnje wupraſili. Džiwno je, zo je pſchedsyda protestantu halo miniftra wucžby we ſwojim cyle katholikim kraju pſchivzač. Wo najwažniſte naležnoſeſe ludu budže ſo tak we komorach Franco-ſkeje krucze wojowarz.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich wosadow.

Z Wotrowa. Kſchecženj: Jakub, Michałka Krawca (Schneidera), zahrodnika we Wotrowie, mandželski syn. — Zemřetaj: Mikławſch, Mikławſcha Kittiła, mu-lerja we Wotrowie, pſchez nuznu domjacu kſchecženiu mandželski syn. Khrystiana, Jakuba Krauſh, ſchewca we Wotrowie, mandželska, ſtara 67 l. 2 m.

Naležnoſeſe towarſtwa.

Sobuſtawu na leto 1876: II. 175. Jakub Věll z Pěſlęc; 176. farař Jakub Herrmann z Wotrowa; 177. Pětr Haſchla z Krjepiec; 178. Korał Nowak z Kha-neč; 179. Jak. Smoła z Raſhceč; 180. Hańża Lehmanec z Khanec; 181. Pětr

Nobel z Wotrowa; 182. Jak. Krawczik ze Žuric; 183. Milt. Ryncejla z Wotrowa; 184. Milt. Böhma z Wotrowa; 185. Jurij Piech z Krzepiec; 186. Jak. Stranc ze Žuric; 187. Hana Rjetzic z Wotrowa; 188. Jak. Symank z Wotrowa; 189. Jak. Grawsch z Różanta; 190. Jak. Domaschka z Różanta; 191. Katha Schcjapanowa z Debroschic; 192. Michał Matka z Smierdzacej; 193. Katha Möhnova z Ciemjerice; 194. Michał Hauptmann z Pazlic; 195. Franc Gabler ze Zajdowa; 196. Jak. Luszczański z Wotrowa; 197. Jan Mętowskij z Borszczie; 198. Madlena Cyżec ze Schunowa; 199. Miltawisch Heina z Borszczie; 200. Petr Delanek z Borszczie; 201. Haink z Panczic; 202. Haink z Pazlic; 203. Brankaczek z Kanec; 204. Hetosch z Kanec; 205. Jan Domanja z Chróscie; 206. Milt. Kral z Chróscie; 207. Handrij Kschijank z Pozdec; 208. Michał Wientka z Pozdec; 209. Jan Ryncej z Czornece; 210. Hania Czumpiella z Nulnich; 211. Jakub Lebza z Nulnich; 212. Michał Młonk z Hory; 213. Michał Zarjent z Pozdec; 214. mśdżtr Schöna z Czasec; 215. Michał Schewczyk z Baczonja; 216. Michał Piecyla z Panec; 217. Milt. Grawsch z Worklec; 218. Jakub Nowak ze Stareje Cyhelnicy; 219. Jan Knebel z Haslowa; 220. wucżer Franc Kleiber z Różanta; 221. Jurij Lehmann z Różanta; 222. Michał Kuczank z Kazla; 223. Jak. Wujesz z Chróscie; 224. Jan Nowak z Chróscie; 225. Jurij Großmann z Kuha; 226. Marija Dukec z Luseja; 227. Michał Domach ze Smieczle; 228. Jak. Donat z Nulnich; 229. Michał Janla z Jasenich; 230. Milt. Jeschki z Kopischina; 231. Hana Nowotnowa z Horlow; 232. Madlena Wiczasowa z Prawoczic; 233. Jan Delenka z Wutoleczie; 234. Madlena Kaschportowa z Baczonja; 235. Petr Vér ze Žyhic; 236. Milt. Wownejeck z Pozdec; 237. Michał Lipic z Sernjan.

Na lěto 1875 doplaciaž: 613. Madlena Cyżec ze Schunowa; 614. Michał Golon z Chróscie; 615. Michał Wawrik z Chróscie; 616. Jak. Zarjent z Budworja; 617. Milt. Bryl z Budworja; 618. Michał Scholka z Budworja; 619. Jakub Scholka z Budworja; 620. Petr Nowak z Koziaric; 621. Michał Zarjent z Pozdec; 622. Michał Młonk z Hory; 623. M. D. z Now. Wieski; 624. Milt. Kral z Jasenich; 625. J. Rynda z Jasenich; 626. M. Nowak z Jasenich; 627. Michał Haschka ze Gulschec; 628. Jurij Sepa z Prawoczic; 629. wucżer Franc Kleiber z Różanta; 630. Michał Kuczank z Kazla; 631. Jan Nowak z Chróscie.

Debrowolne dary za našhe towarzstwo: J. E. 1 ml. H. z P. 50 pj. Fr. G. ze Ž. 25 pj.

Za swjatoho wótnca: M. K. 1 ml.; z rozpschedacją slapsilskich knížkow pschez knj. Benedikta z Różanta 2 ml. 40 pj.

Za towarzstwo džecjowstwa Žežušowoho: K. D. 1 ml.

Za Lhonske towarzstwo: M. K. 1 ml.; M. M. K. 1 ml.

Za pruskich dučownych: P. H. M. a P. 1 ml.; M. N. K. 1 ml.

Pohřdenje: We zapisku sobustawow na lěto 1875 ma pod číškem 504 město Michał Kolla stacj: Jakub Kolla z Chróscie.

Dary a daní za chrámy w Czornecah abo Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadzena daní wucžinjeschtaj 27,370 ml. 10 pj.

K česzcji Bożej a k spomoženju dušchow su dale woprowali: M. H. ze Schunowa 3 ml. Njemjenowana pschez knj. kaplana Scholku 1 ml. 50 pj.

Hromadžje: 27,374 markow 60 pj.

Katholicki Posel

Wukhadza
prjenju a treciu sobotu
w mesacu.

Cylolcna
plaćizna na pösce a w knihaſni
1 m. 70 pj.

Śudowy czasopis.

Mudawany wot towarzſta ſs. Cyrilla a Methoda w Šudylſku.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číſlo 7.

1. apryla 1876.

14. Lětnik.

Świeczenjo tachanta Franza Bernerta k biskopej z Azota
we Litoměřicach 19. měrca 1876.

Ke muriadnym a žadnym świątociążsam katholiskeje cyrkwoje ſkicza świeczenjo biskopow. Pod hnujomnymi z wulkej mudrościu zefajenymi ceremonijemi zavedu so nastupnicz swiatych japoſchtołow k wyschcho-męſchniskomu zaſtojuſtwu. Cirkelj so zwieseli, zo nowoho wyschchoho paſthyrja, wucjerja a męſchnila k wiedzeniu swoich wériwych, k rozſherjenju swojeje wuczby a zaſtuſowanju swoich naležnoſczow pola Boha dōſtanje. Najbóle je waschnjo, zo archibiskop abo metropolit pod nim stojacym biskopam męſchnisku świecziſnu wudžela. Najdostojniſchi kniez tachant a japoſchtołski vikar pak stoji njeſpoſrednje pod japoſchtołskim ſtolom a njeje tak pod druhoſho archibiskopa ſtajeny. Wón bě ſebi Litoměřicu k swojej świecziſni wuzwolit, najſkerje tohodla, dokež je to město, we lotrhmž bě męſchnisku świecziſnu dōſtał, a wysche toho mjezuje Litoměřicla diöceſa z naſchimaj ſakſkimaj. Wón njeje preni, ſiz bu wot Litomerickich biskopow świeczeny. We ſeče 1774 bu we Litomericach tež tachant Nuk z Lichtenhofa wot biskopa hrabje Walbsteina świeczeny, a njeboh Litoměřicli biskop Hille świeczeſhe we l. 1842 japoſchtołſkoho vikara Kawrjence Mauermannu we kralovſkej cyrkwi we Drežđanach.

Pjat 17. měrca wołoko pięciich pschiſejde najdostojniſchi kniez tachant psche-wodžan wot knieza kralovſkoho kaplana a kanonika Franc Stolle a kaplana Lusčanskoho do Litoměřic. Na dwórniſcieſu czakashe na njoho biskopow se-kretar, professor Dr. Frind, poſtrowi joho we mjenje swojoho knieza biskopa.

Dwórnischego jo khétry kruh psched mestom. Dobry schtwort hodziny trjebasche wóz haž i biskopowomu wobydlenju, kij je nahladny hród. Tu pschi wrotach witaſche biſkop Augustin Paweł Wahala nanaipſcheczelniſchho knieza tachanta. Biſkop Wahala, nahladny czechomny schedzic, dobydze ſebi ze ſwojim luboſcziwym waschniom lohej kózdoho wutrobu, kij ma zbožo z nim wobkhadzež. Na tymsamym dnu wophta hnadny kniez wyſkafostojnych kanonikow.

Na drugim dniu, sobotu, pschihotowſe ſo kniez tachant z pobožnymi rozpominanjeni i swiecziſnje; za njoho, kaž tež za swieczačoho biſkopa je tónle dzeń po chrtwiſkej pschifazni p oſtñ h dzeń. Popołdnju pschijedze najdostojniſchi kniez abt Klóſchtra Dſcęga, prälat Saleſius Mayer, kij by wuzwoleny, zo by pschi swiecziſnje kniezej tachantej aſſiftirował. Žada ſebi cyrkej, zo bſichtaj swieczoſnomu biſkopaj dwaj biſkopaj abo hdyž ſo to derje njehodži, dwaj druhej wyſokej duchownej, kij matej biſkopſke prawa, i pomoch ſtakój. Druhi, kij bě za tule ſlužbu wuzwoleny, bě tachantski ſenior Dr. Rehak.

Tachantska cyrkej, rjany dom Boži, bě i žadnej ſwiatoczoſeži rjene wudebjenia, ze pletwami a teppichami pschena. Pschi wulkim woltarju bě drugi mjeiſchi pschihotowaný, pschi kotrymž ſwieczoſnomu biſkop preni bžel Božeje mſchě ſwieczi. Na dniu ſwiecziſny, njedželu, běchu hjo dokho psched kemſhem wſchě rumy chrtwie pschepjelnjene. Tež ze Sakskeje běchu tu hoſčo, statny ryczník Lüfft z Pirny, někoſi zaſtojnich z Drežban, jedny bur ze Seitendorfa a tež mnich frater Jurij Jawork z Kumburka. Duchowni, kij mózachu we Litoměřicach wotencz, běchu ſo we tachantskej chrtwi zhromadžili. Dopoldnia džewjeſcih pschijedzeſchtaj biſkopaj ze dwemaj aſſiſtentomaj a ſwojimaj ceremonioromaj we dwemaj wozomaj i tachantskej chrtwi. Pschi durjach čakasche tachantske duchownſtwo a alumnojo měſchniſkoho ſeminara. Pschi zaſtupjenju do chrtwie, po poſtrjebienju ze ſwieczenej wodu a po pokadzenju z woruchoſom zaſpěwa z hora antiphona: „Ecce sacerdos t. j. hlejče! wyſchſhi měſchniſk, kij je ſo we ſwojich dnach ſpodobal Bohu a kij bu namačaný halo sprawny.“ Po krótkej pobožnoſci psched najwjeſciſhim ſakramentom woltarja zwoblelaſtej ſo biſkopaj chrtwiſku draſtu, ſwieczač biſkop biſkopſtu, ſwieczoſnomu paſt měſchniſku a hdyž h ſwieczač biſkop psched wulkim woltarjom ſo na ſtol ſyhle, pschijedzeſchtaj aſſiſtentaj knieza tachanta i njomu a starschi z njeju praji: „Najdostojniſchi wotče, ſwata macz, kathoiffka cyrkej ſebi žada, zo by tutoho pschitomnoho měſchniſka i hōdnoſci biſkopſkoho zaſtojnſta wuzběnyle.“ Šwieczač biſkop ſo prascha: „Macze japoſchtoſku poruczoňoſcz,“ na čož starschi z aſſiſtentow wotmołwi: „mam.“ Šwieczač biſkop rjeſnje: „njech ſo tať čjita.“ Bamžowý liſt pschepoda ſo biſkopoſomu notarej, kij je jedny z pschitomných kanonikow a tutén jón wózne čjita, po pscheczitanju pokaže ſwieczačomu biſkopej ſigel, na čož tutón rjeſnje: „Deo gratias (Bohu budž džak!).“

Japoſchtoſki liſt žada ſebi wotpołożenjo Tridenſkoho wěry-wuznacza, wotpołożenjo ſluba ſwěry pschecziwo japoſchtoſtomu ſtolej a pruhowanjo ſwieczoſnomu biſkopa wo najwajniſkich wěrnoſczech wěry. Hdyž běchu ſo tele žadanja bamžowoho dekreta dopjelnike, zapoczina ſo Boža mſcha. Pschihotowach psalm

a zjawnu spowiedz wotpołożitej woboj biskopaj hromadze psched wulkim wołtarjom, po tym pał wróci so kniez tachant k swojemu wołtarjej, hdżez so jomu biskopjska draſta k wobleczenju pschepoda. Tał zdrasczeniſt ſtupi wón nětko do ſriedz wołtarja a wobdaty wot swojeju aſſiſtentow modli ſo a c̄jita pschedpisane modlitwy a lekciony Bożeje mīchē. Psched ſwiatym ſczeniom wiedze pał ſo k ſwiegzaćemu biskopej a dokonja ſo nětko ſwiegziźna, kaž je to we poſlenim c̄jile Póſla wopisane. Litanijsa wſchitliſt ſwiatych ſpēwaſche ſo z thora wot vicerekta ſeminara, wſokodostojnoho knieza Endlera. Wſchitke ſpēw wuwiedziechu ſo, hac̄runje ſu nětore prawje dołhe, z wulkej wuſtojnoscju a hódnjej pschitojnoscju. Też wſchitke druhe ceremonije, pschi ſwiegziźni, woprowanju a po dokonjanej Bożej mīchi ſtachu ſo kaž je to pschedpisane a też we poſlenim c̄jile Póſla drolnje rozeſtajane. Hdžz bě ſwiegziźni biskop, mjez tym hac̄ ſo khwalbny lherbūſt „Te Deum“ ſpēwaſche pschez chku cyrkj ſročiwiſti biskopske požohnowanjo wudželik a ſo zas na biskopſki ſtol synhle, pschitupiſtej joho pschewodžacej mēchnilaj z joho diöcesow a ſlubiſtej jomu z wokochenjom biskopſkoho pjerſchzenja mēchniſku ſwēru a poſluſhnoſcę.

Po ſtōnčenej ſwiatocznoſcji a po wotpołożenju cyrkwiſkeje draſty pschitupi naſch kniez biskop k ſwiegzaćomu a wupraji jomu kaž aſſiſtentomaj a z chka wſchitkim, kij běchu pschi ſwiegziźni pomocni byli, we ſacjoniſkej ryczi wutrobnym džaſ, na c̄jož kniez biskop Wahala jomu zbožo pschejesche hódnoscji, fotruž wudželicz je jomu wérne wjeselo a žadnu c̄jeſez pschinjeſto.

Na teſame waſchnjo, kaž běſhtaj ſo biskopej do cyrkwej podałoſ, wopuſhcziſtej zas dom Boži runje hdžz dwanaście bijeſche.

Zo běchu tež pobozni wěriwi we ſubej wótečinje na ſwiaty ſluk ſpominali, pschez kothž bu jich wſchitli mēchniſti we ſuſodnym kraju k biskopej žalbowanym, dopokačku zbožopſchęza, kij we liſtach a telegrammach pschitbadzachu. Mjez najprěniſchimi bě prync Jurij ze swojej wyſolej knieni mandželskej, Nóschr Mařijna Hwězda, tachantske duchowniſtvo a rjemiesene towarzystwa we Budyschinje, duchowniſtvo a konfifitorium z Drježdān, ſwiegzač biskop Pruhā z Prahi, farar Herrmann ze wosadu z Wotrowa a tež naſch „Katholski Pofol“ atd. atd.

Wulke wjeselo bu ſwiegzaćomu biskopej a chkomu duchowniſtwej tež pschez naſchhoho kraſla Alberta pschitowane. Psched wobjedom běchu ſo pscheproſcheni hoſczo we jenej jſti knieza biskopa zhrromadzili a hdžz bě naſch kniez biskop zaſtupiſ, pschivjedze ſo tež najdostojniſchi biskop Wahala. Naſch kniez biskop woſpietowa z nowa ſwój džak za wudželenu ſwiegziźnu we mjenje diöcesow a chkoſ ſakſtſkoho duchowniſtwa a katholſkoho ludu a woſebje wo mjenje hnadobnoho kraſla Alberta, kij je swoje c̄jeſcjoſne pschizpóznačo dokonjanoho ſwiatoho ſlukta z tym dopokazał, zo je biskopej Wahali komithurski kſchiz albrechtſkoho rjada ſpoſchęziſ. Po tutych ſłowach jomu kniez biskop jomu pschepoda, kij swoje wjesole ſpodiwanjo we krótkich ſłowach wozjewi a ſlubi tež ſwój džak ſam kraſej wotpołożicž, tał thęſe hac̄ to c̄jas dowoli.

Štwa, we kotrejž mējeſte ſo ſwiedzeńſta hoſcina, bě tež jara rjenje ze žiwhmi roſilinami a kwětkami wudebjenia. Rějany wobraz ſwiatoho wótca wijsaſche

z wěncem wobdaty wysche duri, z kōđeje stronę něchto niže stojeſtaj ſredja živých kňělów wobrazaj ſwiećacoho a ſwiećenođo biskopa. Poſleništi wobraz je pſched wjele lětami hžo molowaný, we poſleništim času bjez wjedženja kňeza biskopa wobnowjeny a dohotowaný, bu ſobu do Litoměřic wzath a ſlužesche tu ſpodgiwanju hnadnoho kňeza i pſchihodnomu wudebjenju ſiwy.

Pſchi ſwiedženſkim wobjedze wunjeſehu ſo wſchelake ſlawy. Biskop Wahala wosebie ryečeſche duchapole ſłowa. Spominasche na podawki japoſchtoſkih ſlawiznow, ſak je dialon Filip komorniſta kralowny Kandace trjekil, joho tak rozwucík, zo mōžeſche jemu hiſče na puczu hnabu ſ. ſchčených wudželicb. Ma to pał njebu wjach widžaný, pozdžiſho pał we Ažotus zas natalaný. Podobnje bu tež dohloſetni wyschich pasiyr ſakſleju diöceſow, biskop Ludwik Gorwert, pſchez ducha Božjho wzath ale wón bu tež zas widžaný we Ažotus, nic drje wjac we joho woſobje ale we jeho japoſchtoſkih pocžinkach, pocžinkach z lotrhmíž je joho naſtupník wuhotowaný, joho naſtupník, lotrohož je bamž Pius IX. Kž ze wulej mudroſciu biskopow katholiskeje chrkwe wuzwola, i biskopej we Ažotus pomjenował. Mudromu a njebojaſnomu wércej Piusej placieſche ze wſchem prawem přenja ſlawy. Druha tohorunja wot biskopa Wahale ze zahorjenymi ſlowami wunjeſena placieſche ſakſkej majestosći kralej Albertej. Prälat Mayer pſchinjese ſlawu nowoſwiećenomu biskopej, pſchejeſche jomu, zo by wón tež we nětčiſkim wojovalu z tſomi „f“ injenių: fideliter (ſwérne); fortiter (njebojaſnje); feliciter (zbožomnje). Biskop Bernert wunjeſe ſlawu na ſwiećacoho biskopa na Litoměřické tačantſtwo a na wſchitkach, kž ſu pſchi ſwiećiznje ſobu ſlutkowali a ſenior Řehač pſchinjese ſwoje pſchečja Budhſtomu tačantſwej a duchovniſwej wobeju ſakſleju diöceſow.

Na hódne waschnjo miny ſo tak wažny dženj ja katholiku chrkwe Sakſkeje, na lotrhmíž bu ji zaſy wjedžicēr z hnadami duha ſwiatoho pſchihotowaný. Njech tak wjele lět doverjene ſtadlo zbožomnje wodži, pſched ſtrachami je zalita a wſchitkem pucz i zbožnosći počazuje, ſam pał tež něhdý wot bójſkoho paſtra we ſwojej ſlužbje ſwérný namalaný, bohate myto we wěcznosći dôſtanje.

We kotrej ryeži ma ſo we ſerbſkih ſchulach cítanjo zapoczeč?*)

Nowy ſchulski załoń, kž ma wot 1. oktobra 1874 placiewoſć, žada ſebi wot woſadow wule ſopory. Wjez hórschenja ſu ſo pſchinjefte. Sam minister je to kňvalomnje pſchipóznał a ſchulski woſkreſni dohladowanjo ſu tež wuznali, zo ſo jinu nihđe zadženki do pucza kladle njeju, ale zo ſo jich ſlutkowanjo po mōžnosći tež wot duchownyh podpjera. To tež wo naſkih ſerbſkih woſadach placieji. Žadanja ſchulſkoho załońja a žadanja inspektorow buchn wot wſchitkach

*) Šara wobjaruiemy, zo halle džensa wo tutej wažnej nařežnosći piſamy. Wina njeleji na redaſciji. Do poſleniho cíjila cyle kruče ſlub jený naſtaſk njeboſtachmy.

wosadow swérnje dopjelnjene; īnježa fararjo, kiž džen tež čchedža, zo by wosadna mloðosć so we wujitnih vědomosćach rozwučjowala a derje wocjahnika, su kóždy čas z pscheczelnoſću schulskim inspektoram k skuzbe býli.

Powschitownu njeſpoložnoſć zbudži paſ wobzanknjenjo konferency džesacjoč wucjerjow, kotrež bě inspektor Glade we Kämjenicu sobotu psched pôstnicami, 26. februara powokał. Tu so z wjetšinu 8 hlosow pschedziwo dwemaj wobzankny, zo by so we serbskich škulach z némiskim čitanjom zapocjalo a zo by za połdra lěta halke serbske čitanjo k tomu pschitupilo. Pschitomni běchu 8 katolsch wucjerjo: z Wotrowa, z Khróscic (2), z Ralbic, z Róžanta, z Workic, z Kukowa, z Niebielscic a dwaj lutheriske: z Wóslinka a z Bitra.

Pjchedewškim nastanju praschenjo: ſhto dha je tajkej konferency prawo dał, wo taſ wažnej węcy pschez wothłosowanjo něchto poſtajec? We škulskim zakonju nicio njeſtoji.

Wobzanknjenjo tuteje konferency je 1. uje pädagogiske t. r. kubtanju a duchownomu rozwicju serbskich džeczi chle ſch kódne. Serbske džeczi změja taſ najprjedy némisch čitacz wuknycz, ſhtož tola njerzemja, jich duchowne dary nje-móža so z čitanjom wubudžec, nje-móža so k myſlenju pohonjec, džeczi dyrbja taſ lóſcht a luboſć k wuknjenju zhubicz. Némiske pschitkomo praji: Lesen und nicht verstehen, ist nicht besser als müſig gehen. Teno za jara derje wobdarjene džeczi ſnadž móže tajke njerzemliwe čitanjo bjez ſchłodliwych.

Prawidla a theorije némischich pädagogow dyrbja nadobo po woli někotrych wýchitku placzinovscz zhubicz w nastupanju serbskich džeczi. Taſ na pschitkod nje-dawa so nihbze rada, zo býchu so némiske džeczi ani na mjezach Francózſteje, hdjež pozdjisko w živjenju tež francózsku rycz trjebaja (taž nasche džeczi némisku), čitanjo we francózské ryczi wuknycz zapocjeli, a potom halke w swojej maczēnej némiskej. Némiska rycz je wot francózſteje runje taſ rozdželenia (tež we wěstnych zynkach) taž serbska wot némiskeje (pschirunaj: ü, ö, ï, pf, ng, nf, dolhe a krótke sylby, sylbh: ge, he, ke, le, tsche a sche atd.); ſhtož wucjerjo derje wjedža. Hdjež nětko wschelach wucjerjo wobkrucjeja, zo džeczo swoju jenu maczēnu rycz doſpolnje trjebacj njenawuknje najbole do džewjatoho lěta, taſ móže so žadacj, zo by serbske wjeſne džeczo, hdjež hiſćeje swoju njeje wjele wuwuknyc, z wuknjenjom cuzeje, wjele rozdželneje némiskeje rycze so čwilovalo, haj čitanjo w tutej cuzej ryczi zapocjalo!!!“ Zo njevhých knih citirowal, ale wschitkim lochym dostupnym citat k dopolazanju runje wupruienoho nakožil, połazuju na ſonske „Daužener Nachrichten,“ hdjež je dopis wo pschednoschku k Dr. Gelbe w Lubiju (10. juliya), kiž praji: „Die Umgangssprache lernt das Kind vor dem 9. Jahre in der Regel nicht gebrauchen.“ Tónsamh praji tež, taž wschitcy druzj pädagogowje: „Die Mutterſprache ist der wichtigste Lehrgegenstand in der Schule.“ A taſ horšiwe rycza némisch pěſnjerjo (poetowje) wo maczēnej ryczi, ſhtož je tola tež za serbske džeczi jenož serbska rycz; taſ M. Schenkendorf: „Mutterſprache, Mutterlaut, mir so wonneſam, so traut! Erſtes Wort, das mir erschallt, ſüžes erſtes Liebeswort, erſter Ton, den ich gesallet, klinget ewig in

mir fort. Ueberall weht Gottes Hauch, heilig ist wohl mancher Brauch; aber soll ich beten, danken, geb' ich meine Liebe kund, meine seligsten Gedanken sprech' ich wie der Mutter Mund!"

Hdyž su serbske džecji někotre lěta serbsch čitali, potom njech wuknu cužur němšku rycž w pismje na podložku swoje; potom ju slerje zapščijeja a lepje nauwuknu. Tohodla zakon serbske čitanjo porucža a žada halle za wýščsche klasy wucženjo w němškej rycži. — Tež my smy wězo za wuknjenjo němškej rycže, ale nic za pschezažne, a za rozomne wuknjenjo na podložku serbskej rycže. Tola njechamъ to bliže rozpisowacž, dokež trébnošč cuzeje rycže wopisowacž stavuščlam zawostajamъ, kotiž z tým tunju kwalbu pola Němcow, kotrymъ so taſte rycže lubicž dyrbjia, radž phataja a dostaſawaſ!

Wobzanknjenja tamneje konferenc̄ pał su tež 2. njezakoniske. Dwanath paragraf schulskoho zakonja praji: „Džecji serbsko ho naroda maja so němšch kaž serbsch čitacž nauwicži. Tež je na to hladacž, zo z wěstosču a wstojošču němšku rycž načožecž nauwuknu. We wýščsich riadowniach ma so wſcho we němškej rycži wucžicž, jeno nabozniſtvo ma so pod soboružiwanjom maczerneje rycže wucžicž, tak doſko hacž so ſtajne serbske Bože ſlužby za woſadu djerža.“

To su ſlowa zakonja. Nas ſtara tudy jeno we čiſtcežu wuzběhnjenym rycžem, kij poſtaji, zo moja so serbske džecji němšch a serbsch čitacž wucžicž. Tele ſlowa njemóža so tak zrozemicž, zo ma we serbskich ſchulach čitanjo we serbskej rycži halle na čitanjo we němškej rycži ſczechowacž, nē, wone ma k najmjeňſhomu pódla njoho hicž abo lepje ſomu do předka hicž, tak zo ma so ze serbskim čitanjom zapocžinacž.

Ké dopokazej njeponoſam so ſchěrſho na pädagogiske winy, nadžijam so, zo jedny wustojoň wucžet teſame drobnischo rozeſtaja, wofianu jeno pschi zakonja a we tým je to zděržane. Powołam so k tomu na knjeza inspektora ſladu ſamoho. Hdy býchu so ſlowa zakonja tak zrozemicž dyrbjeli, zo ma so z němškim čitanjom we serbskich ſchulach zapocžecž, njehu knjez inspektor we wěch wucžerjow wothloſowacž dał, ale móń bý to porucžil. Wón njehu tež dowoliſ, zo býchu wucžerjo, kij běchu pschečzimo joho namjetej, tež dale we ſwojich ſchulach ze serbskim čitanjom zapocželi.

Zo maja so ſlowa zakonja tak zrozemicž, ſczechuje tež z wukladowacoho wukazu k ſchulſkomu zakonicej, kotriž je ministerium wudało, kaž ze wſchelatich rozprawow. Wukladowach wukaz k 12. paragrafej praji: „We serbskich ſchulach ma so wěſeže poſtajicž, hacž do kotroho časa ma rozwuženjo we serbskim čitanju pódla němſkoho tracž a ſak wjele hodžinow ma so k tomu načožicž.“ Pozdžiſho rěla we wukladowachym wukazu k tomu ſamomu paragrafej: „Pramidlo, zo ma so we ſchuli we němškej rycži wucžicž, dyrbi ſebi k lepſhomu serbskoho naroda wuwazacž lubicž dacž, dokež tute pschi zastupjenju do ſchule porjadnje najbóle němſkeje rycže z chla ani móćne njeſſu.“ Tež přenja ſomora je tutón 12. paragraf tak zrozemicž, hdyž we ſwojej rozprawie k tomu praji: „Zo maja serbske ſchule tež serbsku rycž plahowacž, dónž je to maczerne rycž džecji, so ſamo

rozemi. Hdjež su jenož serbske swójbh, tam budje serbska rycž k najmjenšhomu za schulske lěta z cyla rozwučenjska rycž býcž dýrbječž."

To su postajenja schulskeho žalonja, z nich zawěscje nichčo scjehowacž nje-móže, zo ma so we schulach z němškim čítanjom zapocžinacž. Wobzančenja tamneje Kamjenskeje konferencji su po tajkim njezalónskie!

Shtož je so z tamneje konferencji zhonišo, njemóže so z cyla serbskemu ludej lubicž, dokelž njemějše so stajeny namjet, zo ma so z němšlim čítanjom zapocžecž, swědomicze rozsudječž a wuradječž, ale jeno pschiwzacž, bě tak na potkóčowanjo serbskeje rycže wotměrjene. Schesczo wucžerjo běchu so pschi wothłosowanju bjež waznoho pschispomnjenja za namjet knjeza inspektora wuprajili. Jedyn bě za němške čítanjo, kaž daloko ma so khmanoscž dosahnhječ, pismili k złóžlam a słowam prawje a lohcy zwijazacž a je prawje (?) wupraječž; mjenuje so to mechaniske čítanjo, kij so dale wo to nještara, hacž džecžo słowo rozemi abo nic. Druhi wucžer hłosowaſche najpriydn pschecžiwo namjetej knjeza inspektora, ale dokelž ma tež někotre džecži němſkich starſkich, bu jomu prajene, zo ma po wobstejenjach swojeje schule wothłosowacž. Spodžiwna wěc! Někotrych džecži němſkich starſkich dla ma so we woslincjanſej schuli z němšlim čítanjom zapocžecž a we cyle serbskich schulach kaž Wotrowje, Róženice, Malbich atd. nje-smě so ze serbskim čítanjom zapocžecž! Dwaj katholskej wucžerzej zwěrischtaj so pschecžiwo namjetej knjeza inspektora pschi swojim pscheswědečenju kruče wostacž a je khwalomnje zamokwječ. Staj to knjez Žencž we Khrósczicach a knjez Turk we Wosklecach. Posleñski dosta po přením wothłosowanju wot knjeza inspektora khwillu čjasa k rozmýšlenju a hacž runje běchu joho 8 kollegowje mjez tym so za namjet knjeza inspektora wuprajili, wosta knjez Turk tola pschi tym stojo, zo je lepie za serbske džecži, hdjž so ze serbskim čítanjom zapocžina.

Wschelake druhe wěchy z konferencji, kaž rynk wothłosowanjo, su tež prawje zajimawe!

Njebu mi znate, hacž je so mjez tym we wěch hijo dale po kročjowanjo, k pschilladej, kota prěnja němſta čjitanla ma so zawjesč, tosa je schulske pſchedstejiczerstwam k radzenju, zo býchu so zhromadnje pola ministeria dla tuthch njezalónskich pschemenjenjow wobcežowali. Druha kročzel, kij ma so stacž, je proſtwa wſchitkich serbskich schulskich wosadow, katholskich kaž lutherſkich, zo býchu k dohladowanju serbskich schulow, schulske inspektoram, kij serbskeje rycže móćne njeſtu, mužojo k pomoch dali, kij serbsch rozemja, kaž je priydy w iutherſkich schulach bylo. Serbskim wucžerjam mohlo to jeno jara lubo býcž, dokelž němſki inspektor njewě sebi wazicž a rozsudicž dželo a prou, kij ma wucžer we serbskich schulach. Dželo dýrbi pał hishcze pschibjeracž, jelizo dýrbi so z němšlim čítanjom zapocžecž.

Pasjhřiski list kardinala Manninga.

W cyrkwiach westminsterskeje diöcesy w Kendzellej bu psched dwěmaj nje-dželomaj pasjhřiski list kardinala Manninga čítan, kotrž k hromadzenju darow

za pruske duchownstwo napomina. Podamъ јон тутъ тѣзъ swojimъ czitarjamъ а pschejemъ з wutrobu, zo bychmy tezъ my katholisch Serbja, kotsiž hischcze mamъ mernitsche czasъ haczъ pruscy katholikojo, з tutychъ biskopstichъ slowow nowy nastortъ в wobdzelenju na tajkim dobrymъ skutku dostaſi. З nich spóznawamъ tezъ, kac katholikojo czyczchъ krajow wo netczjishimъ kulturnymъ bêdzenju sudza. List ma ѿ po serbskimъ tak: „Hendrich Edward, kardinal-mieschnik swjateje romskeje cerkwi, з Bozeje a bamjowoho stola milosrde archibiskop westminsterski duchownstwu a wericwymъ swojeje wosadu postrowjenjo a zohnowanjo. Czesczomni a lubi woteojo a drohe dzeczi w Chrystusu Iesusu! Hiczo czasto smy k nam wobschernje ryczelci wo pschemiöchymъ a zasalnymъ pscheszehanju katholiskeje cerkwi w Pruskej, tezъ wo ryczeliskej wutrajnosci biskopow, duchownychъ a wericwychъ, tak zo možu dzens so krotscho wuprajecz. Wieseli nas, zo su naschi katholikojo wopominajo krjudy a czerpienia swojichъ przedniskow, dzakowui za swoju nabožnissu swobodu a zahorjeni з podwolnoſežu k bojskej moch cerkwi, dobrowolne, bjez toho zo bychmy jich na to ledzbychъ czinili, k pomocz pschischli katholiskomu duchownstwu w Pruskej. Pschitowarschimъ so netko tezъ my radы jich procowanju a napominanju was, dzeczi w Chrystusu, zo bychcze po inojnosci wotpomhali nadobnej a nuznej potrebe. Niedajecze so wottraſhicz z myſliczku na samotnu khudobu swoje wſchelake potrebyh.

Dawajecze, a budze wam date! Dowercze so swjatej wutrobie Iesuſowej, pscheszino kotrejz bëſche preñje pscheszehanjo wobroczenie. Nadzijamъ so, zo dzensnišcha zberka budze doſtojna wech, pschimierjena potrebe a nastork katholiskeje luboscze k bližschomu. Spuschezamъ so, zo khudy da ze swojeje khudobu, bohaty po swojim bohatstwie, zo bychu naschi bratsja w Nemtskej, pasihro a stadlo, spóznali, zo jich katholikojo tutoho kraja „njeslubuju jenož ze ſlowami a z jazkom, ale tezъ we ſkutku a wernoſci.“

1) Ze zafonjom wot dnia 22. apryla 1875 je katholiskej cerkwi w Pruskej 135000 — 150,000 ſchterlinkow*) dochodow wzate. 2) Tute dochody, wuczynjene a postajene w konkordacie bamjowoho Stoła z pruskim kniežerstwem, njebëſche žana statna podpjera katholiskeje cerkwi, ale placięno narunanja za zebrane cerkwine lubka wjele wjetſcheje placzizny. 3. Mizda, kotaž je duchownym dochyla abo zdzela zastajena, wuczinja na 10,000 ſchterlinkow. 4. Seniczke wuwzaczę, pod kotrejz duchowny po haprylowym zafonju mzdzu dostaſje, ie, zo (wot ſebje) wustaji list, z kotrejz so zwiazza, zo the statnym zafonjam**) poſluchacę. 5) Fal-kowe zafonje njezinenju so z wukonjenjom katholiskoho nabožnistwa, pschetož wone postajeja woczehnenjo duchownych na statnych myſolicz ſchulach, hdzej so napſcheszczeszauſte zasadu (njeſcheszauſte wuczby) preduja; — bamž nima w Pruskej disciplinařneje (thostaceje) moch; — biskopja móža so wotsadzecz pschez ſwetne wotsudzenjo „krakowskoho ſudnogo dwora.“ Duchownstwo je tak stajene mjez preſcheſtſti fij abo wotpadiſtvo. Wuzwolisko je ſej preſcheſtſki fij. 6) Na tym ujeje doscž. W mnogich pschiležnosczach thosta so wukonjenjo cziszcze duchownych

*) ſterlink, jenbjessli pjeniez, wuczini 20 markow.

**) t. r. Falcowym zafonjam, kotrejz žadyn katholiski duchowny dzerzecz njemože.

węcow hało niesłutk; wschędne chrkwińskie Boże ślužby, woprojenje, doma wobstanjo a poħrjebanjo morných, płaczająca złostne s łutki. Schęscz biskopami a wuleklicznej liczbje duchownych je rubjena wosobina swoboda; něotci su zaunknjeni z hruhymi złostnikami a zaħadża so z nimi każ z tmy a tħsach wēriwych su bjez swojich pastyryjow a duchownego tróščta. 7) Prusci katholikojo njemόža swojich wolkudnienych duchownych podpjeracż, lotiż buchu do jaſtwa zawrjeni. Jedyn telegramm wot 10. maja zaindżenohho lěta wozjewja, zo maja wokrjesni pschedsydojo, poruczenje, zaħazacż wschitke zhromadženja za katholicki duchownych a khostacż toho schtōż by pschedziwo tomu so pschedschol. W mnogich krajach bu tutón rozkaz wu-wiedżenij. We khudschich krajinach wosebje na wsach czerpja (wutraja) duchowni najwjetšu nuzu, bjez toho, zo by jich wosada sama pshed njej zakitacż mohka. Biskopstle diöcesy Trier, Hildesheim, Limburg, Fulda a Köln njemόža swojich knjieżich zeżiwigħ a kōzdy protest (wobċeżgwanje) w nowinach abo knjieżistwu wot njeduchownych wozjewenih, podleži pjenjeżnijm khostanjam a jaſtwe. W tajlich wobstejnoscżach njewostanje zawęscji wołanjo wo pomoc za świadomju czerpiących njeħiġħane. Su to mužojo bjez poroka, podači wiñowatoscżam swojego swjatoho powołania. (Zenicżla zkōz, kotrąż so jid rumjetuje, ie, zo so stajeja, so podċijsnich rozkazam stata.) Su toħodla hōdni, zo bħdu wschitħi katholikojo cyħo swieka jidha meli w cżejsej a skutkownym sobużju.

Cżejżomni a lubi wótcojo! Njeje trjeba wjac słowów, zo bħdmu Was po-hnuli k napouinjanju swojich wosadow, zo bħdu kħwatali k pomocy. Bóh poħoja tkiekk wobradżiż swojej chrlwi mēr po wschēch krajach a joħo hnada wostani z Wami. Date we Westminstru, zo by so ċitalo po wschēch chrlwjaħ wosadu pschi Božiħi mschach a druhih Božiħi ślužbach na tsejju ujedżelu posta, dżeń 19. mērca 1876, dżeń na kotrymż maja so pschi Božiħi ślužbach zberli k podpjera-nju pschedżehanoħo duchownistwa we Pruslej wiedżerżej.

Hendrich Edward, kardinal-archibisop westminsteri.
Sk.

Roniuki a powieści.

Z Luijich a ze Saksleje.

Z Budyschina. Najdostojnišči kniez taħant pschijjedże schtwortl, 23. mērca, popołdnju hało swiecżenij biskop prēni Irōcz do Budyschju a bu tak swjatoċċnej witanij, laż naħše wobstejenja dewolishu a krotkoċċej cżasa, kif bē k pschedhotowanju popċhanu pschipu pschedżi. Na dworūnċheju cjalasħe na njoho joħo pschedwodżer do Vitomeric, kaplan Lusċjanski. Pschi durjach taħantistwa, lotreż bętħu każ też slħod ze rjanħmi pletwami, wencami a żiwniħi rõstlinami rjenje wudebjene, stoesħe wħyskolodostojne taħantsk le duchownistwa a taħantsch zaftojnich, pschedwodżachu knieza biskopa do taħantskohho wobħdlenja. Tu postrowi joħo kniez senior J. Hoffmann we dlejjsnej hnujomnej rħeġi hało jaħbowanohu a z-darami ducha swjatoħo wobħażżeenohu wħijschjeho pastra. Z jara swjatoċċiħi słowami wotmoħwi kniez biskop, zo je sebi ważnħo a cżejloħo biskopstħo zaftojnista we-

domy, zo je biskopstu hódnoscí a moc i wuzitku swojich wosadnych dostał a zo tche ju tež swédomieje i spomoženju wschitlich nałożecí. Zo by joho skutkowanjo cim bóle żohnowane bylo, proszecše we swérne podpieranjo ze strony duchownych. Na to wudżeli pshitomnym biskopiske pozohnowanjo. Niech Bóh nutne prósiny a wschitke pshecja wuslyhschi a skutkowanjo knieza biskopa a tachanta ze swoim żohnowanjom pshewodža.

Z Budyschina. Kąž so nam z psheczelneje strony piša, je hižo z Kamjence wukaz wuschoł, z kotrymž so serbskim schulam porucja po jutrach z nemškim čítanjom zapocjeć.

Z Budyschina. We krótkim budże so nětko pshedstejiczerstwo za katholicku schulu wuzwolecž. Zapisť tamnyh katholikow, kij maja prawo i wuzwolenju, je nětko na radnej kheji we Budyschinje wuporósnieny. Kóždy ma prawo do tohele zapiska hladacž, hacž tam tež joho imeno stoji a ma tež prawo, sebi žadacž, zo by so tam stajilo, jelizo je wuwośtajene. Cžinimy z tym swojich čitarjow z Budyskiej wosady na to kędzibnych, dokelž jeno tón, kotorhož imeno je we zapisku, smě potom swéj khejs wotedač.

Z Drežđan. Wutoru, 21. měrca pshipoldnju pshijedże kniez biskop z Litomeric do Drežđan, hdzej bě so jomu jara swjatoczne powitanjo pshihotowalo. Na dwórnischczu wočakowajche joho cykë konfistorium, wjedzene wot knieza präsesa Stolle, farške duchownstwo bu zastupjene pshez knieza administratora dwórskeje farj I. Buła. We dwémaj wozomaj jedzescze so z češkoho dwórnischczu do duchowneje kheje, hdzej japoschtołski vikar bydli. Joho wobydlenjo bě tež wschelako wudebjene a we nim bě so cykë Drežđanske duchownstwo i powitanju zhromadžito. Najstarschi mjez nim, radžiczel vikariata i. Schęzepanel postrowi joho z nělotnymi wutrobnymi słowami, na czož farar a radžiczel konfistoria i. Machaczel jenu laczonstu odı i powitanju knieza biskopa zahorjenje pshednjese. Po dżakownych słowach knieza biskopa spewachu hólczata kralowskeje khapale rjany powitancki spew. Tež Drežđanscy wosadni, wjedzeni wot knieza administratora I. Buła, běchu so popołdnju praje bohače i postrowenju swojoho wyschyschoho pastra zechli. Niedżelu, 26. měrca, bě we Dražđanskim kaſino swjatoczne witanjo najdostojnišchoho knieza.

Z wukraja.

Pruska. Dolhi cžas hiži ryczi so wo tym, zo bychu so żeleznich tež wot nemškoho khejorstwa pshewzale a pod joho zarjadowanjo stajile. Najprjedy so to jeno we zhromadžiznach wschelakich pjenieżnikow psheczesche, pozdžišco so we nowinach rozentajesche a za to ryczesche. Tola to zbudzi z wonka Pruskeje we druhich nemſkich krajinach wuktu njespolojnoſć a bojoſć. Něka to z nowa, sebi ważnu naležnoſć z rukow dacž. Gaffke żeleznich woſebje su wschē derje twarjene, njesu dobru dan i pshinjesu krajej wschelali woſebity wužitt. To ma so nětko wscho khejorstwej, abo sktož je tu khwilu toſame, Pruskej pshepodacž. Druhe żeleznich zas so jara hubjenje danja, su teſame najbóle wot aktiowych towarzistwom założene a nízko stojace aktije su we rukach mócných pjenieżnikow a

druhich mužow, kij pruskemu knježerstwu jara blízko stoja. Tuczi wojuja za to, zo bychú so železnich wot kraja pschewzake, nic za to, schtož su winoje, ale schtož je jich założenjo placzile. Pschez to dyrbi so jich schkoda wotwobrocjic, haj wichełaki wuzitk jim pschinjesež. Tola wschitke politiske stronu njepruslích němickich krajinow běchu we tym pschejene, zo dyrbi so thymle žadanjam pruskoho knježerstwa napscheczo stupicž. To je so tež na wschelake waschhujo stalo, tohodla njezwazi so knježerstwo němskoho khězorstwa reichstagej namjet stajicž, zo bychú so tak wschelake železnich wot khězorstwa pschewzake. Ale wažna kroczel je so nětko pschec hata. Pruska wotstupi wschē swoje železnich khězorstwej a wěczenje njebudze tracž, zo so tež druhé knježerstwa tomu pschitkadej pruskeje pschizanku, budža to dyrbjecž, dokež we nowej Němickej njeplacži, taž so to wschednje na stotorych pschitkach widži, prawo, ale jeno móć. Mjeňsche kraje zhubja z tym wulki džel swojeje samostatnosće. Pschisadzichu hido wójsko, póst, telegrafy a nětko hžschecze tež železnich. Nješpolojnoſež dyrbi z tym wschudžom wotuczeč a pschibjeracž.

Pruska. Měschniſti seminar we Wratisławie je tež nětko wot pruskoho knježerstwa zakljeny.

Pruska. Hdyž su nětko zbožomnje wschitke rjady katholskje chrkwe, ko-trež mlodosć we derje zarjadowanych schulach rozwuczowachu z kraja wupola- зане, pořaje so, zo je so to k wulkej schkodze mlodosće stalo. Tena wuczeńska nowina wozjewia, zo su tu khwilu we Pruskej 15000 džecži bjez wscheje wucžby, 150,000 džecži so wot k tomu njeſchihotowanych a njeſchihodnych ludži rozwu- cjeja, 200,000 pak so pschi pschileznosćeji wot druhich wucžerjow sobu rozwuczeja.

Turkowſta. We nalęczu budža kſcheczenjo z nowej mocu a wěscze tež z dobrym wunosckom pschecžiwo Turkam wojowacž. Sultan drje je slubik, zo žadanja kſcheczanich knježerstw dopjelni, haj tež slubik, zo wschitkim tamnym, kij we času 4 thđenjow brónje zloža, wschitko woda, zo chec zahubjene tma- rjenja ze statuych pjeniez z nowa natwaricž, haj zo Bosnija dwě liceje dołho dawki dawacž njetrjeba, tola kſcheczaniski lud njeha wot tuteje mjedoweje pomazki ničjo wjedzecž, dokež turkowske slubjenja derje znaje a wě, zo so djerječi nje- hotža. Turka njemóže pschecžiwo kſcheczanej sprawny bycž, dokež je naj- přeňscha kazenja joho nabeženstwa, kſcheczanstwo wukorjenicž. Sultan wě tež, zo joho namjetu so njeſchihowznu, tohodla pschihotuje so z wulkim khwatkem k wójnje, sam vicekrál we Egyptowskej je porucznoſež dostał, wójsko wobronicž a je sultanej k pomocz postacž. Tola to wscho wbohomu khoromu muzej wjese pomhacž njebudže, dokež jomu najnužnitscha wěc k wójnje, pjeniez, pobrachuju. Mamy tak za kſcheczanow najrijeňsche nadžije; we nělotrych malych bitwach su zbožomnje wojovali, a jenomyslnje bu wot jich wjedzicžerjow wobzantnijene, zo budža tak dołho pschecžiwo swojim poczijšczowarjam wojowacž, donž sebt njessu swobodnosće dobyli. Słowjanoske krajej Serbia a Čzorna Hora pak so tež na wójnu pschecžiwo Turkam hotuja, wosebje je we Serbiji wulka njeſpolojnoſež ze wjehom Milanom, kij je pschecžiwo wójnje, dokež so boji, zo možko potom rakuſte knježerstwo Serbia z wójskom wobsadzicž. Joho chly lud pak njemóže

wolomilnjenjo docjakač, hdjež bu svojim kſcheszanskim bratram i pomocu kchwacząc moħł.

Cyrkwiński powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschyna. Kſcheszeni: Max, syn Roberta Pētscha, jaſtowonika z Bud. (zasy wumrj.); Kerdula, dž. khežnika Jana Hustiga z B.; Hana Khata, dž. sekretarja Čimbureka z B.; Adela Hermina, dž. kublerja Wagnera ze Smolic; Mathilda, dž. Antonia Pittnera z B.; Benno, s. Ernsta Kubich zwierinolupca z B.; Marija Madl. dž. Augusta Kolle žiwoszczera w Bałdowie; Pawoł Jakub, s. Jakuba Wencela kublerja z Djęzniſec; Hilžbjet, dž. Jožefa Grußmanna wiedźniczera źlezoſtlerja w Jaſzonicy; Herman, s. Mateja Krejcžoho z Hajnic. Werowanie: Jan Franek z Męrkowa a Khata Kubaník z Khelna; Karl Vjedrich Jórdan, pōstli zaſtojniki w Draždjanach a Madlena Handritec z B. — Zemrječi: Jan Bohuwer Frysčler, khežnik pod hrodom, 58 l.; Marija, dž. kublerja Jana Müllera z Čzemjerje, 4 n.; Madlena, dž. Jana Wjeraba, murerja w B., 6 n.; Jan Pjelař, wobydler w Židowje, 65 l.; Pawoł Kuhne, khežnik pod hrodom, 62 l.; Marija rodz. Lorencec, mandž. Jana Krala z B., 70 l.; Marija rodz. Žurec, mandž. Michała Cyha, khežnicka pschi serbskej cyrkwi 58 l. 11 m.; Jakub, s. molerja Oty Miloty, 2 l.; Madl. rodz. Kralec, wudowa Miklawšcha Bryla z B., 74 l. 11 m.; Martha, dž. schweca Gustava Wenschlaga z B., 11 m.; Karl Jakub Domščka khežnik a rēznik w B. 50 l. Marija, dž. Franca Merežinka, žiwoszczera z Vělcječ, 28 l. 2 m.; Madlena, rodz. Žuric, Jana Lehmanna, žiwoszczera z Voranec, wudowa (wumrje w Djęzniſecach); 66 l.; August Fischer, molar a domownik w B., 66 l. 7 m.; Jan Hilla, dželaczer w B., 75 l.; Adam Lövenig, hospitalit a ſukelnik z B., 86 l.; Klara, dž. ſchrymparja Riedela z Židowa, 17 l.

Naležnoszce towarzſtwia.

Sobustawny na lěto 1876: ff. 238. Milkawš Libšča z Radworja; 239. Hana Hantowa z Radworja; 240. Jakub Hojsik z Radworja; 241. Marija Micžec z Čorneho Hodlerja; 242. Jurij Hanczla z Bronja; 243. Hana Wölmannowa z Euha; 244. Jakub Cyž ze Strójſcheza; 245. Jurij Petřenc ze Ždjerje. 246. Petr Wjenka ze Ždjerje; 247. M. Kubasch z Khasowa.

Na lěto 1875 dopłacjichu: ff. 632. Mich. Lukash z Radworja; 633. Milk. Libšča z Radworja; 634. Madl. Thomasowa z Radworja; 635. Jan Pjetasch z Radworja; 636. Jan Kubasch ze Ždjerje.

Na přjedawſche lěta 1874: M. L. z N.

Debrowolne daru za našhe towarzſtw: H. H. z N. 77 np., I. H. z N. 50 pj.

Daru a dan za cyrkę w Čjornecach abo Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadzena dan wuzinjeschtaj 27,374 ml. 60 pj.

K cjeſczi Bozej a i spomoženju duſchow fu dale woprowali: K. na woſebite wotmihſenjo 30 mark.; Niemjenowanž z Radworja 3 mark.; M. z Wöſleč 3 mark. Hromadzie: 27,410 markow 60 pj.

Za 1 pjenječi moža so we expedicijsach Pošta dōstacj: Někotre wužitne modlitwy.

Cjíščzał L. A. Donnerhał w Budyschinje.

(K tomu cjeſciu jena pschitoha.)

Katholoski Pôsob

Wukhadža
prenu a třeću sobotu
w měsacu.

Cylolčtna
płaćzna na pósće a w knihaſni
1 m. 70 pj.

Ludowy časopis.

Wudawany wot towarzſwa Ss. Cyrilla a Methodia w Budyskijne.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 8.

15. hapryla 1876.

14. Lětnik.

Czohodla ma so we serbſkich ſchulach ze serbſkim čítanjom zapocžec?

Poſlenje čjisto Katholoskoho Pôska je hízo bliże rozeſtajalo, zo je nowy wuſaz, kiz Kamjenski ſchulski inspektor po pschihloſowanju 8 serbſkich wucžerjow 18. měrca serbſkim ſchulam pſchipóſka, zo ma so wot jutrow z němſkim čítanjom zapocžec, jara njeprädagogiski t. r. rozmnomu wochęzhenjenju a rozwučzowanijn ſchłodliwym, pſchez joho wuſaz so njeprókrožuje ale rozwiczo duchownych mocow so haczi. To wucži tež nazhonenjo. Kaž je so wot jenoho wýſokoſtoho, we ſchulſkich naležnoſczech wiele pſlaczacoſtoho knižeſa ſamoſo wuznaku, njeprſhiniu tamne ſchule Budyskoho wokrjeſa, kotrež serbſke džeczi němſcy najprjedy čjitač wucža, we přenim lěče k čítanju, ſchtotž može so we serbſkich ſchulach z pomocu serbſkeje čjitanke pola džeczi, kiz chyle bjez dara njeſtu, doſahnyež. Tamne nowe poſtajenjo pak je tež njezaſtoňſte; we duchu zaſtoňſkich poſtajenjow je doſez jaſne wuprajene, zo ma so we serbſkich ſchulach čítanjo we serbſkej ryczi zapocžec abo k najrjeſiſhom pôdla němſkoho čítanja hicž, hdž by nechtó za mudre měš, džeczi we dwemaj ryczomaj, z kotrejuž je jena džeczi chyle cuza, zapocžec!

Džensa pſchinjeſenij nělotre nowe winy a prajimy: we serbſkich ſchulach ma so ze serbſkim čítanjom zapocžec, dokež je serbſke čítanjo lóžſche a to z dweju winow. Serbſki alfabet ma ménje piſmikow halo němſki a Serb ma za kóždy žynk swojeje rycze jedyn wosebitu piſmil, mjez tym zo Němc husto z jenym a thinsamym piſmikom wjac̄ žynkow woznamjenja.

Serbski alfabet ma 33 pismikow; nemski 30, tosa to je jeno po zbaczu, zo ma nemski mjenje, dokelz tuthym 30 pschistupja najpriyedy zestajane samozhyni ei, ai, au, eu, ui, äu; dale zestajane sobuzynki š, th; dale podwojenjo samozhynkov kaž aa, ee atd. a wosebje sobuzynkov bb, dd, tt, nn atd. atd. Z tihm namakaja so we nemskim alfabetce wjese wjach pismikow hako we serbskim, a tež nemiske dzeczo ma wjese cjezsche wuknjenjo, hdjž nemski cijatcz wuknje. Kak cjezlo djibi halle to wjesnomu serbstomu dzeczu pantez. Tež najlepschi wucjer nijemöze wsche dzeczi k cijitanju we preñim lecje pschinjejc.

Pschci wuknjenju cijitanja je za serbske dzeczi kóždy cjas lóžscho, hdjž so jomu za kóždy zynk wosebitu pismik poslicza, kaž to serbska cijitanka cini. We nemskich cijitankach skuzi jedyn a tónsamu pismik husto za wjacore zynki a to dzeczu wuknjenjo cijitanja jara poczeža. Pismik i ma we nemskoj ryczi tsoji zynk; klinčzi druhdy kaž i k pschilladej: Nichte, Licht; druhdy kaž serbske e k pschilladej: mir, dir, a zaš druhdy kaž serbske u k pschilladej: Mitter, Mitte! Kak može serbske dzeczo wjedzecz, kafsi zynk ma pismik i we wschelakich słowach. Pismik e ma tohorunja dwoji zynk, klinčzi jaſnje kaž: ewig, redlich, druhdy zaš bledo kaž Lerche, Leben, geben. Pismik u ma tež dwoji zynk, klinčzi kaž u k pschilladej: rund, druhdy wuproja so kaž o k pschilladej: Wurst. Pismik ch ma dwoji zynk, kaž ch we Sache, Sichel, druhdy kaž k, we Dachs, Fuchs atd. Pismik h ma tsoju skuzbu, placzi druhdy za znamjo dołhoszce kaž: Jahr, lehren; druhdy za hako zazynk kaž we hier, haben; druhdy zaš hako połny sobuzynk kaž: nahe, sehen atd.

Za njeham scherscho wo tymle ryciez, dokelz tajke pschepytowanja do nasczho rycopisa njeſtuscjeja; ale serbski wucjer, kij je serbskeje rycje mōcnu a a kij tež derje nemski ryczi, by jara zaſtužbne a pschi tym nic pschecjezle dzélo mēl, hdjž by serbski alfabet z nemskim pschirumak a wschelake zynki a znamjenja za nje njeſtronisch pschepytak a pruhowak, by pschez to wěsczi k pscheswědeženju pschischtol, zo je serbske cijitanjo nic jeno za serbske dzeczi lóžsche, ale zo je dla wjetſcheje dospolnoszce serbskoho alfabetu z chla lóžsche. Nemski alfabet poczeža wuknjenjo cijitanja z tym, zo je na jenej stronje njedospolny a tohodla dyrvi so wjach zynkow z jenym pismikom woznamjeniec, na drugiej stronje ma za jedyn wjac pismikow, k pschilladej za zynk f ma f a v; abo podwojene f ma ss, ſ.

K tomu pschitndžetaj dwē druhzej węch nemskoj rycze, kij stej za serbske dzeczi jara cjezkej, to je dołhoszcz a krótloszcz zléžkow, kotraž so jara husto pschez wosebite znamjenja njewozjewia; druga węc je z wuł (alcent) we słowie, kotrijž so we nemskoj ryczi pschecz na tusamu zléžku njeſtadze, kaž pschilladej we naſtej serbskej ryczi.

Z tutoho krótkoho rozentajenja može kóždy, može drje wosebje kóždy rozmorni wucjer a wucjerka lohcy spóznacz, zo nemiske cijitanjo wjese wjach próch sebi žada, hako serbske, a zo je tohodla njerozomnje z cjezkom a cužym zapoczež, lóžsche cijitanjo we maczernej ryczi pał wotstorlowacz.

Hdjž je tež něotry wucjer sebi jara malo próch k dowuknjenju a dorozmienju swojeje maczerneje rycze dawak, dokelz psched schulskim dohladowatstwom

tohodla kvalitu a česne pschipoznacjo njemôže wocjałowacj, je to jara wobżaru-jonne, ale to hishcje jomu prawo njeda, we swojej schuli za zawiedzenjo ném-skoj cítanja we preñim schulskim lécze wojowacj, džeczom cíejscie džélo pschihotowacj a tak nuzne rozvíjeczo duchownych mocow zadżewacj.

Wułaz knjeza inspektora, pschez kotryž ma so némiske cítanjo zawjescz, je pał pscheczivo tamnym radam a kivanjam, kij wón wucžerjam swojego wofrjesa tež serbskim 24. februara písmuňe dał. Wlęz druhim praji knjez inspektor we tamnym písmu: „Pschi cítanju ma so tež hižo na nazu ižschim stopjenju (a to je tola preñie schulske lěto, we kotrymž džeczo cítač wukuje) na zrozumienjo toho, schtož so cíta, džeczecj. Tele wotpohladzanie pał ma so tež na wschitich pozdžisich stopjeniach hako preñie žadanjo stajnje we wocžomaj mécz, dolež może so pschez to jeno docepcz, schtož so wot wjetšich schulerjow we nastupanju cítanja žada. Derje je tohodla, hdyz so wysche mechaniskoho cítanja tež to wobsternje rozentaja, schtož so cíta, a hdyz so tež jeno jedyn džel cítanek na tele waschnjo swérnje pschedżeka, je to wjese wujitnišcho hako mechaniske mowre cítanjo.“

Jara rozomuňe žada sebi tu knjez inspektor logiske cítanjo, t. r. zo cílatych tež to rozemni, schtož cíta. Tež we preñim schulskim lécze dyrbja wucžerjo joho wofrjesa, po tajsim tež we kufowje abo Njebjelczech atđ. na to ledžbowacj, zo jich džeczi to rozemna, schtož cítaja. Némiski džeczi serbskich starskich we preñim schulskim lécze tak derje njerozemja, zo mohle cítané węch zrozemicz, to je jeno ménzno, hdyz we swojej maczernej serbskej ryczi cítač zapocznu. Hdyz džeczo, kij némiskej rycze mócene njeje, némiski cíta, je to za uje jeno mechaniske, mowre cítanjo, kotrež knjez inspektor tak jara haní.

We tamnym wukazu knjeza inspektora namaka so draha dobra rada. Wón praji, „zo býchu wucžerjo stajnje we wocžomaj zdžerželi, zo by so wot džeczi maczerna rycz prawje triebacz a naköczej nawułta, a zo je k tomu jara derje, hdyz so male schtucžki za džeczi a pěsnicžki z hlowy nawułtu a spěwacz spýtaj.“

Njech tohodla jeno knjez inspektor swérnje tež we serbskich schulach, we kotrych je maczerna rycz za džeczi serbska, so za tym prascha, hacj so jich maczerna rycz prawje naközuje, hacj so tež male schtucžki a pěsni we serbskej ryczi z hlowy wuknu a so spěwaja. Dokelž to tola knjez inspektor ménicz njemôže, zo býchu džeczi we serbskich schulach we preñim schulskim lécze némiske kuski wukli, kij njerozemja a je potom platonake kaž papagaj.

To kódy wě, zo ma wucžer we serbskich schulach wjese wjac a wjese cíejscie džélo, džélo, kotrež so wot schulskich inspektow, kij serbskeje rycze mócni njeissu, kij wobsternja serbskich schulow tak derje znacz njemôža, docepcz njerewaži. Tohodla so zas spóznuje, zo by jara derje bylo, hdz býchu so dotalšchim schulskim dohladowarjam muižojo k pomoch a k radze dali, kij su serbskeje ryczi mócni a kij maja Lubońcž k serbskomu ludej.

Skonečnije hishcje spominamy, zo je nam wostudke a wohidne, prawa pscheczivo napadam wobaracj kij naſchomu ludej po Božim (abo kaž drugy praja, naturjskim) prawje a tež po napisnym krajnym sluscheja. My býchmi radſci

nowe dohladowanjo w schulach kwasili a podpjerali, hdj bychm h schiwdu, kotaż so nam cžini, defensivne wotwobroczež njetriebali a wotpolazujm poroł, kotaž smy skyscheli, halo bychm pshcjiwo dohladowaſtwa agitrowali; pshetoz z agitaciju poznamjenja so najbole ſtukowanjo za weč ze wschemi, tež z njeſprawnymi dopolazmami; my pał smy jenož ze sprawnymi naſche nahladu podpjerali mjeniujc z pädagogisli mi a za koňskimi. Wschelake nadrobne powieſcze w telej naležnoſci ſmy dotal z debrej wolu zamjelczeli, dokelž nochcemh nifohu njetriebawſchi ranicž.

Swjedženſka prothla.

Halleluja, „Khwalcje toho Knjeza,” to je radoſtne napominanjo, kotrež nam ſvj. crkej dawa na swoim najwjetſchim ſwjedženju, na Žutry a p'chez cylu oſtavu, halo pſchez cyly ſwjedženſki cžas hacž do adventa. Zawérno, njeſyrbjeli ſo radowac̄ wopominajo najwazniſhi podawak naſcheje ſvj. wěry? Naſch Zbóžnik je z rewa stanek a z tym ſo halo wěrny Boh wopolazał, ſwoju wuežbu halo wěrnoſcž Božu wobkruczik a najmocniſhu wěſtoscž nam pſchinjeſk, zo tež my něhdh i nowomu žiwjenju stanjemh Kaž Židža ſwoje jutry z najwjetſchej ſwiatocžnoſcž ſwjeczaſtu halo wopominječo na wuswobodzenjo z Egyptowskoho wotročſtwa, tak wopominimay my jutry halo nowe jutro abo ranjo duchownoho wuswobodzenja z djabelkoſho wotročſtwa, ze ſmijereje a hele. Tule ſwoju radoſcž a wopominječo na horjeſtanjenoho zbožnika wopolazuje ſ. crkej w cylych ſwojich Božich ſknízbach tohole cžasa, w měſchiſtich modlitwach, z bězej barbu draſtow halo barbu radoſcze, z jutrownej ſwēcu halo znamjenjom wěčnoho ſwětla Ježusa Chrystusa a jaſnijeje radoſcje najwjetſchoho ſwjedženja, tež macjerſlim napominanjom, zo bychm z naſchim zbožníkom stanhlí z rowa naſchich hréchow a w jutrownym wopravjenju z nim zjenočeni pſhce a pſhce gas radoſtne wolaſi: „To je džen, kotaž je ſežinil tón knjez, zradujm ſo na nim!” Spěvajcze to woſebje wj, pſhne cžahi naſchich kſchijerjow, hdj poczehnječe do krasnych zelenych honow a wupowiedaſcze cyley Božeji pſchirodze naſche wjefelo! — Věla njeđela abo mlode jutry ſlónči tuton najwjetſhi ſwjedžen halo tajki a pſchihotuje ſežehowach „Jutrowní cžas.” Rěla „běla njeđela” dokelž w prénich cžasach kſchecjanſtwa, hdj buchu nowopschisupjeni híſhce ſobotu pſhced jutrami kſchízeni, na tule njeđelu ſwoju bělu kſchízeniſlu draſtu abo kſchesnicžlu wotpočožitu; rěla tohodla tež Quasimodogeniti „kaž z nowa narodženi” nic jeno trných z nowa narodžených nowych kſchecjanow dla, ale tež wſchěch wěriwych dla, kotaž maya po wěrnej poſucze ſ. poſta a po doſtojnym ſwjeczenju jutrow halo nowi na cžele a duski cžiki kſcheczenjo živi byč, kaž khorh, kiz z cžezkeje khorſeje stan, ſo z nowa živh cžuje. — Džen ſwjatoho Marka 25. hapryla ſu tak mjenovanie wjetſhe Rogacie abo proſtwh. Ma týmle dniu da crkej wobkhadž z litanijsmi a proſtiwami i ſwjathym Božim wotdžerječ, zo by w naſčezu za pola kuli a hona wo Bože žohnowanjo proſyła. 25. hapryl ſe prěni džen, na kotaž jutry wjac panycz ujemozha, je po tajkim kóždy

raz po jutrach, a s. chr̄k̄ej chce, zo b̄yhamy w jutrownej njevinwatoſeſi Boha proſyli a tak ejim węſcjsiho wuſtyscheni b̄yli.

Nowinki a powieſcie.

Z Lujich a ze Saksieje.

Z Budyschina. Serbskich krajanow ejinimy z tuthym na to ſedzbiuſych, zo ſo znate a lubowane Waldowe modleſte knihe: Ježuſowa winca k nowomu wudaczu pschihotuja a we bēhu lēta tež wudabža; tohodla njeſupujeſe ſebi halle němſke modleſte, kotrež mjez tym tak zrozemicz njemožecze, ale czajace, dōij ſo wam dobre serbske knihe we krótkim njeſpodadža.

Z Budyschina. Póndželu, Z. hapryla, dōſtaſchtaj kandidataj duchownſta, knj. Jakub Stala z Khróſcic a knj. Ios. Keil ze Seitendorfa nižſe ſwiecziſych. Wyſhſe wudjela ſo jimaj halle po jutrach, dny pak njeſſu dotal poſtajene.

Z Budyschina. We zandženym tydzenju bēhu na wuczeſſlim ſeminaru pruhowanja kandidatow wuczeſtwa; wſchitnych ſchtyrjo teſame derje wobſtachu a naſtupja po jutrach swoje měſta halo pomocni wuczerjo. K wobzarowanju je, zo ſo mjez uimi Serb njenamaſka. Duž njech wyſhnoſeſe wjach Serbow do präparantow horje bjeru!

Z Budyschina. Tónle tydzen, póndželu a wutoru, bēhu we tačantskej ſchuli pruhowanja.

Z Drežđan. Tež pola nas we Sakskej býchu najradſcho wſchelach ludžo podobne woblikujenjo kath. chylwje a wſchitlich jeſe naležnoſcjom zaujedli, laž we Pruskej. Tohodla praschesche ſo jedyn poſkanc druheje komory miniftra, hdj ſomorje zakon ſchiedpočoži, pſchez kotrež ſo prawa poſtajeſa, kotrež ma ſiat we naležnoſcach katholſkeje chylwje. Minifter je na to wotwoſwil, zo ſo to bór̄y stanje a je ſlowo džeržat. Zakon je hižo krajnijaj komoromaj pſchedpočoženj. Zakon ma 37 paragrafow a wobſteji z tſoch hlownych dželov, we lotrychž ſo zakonje dawaſſke, ſudzace a zarjadowace ſtuklowanjo kath. chylwje bliże poſtaja. We naſtupanju nowych wukazni, kotrež chylk wěriwym dawa, hdj ſo teſame zchla abo zdžela na ſtatne naležnoſeſe poczahuja, ma chylk ſtatnu wyſhnoſeſe wo dowolnoſeſ ſo wozjewienju tajlich wukazow proſyč. Pſchilaznie, kiz man-đelſtvo, ſwiecznujo njedželom abo ſchulſke naležnoſeſe naſtupaja, maja halle potom placjivoſeſ, hdj ſe ſtatna wyſhnoſeſ dowolnoſeſ ſo wozjewienju dač. Druhe pſchilaznie, kiz jeno nutſlowne naležnoſeſe chylwje rjaduju, maja ſo ſtatnej wyſhnoſeſi ſo wjedzenju dač. Druhi džel ryeži wo ſudzacej moch chylwje, wo khostanjac, kiz ſmě chylk napočožec. Deno chylwinske khostanja ſmě chylk poſtajec, tola pak može teſame tež wozjewieč. Tu rozeznawa ſo ſakſki zakon jara wot pruſkoſto. Mjez tym hacž je we pruſlim zakonju wozjewienjo wuſtajenohho khostanja kruže zaſlazane, dowoli to naſch zakon. Pruſki zakon dawa ſtatej nad duchownymi wjele wjach moch, po nim moža ſo ſami duchowni haj tež biſkopja wot ſtata wot jich zaſtojnſtow wotsadžec. Šakſki zakon to njedowoli, po nim ſmě ſtatna wyſhnoſeſ

jeno to žadacž, zo by duchownoho, kij je so pschečiwo statnomu zakonjej pscheschol, wot joho mesta wotsadžika, a hdij duchowna wyschnoscž to njecha, džerži ſiat tamne zaſtojuſtvo za wuprözijene. Wo statnym zapoſazanju do nowych duchownych měſtow fo ſtat njeměſcha, njeznaſe tež chrkwinſki ſud, znath pschez wotsadženjo teſlo pruſſich biſkopow. Tſecži džel ryczi we zarjadowachim ſtuklowanju woſobnje wo woczeñjenju a ſtudowanju duchownſta. Zaſon žada ſebi tſilétnje ſchu-
domanjo na univerſicze, nježada pak ſebi wotpokoženjo ſtatnomo pruhora-
nia, jelizo ſu ſo wuměñenja, kij zaſon za woczeñjenjo duchownych poſtaſa, dopiel-
nike. To je hlowne wobječzo. Najſterje drje tónle nowy zaſon we komorach,
woſebje we druhej komorje wſchelake pſchemenjenja zhoti.

Z w u l r a j a .

Pruska. We katholickich krajinach Pruskeje, we Póznańſkej, Westfalskej, we krajinach pschi ręcy R̄heim ležacych pschibjeraju grudne wobſtejenja we chrkwin-
skim živjenju pschez tak njeſprawne poczishežowanjo wſtotoho katholiskoſtoho. Nje-
mōzne je, na wſcho ſpominacž, ſhtož ſo we pscheschēhanju katholiskeje chrkwe wot
pruſſoho knježeriſwa dokonja. Sprawnoſć a prawo ničo njeplaci, jeno hruba namōc
ſo ſlepje naloža. We K̄ölnie je archiſkopſke wobydlenjo h̄ijo psched měſacami
ſo dyrbjako wurumowacž a nětko ſo pschenaja jenomu zaſtojuſkej, drugi džel jenomu
protestantskому dohľadowarſej jaſtwa; we najnowiſkim čaſu dôſta nětko tež ſwje-
czach biſkop a tachant Vaudri porucjnosč, swoje wobydlenjo wopuszczicž. Wo-
bydlenja najwjac̄h kanonikow taž tachantickich vikarow ſu psched tym h̄ijo wſche-
laſim ludžom wotnajate, we wobydlenju njeboh kanonika Kircha bydli protestantsi
duchowny jaſtwa. Najbóle naměſchanym lud bydli we twarjujach předawſhoho
Kłofittra ursulinskich knježinow, kij mějachu jara ſlawnu holežu ſchulu, nětko paſ,
taž druhe rjady, ſo njeſmělne z kraja wupoſazachu. 27. měrca buchu tež mik-
oſciive ſotry, taž mjenowane Voromäerki, ktrej běchu pschez dwachyži ſet doho
wulku ſyrotnicu we K̄ölnie wjedli, z města a z kraja wupoſazane. Čen předy
běchu ſo předawſke ſchuleki wokoło wucžerkow a woczeñujeckow zhromadžile, zo
běchu jim božemje praſile a nětore rjane daru i wopomujičežu darile. Z wulkej
grudobu widži taž katholiki lud jedyn ſkód po druhim ze ſchoma katholiskoſtoho ži-
wjenja pschez ſwoje knježeriſwo wotkoracž a do czubh injetacž. Šчто з тоho
naſtanje? Dobry katholiki lud woſtanje we wſchech pschečiwnosčach ſwojej ch-
rkwi ſwětym, ale taž wjèle tyſac a tyſac ludži bu pschez ſpomožnu móč katholiskeje
chrkwe a ſobuſtarow duchownych rjadow wot zlyh pucžow na dobre pschiwiedže-
ných, wot cjaſnoho hubjeñſta a wěčnoho njezboža wuměñených, i wužitnym a
i zbožomnym ludžom wotczeñjených. Čjroda zlóstniſlow, ktraž bě mjez tym h̄ijo
nahladna doſez, budže jeno pschibjeracž.

Pruska. We měſcie Wiesbaden je tež horska taž mjenowaných ſtaro-
katholikow, kij h̄ijo dawno za katholiskej chrkwi hłodžeshe a tohodla tež pruſſe
knježerſtvo proſchesche, zo by ſo jim ſobuwužiwanjo katholiskeje chrkwe dowoliko.
K temu pruſſe knježerſtvo drje žano ho prawa nimia, dokelž chrkj jomu njeſku-
ſha, taž druhde taž placzesche tež tu zas jeno hruba namōc. Pruſſi kultus-

minister porucží, zo moja katholikojo tež starokatholikam swoju cyrkę k Božím službam pschewostajieč. Hijo něchto předy časa bě so we nowinach wogiewilo, zo budža pjatu njedželu posta, tak mjenowanu njedželu czerpjenja Khrystusowho, starokatholiske Boże skužby. Pschedstejječerstwo katholiskeje wosady bě cyrkę zankužlo a njeda kluče, duž dyrbachu so starokatholikojo do cyrkwe kamacž. Iž tamni znacži ludžo, kij tež z mocu cuze kubko na so torhnu. Dík „bislop“ Reinkens a joho zaſtupník Neusch běchtaj woboj pschitomnej a jich bislop předowasche po ſlowach: „Schto wot was móže mi hrécha porokowacž.“ Tak žaruje nahladna katholiska wosada, katraž je z wołeknej krajinnu 15000 dufchow sylna, wo swój Boži dom, kothrž je ſebi ze ſmělými darami katholikow a z nahladnymi woporami wosadnych natwarila a kothrž je někto pruske knježerstwo starokatholiskej wosadže, kij ma jeno 237 ſobustawow, pschepodak. Nowy dopokaz pruske je sprawnoſeče. Katholiska wosada je ſebi mijez tym jedny rum za ſwoje Boże skužby wotnajaku, che pak ihwatač ſebi nowy dom Boži k myž natvaricž. Woporniwoſeč we wosadže je ſpodžiwna, tola pak budže za z wjetſchoho džela ihudu wosadu jara czezla wěc, ſebi nowy dom Boži natvaricž.

Rakuſka. We Tirolſej je katholika wjetſchina, kij je z nětežiſhina knježerſtwom jara njeſpolojna, ſejm wopuſtečila a tak dalshe wuradženjo njerózne ſežinika. We Tirolſej wobſteji hiſteře prawo, zo protestantow je ſamostatne farh měcz njeſmědža, woni móža cyrkwe wobſyňcę a twaricž, zjawnie Bože skužby dzerzeč, ſchule měcz a wobſyňu hewal wſchē druhé prawa rakuſtich poddanow. We Tirolſej ſo namakach protestantowje njeſtu krajne džecži ale najbóle z poſnōcneje Němſkeje tam pschihadžace. Někto pak je kultusminister porucžík, zo byſchtaj ſo we Inſpruku a Meranije protestantskej ſamostatnej farje założitoj a dwaj pruskaſti predarjej ſo tam poſtaſitoj. Katholiska wjetſchina krajnych zapoſlancow wopuſteči ſejm nie tak jara tohodla, zo je pschecžiwo wěcy ſamej, ale dofeſz ſebi ze wſhem prawom njecha lubičz dacž, zo minister krajne prawo bjez pschihloſowanja ſejma rani. Tohodla je katholiska ſtrona ſejm wopuſtečila.

Rakuſka. We Salcburku wumrje wutoru, 4. apryla, wjeřbiſlop kardinal Tarnoczi. Wón bě doſho khorh. R. i. p.

Z Roma. Tu ihwilu pschebhywa we Romje jedyni měščnič z Australije, Coletti z mjenom, rodžený z Italskeje. Je pschischoł, zo by ſ. wótcej zacžučza ſwěř a luboſeče z tamnoho zdalenoho džila ſwěta pschinesk. Katholikojo z města Sidney běchu jomu adresſu a drohe darh ſobu pschepoſlali, wysche toho pschijueſe Coletti tež pówjeſč, zo we meji deputacija australiſtich katholikow do Roma pschindže, zo bychu ſwiatomu wótcej ſwoje počjeſčowanjo wupraſili. Australia mějeſche pschi započatku nětežiſho lětſtotetka jeno někotre tysach katholikow z jenym japoſčtolkiſti vitarom a něktrými miſſionarami, někto ma 2 arcbiſtopaj 10 biſłopow a 800,000 katholikow. Cyrkwe, ſchule a druhe wuſtawy ſu nic jeno we wſchitſich wjetſchich měſtach ale tež we mjeniſtich na južnym a wječornym brož.

Francozſka. We Francozſkej pschihotuja ſo tež za katholiku cyrkę njevjeſowe čiſty. Nowe wólby ſu za cyrkę hubjenje wupanymi. Wjetſchina zapo-

ſlancow je chrkwi njepſtſczejſſchymyſlenu a wužiwa ſwoju moc jeno poczijſtejowanju ſlabſcheje ſtronu a budze tamne zakonje, kotrež ſu ſo we poſleniſkim čaſu dali a chrkwi ſwobodniſcie žiwjenjo zaměſčili, wěſeže zafy zbehnyc̄. Maj-wjach pſchedziwo cyrkwi ſchęzuwa we Francoziſkej netko Gambetta. Pſched wólbami lětasche po kraju a mějſche we wiſchelakich ſtronach zahorjene rycze a swari we ſwojich nowinach na biskopow a měſchnikow, dokoł ſu ſo na wólbach wobdzeliſli, wón chce duchownych eyle podobnije, kaž je ſo to we Pruskej ſtało, tež ze politiſkoho žiwjenja wuzanlyc̄. Duchowniſtwo drje by ſebi to lubic̄ dako, hdy bychu ſo jeno tež družy do chrkwiſkoho žiwjenja njeměſcheli, kaž to tola pſchedewiſhem cžinja. Mac Mahon, praſident republiki, změje tež czeſki kruch džela, dokoł drje njebudje moc wiſhomu pſchihloſowac̄, ſhtož mócnna republika ſtrona wobzankuje a tak ſnadž jomu ničjo druhe wýſche njewostanje, hac̄ zo wotſtupi, naſſlerie by potom general Chanzy na joho město ſtupiš, kij je hijo předhý za republiku wojował. Tola zrudne wuſladu za Francoziſku ſu cžim bóle k wobzaronju, dokoł ſo z tym nadzija zhubi, zo czeſte rany, kotrež bě jej wójna nabíka, bórzy zaſija. We poſlenich lětach běchu ſo wobſtjenia k dobromu wobroczíwe.

Naležnoſcze towarſtwa.

Sobuſtaſh na leto 1876: II. 248. Marija Höpfelbowa ze Šlónce; 249. Milt. Horjenja z Pancic̄; 250. Jak. Heina z Kukowa; 251. Zelnak z Kukowa; 252. Jurij Wawrik z Khanec; 253. Jan Raček, gymnaſiaſt we Nowej Krupce; 254. Milt. Kubica we Drježdananach; 255. Jakub Turk z Chróſcžic̄; 256. Petr Krawża z Jasenich; 257. Jak. Mirk z Jasenich; 258. Katha Pſechec z Podzec; 259. Miltawski Jórdan z Čejžlęc; 260. Jak. Větscha z Konjec; 261. Milt. Vtažil z Malbic.

Na leto 1875 dopłacjihu: II. 637. M. Kubica.

Na předawſche leto 1874 J. H. z Chróſcžic; M. K. z Drežđan.

Debrowolne darh za naſše towarſtvo: M. J. z Čejžlęc 50 np.

Za pruſkih duchownych z heſtem: Ty je sy knježe, kiž mi wróciš moje herbstwo 3 mk.

Darh a daň za chrkej w Czorneſach abo Bacžonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadzena daň wučinjeneſtaj 27,410 ml. 60 pj. K cjeſcji Bożej a k ſpomoženju duſchow ſu dale woprowali: Njemjenowana z Wotrowa 3 ml.; K. A. B. A. H. 3 ml.

Hromodje: 27,416 markow 60 pj.

Do Filipsdorfa pónđe 1. meje po dopołniſkich temſchach proceſſion z Budyschiną.

We redakcji „Kath. Poſta“ a we Radworju pola wučerja Krala pſchedawa ſo za 1 marlu knižka: „Die katholischen Kirchen und Schulen im Königreich Sachsen.“

Katholicki Posł

Wukhadźa
prěnu a třeću sobotu
w měsacu.

Cylolětna
plaćizna na pósce a w knihaſni
1 m. 70 pj.

Ludowy časopis.

Mudawany wot towarzſta SS. Cyrilla a Metoda w Budyšinie.

Redaktor: **Jurij Łusčanski.**

Číslo 9.

6. meje 1876.

14. Lětnik.

„Jandžel Anjeza“ a „Zraduj ſo njebjes kralowna.“

Pobožní lud cíleho katholického sveta zhromadža ſo we tymle najswiecziſtnej injezji ſwieczenym měſacu k zjawiſtym pobožnoſčam, we kotrejch svoje cjeſečowanjo Mariji, macžeri Božej, wopokazuje a we jeje mócné ſrjeđicjeſtwa a zaſtupowanjo proſhy. Kąž ſo kóžde džeczo we wtrobie pohnute čjuje ſwoju macž cjeſečic a we ſwojich naļžnoſčach dowěrňuje ſo k ni wobročic, tak čjuje tež kóžde wérne džeczo katholické cyrkwy ſlótku wiňatoſč macžeri Božej a macžeri ſwojoho zbožnika wjeſele cjeſeč a kħwalbu ſpěvac a k ni ſo dowěrię. Pomha džen tola z tym jeno dopjelnicz jeje profeſiſte ſkowa: „Hlej wot nětka budža mje z bōžnu kħwalic w schitke ſplahi.“

Z tuthym cjeſečowanjom nječini katholicka cyrkva Mariju k „bohowej“ nječini ju „Bohu runja;“ kóždy katholicki křiheſcjan rozeznawa jara derje w yſoku hódnoſč, kotrejz bu Marija pſíhez woſebitu hnadi Božu pozbehnjenia, wot bójſkeje hódnoſče jeje syna, kiz k joho bycžu ſkuſcha, kóždy wě, zo ma ſo jeno k Bohu modlic, zo paſ Mariju jeno cjeſeči, wýſke cjeſeči halo druhich ſwiatych, dokelž bě Marija tež pozbehnjenia wýſke wſchitkých ſtorjenjow.

Na njeſkatholickéj ſtronje widži ſo mało cjeſečowanja macžerje Chrystusoweje a ze wſhém prawom móže ſo tež měriwym protestantam porołowac, zo woni ani ſlowečka cjeſečowanja za tu nimaja, kotrejz je jandžel na Božu porucžnoſč poſtrowiſ, kotrejz je syn na křihi ſrjeđi ſwoju luboſč wopokazak, kotrejz je wón za ſwoju macž pſchizpózał we tejsamej hodžinje, we kotrejz ſo ſwojemu wócej

porucžesche, kotrež njebo same hnadž počnu mijenuje. Haj schtož chce syna hōdnie čeſćic̄, njeſme mac̄ hanic̄ a tamnym porošowac̄, kotsiž ju čeſćea, zo to cjinja. Kojdy katolicki kſchesčjan wē a wopolaže to we swoim zadžerženju, zo ſo we kſchesčanskim živjenju a we kſchesčanskej luboſezi mac̄ wot syna dželic̄ njeſme, hdjž je wón ſam ji tak jara bližto stupiš. Maſcha f. chrk̄ej je wot wuc̄ownika luboſeže, kiž pſchi mac̄eri Kenjeza we hodžinach jeje najwjetſcheje zrudobu pod kſchijom ſtojeſche, doſpolnu kſchesčansku luboſež dōſtaka, a tale luboſež zjednoſci z luboſežu t̄ zbōžniſkej tež luboſež t̄ joho ſvjatej mac̄eri, zjednoſci z modlenjom t̄ synje tež čeſćowaniſo mac̄erie. A tule luboſež a tele čeſćowaniſo ſvjateje knježn̄ je cyrk̄ej ze ſwēru wobkhowaka a we wſchitſich lētstoteckach je pſchi kſhwalbje wumoguňla tež zanjeſka kſhwalbu Marije; a tak je to tež hiſhćeje dženſiſki džen. Wſcha kſhwalba a čeſć paſ, kiž ſo Mariji dawa, ma ſwoju winu we synje a ženje njeje cyrk̄ej hinał wuc̄iſta, halo f. Bernad, kiž praji: „Nichton njeđewlue, zo wſcho, ſchtož my kſhwalbje knježn̄ wuprajimy synje ſluſcha, a na wopak, hdjž chcem syna čeſćic̄, njemožem mac̄eri kſhwalbu zapovjeſč.“ Zo je tomu we prawdje tak, do počataj tež mjez druhim dwē modlitwje, kotrež ſu katolicki kſchesčenju ſpěvač zwuciſeni, hdjž kſlaljno bije, mijenujč: „Sandžel Kenjeza je pſchinjeſt Mariji poſoſtvo“ a we jutrownym čaſu: „Braduj ſo njebjes kralowna.“

Prěnja modlitwa, powſchitkownje znata, dopomni nas na woc̄kowjec̄enjo syna Božoho. Z krótkimi ſłowami, kotrež ſu zbzela doſtowje ze f. ſeženja wzate, powſedaja nam modlitwę, kiž my rano, pſchipolnju a wjecžor pſchi zaſkuſchenju zwonow dokonjam, hnadihpočnu potajnoſć woc̄lowjeczenja syna Božoho. Dopomija nas na woſomiſnenjo, we kotrej Marija njebjeſte poſtrowjenjo dōſta, woſpijetuja džel rozyčowanja mjez najſwječiſkej knježnu a jandželom Božim, woſchijeja na poſledku ſłowo ze ſeženja f. Jana, kotrež wěriw kſchesčjan ženje bjez nutriuivoſće wuprajic̄ njemože: „Słowo je ſo miasto ſežinilo a mjez nami je bydlito.“

Kal rjenje a jaſne njeje we tyhle krótkich hrónciſtach wuc̄iba naſcheje ſvjateje chrk̄je zđeržana. Z teſle modlitwu čeſćimy my Mariju ale wiňa tutoho čeſćenja je jeje bójſti syn, je hukuba potajnoſć woc̄lowjeczenja syna syna Božoho, kotrež mjebjeſte Marija dopjelnic̄ pomhač. Wona je tu we prawdje to, ſchtož ſo ſama mijenuje: „Słužownica Kenjeza,“ jedyn ſrěd we ruch wſchohomocnoho, zo by ſo „ſłowo miasto ſežinilo.“ Pſchi tymle čeſćenju najzbōžniſcheje knježn̄ kſhwalimy my taž pſchedewſkim njeſkonečnu dobroc̄iwoſć a luboſež Božu.

We jutrownym čaſu a to wot jutrownej ſoboth hac̄ do ſoboth pſched najſwječiſkej Trojici paſ chce chrk̄ej na měſeče: „Sandžel Kenjeza“ ſpěvane měč: „Braduj ſo njebjes kralowna.“ Dolež tale modlitwa tak powſchitkownje znata njeje a ſo to hodla tak powſchitkownje njeſmodli, podam⁹ ju chku: „Braduj ſo njebjes kralowna! Haleluja! Haleluja! kotrehož znoſyč hōdna bě, Haleluja! je je zasy ſtanly, kaž bě to rjek. Haleluja! Haleluja! Proſiſt Boha za nas! Haleluja!“ Še tomu poſtrewjenju pſchizantije ſo hrónciſko a modlitwa: „Wjesel a zraduj ſo Marija, Halelujal dolež je Kenjez zaměrno horjeſtanyc̄. Haleluja.“ „O Božo,

lotrž št pschez horjestačo twojoho syna, našchoho Knjeza Ježusa Chrystusa svet zwjeselicž chček, my proshymy, popščej, zo bychmy pschez joho rodicžerku knježnu Mariju radosče węcžnoho živjenja dōstali. Pschez toho samoho Chrystusa, našchoho Knjeza. Amen."

Wjez tym hacž s. cyrkzej we druhim dželu chrkwinſkoſho lěta z modlitwou: „Zaſdzel Knjeza“ wčriwych na hnadowne wočlowjeczenjo syna Božoho dopominja, chce wona we jutrownym času wščđnje wopomijecjo ſlawnoho horjestača swojoha Knjeza, pschez lotrež je so naſche wumojenjo dokonjato, wožimjež a wobkručej. We teſle modlitwoje pschinjese my Mariji wjesele zbožo, zo je po tak ejeſtich hodžinach hórkoho czerpjenja tak wulku radosč měla, zo je jeje bójſki syn hako dohycer na ſmjerči row wopuſtečík a tak swoje ſłowa we ſwojim horjestaču wobkručit. Alle teſe zbožopschečo pschinjese wčriwih lud Mariji tež jeno zaſ jeje bójſkoho syna dla. Z njeju fo my z cylej wutrobu wjefeliných, dokež je wón naſkawniſche dohyczo dokonjal, z týmle najwjetſkim džiwom wščitile ſwoje ſłowa a wucžby hako bójſke, węcžnje wérne wobkručík.

We cyhym chrkwinſlim lěče widžimy my Mariju, macž Božu, nanajnutriuſho zjednoczenju z jeje bójſkim synom, joho ſwjedzenje měnjeja fo ze ſvjeczenjemi Marije. We adveneze zjewi fo Marija a na ſwjedzenju jeje njevolakowanohu podječza połaza fo nam wona we jeje rot Boha ſpoſtečenej krasnoſezi hako ransche zerja pschichodnoho zboža. We póstnym času widžimy ju pod kſhižom, z bołoſežu napjeljnenu a s. cyrkzej połaze nam ju hako macž bołoſcžow, za bychmy džel brali na jeje ſobuželnosći, lotruž mějeſte wona ze czerpjenjom jeje bójſkoho syna. To bě najnutriuſha ſobuželnosć, lotruž je hdy čkowjeſta duſča ze czerpjenjami druhich měla.

Tola někto je bołoſcž nimo, czerpjenjo je do wjefela pschewobročene a najhukhſcha zrudoba do najwjetſcheje radosče. Wjetsche wjefelo pak njemóže žana člowjeſta wutroba nad horjestaču knjeza zacjucž hako Marija, dokež nichtón njeřejeſte tak wulku luboſč k njomu kaž wona. Z njeju pak wjefeli fo cyka cyrkzej, wſčitih wumoženi a pscheje ji zbožo, dokež je wona tak wérne jutrowne wjefelo měla, na jeje wjefelu manu my džel měcz, a z njeju naſche wjefelo wživicž.

Nowinki a powieſcze.

Z Lujſich a ze Saksieje.

Z Budyschina. Knjezaj kandidataj měſčniſtwa, Val. Skala z Khróſcžic a Josef Keil ze Seitendorfa dōſtaſtej poſleni tydženii hapryla wýſhſche ſvjeczijuh a to wutoru, 25. hapryla ſvjecziznu ſubdiakonata a ſchitwórk ſvjecziznu diakonata. Tutej dwě wudželiſchtaj fo rano ſcheczich we tačantskej cyrkwi. Z wulkej ſwiatocžnoſcu ſvjeczecſtaj fo ſobotu dopoldnja k měſčnikam. Wulka mnogoſez ludu woſebje z Khróſcžanskeje a tež Seitendorffskeje wosady, wjez nim starſchi a druzy bližich pschezelovo ſvjeczomneju napjelnicu cyrkzej. Wýſhe tačantskoſho duchowniſtwa běſtaj tež knjez kaplan Brendler ze Scherachowa, a

knj. kaplon Hornig ze Wostrweca k swiatocnosti pschijskoj. Kenjez tachant a biskop Francislus bu z krótki pshed dżewiecziu wot chyloho duchownistwa pschi chrywimich durjach wocjalowanych, po pokrjepjenju ze swieczenej wodu wjedzesche so do sakristije, hdzej so biskopsku drastu k Bozej mischi zwobleka a potom stypi wjedzenj wot duchownistwa k woltarzej, hdzej Bozu mischu zapocza. Wlascznista swieczenia wudzela so mjez epistla a s. sczenjom. Hdzyz byschtaj swieczennej mescznikaj psched biskopa stupisko, mjesche wón dlezsju rycz; we kotorymz wón wériwym rozentaja wysoku hódnoscę a móć katholskoho mescznistwa, na kotoruž mesczniska swieczenia połazuje, a cjezcz, kij maja wériwi mescznikam jich hódnoscę a moch dla wopokazacj. Biskopste skowa, kotorhjz wobjecjo bě wosebje zrudnych wobstejenjow czaşa dla jara wustojnje wuzwolene, dopomjachu rycznimwe swieczennej mescznikow na jemu swiate powołanjo, do kotorohz netko zaistupischtaj, wožiwachu a wobkruczachu pschitomich mescznikow we swérje a lubosczi k swiatemu dżelu we winich knjeza, a napominachu wériwym lud k cjezczenu katholskich mescznikow, tutych wudzelerow potajnoscjom Božich. Swieczenia sta so chyle, kaž sebi to chrywinske laźnie żadaja. Chyla swiatocnosti trajesche dwé hodzinne. Boh wobradz młodymaj mescznikomaj bohacze swoju hnadu, zo byschtaj winicu knjeza, za kotoruž so we naschim czašu runje tak mało džilaczerjow namala, swérne wobdzelałoj a sebi we njej wjele plodow za węzne žně nahromadzikoj.

Z Budyschina. Srjedu, 26. hapryla, bu za katholsku schulu we Budyschinje schulske pschedstejiczeſtwo wuzwolane, kaž sebi to nowy schulski zakon žada. We dwemaž zhromadznomaj postajichu so kandidatojo pschedstejiczerstwa a hdzyz běhu tucji slubili, zo chcebzja so wuzwolicz dacz, poruczachu so we němſkich nowinach wschitkim, kij maja prawo k wuzwolenju. 103 mužojo schulskoho wokrjesa wotedachu swoje hlosy a wuzwoleni buchn knjez kubler Libsch z Wunjowa, knj. njedzelski predar vikar Dienst z Budyschina, knj. kubler Wojnar z Smolic, knj. schosar Thiel z Budyschina, knjez zahrodnik Hascha ze Bojdowa, knj. mesczan Moser z Budyschina. Wysche tutych wuzwolennych skuscha do pschedstejiczerstwa tež knj. schulski direktor P. Scholka, knj. farar M. Hörnič a knj. wuczer Rößler, posleniſhi bu halo zaistupier wuczerjom wot tutych wuzwolennych. Sobotu, 29. hapryla, zhromadzi so schulske pschedstejiczerstwo přeni króč a wuzwoli knjeza Diensta za pschedsydu a wobzanku, zo by wosebita deputacija tachantswej za dotalſche wopory, kotrež je za schulsku wosadu pschinijsko, džak wuprajilea.

Z Budyschina. Wjele Serbow wosebje Róženčanskeje woločnoſe ſu sobustawu bratſtwa s. Josefa we nowej Galii. Dolež ma kóždy sobustaw za kóždoho we poslenim lécze wumirjetoho 5 Wótcze-nashchow a 5 Strowyj-Marijow ſo modlicz, wozjewiamy po žadosczi, zo je we zańdženym lécze 21 sobustawow ſpomnjeneho bratſtwa wnmrjeko, 96 pak zaistupilo.

Z Budyschina. Jubilejske lěto, kotrež bu we naschimaj ſakſimaj diocesemaj hač do přenjeze njedzele po jutrah podlēchene, wobzanku ſo we wſchitskich chrywiaſt na tutym dniu po neschporje z wotpřewawanjom kħwalbnoho kħerluſcha: „Te Deum laudamus“ a je pschijsknej modlitwu. Boh daj, zo by hnadowne

lěto za chlu čyrkej a tež za našch serbskī lud spěnožne plody pschinješko a k svjatosćenju towarzchnoho živjenja k wukorjenju njeprzinkow pschinosthowako. Spowiednych bě wosebje we adventskim času we wschittich wosadach jara wjele.

Z Budyschina. We Khrósczicach swjeczesche nježelu 30. hapryla mlody měšchnik knj. Jakub Skala z powyschitkownym wobdzelenjom wosadnych a cykleje wokłnosće na jara swjatočne wajchnjo swój přeni wopor Božeje mſchě. Móžemh jeno podař, řečtož so nam wo tak hujomnej, kóždoho wěriwoho tšeſzana spodžiwnje pozběhowacej swjatočnoſci pówiedaſche. Wotam nam nich-tón tak wjele lubesče njewopokaſa, žadnu swjatočnoſci cítarjam „Kath. Póšla“ drobnischo wopisac̄. Dyrbjało tohodla něchtó njeđospolne abo wopac̄ne pschi thym byc̄, proshym doprěka wo huadne rožsudzenjo. Młody měšchnik, ke kotre-hož primich so Khrósczanska wosada hijo dawno wjeſeleſche a tij bu tohodla wot nazymy hac̄ do tohole časa wetstoczena, dokelž so postajenjo nowoho knjeza biskopa tak dlejesc̄he, je Khrósczanske džec̄zo, wot wschitkich swojcie pscheczelniwoſci wěrjenje lubowanym, swojich z wulkej piłnoſczi a ze wschelakorymi woporamí zbožomne a derje dokonjaných ſtudijom cízeſzeny. Po 17 lětech bě to přeni du-chowny kwas we najwjetſchej z naſchich serbſkich wosadow. Nježelu rano wóſ-mich džesche duchowniſtwo na faru, hdzej knjez primiciant ze swojimi krejnymi pscheczelemi cízaſche. Knjez farař kanonikus Barth poſtrowi joho tu we němſtej ryeži a dopomni joho z krótſimi ſlowami na wajnoſc̄ dnia, na cjož primiciant tež němſich wotmolkwi; z faru žarjadowa so nětko čah do čyrkwe, tij bě we wschitkich jeje rumach pschepjeluſena. Tež wjele knježnow běchu hako serbske družki zhotowane hijo we čyrkwi pschitomne. Prědewanjo měſeſche knj. kanonikus a farař Barth, we kotrejž wón na zakladje nježelskoho ſezenia: „Ja sym dobrý paſtry“ wajnoſc̄ a winowatoſc̄ měſhnistkoho powokanja za mlodoho měšchnika a wosadu rozentaja. Psched Božeſ mſchū zanjese knjez primiciant khrluſh: „Veni sancte spiritus“ (Pſchindž Duch swjath k nam); kotrejž so wot spěvaniſkoho towarzſtwia „Jednota“ ſac̄zonſch dale ſp̄wac̄ſche. Jednota wobdzili ſo na swjatočnoſci jara zaſkužbnię a ſp̄wac̄ſhe mócnje na Božeſ mſchī ſac̄zonſke kantath, řečtož je runje tež tohodla khwalominje pſchizpóznaču, dokelž tu khwilu nowe Khrósczanske pſch-ezele hiſcze dohotowane nejsu. Na Božeſ mſchī affiſtirowaſche z Khrósczanskimaj kaplancemaj knjez propst z Marjaneje Hwězdy Dr. Eijelt hako paranhuf. Wyſhe toho běſhtaj tež pſchi woltarju knjez kaplan Walter z Worlce a tež doholený ſobutwarzſkých ſtudijom a pscheczel primicianta k. Jos. Řeil, tij bě tež džen přidh k měſhnitej ſwjeczeny. Na Božeſ mſchī dōstaſhtaj starschej a tsi ſotry z rukow swojoho duchownoho ſhnia a bratra ſwiate woprawjeno. Swjatočnoſc̄ ſténči ſo z khwaluhyt khrluſhom Te Deum laudamus, pſchi cíunž ſo z Božim cželom požohuowanjo dawaſche. Po Božeſ mſchī kaž tež po něſhporej wudželeſche knjez primiciant přenje duch wnsle požohnowanjo. Pſchipoſdnju zhromadžiſhu ſo wyſhe imenovaných duchownych knj. farař Veňſch z Ralbic a P. Wencel Toiſcher, klóſterski ſhndikus a wjele druhich k ſwjeczenſkej hoſcžinje na farze; pscheczelo, dobroczerjo a wjele pſcheproſhentych wosadnych k kwasej pola kublerja Nobla, tij bě pscheczelne rumy swojoho domu k tomu poſkicžit. Kwasne

wjeselo wupraſi ſo tež ze tſelenjom a ſpěvanjom. Njech ſo wſchitke pſcheeza a pobožne próſty, kotrež ſu ſo na tymle rjantym dnu wot knjeza primicianta a za ujoho wot pobožných wérivých wuprajile, dopjetna, njech Bóh jeho ſtukowa-njo bohače žohnuje.

Z Budyschima. Kaž z wěftosčju ſkyschimy, pſchindže knj. kaplan Kubaſch we krótkim do Njebjelčeče za kaplana. Wot lěta 1864 njebe tele kaplanstwo wobſadžene. Za kaplana do Ralbic pak je knj. neomýsta J. Skala poſlajen.

Z Budyschima. Koprowe a ſlěborne pječznowarje, nowe groſche a dwaj-groſche, kaž tež stare dwajſlěborniſti (25 pjenjeſčki) placža we pſchedawaniu a ſupowanju jeno hač do 31. meje a potom móža ſo jeno we krajnych laſach wuměnicz a po 31. awgusta zhubja z chla placžiwosč. Zelizo ma něchtón hiſcheze bžesacž toleſſle papjeru, dyrbi je we krótkim we Dreždjanach wu-měnicz dacž, dokež ſu po prawym hžo ſpanyle.

Z Khróſcie. Narodny džen Boho mojefioſeče krala Alberta ſwjeczeſeſe ſo pola nas dopoldnia we chrkvi z mulcej Božej mſchu a z wotſpěwanjom ſhwabnoho kherluſcha „Te Deum laudamus“. Wjezor w $\frac{1}{2}7$ zhrademži ſo ſpěwanje towařiſto „Zednota“ a czechniſeſe ſpěwajo pſchez wjes hač i wotydenju herbſkoho rychtarja I. hofzecicarja J. Wjenka. Tudy wotſpěwa „Toh' krala žohnuj Bóh“ a wunjese ſo kralej tſirččna ſlawa. Na to ſo we ſpomnjenym hofzencu dale ſpěvaſche a ſlawy na ſtavu ſubowaneje kralowſteje ſwojby ſo reu-njeſechu.

Serb. Now.

Z Klóſchtra Marijneje Hwězdhy. Čtiwórk, 20. hapryla, wotpołoži we naſdiim Klóſchtrje Žda Marija Liebifc̄ec z Vorwerla pola Rumburka ſwjatočne ſluby. Wona bu hžo 1872 zdraſežena, staroby dla pak ujemnožeſe ſo hiſcheze wloni i ſwjatočnym ſlubam pſchipuſchečež. Truha knježna pſchija Klóſchtersku draſiu a zaſtupi do noviciata.

Z Róžanta. 20. hapryla ſwjeczeſeče knj. wucžer Kleiber ſwoj pječ a dwachceži lětny zafiojnſki jubilej pſchi nadobným wobdzelenju katholſkych wucžerjow a ſchulſkych wosadných. Dopołdnia po 10 zemdeſeſtaj ſo deputaciji, zo byſhtaj knj. jubilarej zbožo pſchaloi. Prénja, deputacija wucžerjow, wjedžena wot knjeza Hücki z Ralbic, pſchepoda pſchi tym ſlěbornym čaſnik halo dar wucžerjow, druhá, deputacija ſchulſkoho muſjerka, wjedžena wot knj. Kummera z Łazka, pſchepoda i čaſniku ſluſhach zloth rječzaj. Tež z wjele druhich ſtronow dôſta knjez wucžer pſchi pſchiležnoſeži swojoho ſwjeczenia rjane darh, taž wot Budyskoho tachantſta, wot knježne abatiffy z Klóſchtra Marijneje Hwězdhy atd. Pſchi wobjedže, kotrež bě ſo woi knj. jubilara wuhotowak, běchu woſko 40 hofcži, mjez nimi 10 wucžerjo.

Z Róžanta. Knjez Benedikt Chejnewsky, liž je tudy nimale dwě lěče doſho z mulcej lutosčju halo duchowny ſtukowak, dyrbjeſeſe ſo pſched jutrami khorwatoſeče dla do Oſcka wróćiež. Bóh daj, zo by ſo za něchtó čaſa tak porjedzik, zo by ſwoje město zas naſtupicž možk. Knjez Tadej Natush z Marijneje Hwězdhy pſchipuſchadža njeđeſe a ſrejate dny do Róžanta a tak je móžno, zo ſo tu porjadnije Božje ſlužby džerža.

Z w u l r a j a.

Pruška. We jednorhých sejmach kaž tež we wschelakich nowinach so tu khwiliu wjesele jedna, hacž maja wschilke železnich cykleje Němiskeje pod zaradowanjo powschitkownoho němiskoho khežorſtwa stupicz kaž to wjeh Bismark a mocna strona Pruskeje namjetuje, abo hacž maja jednotlirym krajam Němiskeje pschisluſtchecz, kij su sebi je twarili a dotal wobshyhl. Z wonka Pruskeje namala Bismarkowh namjet, kotryž chce jednotlirym krajam zas nulli džel jich dotalſſeje njewotwinoſcze wzacz, powschitkomu njespolejuſcę a wjesele napschecziwilkow. Tohodla njezwazi sebi wjeh Bismark těnle njamjet na němſti reichstag stajicz, dokež snabž by tam z nim pschepadnył, ale wón pschinjese jón jeno na pruski sejm, hdzej so we nim we poslenskim času kruče jednasche. Toho namjet pał dosta wjetſchinu. Pruska chce tak swoje železnich Němiskej pschedacz, jeli zo reichsrat kupi, k čomuž drje budže jón wjeh Bismark ze swojej wustojnoſcę a mocu pohnuež wjedycz. Druhim krajam njebudže potom ničo druhe wysche wostacz, hacž zo tež swoje železnich wotſtupja. Potom su jednotliwe kraje pschisadžili: wójsko, póst, telegraphy, železnich a jeližo ważne podawki pschemenjenjo něcizisheje politili njepſchinjemu, póniža drje druhe naležnoſcze tónsamh puč.

Pruška. Kaž smy hjo we poslenim čiſle „Kath. Póſla“ powjedali, je horſta starolatholikow z namocu katholikow we Wiesbaden wo jich Boži dom pschinjesta. Někto je so radžilo wulku salu we měſcze wotnajecz, njemože pał hischeče we tymle měſacu trjebacz, dokež ma so hischeče dotwaricz. Tež wójwoda Nassawiskeje Adolf je katholikam jomu flusħace město poſlicjik, jeližo chcedža sebi na nim chřek stajicz. Katholitojo su nad dobročiwoſczi swojego předadſhoho krajnoho knyeza jara zwjesceni.

Němska. Z katholskeje Němiskeje pónidže tež lětſa wjese ludži hromadž do Romia, zo by swiatomu wótcie swěru a lubosč ſcheschčham, k němſkich kraji now wobkručiſto. Čjas njeje hischeče wěſcze postajemy. Majsterje stanje so fried junija dokež tehdom pschihotuja so we Romje k wopomnječu na 30 lětnje knje žerſtwo swjatoho wótcia Pia IX. wschelake swjatočnoſcze. 16. junija 1846 bu wón k bamžej wizwoleniū a 16. junija 1876 nastupi někto 84 lětny ſchedžiwe tſiche leto swojego bamžtwa. Tež we druhich krajinach katholiskoſto swěta woboniđe so tónle wopomnječa hódny džen wěſcze swjatočnje.

Turkowſta. We Jeruzalemje bu ſcheschčanam někto domolenje do wěže cyrkwe swjatoho rowa zwony powšnycz a zwonicz. We swiatym měſcze njebe zwonjenjo wjac k ſchihenju wot joho dobyčza wot Turkow we jědnathym lětstotetku. Kaž je znate, njenaložea mohamiedanjo zwony, dokež so boja dusche wotemrjethych z tym zahtacz, kij so we powětrje namakaſa a žiwhych zakitaja a do paradiza pschewodžeja.

Maležnoſcze towarzſtwa.

Sobuſtawh na lěto 1876: II. 262. Marija Bjarschec z Kheyna; 263. Marija Eſnerowa ze Černych Noſlic; 264. Marija Pjetashowa z Drežjan; 265. Maria Scholčina z Kulewa; 266. Anna Wjerschec z Kulewa; 267. Jurij Žur z Kalbic;

268. Marija Schäferowa ze Schunowa; 269. Jakub Bjarsch z Pejšec; 270. Madl. Milkawschlewa z Easta; 271. Wollenk z Kukowa; 272. Marija Schneiderowa z Dježnise; 273. Jakub Jordank z Konjec.

Dobrowolne dary za nashe towarstwo: M. pj. 70 np. M. Sk. 1 m.

Cyrkiwinski powěstnik ze serbiskich wosadów.

Z Wotrowa. Kschejeni: Jan Jurij, s. Michała Lorenta, dzělaczera we Halkstromie; Milkawsch, s. Milkawsha Kocha, zahrodnika we Krjepjecach; Marija, dž. Pětra Pjetški, zahrodnika we Wotrowie; Marija, dž. Michała Bobika, zahrodnika we Wotrowie; Marija, dž. Jana Pjetascha, zahrodnika we Žuricach; Madlena, dž. Pětra Haschki, zahrodnika we Krjepjecach. Zemrječi: Michał Mietk, sedkar we Kaschecach 67 l. 5 m. 15 dn. Jakub, mandž s. Michała Krawca, zahrodnika we Wotrowie 4 dn.

Dary a daní za cyrkę w Czornebach abo Baczowju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadzena daň wuzinjefhtaj 27,416 m. 60 pj.

K cjeſcji Bożej a k spomoženju duſhov su dale woprowali: Njemjenowana ze Žuric 3 m.; N. N. 3 m.; K. 1 m.; Jurij Žur z Kalbic 15 m.; z Eazka 3 m.; ze Sernjan 3 m.; 50 markow ze Khróscianſkeje primicy; po woli njeboh Franca Eiselta z Budyschina 150 m.; Marija z Khróscianſkeje wosady pschez k. P. Alexandra ſakſi rentſi list stotoleſki Witt. C. No. 21,109 z kuponami wot s. Michała 1876 započacymi = 300 m.

Gromadze: 27,944 markow 60 pj.

Zjawny džak.

K swjedzenju mojoho prěnoho wopora Božeje mše je so mi ze wšitkich stronow tak wjele wo prawdze hnujomnych dopokazmow wérneje lubosće, dobrociwosće a přikhilenja přinjeslo, zo so ja winowaty čuju, tudy swój wutrobny a wérny džak zjawnje wuprajić.

Za cyłe žiwjenjo njezabudu na wšu lubosć, kotař je so mi wote wšoho započatka mojich studijow hač do krasnoho jich kónca we tak bohatej mérje wopokazała. Bóh zaplać wšitkim dobrocerjam a přečelam, štož su dobroho na mni činili, a daj zo by so wotpohladano jich dobroto wospołnje dopjeliňo.

W Khróscicach 3. meje 1876.

Jakub Skala,
měšnik.

Katholicki Posel

Wukhadźa
prēnu a třeću sobotu
w měsacu.

Cykolčtna
plaćizna na pósće a w knihařni
1 m. 70 pi.

Ludowy časopis.

Mudawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číslo 10.

20. meje 1876.

14. Lětnik.

Měrežin Balcar.

Grunaw je lužiska wjes pola městaczka Woštrowca ležaca a ma drje malu ale rjenje wobnowjenu faršku cyrkę. Schtóžkuli je hdy z wulskimi wrotami na jeje kérchow zaštupil, wuhlada psched sobu pschi khapali wjetšchi schtyriróžkath stołp ze zaſtaršej urnu wudebjeny. Na joho předkownej stronje je tele ūaczonske napismo:

Vir
venerandus Dominus
D. Martinus Balzerus
Pastor animarum Grunensium et Schön-
feldensium per annos 36 vigilantissimus,
benefactor vere insignis,
qui dum vixit,
parochiam unam, et capellanias
quinque fundavit,
dormit
sub hac urna, cui grata posteritas
monumentum isthoc posuit,
donec illa die cum ovibus suis evigilaverit
aeternum victurus.

**SIC MartInVs VIX paVper CaeLos
DIVes Intrat.**

Natus Storchiae Lusat., 1711 d. 9. Nov.
Denatus Grunae 1785, d. 10. Martii,
aetatis 73 a. mens. 11.
Requiescat in pace.

To rěka serbski:

„Čeſcjomny knjez, knjez Měrczin Balkar, Grunawſkych a Schönfeldſkych duchni paſthý, pſchez 36 let najſtebzblivſchi a woprawdze woſobnij dobrocér, kij hiſhče živu jenu faru a pječ ſaklanſtrowo załoži a ſotromuž je džakomne potomniſtvo tónle wopomniſt ſtaſíko, tudy wotpoczuje hač ze ſwojimi woucami wotuči k wěžnomu živjenju. Tak khudý Měrczin bohath do njebjes zastupi. Narodzenij w Bacžonju we Šužich 9. nov. 1711, wumrjeł w Grunawje, 10. měrca 1785, ſwojeje starobij 73 let 11 měs. Rjech w měrje wotpoczuje!“

„Što nam do tohole fararja?“ ſo wý prasheče. Wón bě ſwěrný ſyn a wulki dobrocér ſerbskoho ludu, haj wſchěch katholickich Šužičjanow. Tohodla k joho wopomnječju radh tele rhynečki — z wjetſcha z joho ſamſných piſmow wncerpane — poſwječzu.

Měrczin Balkar narodjiſ ſo 9. novembra 1711 w Bacžonju. Joho nan rěkaſche Boſczij († 1738) a joho mac̄ Herta (druhdže zas: Dorothea). Bacžonii ſluſchesche tehdom z wjetſcha lutherſtomu měſčanej w Budyschinje, kij tohodla „zafitny knjez nad Bacžonjem“ rěkaſche a ſama wjes mějeſche 7 burſtich kubkow, jenu živnoſć (zahrodu) a jenu khežku. „Z tamneje živnoſće ſym ja rodzeny“ — wón piſche — „bin eines Gärtners Sohn — a ſym w ſvojich mlodých létach dwě kruwje paſt, ſotrejž tónle živnoſćer ſebi djerječz može.“ Žiwi mějeſche Balkar jenož jenu ſotru, Wörſchlu, ſotraž na wěſtoho Kinkla (poněmčene König) ſo wida a doma tu živnoſć dosta. Z tohole mandzelſtwa běſchtaj dwě holc̄ a jedny hóle. Tón, Jurij Kink, ſchitudowasche a mějeſche wot I. 1769 rjanu hennersdorffſku faru pola Lubanja a bě tež budyski kanonik.

Što je Balkarja k ſtudowanju pochnulo, njeje znate. Najſkerje je ſam i tomu wulki lóſcht měl a w tym wobkruczenj byl pſchez ſwojoho wuja, nanowoho bratra, Pětra Balkarja (narodž. 1671), kij bě w Čechach, mjenujich w Langu pola Egry, za ſaklana. Tón drje bě tež pſchicžina, zo naſch Balkar ſwoje ſtudije w Egry zapocza a tam ſchtyri léta do kloko ſac̄zonku ſchulu wophtowasche. Po joho ſmjerči (1728) džesche do Khomotawa a pſchebhwasche dwě lěče w tamnym ſeminaru jezuitiſkoho rjadu. Na to ſkytſchesche ſchtyri léta do kloko logiku, filozofiju a theologie na pražſtej univerſiſe, hđež jezuitowje wuežachu, bydlesche pak na malej ſtronje w ſerbskim ſeminaru.

Za präfesa w ſerbskim ſeminaru mějeſche najprjedy Schimana Vickoho († w Prazi w I. 1767) a poſlenje lěto Měrczina Diſmasa Könicha (rodž. z Hennersdorfa pola Lubanja). Tónle wuſtojnij muž bě 1725 w Grunawje za fararja ſtajenj, wza pozdžiſcho Königshainsku faru na ſo, wžda ſo pak ze wſchelakich winow ſwojeſe faru a poda ſo do Prahi a bě lěto do kloko w ſerbskim ſeminaru präfes. Wo nim Balkar piſche: „Wón bě jara rozwučenj muž, we wſchelakich měcach pak nimo měry trut. Hdy by wón pſchi ſwojim ſklitowanju ſo wot mudroſće wobdzic̄ dał, bychu wſchitc̄ joho za muža bijež ſwojoho runječza měli (vir omni exceptione major). Joho pſchislowo, ſotrejž w Prazi nimale wſchědnje z joho horta ſkytſach, běſche: Non qua itur, ſed qua eundum — nic kaž ſo dže, ale kaž ſo hicž ma. Po tutej zaſadze wón ſo tež zkožowaſche a ze wſchej ſwěru hlaſaſche, tak možt w ſeminaru

dobre poczynki i rozmęszej pszczyńsczej." Tónle präses něhdje po scheszej lětach w Pražy wumrje, rjane wotkažanja po sebi zavostajiwſchi.

W serbskim seminaru pak Balkar so tolke wupraj: „Tónle seminar je natwarjeny a derje zaſtarany z wolu kňžora jenož za kujfistich Serbow, tisž na duchownstwo studowacž chedža. Tež ja, Měrczin Balkar, běch w tymle seminaru schthri lěta dočho, fundaciju pak njemějach, dokelž do rjadu jezuitow zaſtupicž chych. Tak dha z nazhōnenja wém a jow wobkruczam, zo je předy spomněný seminar założeny a stajený jenož za kujfistich Serbow, tisž na duchownstwo studowacž chedža a potom we Kujzich k wjetſchej čjeszci Bozej skutkowacž."

Filozofiju a theologiju filiſchesche Balkar pod professorom Filipom Bruschem. Z nim studowasche — na cjož husto spomina — tež Jan Kaiser, tisž jara mlody k dostojnosći swjetczacoſti biskopa pražského pschiūdže a pozdžiſho (1769) we Kujzich Königshainſtu nowu chrkej swjetczesci.

Po dolonjamym přenim lěče theologije džesche Měrczin Balkar do Wołomuca w Morawſkej do konvika jezuitow a mějſche bamžowu fundacij (fundationem pontificiam). Tam bu wón tež halo Sacrosanctae Theologiae Baccalaureus formatus — ad titulum missionis na duchownoho wuswjećenj.

Cjožodla swoje wotmyſlenjo, do Jezuitow zaſtupicž, wuwjedl njeje, wusledzicž njemóžach. Čas živjenja pak k tutomu rjadej wulku pschilhlnosć a luboſć wobkhowa.

Po dōstatej swjetczizuje wrózji ſo Balkar do Kujzich a pschiūdže w meji 1738 do Budžichina k tachantej Janej Bozefej Frejſchlagei ze Schmiedenthala (rodž. Ko-warjec z Khróſczie). Tón pôšla joho po tſjoch dnach do Lubanja do knježnjacaho klöſchtra (S. Mariae Magdalene de poenitentia). Wón dōndže tam na dnju do njebies spečza Khrystufowoho (22. meje) a woſta tu woſom lit za kaplana.

W Lubanju je ſo jomu jara lubilo. Potom pak ſta ſo, zo Jauerniſki farař, Bozef Rösler, do tajſkoho njezboža pschiūdže, zo wjac̄ podobných njebe, swoje farſte wiñowatoscze dopjelnicž. Fara dyrbjeschke tohodla administratowana byz a wón sam poda ſo do Roma, wiđiesche bamža a wrózji ſo zas cíily a ſtrony dom. Tehdomuň tachant Jakub Wóſki z Bärenſtamma (rodž. z Khróſczie) powoła 16. meje 1746 naſchoho Balkarja do Jauerniſa za administratora. Tomu pak ſo tam njecháſche a hakle na druhé poruczenjo ſwojoho ordinariusa wopuſčci 22. meje Luban a pschiūdže nazajtra do ſwojoho nowoho zaſtojnſtwa. Fararzej Röslerzej dawasche kóžde lěto 120 schěſnakow a přenje lěto tež hiſhće počoju decema (džesatka abo wotyhpka).

W Jauerniku bě Balkar iſi lěta bjo dweju mějacom. Potom wumrje tamaj farař Bozef Rösler w Pražy pola miloſciwych bratrow 25. januara 1749. Na to stachu ſo na farach Marijnodołského wokrjesa wſchelake pschemenjenja. Balkar dôsta wot hnadleje knjenje Marije Genuſtibec († 1753) 13. februara präzentaciju do Grunawa, tola pak bu wón halle 16. měrca konfirmowaný.

Spomnici ſow dyrbju, zo Marijnodołski wokrjes z farami Woſtrowc, Königshain, Seitendorf a Grunaw tehdom hiſhće k pražské arciobceſti ſkuſchesche a hakle w septembru 1773 bu ordinariatslu tež na tele faru budýſkomu tachantej pschepoda.

Ha cžrunje bě Balkar we Wołomuca ad titulum missionis wuswjećenj był, njecháſhu joho w Pražy halo czuñka do swojego diocesu pschiwzacž, haj woni wzachu

jomu same право na titulus missionis. Вјац nјedželi dołho dýrbjeſche Bakcar w Pražy pschebywač a so wo swoje pschiwzačo prócowac̄. Na to wón něhdže ſkorži: „W Pražy pschebywač 3 nјedžele a 3 dny dołho t svojej najwjetschej ſchlobze. Bě mi z toho wjele wobežnoſc̄ow, wadawłow a njeſraſnych hórkosc̄ow, kotrej wopisac̄ tu nochcu.“ Tola tačant Bakcar za njoho ſhluje ſtukowaſche, haj, zo by Bakcarzej cžim ſterje t Grunawſtej farje dopomihal, da jomu ſam titulus mensae, hacžrunje bě cyle tačantſto pschečzino tomu. Bakcar běſhe tomule tačantej (a pozdžiſhomu biskopej) cžas živjenja džakowny a joho cžasto a husto z najeřeſtchimi ſkowami wuſhwalaſe, haj za njoho tež Bože mſchě fundirowaſche.

Wo ſwojim domwročenju z Prahi pisa: „17. měrca 1749 wotěndzech pěſchi z Prahi. Dýrbjach mjenujich najate konje naſpijet pěſlacz a pschech tola wobſedjerjej konjow wſcho počnje zapkačic̄. A tež to bě za mnje doſez wobežna pschiwadnoſc̄, kaž ſo kóždy z lohla dohlada. Poſylnjeny pał wot Boha, wſchě hórkosc̄e ze ſtronym a měrnym duchom pscheviňch. Jeſi Bóh z nami, ſchtó je pschečzino nam? 20. měrca na wječor pschiindzech do Marijnoho dola wulch jara mučných. Wostach tu pschez nōc. Hacžrunje běch cħly puc̄ pěſchi ſčinik, njebečh tola z toho ſkhorſek. Stojaca woda ſtuchne, nic pał bežaca.“

Sobotu psched paſſionskej njeđelu (22. měrca) wopusčerži wón Jauernil. Woſadže njeſeſche božemje prajic̄, dokež bě mało cžasa. Jojo zamozjenjo bě w Lubanju a Jauerniku ſo tak pschiſporjało, zo je na wſchich 28 wozach do Grunawa pschiwjeze, a hiſhče ſkorži, zo ſu joho wo wjele wěcow wojebali a pschiwročiſli. 24. junija, na dnju ſ. Vana Křiženika, kotoruž je Grunawska cyrkje poſwyczena, bu wot reichenbergſkoho delana a budysloho kanonika Antonia Kopſcha w pschitomnoſci woſkoňch duchownych do ſwojeho nowoho zaſtojnſtwa ſwjatočnije zapoſazany.

Wo ſwojim pschihade do Grunawa piſe: „Hdyž do Grunawa pschiindzech, njenamalach tam žaneje ſtom, žaneje wotawh, žanohho syna, haj anic ſlibki khléba; jenož dwaj kórcaj rožki a dwaj kórcaj wowsa, ſchtóž wot decema hac̄ na džen ſ. Jurija na mnje ſo dótidže. Wot tohole dnja pał decem mi cħly ſluſha po prawje w Čechach placzachm.“

Kaž ſu ſo mjez tym cžash pschemenjale, ſluž tole za pschikkad. Wón pisa: „Tež tsi kruvh ma w Grunawje farač dōſtac̄. Mój předownik, Franc Palma, pał je pscheda a da mi za to 30 toleri. Za pał na město pschedatých tsi druhé z Jauernika ſobu pschiwiedzech. — Jeſi zo ja pał z pschiwadnoſc̄u, pał ze ſmjerču (ſive ſorte ſive morte) wotciudu, zwjazam ſo, ſwojemu naſtupníku tež 30 tol. woſtajic̄ . . . , zo moħl ſebi za to tsi druhé kruvh kūpic̄ po ſwojim ſpodobanju, wjetſcheje abo mjeſtscheje placzizných, za tym hac̄ cžash budža.“ W naſchim cžasu pał njeſoħk za tón pjeniez anic kruvicžku kūpic̄!

(Pſchihodniye dale.)

Nowinki a powieści.

Z Luijich a ze Saksieje.

Z Budyschina. Kamjenski knjaz wokrjesnyj inspector schulow je nětko, taž slyšchimy, swój przedawski wukaz, po kotrymž mějesche so tež w serbskich škulach z nemškim čitanjom zapoczinacz, tak daloko pšchemeniš, zo je škulskim pschedstejčerstwam pšchewostajik, hacž chedža z nemškim čitanjom w swojich škulach zapoczinacz abo, taž dotal ze serbskim. To njeje derje a rozominje, taž so nam zda. W tymle praschenju njeje nicž i wurdżowanju a i wothłosowanju ale to ma so dopjelnicz, schtož sebi škulski zakon žada. Hdjhž može škulskie pschedstejčerstwo wo tym wothłosowacž, nastanie měšćenica a ujerunoſcž. W škulach, kotrež su sebi po wonkownych wobstejenjach tak podobne, taž škule naszych serbskich wosadow, dyrbi we hłownych węcach jedyn a tónsamh rjad a puež býc̄ po kotrymž so wuczi. Po wothłosowanju škulskich pschedstejčerstwom zapocznje so nětko we Wotrowskej, Ralbičjansej, Rózenčjansej a Worklečjansej schuli ze serbskim čitanjom. W Ralbičjaniskim škulskim pschedstejčerstwie hłosowasche jeno wuczer Hicka pšchecžiwo serbskomu čitanju. W Rjebjelczech bē wjetšina hłosow za nemške čitanjo. W Chróſcicach njeſtu, taž so nom powjeda, sobustawu pschedstejčerstwa pšchiležnoſcž dōstali, wo tymle praschenju wothłosowacž. Njech jeno Chróſcianſke škulskie pschedstejčerstwo tež za tym so prascha a hłada. Schto je Kukonske pschedstejčerstwo wobzanklo, njeje nam znate. Při tutej pšchiležnoſci spomnimy tež, taž je so něhdze prajsto a rozhčerjało, zo njeje wěrno, zo jeno někotsi młodži kaplanojo tak jara za serbske čitanjo wojuja a rycza. O nē, w škulskich węcach nazbonjeni mužojo su cyłe z nami w tym pšchecžieni a čzohodla su so čzecžowni mužojo lěta dolho prówiali za zestajenjom dobreje serbskeje fible a rozomni wuczerjo pšchipóznaču zawiedzenjo přeňeje čzitanki halo wulke pokroczenjo a nětko na dobo ze pšchekhwatanjom ma to hinal býc̄. Njechajmy naschim škulam schłodzecž, zo to, schtož smy dobre dōstali, z mocu wotstorczimy, biez toho, zo býchimy něchtō lěps̄e mohli na joho město stajicž.

Z Budyschina. Nowoswjeczenyj duchowny, knjaz Keil, bu w swojej narodnej wsh, w Seitendorfe, za kaplana postajeny.

Ze Seitendorfa. Taž Chróſcianſka tak swiecžesche tydžen pozdžischo tež Seitendorfska wosada žadny swjedžen. Za nimale 100 lět běsche wyškodostojnyj knjaz Josef Keil zas přeni syn tuteje wsh a wosadu, kotryž, dōstawiši psched tydženjom měšćinstu swiecžiznu, njedželu 7. meje swój přeni wopor Božeje nſchē Bohu woprowasche. Taž w Chróſcicach běsche tež w Seitendorfje powschitkowne wobdzelenjo na tutym, wosebje za tule wosadu tak žadnym swjedženju spóznač. Zhradženi kl. duchowni: kanonikus a farač Junge halo paranhys, kaplan Róla a neomysta Škala halo diakon a subdiacon, farač Heidrich, farač Reime a kaplan Hornich podachu so $\frac{3}{4}9$ do wótenoho domu primicianta, hdzej Seitendorfski farač knj. kanonikus Junge z krótkimi a jara hnijachmi słowami wajnoscž žadnogo swjedženja za knj. primicianta, joho starskich a cyłej mótcowiski dom a za cyłu wosadu rozentaja. Knj. primiciant wotmolwiwski, sebi wuprosh žohnowanjo swojeju starszemu, a nětko pšchewodžesche joho swjatočnyj czah wjetšeho džela wo-

sadnych do domu Božoho pschez krasne čestne wrota z napismom: „Zbóžny sy ty, tiž sy zdostojujený chleb jandželov kamicz.“ Swjedženjske predowanjo džerješche kniez wýchschi kapłan Hornich z Wostrowca, kotryž z krasnymi a wutrobnymi slowami ważnosćz, krasnosćz a swjatosćz měschniškohu powołania na hukoboch znamienach měschnišcje drasth na Bożej msczi rozeſiaja. Pschi Bożej msczi assiſtirowaſche wýchsche spomnijenych kniežich hischcze k. farač Müller hako drugi parañymf. Też tñj. P. Othmar z klóštra Marijnoho Dola běſe pschitomny. Pscheſpelnjena chrkej, mórena hudźba na Bożej msczi, woſebbie pak mórena „Te Deum“ po Bożej msczi wot knj. princianta zanjesene a wot cyloho ludu němstí dale spěwanie, swědečachu wo wěrnyim podželu a mulcej radoſci, nic jeno woſadnych ale tež mnogich pschitomnych czuzych. Też něktoſi Serbia z Chróſczenjskej woſady běchu pschitomni. Popołdno a wjeczor zhromadži hosczi, kk. duchownych, bližszych pschečzelow a woſebithch znathch i swjedženjskej hoscziinje w hosczienu. Wjescze kózdy je ze swjatocnosćow pscheswědečenjo dobyt, zo tulón dzeń wobydlerjam Seitendorfa njezapomnith wostanie. — Boh daj, zo by nowy kniez duchowny z wobstajnej strovotu a njezměnitez mocu minowatoscze czekloho powołania dopiecjujego za Boju česecz a duschow zbožnosćz deſte lěta prawje spomožnje moht ſtulkowac! Ad multos annos!

Z Drežđan. Nasch sejm je kniežerstwu połnomoc dał, lipſko-drežđansku železnici, kiz bě na aktie twarjena, za kraj kopicz. Kaž so pówjeda, chce kniežerstwo tež druhe sakske železnicz, kotrež dotal hischcze wschelakim towařtwam sluscheja, kopicz a pod krajne zarjadowaujo stacjcz. Nasch sejm drje budže hacž do konca junija tracz a tak drje tež zakon, kiz statej wýchsche dohladowarstwo nad katholickj chrkwi podawa hischcze k wuradzenju pschindze.

Z wulkraja.

Pruska. Tež pschečzjivo archibiskopej w Kölne zapoczina so ſtoržba, kotrež budže drje so z joho wotsadzenjom pichz statuh ſud ſtencicj.

Pruska. Namocne a njesprawne potkoczowanjo katholickje chrkwe drje pschindze ji jara wjèle ſchody, woſebbie w jeje czajnych naležnosćach, za jeje ſobustawu je pscheszehanjo czeſte ſpytowanjo a wjèle ſlabych cyle wotpanje. Tola jeje ſiwenjenje a jeje moc wostanie, haj pschibjera, wjèle taſich, kiz so wo chrlwinjske naležnosće mało starachu, je wotuczito k nowej zahorjenosći a k wschelakim woporam. Znajmo nowoho chrlwinjskoho ſiwenjenja pokaze so tež w katholickim nowinastwje, kotrež je so ſpodiſtvenje rozmnožilo. Wjerez tym hacž běchu psched tſjomi lětami lehdoma 50 katholickich nowinow w Němſtej, je jich nětko 310, kotrež ſu z wjetſchoho džela nětčiſkim pscheszehanju nastali, ale teſame budža so tež po pschefaczu pscheszehanja zdjerzeč a katholickie zmýſlenjo wobkruczecz, a to je hízo wulki wuzitk nětčiſchoho pscheszehanja.

Z Barlina. Poslenje dñh zańdženoho thdženja běchu tu ważne zhromadžizných kanclerjow tſjoch khězorow: němfloho, rakuskoho a ruffloho. Tež mócnaj khězoraj Wilhelm a Alexander ſtaj drje ſobu ſtulkowaloj na wuradzenja, kotrež ſo turkowſkoho abo orientſkoho praschenja dla ſtachu. Taſta zhromadžizna běſe trébna, dokež rada a politika rakuskoho kniežerſiwa abo ministerſiwa, kotrež je jeniczki pscheczel

furowoho Turkî a joho njeprjadnogo knježenja w Europje, k'nicžomu njeje wjedka. Rakuski kancier Andrassy ze swoim němckim a madżarskim ministerstwom so boji, zo mohlo so Slowjanam a w Rakuskej prawo stac̄z abo wjetšte serbske knježestwo abo wježchowstwo na połodniſkich mijezach nastac̄z; duž radžeske turkowſkim kſchesčanam, zo býchu mér ſežinili. Woni pač dale wojuwachu a wojuja prajich, zo nowopodawannym turkowſkim ſlubjenjam njeverja, dokelž su eži wjèle króč hžo kſchesčanam date ſłowo złamali, měrežinjach zatraschnje ſlonočowali atd. Duž su kſchesčenjo kružiſche wuměnjenja stajili a pſchez k' Božidarowicja Wjeseleckoho wulkomocam a wosebje russomu kancierzej pſchepodali. Ruska je hujdom ſlubiła, zo thce nome kſchesčanske žadanja pſched druhimi wulkomocami zaſitac̄z a tak je pſchez ſlabe ſtutli Adraſſha k' barlinſkej zhromadžizne pſchischko. Tam je russki kancier Gorčakow memorandum (rozpoznjenje písmo) Bismarck a Andrassyej pſchedpoložil, kotrež bu tam tež pſchivzate. Písmo, kotrež je Gorčakow zefataj a k'ž je Turkowſkej pſchipoſlane, njeje drje hſchče po ſłowie znate, tola ma ſežehawace węch wopſchijec̄: 1. dwajwěſac̄zny pſchimér (pſchec̄tac̄zo wojowanja na turkowſki a kſchesčanskej stronje); 2. jednajno mjez Turkowſkej a kſchesčanami wonnym roždženju ležominoſc̄zow (gruuntow); 3. k'ebzowanjo komisſije z europskich a turkowſkich ſobnſtawow na wuwjedzeniom reformow (lepſich pſchedſtajenjow a prawow); 4. prócowanjo Ruskeje, zo býchu so kſchesčenjo wonnym wuměnjenjam a porjedzenjam podciſli; 5. zhromadženjo němſkich, russich a rakusich wójnich k'ebzow (ſchifow) w turkowſkim morju. Poſleni punkt je hžo wuwjedzeny, k'ebze tam hžo wokolo jézdža a je to tež jara trjeba, hewal býchu kſchesčenjo w Turkowſkej so wo živjenjo boječ dyrbjesi. Turkijo njeznaia žane prawo wjach! Wola wſchēh ludow je zastupjeć, njech ma mjenno pöſlanc abo konſul abo hinač, njeđotkojomna wosoba; a tola fu Turkowje wóndy w mjeſeće Thessaloniku němſkoho a francózskoho konſula zarazily. A wonaj njeſtaj nicžo zaminowaloj! Staj so pſchepolazač chchloj, ſchto ſo z jenej kſchesčanskej holcu stanje, kotrež býchu Turkowje z mocu pſchivzedli a jenomu wyſokomu do harema (wěſtoho žonskoho wotdženja w domje) pſchepodacz chchbu. Tu holcu, kotrež w pomoc wokaſche, wleczechu do moſcheje (turkowſkej ſwiatnich), zo by tam turkowſtu wěru pſchivzača, a teju konſulow ze ſežnymi žerdami zarazhju! A turkowſka policija njevjerjeſte ſebi winowatych zajec̄! Hdyž cuže moch doſc̄zjiñjenjo žadachu, ſu ſchec̄zoch nizkich Turkow k' ſmjerzi wotprawili a druhich do jaſtwa thlyſli, ale taž konſulaſt wotstanjetaj mormaj a naſkerje tež turkowſey wosobniſhi ministroje woteńdu bjez hofstanja! Taſke turkowſke knježerſtvo njeſtuſcha wjach do Europy! Boh daj, zo býchu kſchesčenjo dobyli! Serbja w Bojniſſi a Herzogowinje bjez tym zbožownje dale wojuja a nětko ſu tež Boharjo, tohorunja ſlowjanſki lud, něhdje 5 milijonow ſylny, poſtanly a někotre bitwic̄zli z Turkami měli. Woni maja dobru poſicju w baſkanſkich horach. Hdyž změja wjac̄h tſelbow, kotrež woni z Rumunskej dōſtawaja, budža Turkam ſtrachniſchi; potom budže turkowſte mójſto, nětko na mijezach Serbiſteje ſtejace, ſo wróćic̄z dyrbječ. Serbiſta a Čjorna Hora, hdyž ſu tež Serbja, čzakataj tam hotowoj na wójnu. Njeſchivzoliſi Turkowſka wſchitko, ſchtož písmo Gorčakowa, z k'jo-

trymž budža tež druhe wulke moch pschejene, za kchescjanow žadę, potom nebudža drje Serbijské a Čornej Horje wojsowanjo pschejivo Turcji dale zakazowane. Potom dybki turkowſte kniejeſtvo w Europje pscheſtač a či Turkowje, kij tu wostanu, budža so dyrbjecž po prawje a prawnoſci ſkoſowacž.

Italſka. Italſke kniejeſtvo injerza fo dołho hjo na ziaonne audiencj, kotrež ſ. wótc w swoim Batilańskim hrodze wěriwym wſchich krajow a ludow taž husto dawa, dokelž ſo wón njeboji wěroſci ziaonne wuprajicž. Nětko ryczi ſo wo tym, zo budža kniejeſtvo tele audiencj zakazacž. Swjath wótc je ſtrony a tež joho najprěniſhi radžicžel, kardinal Antonelli njeje taž ſtrachnje khory, kaž to wſchelake nowinh rožscherjachu. W tymle čaſu pſhindže najwjaczy cuzych do Roma a tež woſebite deputacie pſchilhadzeja ze wſchelakich krajow, zo bychu ſ. wótcj ſwēru a luboſci wobkruczeli. 5. meje, na ſwiedzenju ſwj. bamža Piusa pjatohu, běſhe wulka francoſta deputacie poſla ſ. wótc. Tena druha bě tam 13. meje, na 85-létnym narodnym dnju Piusa IX. a 21. junija, na dnju, na kotrymž bu Pius IX. pſched 30 létami ſwiatocžne k bamžej krónowanu, pſchiniež wulka deputacija z Němiskeje, wjedžena wot znateju katolickieju zemjanow, wjekha Löwensteina a barona Loë-a

Amerika. W połnocnej Americy w miejſce Philadelphia bu 10. meje prěnja amerikanska ſwētowa wuſtajenca ſwiatocžne wotewrjena. Je lěſta runje ſto lět, zo něčiſche zjednoczene staty połnocneje Ameriki, kij běchu dotal Žendželskej pſchilkuſcheli, swoju ſamostatnoſci dōſtachu a swoju njeſetwiſnoſci wot Žendželskeje wuprajicžu. Dyrbjachu drje wo nju hiſhce wjac lět wojowacž, ſkoncžnie pak tola dobychu a ſu nětko w čaſu 100 lět na moch pſchibjerali a ſkuſheja k najmocniſhim staram ſweta. Najpridž zjenocžihu ſo jeno 13 statow k ſamostatnej republikej, nětko pak je jich 37, kotrež maja wokolo 40 millionow wohydliwych.

Naležnoſće towarzſtwia.

Sobuſtawu na lěto 1876: 1. 274. Madlena Kucjanec z Drežjan; 275. Milt. Kubanja z Ralsic; 276. Boſćij Weclich ze Žuric; 277. Pětr Smola z Wotrowa; 278. Michał Kobel z Wotrowa; 279. Michał Wjenk z Wotrowa; 280. Madlena Noglowa z Khanec.

Dary a daň za cyrkę w Čornecach abo Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal na hromadžena daň wučinjeneshtaj 27,944 m. 60 pj.

K cjeſci Božej a k ſpomoženju duſhov ſu dale woprowali: Na Eifeltec kwaſu w Baczonju 33 m.; na kasińje w Jasenicy k narodnomu dnju ſ. wótc 26 m.; z pſchedatych ſupenow kaujenſtich 16 m. 25 pj.

Hromadže: 28,019 markow 75 pj.

Katholski Posel

Wukhadža
prěnu a třeću sobotu
w měsacu.

Cykolčtna
plaćizna na pósće a w knihańi
1 m. 70 pj.

Ludowy czasopis.

Mudawany wot towarzſta SS. Cyrella a Methoda w Budyšinie.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číslo 11.

3. junija 1876.

14. Lětnik.

Měrczin Balcar.

(Pokračování.)

Balcar njebe přeni Serb, kij bě w Grunawje za fararja. Kaž wjele so do-
pytach, bě předy njeho tam Domašch Agricola abo Gärtner (serbšli najslérje:
Barjenit) z Kulowa (wokolo l. 1613, bě hřischče živý w l. 1637). Tón mějesche
w 30 létej wojnje chrlwinskich pjeniez dla wot njepščecjeli, wosobnje wot Khrowatow,
wjele čerpjecj. Toho su wjací króč z konimi po zemi wlesli. — Jedyni druhí
Serb bě Jurij Molitor abo Müller (serbški: Mlčuk), tež z Kulowa rodžený
(farař wot l. 1668, † 11. junija 1686). Wot njeho je hřischče ważny wopis
Grunawſleje chrlwje, fary, wosady a t. d. z léta 1677 zdheržaný.

Balcarjej je so w Grunawje bórži jara lubiko. Wón bě ps̄chepočkazaný, zo
je Grunaw najrjenšcha a najlepšcha fara Marijno-doksloho wokresa. Tam je daloko
a schérola widzecj. Tohodla wona tež z němšlim ſłowom: „ein Lusthaus“, z ka-
cjanšlim: „solarium volupe“, ze serbšlim pač „wjesoła hřebla (wessowa hřebla)“
rěla. Tomu so derje zdaſche, zo z buršlim džékou nicio cjinicž nima. „Wobhladačje
ſebi njebeſke ptacíki, wone njeſhy, njeđělaja a nježněja, wón njevora a njevkóčli
a tola dom hřowa do swojeje brčnje.“ Tomu ſluſchesche mjenujich nimo buršloho
wotſypka, na knejzích polach kóždý džesatý ſnop abo kóžda džesata kopa. Dwaj buraj
(jedyni z Grunawa a druhí ze Schönfelda) dyrbjeſchtaj jomu žeň dom zwozhycj.
Pódla fary mějesche rjanu trawnu a daloko a schérola wuwołanu ſadou zahrobu.
Wón piſa: „W l. 1754 pschedach ſto kórcow jabkułow, kruſchwow a ſlowkow nimo
toho, ſichtož za dom ſuſhicež dach. Toho bě tal wjele, zo dléhe ſydom let za moje

a mojeje češelđe blido dosahasche, dokež hisćeje w l. 1761 je so wot suschenoša sadu tamnoho lěta wariko." Tež z dolhodami bě spojojom. Wón piša: „W l. 1760 pschedach cyklo žito a glicbowach wuwilowane pjenjež a shtož ze stole, sti-pendijow a t.d. mějach a shtož měnišch, wjele bě? 800 tol. . . . Wudawlow bě wschěch dohromady 187 tol. (W l. 1762 mějeſche 1288 tol. dolhodow.) Praju tohodla: „Grunawska fara je ze wschěch tudomnyh farow najlepſcha." Tola nic ja sam sym tohole měnenja ale tež druzh. Wschitch, kiz z Grunawa wotendzechu, su to wobzarowali. Měrczin Dismas Röniſch džesche z Grunawa do Königs'haina a žakoſc'esch'e, zo to činil. Kukulenç (†1745) džesche do Woſtrowca a so merzaſche, zo je Grunaw wopuſtečil. Franc Palma (†1761), mój předownit, džesche z Grunawa do Seitendorfa a florzesche, žakoſc'esch'e, haj ze zubami Iſchipjesche, zo je woteſchok." Tohodla joho napominjan:

Si qua sede sedes, ac est tibi commoda sedes, ista sede sede,
nec ab ista sede recede. (Sedžiſch hde a tebi so lubi, tam woſtan ſedžo
a njenidž hde druhdje.)

Tež z woſadnyh bě spojojom. „Grunauer und Schönfelder Volk — ein gutes Volk," bě starodawne ſłowo, lotrohož wěrnoſcz Balkar rady pſchispóznaſe. Něhdje praji: „Wyschny je Grunawski Boži dom, najrjeſtša joho pyc̄ha pał je pobožnoſcz woſad-
noho ludu." W l. 1780 praschanh, hacž ma na swojich woſadnyh florich, wotmoſki:
„Działano Bohu nic; woſypli sym pſchez 32lét w prawej měrje a dobroče dóstawał..."

Doma njemějeſche Balkar wjele ludzi woſoko ſo, jenož luchačku a džowlu.
Džowlu bě ſlotu dla nuzna a mějeſche lětnje 3 tol. meždy. „Damach wſchelakim ku-
charlam wſchelaku mzdu, za tym hacž jich piłnoſcz a wuschiſnoſcz bě: druhdý za lěto
5 tol., druhdý 7 tol., druhdý tež 10 tol. Ta, kotrejž 5 tol. damach, bě ze wſchěch naj-
lepſcha, dokež bě do džela zwuczena. Kotraž ſo jenož z dobrým warjenjom khwali,
woſoko kruwor pał ſo njewuſtoji, ta njemože na nihdž Grunawſtoho fararja ſpoloſicž."

Sam pał Balkar čjiche a rjadne žimjenjo wjedzeſche. Po kemsach w o-
pytowasche khorých a jich troſhtowasche abo džecži rozwuczoſwasche, tola nic jenož
w ſchuli, ale tež po domach. „Jow w Grunawje a Schönfeldze je něſtto tal
khudých ludzi, zo ſwoje džecži z čopkej draſtu wobſtaracž a do Iſhesčanskeje wucžby
ſkač njemoža a tohodla sym jich w zhmje druhdý wopptowal a jim wulkadował,
shtož wjedzeſz a wericž je nuzne. Wér mi: ſkôdlo je, taſke dželo wopominacž."

Kóždy džen rano abo dopołdnja i najmjeſtšom hodžinu doho ſtudowasche.
Z wiesoſeſzu wuznamje, zo je z toho wjele wujitka mél. Z woſebitej ſwérū ſo na pre-
domowanja pſchihotowasche. „Qui ascendit sine labore, descendit sine honore —
ſhtož bjez próch na kletku leže, tón bjez čeſcze zas dele polěže" — to bě joho
polne pſchepoſazanjo.

Balkar mějeſche tež tu woſebitoſcz, zo kóždy džen ſebi jenu wěrnoſcz (gnoma),
woſobnije ze ſ. piſma wuzwoli a ſwérne rozpominaſche, zo by ſei wiesoſeſz duža
zdžeržač a rozmnožač. „Kajſoho pſodu je mi z toho bylo, prajiež njemóžu ale
jenož čjucž. . . . Th čjir podobnje!" — tak radži ſwojim naſtupniſlam.

Wulke a wubrane wobjedž njelubowasche. Tohodla joho wſchelako wobry-
ežachu. Wón pał piſa: „Glido njech je čeſtne, tola nic khlóſtečiwe. Tak sym

ja džeržat. . . . Mějach po políwch věčnije jenoz jenu jebz a bých z tím spořojom a pschi tym rjenje strowy. Hdžez so wjele je a piye, tam je radý khorosčj. Natura so z malym spořoji.“ — Na kwasu pak khdzesche. Toho měnjenjo bě: „Hdžezluli je kwas, tam ma farač bých, zo by wschičko w pschiſtojnosczi wotběžato. Dobre njele shtož njele čeſtne. Je-li farač blízlo, dha djabok a hréch dalolo.“

Dokelž doſhe ſydanjo ze wschiém prawom za niſtrowe mějesché, tohodla nje-móže nam fo džiwno zdac̄, hdžz wot njoho tule zasadu ſkyschimy: Pone studiis metas, ut sit tibi longior ætas — wobmjezuj swoje ſtudije, zo by dlehe žiwý byl“ a widžimy ſak wón popołdnju radý po polach pschelhdžue a ſufodne farh wophtuje.

Potrjehi joho něſkto ſpodživne, to wubudži joho baſnjerſku žítku a móu wob-spěwa to we ſačjanſkych hrónczlach a we nabožnym duchu. Tohodla mjenuje ſo husto pod tajlich pěſnjach: „Poëta coram Deo — baſniſl psched Bohom.“ Wjac pschikkadom, woſobnje z přenjoho čjasa joho faraſtwa namalaſt w joho dnjownikach.

„Vyrnež mjez Němcami žiwý byl, woblhowa tola wullu luboſcz k Serbam. Radý ſo podpiſuje: „Martinus Baltzer, Serba.“ A hdžezluli na někoho ſpomni pschiſtaji hac̄ je Germanus (Němc) abo Serba. — Wot 31. januara bě w Marijnodoekſlim klóſtrje ſerbowka hnadna lnjeni, mjenujich Scholaſtika Waldžic, rodi. z Prečzec njeđaloto Baczonja. Z teje winy mjenuje ſo w ſcžehowach hrónczlach jeje „nächſter Landsmann“ (jeje bliſhži krajan abo ſufod). Rjeje mjeney w l. 1756 po hräſlachym waſchnju tamnoho čjasa w chronogrammach zbožo pschiesche, z lotrhcž k pschikkadej jenoz pocjat̄ a kónč woſobnje tohodla podam, dokelž ſo tam tež hrónczlo w ſerſlích ſlovach namala:

Ein nächſter Landesmann Von Storchchen,
Martinus Baltzer SchenClet Dar,
Groß Freuden Maß Scholasticae.

Na kóncu čjataſh:

DeVs Scholasticam ornat
et

Scholastica ornat DeVM.
Wie auf teutſch?

Gottes MVND ehret Scholasticen,
Scholasticæ MVND ehret Gott.

Wie auf wendisch?
Böh MVnch Da ſo Scholasticæ,
ha
Scholastica Da ſo ſama Bohv.

(Po nětežiſkim prawopisu by te ſerbske ſo tak mělo:
Böh mócnh da ſo Scholasticich

a
Scholastika da ſo ſama Bohu.)

Kaž bě z cíelom a duschu Serb, ſak mějesché tež ſwoju narodnu wjes — Baczon — zańcz. Radý ſo podpiſuje: „Martinus Baltzer, natione Lusata Cionensis (abo Storchensis)“ t. j. M. B., ſužičan Baczonſki. Baczon bě ſe he kaž joho wopon. Schtožluli móu twaric̄, wudželac̄ abo wobnowic̄ da, baczon dýrbiesche to debic̄. Ja ſam ſym (a ze mnú tež druzý) z mojimaj wočomaj na wschičkem komorkowých durjach Grunawſleje farh — něko wottorhanej — hiſhče baczonja wotmoſwanohó

widział. Bakař bě komorka a burje wuporjedzicž dala. A pschindžesch-li bylo do Grunawa, díky do chrkwy na hóru a wobhladaj sebi piščecze. Tam wuhladašč hisceje dženſiſchi djeni, tak dwaſ baczonaj z pýškom a z nýšlu te „gloria“ a „credo“ djeržitej. Bakař bě piščecze w l. 1754 staffrowac̄ a 1763 wuporjedzicž a wobnowicž dat.

Tola tež za swojich krejných piščeczel bě jara staroscíwych. Swak a sotra joho husto w Grunawje wophtowaschtaj. Jeju synej, Jurjej Kintek (König) dasche studowac̄ (pschindž do Prahi 1750, wuwjesczeny w Praži 1761). A bylo běžtaj zemrjekoj, bě jejú džowecieczłomaj: Wórschli a Schacze kąz z nanom, a jej 1766 a 1767 na dweju bratrow Puełlow (Pößlarow) do Woſtrowca wuda. Kóždej da wjac dyžli 1000 tol. sobu. Wón pisa: „Dov mohlo so prasćecž, čzohodla je farař, ze wšichcch najmienſchi, taži wudakť czinit? Ja wotmolkwu, zo by pschitkab s. Miklawšcha wobnowiš, kotrej tſjom hudyim knježnam teſko złotoho ſcieži, hacž bě k jich czſinomu wudaczu nuzne. Tutej mojej czetech ſtej wobě ſyrotch, hudej a wopuſtchcenej, tohodla jímaj milosć wopokaza, kiz bě sam wulku milosć wot Boha zhoniſt.“

(Głócenje pschichodni.)

Rówink i a powięscze.

Z Lujich a ze Saksleje.

Z Budyschina. Wot liberalnych zapóſlancow naſchoho ſejma żadnych a wot knježerſtwa pschedpołożenych załoń, po kotrej mž ma so katholska chrkej pod dohladowaſtwo krajneje wyschnoscze, woſebje kultusministeria ſtajicž, je wot woſebitej deputacijs wuradzeń, so k zjawnomu jednaniu w druhej komorze 34. meje pschedpožit a so tež w jenym poſedzeniu ſe koncej wuradžit a ze wſchitlimi hlosami piſčecziwo 8 pschitwak. Genicžki katholski zapóſlanc druhej komory, t. woſkiesnih hejtmanů z Haufen bě tež jenicži, kiz je piſčecziwo zaſonjej ryczał a woſkisowak. Z druhej komory póndze załoń do prenjeje, kiz drje wſchelake węcy na nim piſčemni. Wſchelakoſz, kiz tak w poſtajenjach prenjeje a druhej komorze ſo poſaza, maja ſo w woſebitych wuradzeńach wuradžicž a zjednoczenjo dokonjecž. Potom halles ſo załoń wot knježerſtwa wobkruciſi. Hacž w nětuſkim poſedzeniu ſejma z tymle zaſonjom tak dalolo pschindž, njeje wěſte, tež njeje nuzne. Czyh załoń je njetrybn̄ a mało je thch, kiz za nim žadaja. Mejez tym ſu katholikojo w swojich prawach hižo jara wobmierzowani, dalsche wujazanjo a wobmierzowanjo jich naležnoſcžow njeje nuzne. Psched katholskej chrkwy njetryeba ſo žadny stat bojecž, najménje budže Sakslej a jeje nje w otwifnosći wot katholsleje chrkwy nějakli strach nastacž. Gótož nětčiſche piſčelory a powſchitkownu ſchłodu za ſud, kotrej ſu nowe chrkwiſke zaſonje w Bruslej piſchinjeli, znaje, njetryeba w prawdze wulkeje žadofce za podobnymi zaſonjemi zachuwacž. Wěſceje by tak mudrisko bylo, bylo by naſche knježerſtwo z tymle zaſonjom tak dotho czalako, doniž ſo podobne pruske zaſonje halo za ſud woſbožace wopolazake njeſſu. W Lujich dōſtanje załoń halles potom placzliwoſz, bylo je tež Lujiski ſejm jón za dobrý ſpóznak. Deputacija druhej komory, kiz mějſte ſe tónle załoń k wuradženju za ſejm piſchihotowacž, ſpomina tež na naſchej klóſchtraj, rozſudzi klóſchtrſle žiwenjo a ſwiatocžne

sluđu je protestantiškoh stejnischča a by drje najradšho zbeñjenjo kloštrów namjetowala, cyle po pschilkadze Prusleje, wosebje tež tohodla, dokelž jo w nimaj pschemakó Saksich kniežnow namala. Namjet na zbeñjenjo pał nještaja, dokelž je wobstacjo kloštrów pschez Sakstu wustawu zaruczene a tamne postajenjo njemóža so zbeñhncz, kiba zo by za wobstacja kloštrów strach za stat nastal. Tenu węc jeno njecha deputacija dale čerpjeć, to je, zo kloštry tulrajnej duchownej wýschnoſci podczisnjenie njejšu ale wulkajnym, Rakuskim, dohładowarjam. Abt kloštra Dſſela w Czéſkej je njeniých najwýschchi dohładowar naszej kloštrów a tohodla namjetuje deputacija, zo by sejm kniežerſtwo proshy, tutej Czéſkej kloſtrai pod duchownu wýschnoſci Budyskoho tuchantſwa stajec. Tónle namjet je so tež pschizwzał.

Z Budyschina. Węjska pobožnoſez slónči so swjatocznie 31. meje. Kaž hewał bě wona tež lěta jara derje wot pobožnych čeſczerjow f. kniežyn Marije wopytana. Nježele a swjate dny kaž tež posleni džen bě rjanh ī čeſči maczerje Božeje swječenih dom Boži pschepelnjeny. Njech móčna kralowna njebies giednočene próſtiv wěriwych psched trónom Božim podpjena a nam wuslyšchenjo wuprosh.

Z Króſežic. Kaž něhdežekuli druždže tak je tež pola nas nowy čas nowe potrébnosće sobu pschinjeſk. Najpriedy buchu po nowych schulſkich zalonach dotalne ſchulſke twarjenja njedosahece a bu tohodla poruczene, zo dyrbimy nowu ſchulu twaric. Schulska wosada je twarjenjo hižo wobzanlkha a wýschnoſez jenož tohodla hischeze nuzowanjo ī twarbie wotstorčila, dokelž pschisprawne městoň ī tomu nimam a wosebje, dokelž je zasy nowa potrébnosć so polazala. Tež nashe po hrjebnischtvo abo kerkow njedosaha! Tohodla běſche nowe wažne jednanjo a wobhładowanjo pschez někotre komissije. Wýschnoſez bě poruczila, zo dyrbi pał dotalne po hrjebnischtvo powjetſhene, pał cyle psched wsu won položene bhcž. Na wutrobnu žadoscz cyleje wosadu je wýschnoſez dowolika, zo smě drje po hrjebnischtvo pschi cyrkwi wosiacz, ale dyrbi wjele powjetſhene bhcž. A hdžž je nětlo powjetſchenjo jenož na tu stronu mózne, hdžž farſke twarjenja ſteja, dha so samo rozemi, zo dyrbja tele twarjenja wottorhane a nowe natwarjene bhcž. A wo tute stare twarjenja wopravdži ſchłoda njeje! Wone su hižo dawno njedosahece, tak zo by swětna a duchowna wýschnoſez nowotwarjenjo farb wunuzowac̄ moħla. W taſkim časfu, hdžž zakon postaja, tak wulke ma wobhłdenjo kóždoho, tež pomēneho wuczerja bhcž, by so wěſeze pola wýschnoſeze wudobhcž hodžiko, zo by so tež za duchownych lepscha fara natwarika. Wosada we wulkej wletschinje tež spóznamo, zo za nju samu tak hubjene dotalne farſke twarjenja žana čeſči njejšu! Hižo džakonnoſez pschecziwo duchownym chce jim pschistojniſche a pschi hódnischtve twarjenjo stajec! Za wulku nahladnu khróſcjanſtu wosadu, hdžž za jara dokhi čas žane wulke twarske wudawki bhcž njejſu, to žana ryčihódnia wobčežnoſez njebudže, wosebje hdžž by so wjetſchi kapital na rentkej banki ī amortisaciji t. r. dopłaczenju kapitala z kóždolētej mało wjetſciej danju počežil. A rosnęczenju wo spomienych twarskich maležnoſezech a wo roſčerenju kerkowa buchu na 30. meje gmjenscy pschedſtejſcherjo a zaſtupniczych wosadnych ryčerſkich lubkow na faru ſkazani. Zbromadziznu wjedzesche nasch wýſokodostojny kniez faru ſkanonitus Barth. Kaž

pićhi taſtich pjenježných naležnoſežac̄ najbóle je, njebečhu wſchitich pschitomni we wſchitkim jeneje myſle. Za to drje so wſchitich wuprajichu, zo by kerkow pschi chrkwi woſtał, ale nowotwar far; a pödlanskich twarenjow, kotrež Injez farar žadſche, chchdu tſinac̄o zaſtupjerjo, bjez tym zo džesac̄o za to njebečhu. Wjelschima je za nowe twarenja a za wustorčenjo farſkoho dwora na ranischiu ſtron; tak daloko hac̄ ſebi po ijetſchenju kerkhova žada. W tej pschipadnoſci by ſtara fara z domſkim a z džlom drugich twarenjow ſtejo woſtała, doniž ſo nowa na druhim mēſcze njenatiari, a potom by ſo tež najpschisprawniſche město za nowu ſchulu poſtaſito. Du howna a ſwētna wjſchinoſc̄ ſo wēſcze za tónle plan wuprajitaj, hac̄ runje drje budže hiſhče wjach zhromadžiznow wo teſle naležnoſci ſo džerzeč; pschetož na ſpomnijej prēnej zhromadžizne wſchitich zaſtuperji pschitomni njebečhu a l. Syndikus Spann, zaſtupnik ryžerſkih kubkow t. r. tſjo; Nöſchthyrſkih a wortleczanſtoho, nijemēſche naſſkerje za wſchitke poſnomoc kwojomu wothloſowanju pschecživo nowotwarbje. K najmjeniſhomu, kaž ſo nam wobkrueža, je Injez grofa Franc Stollberg w tu khwilu w kupjelach w Schwajcarſ. ei pschewybach, za nowotwarbu ſo wuprajit. Hdžz budže zash zhromadžizna al o wobzanjenje, wam z nowa liſt poſczelu. — Tón samy džen w ſedmej hodžinje w kóniczej khézlarja Bryla na hórcy psched chrkwi wohet a wotpali ſo Bryla kaž tež ſuſodnych ſchiz anec khézla a wobſedženſtwo. Ma haſchenjo pschijedzeču wjſtna, lejnjanſka a kuſčjanſka ſylawa, tak zo z Bozej poſmocu daſepalenojo wobmjezowachu a wotwobročiſtu.

Z w u l r a j a.

Němska. Bislop Eberhardt w Trieru je 29. meje wumrjeſ.

Pruska. Mjedawno ſwji čeſche katholſke gynnasiu w Glogawje w Schle-žynſkej jubilej wojoho 250 lētnoho wobſtaža. Tež minister Falk bě tam z Barlina k žadnej ſwjatožnoſci pschijel a bě tež katholſkim Božim ſlužbam pschitomny. Pschi ſwjedzenſkim wobjedze, na kotrejž ſo mēſcjanſki farar, arcymēſchnit Warnac̄ (rodž. z Kulowa) wobtželi, prajeſte ſi uſli kultusminister tež mjez druhim, zo chce wón mēr mjez ſtatnej wjſchinoſcu a katholſkej chrkwi a zo je mēr mōžny, kaž je ſo wón pschi tutej pschiležnoſci psched ſwēdečiſl. Haj to je wěſtie, mēr je mōžny a tež horco žadan, le katholſkej chrkwi dyrbi ſo jeno ji nuzna ſamostatnoſc̄ woftaſiež. Na zakkadze nětřiſkih Pruskih zakonow njemože chrkvi mēr czinię.

Baičska. Bislopſt; diöceſa w Speieru žarwje tež we ſwojoho wjſchſchoho poſtra. Bislop Dr. Haneberl je po krótkej khorofci 31. meje wumrjeſ. Wón i po ſwojej diöceſy we zymných, deſchęzkojtych dnach halo ſwērny wjſchisci poſta, e puczowal a ſwji ſrmowanjo wubjelal, pschi tym ſebi zaſhorjenjo plucow a tak zažnu ſmjerz pschi otowal. Bislop Haneberl předh abt pola ſ. Boniſacia w Mníchowje bě kalle psched 4 lētami k bislopej w Speieru wuzwoſen, ſtejeſte we 60 lēcze živ enja.

Cjeſka. Z Prah i roznoschuje ſo do wſchich ſlowjanſkih krajinow, haj do chkoſho wučenoho ſměta zrudna powjeſc̄, zo je čeſki ſtaſiſnopisac ſlawny Franc Palacki, pjetl, 26. meje, popoſdnju po dlejſkej khorofci wumrjeſ. Palacki bě

dokhi čjas najprěnšči namjedowař Čechow, najmōcnischi wubudžet a podpjerař narodnoho žiwjenja, najtrucčischi zamolwjeř prawow swojoho ludu. Joho sluklowanje a joho zaſkužbý njezabudže džałowny narod, joho měno budže so w stawiznach ſlowjanskoho ludu w wšchēch čjasach ze pschípóznacžm a z čeſcžu mjenowacž. Franc Palacki narodži so w I. 1798 we wsh H o d ſ k a w i c h na Morawje, joho nan rozwucžowasche wjesnu mlodoſez a bě mjesný pisař. He to piecžlētny hólceč bě Palacki hýž chle ſ. piſmo psche- cítař. Hdýž bě ludowu ſchulu wuſhodžit, ſtudowasche w Preſburku wot lěta 1812 hač 1819. Véchu tu vażne lěta za Palackoho. Tu buchu wuberne duchowne moch derje wubudžene a mjeđen: a jomu pucž, poſazany, na kotrejž mjeſeſche ſebi nje- ſmijertnu ſlawu a zaſlužbý za ſwoj lud dobyč. Wobſtajniye pilný prćowasche ſo, ſwoju wědomosć, woſebe w ſtawiznach rozmnožecž. W lěcze 1823 pschindže do Prahi, hdýž je hač do ſvojeſe ſmijerče pschebhyat. Tu ſluklowasche z někotrymi druhimi ſlawnými mužen i za wubudženjo čeſkoho piſmowiswa, kotrež tež, podpjерane wot někotrych mócných zemjanow, rjene rožkžewacž zapocžesche. Pschez zpſheczelenjo z mócnými ſwójbami čeſkých zemjanow wotewrichu ſo Palackomu tež jich archiv, w kotrejž wón bohate poſkady za ſvoje džela namala a ſwérniye wužiwasche. W lěcze 1829 poſtaji Čeſki ſejm Palackoho k historiografii, t. j. ſpiſowarjej ſtawiznow čeſkoho kraleſtwia a ne lěcze 1836 wuda Palacki přeni zwjužl ſvojich ſlawnych ſtawiznow we němſlej ryci, Štawizn Čeſkeſte, w čeſkej a němſkej ryci ſpiſane, ſu Palackoho najwoſobnitsche dželo. Halle lětsa bě wón teſame dolončik, a 23. hapryla bu k čeſnomu pschípóznacžu zbožomniye dolonjanoho wulkotnoho džeka ſwježenska hoſčina pſd ihotowana, na kotrejž ſo ſlawni mužojo Čechow ze wšchēch ſtronow a tež z druhih ſlowjanskich krajow zeidžechu. Na wſhítlich za zbožo naroda započathk ſluklach, piſmowislich kajz politiſkych, bě Franc Palacki wob- dželeny. Čyl narod joho čeſceſche halo ſwojoho mócta a žarwje někto tež wo njoho kajz džałowne džěži wo ſwojoho nana. Joho pohrjeb, wot města Prahi wobſtarany, drje ſtanje ſo k ſwiatocžnosći, kaſkuž Praha ſnadž widžika njeje. Joho čelo, balzamowane, je we wulkej ſali radnejeſkheže wjac dnom wuſtajene, a lud ze wšchēch powołanow kliata je wophtař a ſwojoho mócta poſleni króž wohladacž. Sredu pschewjeze ſo ſwjiročźne do Lobjowic pschi Klubju, hdýž ſo pohrjebje.

Turkowska. Wutry, 30. měje, džiwasche ſo ſwét na njevočzałowanej pómiesci, tiz telegraf z Konstantinopla wožiweſche. Dotalschi ſultán Abdul Aziz bu po jenož ſunym pschežu wobhdleſtwia wotsadžen a joho wui, Murad Effendi za Sultana wuwołaný. Abdul Rziz drje bu pschez njemüdře kneženjo na něcežiſkých zrudnych wobſtejenach Turkowſkej wjele wina. Wyſche toho chyž trón, kotrejž po turkowiskim pravje, kóždy čjas najstaršhomu ſwójbý pschiftuſcha, radž na ſwojoho ſyna pschinjeſč. To zbudí tež mócnu ſtronu Turkow pschežiwo njomu. Někto pschičje druha wěc. Mjez wobhdlerjemi Konstantinopla poſazuja ſo ludžo, tiz injeſ ſobu pscheženj, wulli wliw a wulku móć na rjadowanje knježerſkich naſežnoſežow wobſhnu. Čile ludžo menuja ſo „softas”, ſu najbóle luczi wučeni. Jim radži ſo predawſhoho ſultana pohnucž, zo dwěj najpreiſchej ministracj ze ſlužbý puſhči a po jich radži ſebi nowej wuzwoli a někto za někotre dnj ſu hýž w khróbkosczi taſ dalolo, zo tež

swojoho sultana samoho wotsadža. To drje je dotal bjez krejpschelecia so dokonjalo, dokelj pschenahle zastrupil, ale hdij budže so węc kust wujaśnicz, drje budżet strony wustupowacza pschećz wo sebi wojowacż. — Kao je znate, mějachu w Barlinje pschi pschitomnosći ruskočho khēzora ministrojo Andraſſy z Rakuſkeje, Bismarck z Prusleje a Gorczakow z Ruskeje dlešče wurdženja, tak býtih mēr w turlowskich provincach pschihotowali a Turku tak za Europy zdžerželi. Wurdženja su i pschećzenosczi mjez tutim třiomu mocami wedli, a tež Francozila a Bendželska bushtaj pscheproshenaj, tamnym postajenjam pschitupicž, lotrež maja turlowskemu kniežerstwu a zaſtuperjam zbežkarjom pschedpožicž. Francozila je pschitupika Bendželska pak nic. Bendželske nowiny su z postajenjami tamneje konferencj jara njespolojne, praja, zo tamne tsi khēzorstwa sebi njerozomne węch žadaja, lotrymž Bendželska pschitupicž njemóże, a bjez pschihloſowanja Bendželskeje njemoža turlowsle naležnosće rjadowacż. We węstym nastupanju ma Bendželske kniežerstwo tež prawje. Kao pak najnowisze powesče z Konstantinopla někłopowiedaja, njecha Turlowsta radu drugich mocow, ale dokonja same pscheměnenja, lotrež sebi nichto namjetowacż zwěril nebj. Tež kscheczenjo w turlowskich provincach drje nebudže so wele wo to staracj schto Prusla w zjednoczenju z Rakuſkej a Ruskej za nich postajeja. Woni pomhaja sebi tež sami. We wschitlich provincach je njeměr wudyrík a podarmo rječeske Škowjanow njeſcheczel, hrabja Andraſſy w Pestu, zo je zbežl tak derje halo cyle slónčenj. W Bulgariskej je zbežl z nowej mocu wudyrík, a rožschrerja so spěšnje, w Bosnijskej traje dale, kscheczijansch Škowjenjo wojuju zbožomnje pschećz Turlowskemu wójsku. Tež dotalſche we węstym nastupanju wot Turlowskeje njevotworne kraje Montenegro, Serbiska, Rumonjska a tež Grichiska chcedža so zjednocicž a potom pschećz Turlowskej wojowacż. Je to zawěsze najmudrisczo, dokelj wot drugich krajow nemóža kscheczenjo, pod turlowskim pschahom stajani, pomoc a sprawne zarjadowanjo wocjakowacż. Zjednoczeni a trochu derje wedženi moža dobycž. Tak dalolo drje tola luboſez ewropiſkich kniežerstw njeponiđe, zo budžet same wojsla wuhotowacż a je za Turku pschećz wo podkózonym kscheczanam do wójny ſlacž. Tich piſma a rječe pak njebudža kscheczanam ničjo ſchłodžecž.

Raležnosće towarſtwa.

So buſta w na lěto 1876; fl. 281. Jan Kétan z Borscje; 282. Hana Fähnliche z B.

Dary a daní za chrkej w Čornečach abo Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena daní wuzginjeſtaj 28,019 ml. 75 pj.

Krjeſciži Bozej a i spomoženju duſhov su dale woprowali: Petr Kudžela ze Smječilec 6 m.; Euziſkej kuponajhač do 30. junija 12 m.; w knižlach zapisanje danje 46 7m. 37p.

Hromadže: 28,505 markow 12 pj.

Za towarſtvo džecjowſtwa Jezuſowoho: Miklawſch Kral z Hory 6 ml.

Pschichodna katolicka bjeſada w Bazlu buče druhu nježelu po ſwjatłach, 18. junija. Swjedzenſka zhromadžizna i wopominječju na 30 lěne wuzwolenjo naſcheho ſwjatoho wótcia Piusa IX. za bamža. Čeſczeni ſobustaw, wosebje čeſczenie ſpěwařske towarſtwo w Konjecach a w Schunowje so pschećzilne pscheproſcha.

Pschedsyda.

Cjilječak L. A. Donnerhal w Budyschinje.

Katholoski Posof

Wukhadźa
prěnu a třeću sobotu
w měsacu.

Cyłolcta
plaćizna na pósce a w knihaſni
1 m. 70 pj.

Liudowy časopis.

Mudawany wot towarzſta Ss. Cyrilla a Methodia w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 12.

17. junija 1876.

14. Lětnik.

Měrczin Valkar.

(Skónczenjo.)

Valkar nijemějſeſte ſo do ludži a ſwětnoho hofla, ale ſtarafche ſo we wſtzej czechocji za Božu cjescz a lepsche ſebi dawěrjenych duſchi. Nicžo joho z woblubowaneje zahowanoſcze niewutorhny. Samo ſydomlētna wójna, kotař tola wójſto za wójſtom do Grunawſteje wołoknoſcze ſczeleſche, za njoho biez wſtých wobcejnoſcžow wotběža. Schto džiwa ſo tohodla, zo wo joho dalschim žiwjenju mało prajicž wěm a z wjetſcha jenož hiſcheže na joho fundacije ſpominju.

Każ ſmy hižo předny ſyhſheli, dôsta Valkar wot biskopa Wóſkoho z Värenſtamma titulus mensæ. Zo by pak na khorn abo ſtary džen tomule biskopej wobcejny njebył, wón z wulkej ſwěru lutowafche a z khwilemi nahromadzene pjenjeſy do Budyschina ſczeleſche wěčźnje z tym wulazom, zo byhhu drje kapitale k dobrym wěcam nałożene byłe, dan pak, kdý by wón z teje abo tamneje winy nuzowaný był na numjeńk hicž, hacž do ſmjerze jomu dawana byla.

Tajke pjenjeſy (1000 tol.) póska wón prěni króč w l. 1754 do Budyschina. Biskop Wóſki Valkarja namolwja, zo by z nimi w Pfaffendorfje (niedaloko Lubana) hdzejz bě farař ſam, kaplanſtwo założit. To fo ſta, a hižo w týmsamym lěče bu w Valkarjowej pschitomnoſci Ignac Arlet (z Pfaffendorfa rodžený) za prěnho Pfaffendorffſtoho kaplana ſtajený.

Wili wot Lubana zeſady katholoskoho Hennersdorfa leži Günthersdorf. Bě to czechla enklava (podobna laž něhdyn Scherachow) a ſluſchesche pod pražské archiſkopſtwu. Tam bě wot starodawných časow farſta cyrkę byla. Dolež

pał bě jara khuda, nijemějše swojoho fararja. W poslenich lětach khodžesche tam z Hennersdorsfa farar kanonik Měrczin Dörnik (z Khrösczic rodjeny, † 1769) abo jedyň z jeho kaplanow a džeržesche tsi króč za tydzeni temsche. 1. januara 1764 pak bu fariske beneficium Güthersdorfske wobnowjene, a Balcar da k tomu koncej 2000 tol. (a pozdžischo hischje 550 tol.) Nimo dolhodow, hízo předh k farje ikusjach, dosta Günthersdorfsli farar tež wot prajskoho konfistorija kózde lěto 100 schěnuakow, tak zo Balcar piša: „Tale fara je woprawdze žadna Farar ma swój dobrý khleb a žanu wobczęnosć z czeledžu, tak zo swoje džělo bjez rozpjesczenoho ducha zaſtawacj mōže.“ Prěni farar (wot 14. februara 1764) bě Jan Nowotni (z Khrösczic rodjeny). Wón bě 26 lét w Hennersdorsje kapanič. Hdyž Balcar założenjo tuteje faru wopisuje, pschitaji: „O tak jara z tohole założenja Měrczin Balcar, njewuschny wotrocžl Boži, so zwieseli! Boh, tón wjehomocny, je wjeho to ejnik, wón je tež zdjerž a wobkruc!“

Wo założenju Radworskoho kaplanstwa piša: „Džensa (2. měrca 1766) je mi zbožniwy džen zaſvitak. Pôslach biskopej Wóskomu 1000 tol. we złotym (mjeniujc 353 dukatow) k założenju kaplanstwa w Radworju . . . , zo by pschez to cjesec Boža a zbožnosć tamnych wosadnych spěchowana byka.“ — Pschi tutej pschileznoſci sejini te wažne naſpomnjenjo: „Ja chych tež w Grunawje fundacijsi sejnicz, ale doſelj klóſčkyske knieſtvo Grunawskej cyrkwi njedowoli, nowe ſudacie braci, dyrbiach tam fo wobročic, hdyž taſte pjenieſz z wjeskotoszu bjeru, pschivzate wobwarnuju, wobwarnowane zdjerž a rozmnožuja. A to je jena wina, czechodla ſibi w Grunawje niežo założicj njedowérach. Kiz wo to njestoji, tomu žana dobrota fo njeflicki.“ (13. junija 1773 da Grunawskej cyrkwi 722 tol. na Bože mschę).

W l. 1770 běchu Balcarja naryczeli, zo by wo Budyski kanonikat proſyl. Wón to ſejini. Bislop Wóſki da jomu swój hlos, nic pał senior Hauptmann († 1771) a Scholastikus Roldona (tachant 1772, † 1773), a czechodla nic? Balcar piša: „quia sim ego homo schmucidus — doſelj ſhm ſlupý cikowjet.“ Myſlu a ze minu drje tež kózdy druhí, zo je fo z taſkim pschesudzenjom naſchomu Balcarjej wulka kſchwida ſtaka, wſchak bě wón swoju darmiwosć hízo hacj na najrjeniſho pschi założenju Günthersdorfsleje faru a Pfaffendorfskoho a Radworskoho kaplanstwa dopokazal. Tež Balcarja to jara bolesche, a wón ſo huſeſiſho wo ihm hórkó wupraji. Wot tohole ejasa ſo podpiſowasche: „Martinus Baltzer, Curatus Grunæ, Canonicatus Budissinæ ad S. Petrum Candidatus perpetuus.“

Horjo pał radž ſamo njepſchindje. To tež Balcar zhoni. Wot lěta 1770 — 1780 jomu klóſčkyske gaſtojnictwo (woſebje ſekretar Gulič a ſchofat Löwenberg) wjely merzanja a rudzenja cjinjachu. Tehdom počzachu w Grunawje na knježich polach njeple ſadžec, džeczel, jahky a t. d. ſhez, ale decem wot tychle nowych plodow Grunawſkomu fararjej dawacj nochyčhu. Wón ſo hóřſchesche, wón jím dopokazur aſche, zo, hdyž by trjeba njebylo wot nowych plodow decem dawacj, bychú woni wſchě pola z nowymi plodami wobſhez a tak Grunawskoho fararja wo ciky wotſypl pschinjescz mohli. Pschi předku wſcho

podarmo — a hasle na joho stajne wobczęzowanjo, na joho nutne, dołholętni prošchenjo jomu tež wot tychle plodow decem pschizwolich dyrbjachu. Hniew' llójsktrslkich zaſtojnikiow tak daloko so zaby, zo samu Grunawſku faru zahnačz phataču. Valkar piſa: „Ale pschez Boži hnadny ſakit a krutosz prajſloho konſistoria woni tele swoje wotpohladanjo njeđospěchu. Skrje kħwal fo załožnjo, hac̄ zahnačzo faſlīch beneficiow.“

28. oktobra 1774 poſta tachantej, Merežinej Nulej (prjedy kūlowſti farar, tachant wot 17. januara 1774) i założenju kaplaufsta w Rjebjeſjicach 1000 tol., zo bħixu tam njeđżele a swjath dzejri ranshe lemshe bħek. Wón pschisponni: „Z tutym założenjom je fo poſlenja żadoſz Valkarjowa dopjelnika. Z nim chċiċhe wén swoju duſčnu zwieselicz, Božu čeſeč spēchowacz a swojim jobucżlo-wjeklam Boha dla wužitnij bħejz a pomhačz.“

Zdaſħe so to tež poſlenja fundacija bħejz, pschetož hac̄ datal bē Valkar pschewi čiħi a frawi bħek, ale 11. novembra 1775 na ranjo joho njeđjadej duſħaca kħoroſez straschnie z wulnej womoru napadże. Wón piſa: „Hdy bħix rano wołoko ſħeſejch — jenoħo doma-weprawjenja dla — wot wuejerja wokan njeħbék, bħix najiskirje wumriek. Wubudżenji l-ettma dyjhax . . . 40 dnow doħo jidżie pſome tuċċino a, dżakowano Boha! wusirewix so.“ Nekdże 5 mēſacow traiesħe ta'e womora, zjednoſčena z wulnej laboſeżu a dospołnej dybu.“

Tola Boh tón Kinzej pepscha Valkarej frawoſez a dališe žimjenjo, a tal dha wón z nowa pocja lutowacż a hromadžiż a załoži 24. haþryla 1778 z 1000 tol. druhe kaplanſtwo w Hennersdorfje pola Lubanja, najiskirje i woli tamu mu fararjej, swojmu wujej, Jurijej Kinzej (König), a njeħdo tēt pozdżiſho (1782) skonci svoje ſpomožne ſlutkowanjo ze założenjom Rabiežanskoho kaplanſtwo pod biskopom Jozefem Schüllerom. Pschi tutci pſchileżnoſči piſa: „Tak minje swētna hordosz so hordostnje, hdyż Boža čeſeč pschez pobožne wotkažanja fo rozmnožuje.“

Wjelle cžinnejše Valkar tež ja Grunawſku chrej. Wona bē w l. 1739 z nowa natwarjena, jenož pobožne murje wot prjedawſcheje ſtejò uostachni. Pschi naſtupjenju ſwojpho faraſtiwa nammala Valkar ju jara luboznu, a wón sam anie pjeniżej anie proċu njeħluwawše, ieje pħixu a doftoñosz powihsieħiż. Skto wón wiſho za nju cžini, to wam rozpiſač, wħi mi dobroċiwi spuſħiečiże — ja bħix l-önca njenamatak. Bajimawo pak je zhonicz, zo Valkar z myħlemi jo noſħieħe, Grunawſku chrejew powijsieħiż. Wón piſa: „Hdyż dha smu naſħu chrejew tak rjenje wutwarili a wudebili, nam hiſħeze zbhxtne wost-nje, ju po dołhoszi, nic po scheroloſei, zo bħi symetria wobkhowanā bħek, powijsieħiż. Ale sħidu tu budże, zo bħi to zapocjal? Ja wiznawju: Hdy bħix, laž psched l-ettami, 8000 tol. mēl, bħix džensa tħarier zapocjal, zo bħix prjedy swojeſe smiereče tele wosobne dġel o dokonjal. Hromadžm dha prjedy pjeniżej, zo bħi nam njeħobrachuwa ko potom njerikalo: Su zapocżeli a njeđokonjeli.“

Nekotrijżuli je drje so džiwač, hdyż je Valkar i taſkim fundacijam telfo pjeniżej nabraf, tež za tħix ma wón na l-önca ſwojih dnjownikow wotmokwjenjo: „Ja, Merežin Valkar, dlieħe dyżli 33 l-ett Grunawſki farar, smu rjane fundacijs

scjinitk i wjestszej czechy Bozej a zbožnosći duszbow, ale njech kójdý čłowięk wě, zo pjeniezy i tomu nic z Grunawskoho beneficija njenalutowach, ale z hdze dru-
hdze, z Lubanja a Kauernika sobu pschinjesech a z danje wupożyczenych kapitalow
swéru nahromadzich. To spomnju za thich, kij nad tym so dźiwaja. 3. septem-
bra 1782."

21. junija 1780 w Scherachowje biskop Merečin Nuk z Lichtensteina wum-
rje. 9. octobra wuzwolishu Jozefa Schüllera (z Wostrowca rodzenego) i tachan-
tej. Wón dosta zemjanske pschinjeno „z Ehrenthala.“ 21. septembra bu w
Praž i bislopej (wot Danubu) wuswieczen a z Prahi njesesche dom wopismo,
zo faru Wostrowc, Königshain, Seitendorf a Grunaw pod jurisdiciju Budys-
skoho tachanta so stajeja. Je so to stało z dowolnoſežu khejzora Jozefa II. a
Prajskoho archibiskopa Autona Petra. 14. octobra 1783 tónle biskop we Wostrowcu
firmowaſche a tamni 4 faraxjo — mjez nimi tež Valkar — jomu do ruki po-
sluschnoſej ſlubichu.

Valkarzej bě so mjez tym wjecjor joho žiwenja pschiblizik a z nim tež
wschē wobčežnoſež starobu. W l. 1784 wón pisa: „Dolež je mi, Merečinej
Valkarzej, wot tſioch lét ſewe wóczko cžiſeze woſlepito, taſ zo w ſtajnej czmě ſedžu
a njebjieſtu jaſnoſež wjac njewidžu, hym ſo z próſtwu na biskopa Schüllera wo-
broczik, zo by mi ſpuschczik brevier ſpěvacž. Wón mi to ſpuschczí z tež porucž-
noſežu, za to kójdý džen rozařije ſpěvacž. Dostach tež domolnoſež, perulu no-
ſhycz, njedziwajo na czas anie na město.

Staroba a ſlaboſez bě ſylnje pschibjerača, a taſ Valkar ze wschēmi ſwja-
toſciami na pucz węcznoſež derje pschihotowanym, zbožnje z tohole ſwěta ſo miny
5. měrca 1785 (potajſlim nic 10. měrca, laž na rovnym wopomniku ſtoji) ſwo-
jeſte starobu 73 lét a 4 měſacow (nic 11 měſacow, laž na rovnym ſamjenju
cžitasch) a bu ſwjatocznje na Grunawſki kerkow hrjebanym 9. měrca. Dwanačzo
duchowni joho i rowu pschewodžazku.

Halle nehdze wołoko lěta 1820 bu jomu rovný wopomnik ſtajený.

Je ſo hido nimale ſto lét minylo, zo je Valkar ſwojej woczi zandželik, ale
joho wopomnječo je w zohnowanju wostało — „non recedet memoria ejus“
(Eccli. 39). Žane z joho ſpomožnych założenjow njeje pschestač, ale kójdé
hischče džensniſchi džen mócnje ſlutluje i wjestszej czechy Bozej, i zbožnosći du-
ſchow a woſchewenju joho kudeje dushe: „ideo eleemosynas illius enar-
abbit omnis ecclesia sanctorum — tohoda budže joho jałmójny wozje-
wicž c̄hla z̄hromadzizna ſwjathch.“ (Eccli. 31.)

Rówinski a powieſcze.

Z Lujich a ze Šallsteje.

Z Budyschina. Kaž zhonimy, je w Róžencze nětko džělawyh džen jeno
jena Boža mſcha a to cykle ſečjo ſchwört na ſydom, jeno ſobotu ſu ſem-
ſche wósmich, cuzych dla, kij na thymle dnu do hnadowneje ſapale pschinidu.

Z Budyschina. Procesion katholickich Serbow do Krupki, kij mot dawnych časow swiatki tam khodzi, bě tež lěta prawje sylny. Czeſcjomny knjaz Jos. Žrout je tež tón króč jara psíheczelnie naſchich krajanow powitał, jim vjach króč zahorjenje předowal a iich zjawné pobožnoſcje nawiedowol. Za wopolazanu wopravdžitu luboſcž budz jomu tudy džak wuprajeny.

Z Budyschina. Větſa potřebochku tež naſche krajinu sylne hrimanja a wulke zlívki. Hijo ſr jedu po swiatkach w prěnich popočniſich hodžinach czeſkej njejewjedro nad južnorauſchu Lujicu. Sobotu 10. junija bě we wołknosczi Budyschina hrimanjo a sylny deſchčík z kroupami měſchanym. Njedželu wječor po woſmich paſ psíheczahný czeſke hrimanjo; Bože njejewjedro dyri vjach króč tež do twarjerjow, injez druhim tež do Litterec kubla w Hornej Kini, do Miſgangec kubla w Smolicach a do Nowa-łek zahrodnistwa w Brézynach. We wſchelakich mſach, kaž w Sokolach, Hrubocžicach, Ženlecah a wołknosczi, bě zlímka tak sylny, zo dyrbjachu ſkót z hrodži bracž, na tež polach a kulač je woda wſchelaku ſkłodu načzinila. Pónđelu, 12. junija, bě nowe czeſke hrimanjo. Výhſt vjach króč dyri, tola bjez dalscheje ſchłodž.

Z Khróſežic. Kaž ſo do „Serbskich Nowinow“ piſa, je ſchulſte pſchedſydtwo w Khróſcžicach tež wobzanklo, zo ma ſo w ſchuli ze ſerbſlim ejtanjom zapocžinac̄. To je prawje, je jeniečych rozonuy pucž. Kaž dha w Njebjelcžicach ſteji?

Z Khróſežic. Kaž ſo nam z wěſtoču powjeda, chec knjaz wuejer Ženę 1. ſeptembra ſwoju wuejerſtu ſlužbu w Khróſcžicach wopuſtčic̄. Serbske ſchulſte woſadž czerpja někto hijo na njedosahach wuejeniſich mocach, ſchula w Zdžeri je hijo zanknjena, džecži khodža do lutherskeje ſchule, tež wo druhu pobožnu ſchulu mamuſo boječ. Vy jara wujitne bylo, hdy byhu ſo winy, cjoħodla je tac mało serbskich wuejerjow, junu rozentajeli a zo by ſo wo pomocſtarac̄ mohlo a dalscha nuža wotwobročiž hodžala.

Z Radeberka. W Radeberku wobſteji hijo wjele lět wulka ſchleicžernja, w kotrejž je wjele katholickich džekacžerjow, wýſhe tutých paſ je w měſeče ſamym laž tež w joho wołknosczi něchtu katholikow, wſchelk hromedžje može iich wołko 500 bječ. Schulſtich katholickich džecži je 58. Tuthym wudžela ſo kóždy thdženii rozwučowanjo w katholickej wěrje pſchez jenoho Dreždanskoho knjaza duchownoho, he-wak paſ wophtua tamniſke ſchule. Tež katholick Bože ſlužby buchu někto za Radeberk zarjadowane. Na ſwjedzenju Khrýſtusowoho do-nje bjeſ=spěčza běchu tam zas wot čžasa reformacie jow prěnje Bože ſlužby w jenym le kapali pſchihotowanym ſalu restauracie, kij je pſchi ſchleicžerni. Knjaz kaplan Müller z Dreždjan bě ſ tomu wot knj. biskopa poſtajeny. Kemsche běchu jara derje wo-phtane, 34 běchu ſ ſwiatomu wopravjenju. Katholikojo w Radeberku a wołknosczi maja ſo tak hnadnomu knjazeſi biskopej woſebje džałowac̄, zo je za nich kóždej dwaj měſacaj Bože ſlužby zarjadowat. Nječ tónle džak woſebje pſchez prawje pilne wophtowanjo Božich ſlužbow wopolazuju.

Z wulrajo.

Němska. Na týmſamym dnju, injeniųy pjatk, 2. junija buſhtaj dwaj jara zaſlužbnej ſlawnej biskopaj ſ rowu njeſenej, biskop w Trieru Dr. Mathias Eberhard a biskop w Speieru Dr. Daniel Bonifac Haneberg. Katholika

chrkej zhubi w nimaj dwaj krutej stolkaj, kiz ju w nětežiſſich woſowanach mđeſſe podpjerac̄taj, jeju biskopskej woſadze ſwérnej, dobrej paſtron, kotrejſ ſo z wulſej ſwédomitoſeju za ſwoje ſtadka ſtaraschtej, tež najwjetſche wovorj za ſwoiſih wériwych pschinjeſch, běj htaj htowej. Dr. Mathias Eberhard narodži ſo w Trieru w l. 1815 a bu w l. 1839 k měſchuikej ſwjeczeny a ſluklowasche najprijeſt krotki čas laſo kapłan w ſwoim narodnym měſče, bu pak hijo 1842 halo professor na měſchuiſi ſeminar powołany a w lécze 1849 k direktorej ſeminara poſtajeny. Wazne mięſto zaſta won z wulſej Luboſzju a ſwédomitoſeju a doby ſebi tu wutrobih mlodych měſchuiſow, kotrejž k dželac̄erjan za Knezejowu winicu pschihotowasche. W lécze 1862 bu won wot biskopa Arnoldi-a k ſwječac̄omu biskopej poſmenowanym. Po ſmjerzi biskopa Pellsbrama, kiz bě jeno krotki čas wýchſchopaslyvě ſaziojnſtwo zaſlat, bu ſwječacy biskop Eberhard k biskopej wuzwoleñ w l. 1867. Biskop Eberhard njepſchipózna pruske meiſſe zaſlonje a mějeſte tohodla, dolež ſo jimi nje- počiſny 10 měſac̄ne jaſtwo pſchēract, wot 6. měrcia hac̄ do 31. decembra 1874. Teſame bě joho hac̄ detel cjerſtwe moch złamalo, zrudne wobſtejenja ſwojeje lubowaneje diöceſy, piſchez meiſſe zaſlonje pſchihotowine, zrudzihu joho jara, a dležſhi čas cjuſeſte ſo hijo Khorwath, tola zdaſte ſo, zo je ſtrach ſmrecze wotwobročenym, cjiim wjerſtu zrudoba wubudži powjeſcz, hdyž bě lubowanym biskop nahle 30. měje rano wumrjet. Na druhi džen bu podobna zrudna powjeſcz roſſchérjina a zbudži woſebje w Bajerskej wérnu ſobuželnoscz. Biskop Haneberg w Speieru bu tež po krotkej khoroſeji, zahorjenjo plucow, kotrej bě ſebi piſchez za- gmynenjo pſchihotowaſ, wot ſwojoho ſtadka k wéznomu žiwjenju powołany. Won narodži ſo 16. junija 1816 w jenej wsh njedaloko Kempten wot burſkih star- ſihih, bu 1839 k měſchuikej ſwjeczeny a ſluklowasche woſebje halo professor na univerſiſe w Mnichowje, wuznamjenowasche ſo piſchez wulku wuzenosc̄ a njeta- nu pobožnoſc̄, zaſtupi w l. 1850 do rjady s. Benedicta. Won bu hijo po ſmjerzi biskopa Arnoldi-a za biskopa w Trieru wuzwoleñ, tola pak woblu nj pſchija, tež w lécze 1864 chyſte joho bajerski kral za biskopa w Eichſtädtu poſmenowanym, tola won proſheſte, zo by w ſwoim klóſchtrje zwostač mołt. Po woſebitnym pſchec̄u ſwiatoho móta 1872 pſchizwoli, zo bu k biskopej w Speieru poſmeno- wanym. Jeno 4 lěta bě jomu dowolene Speiersku diöceſu wjeſc̄. We wſchēch chrkwiſach trjesameje běchu w časju joho cjezleje khoroſeje zjawné pobožnoſc̄e, zo by ſo žiwjenjo wýchſchohho paſtra zdžerjako. Tola Bóh w ſwojej njewuſledžomnej radze wotwola joho tak zahe hijo k ſebi. Speierska diöceſa drje ſo w krotkim z nowa woſadži, dolež w Bajerskej njeplacza meiſſe zaſlonje. Ale Trieske biskopske zaſtojnſtwo woſtanje tak dokho njewoſadžene, dónž Pruska ſwoje chrkwiſke zaſlonje tak njepſchemieni, zo móže je chrkej pſchipóznač. Bóh daj, zo by tónle tak horco žadaný mér ſo prawje bór, y wróćzil.

Pruska. W Münſteru buſtu ſobotu pſchez ſwiatkami pſchez kraju wých- noſc̄ tſi za chrkwiſke žiwjenjo jara nuzne a dotal tak ſpomožne ſluklowace wu- ſtawu zbehnjene, mjenujech najprijeſt wuſtaw, w kotrejž ſo mležencojo wotčahnu, kiz chedža poždžiſho ſo k měſchuiſkomu žiwjenju pſchihotowac̄, dale wuſtaw, w kotrejž ſchtudentojo, kiz na akademiji theologiju ſchtuduja, bydla a na poſledku

męschniiski seminar. Tak je pruske knieżerstwo tež tu swoju cyrkwińskie žiwienjo potkocząwacu namocie połazało. Za roszczereniu diöcesu, kij sebi w tamnych wstawach dobrych męschników wotczahny, je so z tym njezarunjomu schłoda staka.

Pruska. W wiele miastach proszachachu katholikojo wo dowolnoſci, dżen na lotnymiž bu Pius IX. psched tſichcimi létami i bamżej wuzwoleñy, tež zwonownymi swjatočnoſciemi, z rozwileńjom domow a t. d. swjecic ſmiec̄ tola wjchudjom bu to załazone, tež w chle katholickich miastach, hdzej potajkim druhowěriwi poħorski bracz njemózachu. To je tak wuwołana pruska runoprawnoſć.

Z **Philippsdorfa.** Ēdomna cyrlej, psched ſcheszimi létami zapocząta, so tej lētsa pilnje dałe twari, taž je znate, z pomocu dobrowolnych darow. Hac̄ do konca I. 1875 bu 115,740 ſchēnałow nawdate, w lotrejj sumje je 18,529 ſchēnałow wot farſteje wosady Georgswalde, do lotrejj Philippsdorf skuscha. Dotal je jo na twarjenju same nałożko 108,243 ſchēnałow. Drobnischa rozwrau wo tym podawa runje wot k. kapłana Storchu wudath ſchesiū źeſtiwki knižkow „Maria, Heil der Kranken.“ Tam namalaſa so tej powjeseje wo wustrowenjach a wo wuskyšchenju prōſtow, lotrej so we Philippsdorſje w poslenich tijoch lētach stachu. Nēłotromužkuli budże lubo, hdzej ioho z tutym na te knižki ledžbnoho c̄zinimy.

Belgijska. W Belgiskej, lotraž je z wjetſchego džela katholiska, so tu k̄wiliu džel nowych zapóskancow za sejm wuzwola. Liberalna strona je tam tež khetro mocna a nētlo jara rozmierzana, zo je swoje kniežerstwo, lotrej mējeſche dležſki čas, wotſtupic̄ dyrbjaku katholickiej stronie, lotrej nētcijschi ministrojo skuscheja. Pschi nowych wólbach četysche nētlo liberalna strona sebi wjetſchinu w sejmie dobyčz, nałożuje tohodla tež wſchelake namocne ſredki, hani katholisku stronu a jeje kniežerstwo w nowinach a zjawnych ryczach, zbudzi tež w Brüsselu, Antwerpenje a druhdze njemēr a zbez̄l, wobydlenia wjedzic̄herow katholickie stronu, rcdaliſcie katholickich nowinow bēchu w strasche, zo so wot źeſtejuwanohho ludu zapuſča, duž su wot wojałow wobsadzene. Hac̄ dotal njeje hiſtceje znate, lotra strona je sebi wjetſchinu hłosow dobyła.

Z **Roma.** 16. a 21. junijsa, dnoj na lotnymajž bu Pius IX. psched 30 létami i bamżej wuzwoleñy a krónowanym, budža w Romje wulke swjatočnoſci, drje jeno c̄zico swjeczenie, dolež pod nētcijschimi wobſtejeniemmi njehodža so zjawnie swjatočnoſci dokonjež, ale za to budža swjatomu wócej c̄im wjetſchu wjeskoſej pschihotowac̄, dokež dopokazaja, zo z wérneje wutroby pschiudu a wo swérnej pschiwiznoſci katholickoho ludu i japoſtolskomu stołej swědca. Tež z Nēmiskeje pschindze tam wulka deputacija, zo by swjatomu wócej wobkruczała, zo je katholiski lud w Nēmiskej pschi wſchitkim pscheszehanju tola swérny swojej cyrkwi a zo to tej dale wostanje. Zemu k̄walesche s. wótc woporniwoſci żudomnych krajinow, kij so wosebie w podpjeranju mēschnikow połaze, lotnymiž je pruske kniežerstwo dołody wzało. „To je,” praji wón, „runje spodźivne na naſhcej wérje, zo wóna so tak wulſtonym woporam zahorja. Wiele lét pschihadža mi Pēterow yjeſe, hym snadž ja pschi jeniczej pschiležnoſci wo njón žadał? Wulſtonne a spođivne pschi tutych woporach leži wosebie w dobrowoſnoſci, i lotrej so pschinjeſu.

Turkowska. Z Konstantinopla pschiudże něketre dny po wotiadżenju sultana Uziza předy hižo wocząłowana powiejsz wo joho swierżi, zo je sebi mijenujenj žiwenjo wzak, z noziczkami sebi žiwý pscheręzawski. Maisterje pak su joho, taž tež wschelakich joho předownisłow w sultanstwie, skóncowali. Z tym je so wulkomocam, kij běchu w Barlinie písmo na njoho wurdzili, njełubh zadżewk stat. Nětko dyrbja wone nowomu sultanej Mluradej V. khwilu dacz, zo mohk sam poředzenja w Turkowskej wuwiejsz trochu posphytač, taž to tež Zendzelska žada, kotaž nětko poczina z nowa do turkowskich naležnoſči so měscheč. Ale z tych porjedzenjow tola nicžo njebudže, taž dolho budže kniežerstwo muhamendanske! Tohodla tež wojovaczi ksheczenjo mér nješčinja bjez doſahach garantiijow pschez wulkomoch, hac̄runje so jimi něko nowy pschimér wozjewia. Tohorunja wosta-njetaj Serbijska a Čzorna Hora, kotrejz sultana njeſtaj za prawoho spóznakoj (Serbijska je tež tribut abo dānk zarjella!), na wójnu pschihotowanej. Na praschenjo sultana, čzohodla so Serbijska tak pschihotuje, je so jomu wotmokwito, zo so wot Turkowskej tež hrozy z wulm na mjezach stejachym wójskom, kij je hižo wjele krócz bjez prawa mjezj pschekrocžko a Serbam wschelaku schledu nacžinilo. Turkow lubowace němske (wosebjie winje) nowiny nětko wjele powiedaja, zo budže Rusowjska iſolirowana t. r. zo wschitte druhe moch ju w jeje prćcowanju za turkowskich ksheczeniow wopuszcza a su tež plan w rozdželenju Turkowskej wumyśli (spodžiwnje, zo z wuwazjom serbijskoho praschenja doszj sprawny), a nětko jón za rusowksi wudawaja, zo bychu druhe na Rusowsku zeschęzivali a tež w Serbijskej njeđowěru zbutzili. Tola z toho nicžo njebudže! Němska na pschitlaď dyrebi kshecze swojoho wuzitka dla w pscheczęſtwie z Rusowskiej wostacz a jej to njeje tak njełube, dokelž so podarmo za druhe kraje njevopruje, wot zdalených turkowskich krajow nicžo dostač njemöže. Němska je hižo spokojena, hdyz Konstantinopel a tamna mórska wuzczenia do moch Rusow njeſchindže. Francójska je za wuſwobodzenjo ksheczeniow w Turkowskej. Rakuska (abo Awstrija) a Italska tež dale brohow sředźnołrajanego abo adriatijskoho morja ze swojej mocu njeſahatay! Duž budje pschichodnje jenož Zendzelska ksheczeniam w Turkowskej schkodžić, ale tak dolho?

Naležnoſče towarzſtwia.

S obuſtawu na lěto 1876; k. 285. kniez farat Wornat w Schpitalu.

Dobrowolne darh za nashe towarzſtwu: 31 m. 5 pj. navdane wot Krupičan-skoho precessiona za čzesciomnogo L. Brouta, wot tutoho pak naschomu towarzſtu darjeny.

Darh a daní za cchrkej w Čzornečach abo Bacžonju.

Navdath kapital a dotal nahromadžena daní wucžinjeſtaj 28,505 mk. 12 pj.

K čzescji Božej a k spomienju dusichow su dale woprowali: Na Markec kwasu w Pozdecach so nahromadži 66 markow 36 pj.; ze Seitendorfa 5 markow.

Hromadje: 28,576 markow 48 pj.

Sobotu, 24. junija, popołdnju d'w'ema j tužje hłowna zhromadžyna naschogho towarzſtu na tachantskej schuli.

Czlskacz L. A. Donnerhał w Budyschinje.

Katholski Posel

Wukhadźa
pręnu a třecu sobotu
w měsacu.

Cyłolētna
płaćizna na pósce a w knihańi
1 m. 70 pj.

Sudowy czasopis.

Muđawany wot towarzwa Ss. Cyrilla a Methoda w Sudyleinje.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číslo 13.

1. julija 1876.

14. Lětnik.

Pius IX., třicíči lět běmž.

Ehle katholiske Ischesczanstwo wobondže 16. junija wopomnjecho, kotrež so w času wobstacza s. cyrkwe hischcze njeśwyczesche, žeňe njewyđezsche jedyn bamž cyrkę Božu 30 lět doho, taž nětko s. wótc Pius IX. Ze to tróščtiny dopokaz mikoszce Božej, kotrež chla cyrkę w tym spóznawa, kotrež bamž sam w nim dóstawa. Wíjez tym hacž moch hele pod wschelakimi schtaftnoſcžemi so pschečzimo tutomu twarjenju zbehaja, steji wone njewostabjene, krute, zakitane pschez widžownu móć Božu. Wíjez tym hacž bu bamž swětneje moch wurubjeny, pschibjera a wobkručza so joho duchowna móć po chlym katholiskim swěcze, pschibjera a wobkručza so luboſez a swěra pschečzimo japoſchtokſomu ſtočej. Swježenj třichčilétnoho bamžiſtwa Piusa IX. jwědči najrijeñšho we tym.

1. junija 1846 bě bamž Hrjehor XVI. wumrjet. Schtó budže nětko jo ho nastupnił na stole s. Pětra? Swětne kniježestwa žadachu sebi toho abo druhoho kardinala, dokelž bě jim posluchny, njeměriw swět njehasche žanoho bamža, njewěra a njehmanstwo njetrjebasche so potom poroka a swjatočnoho zacísnjenja swojich wuczbow bojež. Katholiska cyrkę pak proſchesche wo dobroho bamža, wo jenož staroszhiwoho wótca, wo dobroho paſtra. Bóh je katholikow wuſkyſchal, taž třichčilétnie nazhonenje dopokaza. 15. junija 1846 zhromadžichu so kardinalojo ē wuzwolenju nowoho wjercha cyrkwe. Tich bě 51 a mjez nimi jara ſlawni a wuczeni mužoſo. Tsi króč so hlosowasche, žadyn njezhromadži w sebi dwě třežinje hlosow schtož bě ē wuzwolenju nuzne. 16. junija popokonju bě ſchtwórté hlosowanjo. Wo nim so nam powjeda: Kardinal

biskop z Imola, Jan Mastai Ferretti bu z dwemaaj druhimaj kardinalomaj pschez losowanjo postajenj, hlosy hromadzicj. 51 hlosow bě so wotedalo. Kardinal Mastai Ferretti mjeesche hlosy wótsce čítacj. Bréni hlos rěkaše: „Ja wuzwolam najwysoko stojnischego kardinala Ferretti. Druhi hlos, kij so jomu i čítanju pschepoda, klinčešče runje tak; runje tak tsecji, schtwórti, sydomnacie krócz bě tak Mastai swoje mjeno za sobu čital. Tu pschedobý joho wopomnječo na ważnosce wħofseje hōdnoscze. Wóczko so zacżemni, słowo zamjelnych jomu w horeje, tschepotajo proschesche zhromadženstwo, zo bychu druhoho i čítanju hlosow postajili. Tola to so njehodzische, wólba bu z tym njeplaciwa byla, duż bu proschenj, kħwisslu wotpocžnyc a wħschitx starachu so luboċiżwie za njeho. Ma pośledku mózeschē dale čítacj, z wocżom bęzachu jomu hīthcze sħieġ. 36 krócz bě joho mjeno woznamjenjene, nuzna wjetshina hlosow bě za njoho. Vēħdoma bě Mastai posleni hlos čital, zawola najstarschi kardinal Riario Sforza: „Mam h̄bam ja.“ A nēħdom pozbēħnħu so wħschitħ kardinalojo a z wiesoħum hlosom prajachu: „Mam h̄bam ja.“

Mastai Ferretti, wuzwolenh bamž, poħlañk i woktarnej w kapali a mōdlesche so nutrue. Tu pschistupi i njomu druhī dialon z praschenjom: „Pschiwoż-nejesch po zakoniskim waschnju na tebje padnjenu wólbu i bamżej? Mastai pohlada hīthcze junu i wobrazej kħiżżawanohu, proschesche swoju mócnu za stuppječku Mariju wo pomoc a wotmowlvi potom z kritikum dowérnijm hlosom: „Hlej tu, ja fym twój njehódny wotroči, mi so stań po twojim słowie.“ Tak bě wón pschihlosoval, wólba bě so staka, Mastai Ferretti bě bamž, to so dolonja 16. junija 1846. 30 lét je so mijez tym minhlo, skutki Piusa IX. su do kniħow stawiznow zapisane. Joho zaſlužbħi wo kraestwo Bože su powschitkownje pschizpōgnate.

Dokki čas joho bamžistwa njeje runje wuznamjenjenh pschez wonekowne krasne swjatočnoſe, taž so bamžami prjedawstħich cjaſow wopokazachu, a tosa drje je lēħdoma jedyn bamž taž wjelle za rozsħerjenjo a wobkručenjo s. chrlwie dokonjał, taž Pius IX. Kraestwo Chrystusowe njeje wot tutoho swēta, toħodla njebe Pius IX. taž jara staroſeziw za swoju swētnu mōc, ale starasche so wjelle bōle za znutkowne wojewjenjo chrlwie, swjatu wucžbu ħħysche wón w jeje čiſtoſci a njezlaženoſci zaktacj hačo najdrôžſhi poikkad, ju zakitač pschecžiwo mócnym a rozsħerjenjum napadam njeſcheczelow, wón so prōċowaſche wuznawarjow tuteje wucžbħi i wērnej pōċċiwoſci žiwenja pohonječ pschecžiwo wucžbam swēta, kij jeno swoje zbožo w njezapowjenjum wužiwanju phata.

Za tajse duchowne knieſtvo starasche so njeſchestawajc Pius IX. Ma jaſno ſzji dobj katholiska wērnoſć wosebje pschez pozbēħnjenjo wucžbor, zo je najbbōžniſha knieſna Marija biez herbičkohu hrēcha podjata a zo je bamž we wēcach wērħ a kſħeſeżanslič pocžinkow njezmolnh wucżeč chrlwie i wērnoſča m wērħ, taž też pschez swjatočne zacħiſnjenjo wħschelalih rozsħerjenjih a zatorjenjenjih wucžbor pschez wosebite piſmo w lečje 1864. Z wozjewjenjom tutih wērnoſčow wotfudji wón z wuslej jaſnosčju wopacžne wucžbħi naſħoħo čjaſa. Swēt njebu ze wħschelalimi hroženjemi a khostanjam i nuzowanj, tele wucžbħi pschivzacj, tamni, kij so psche-

čjivo bamžej zbehnyku, njetrjebaču so nicžo boječ a tola so wěrnoscje w poskušnosći a wěriwej podwolnosći pschiwacu. Swět drje so pschečiwo bamžej a joho wucžbam zbehny, wjele tak mjenowaných zdělaných ludhi wotwobročichu so wot njoho, wojovalchu ze słowom a pišmom pschečiwo njomu, mjenowachu joho najhórschoho njeprzeczela zděwanosće, powalerja statnogo rjadu našchoho časa. Tola wón wobsteji nad spóznatej wěrnosći křesćjanstwa, kotaž može jenicž ludow wérne zbožo spěchowac. Z tak trutnym njebojaznym zamokwjeniom křesćjanstweje wěrnosće je wón wscitlich wěriwych we wěrje spodžiwne wobkruczał, tak zo katholiki lud w našchim času wjele swěrniščo k swojej chrkwi steji, halo hdh předy, zo jo powschitownie wjach lubosće k jeje wustawam, prawam a Božim službam pokazuje halo hdh předy. Woſebje pak radži so Piusej IX. ze swojim slukowanjom spodžiwnu pschečiwość mjez biskopami katholiskeje chrkwy zdžerzeč, kajkaž drje w podobnych časach ženje byla njeje. Ani jedyn njeje pschečiwo wěrnosćam po jich swjatožnym wozjemjenju wustupiš. Keak zbožomne su so wobstejenja chrkwy pschemeništi. W času našchoho swjatoho krajnoho patrona a japoſchtola biskopa Venna, kotrehož wopomnječo so runje 16. junija swječi, bě tež z tehdomnym bamžom Hřejhorjom VII. wulka njeprzecznoscž a swětna moc zwazi so joho runjewon wotsadžicž a wjele biskopow, tež woſebje z Němskeje stojesche na stronje pschečiwo bamžej, kiz njebojaznie za prawa s. chrkwy wojowasche. Wo swjatym Venneje rěla w romskim breviru, zo bě nimalo jenicžki z biskopow Němskeje, kiz na stronje bamža stojesche. Kaisa spodžiwna wéra k japoſchtolskemu ſtolej biskopow našchoho časa pschečiwo tamnomu a wsciełkim druhim časam. To podawa swjatomu wótcę a tež wsciem wěriwym mócným trósc̄t.

Wulka křižwa je so jomu w časnych, statných naležnosćach ſtaka. Kraj a lud džesche za njoho zhubjenju a to z pomocu nježdžalownoho, kotrehož bě 30 lét předy žalitał, tónle nježdžalowny bě Napoleon III. Nělotre léta pozdžischo čichniesche Viktor Emanuel z namocu do Roma, a wozný bamžej tež tamní palast w kotrehož bě so wón k najwjetſchej hόdnosći chrkwy wuzwolil. Léta doňho njezdže Pius IX. do Roma ale je nuzowaný we Vatikanje zwostac. Tola pod křižom, kiz so jomu pschihotowa, njeje 85 létny ſchedžiwo Pius IX. woslabnil. Potom dowěry na Božu moc wjedże wón z mutrobitoscu swoje wulke ſtadlo. Wón je w prawdze muž Božej pschedwidziwoſcje, wuhotowaný z tamními japoſchtolskimi ſamotnosćemi, kotrež naſtupnik s. Petra w našchim času tak nužnje trjeba. Kež njeſte w času přenjoho Petra chrkwy wojovacj pschečiwo tamnomu cyle pořanskomu ſwetej, tak je so nětko nowe pohanſtvo pschečiwo chrkwi zbehnylo, wjele mócnisčho, wjele straschnisčho halo stare pohanſtvo. Ale wjele ziawnisčho voláže so tež, zo je tón Knjez pschi swojej chrkwi a pschi jeje wjerču, swojim naměſtniku. tón, tak wjſolej starobje pokazuje s. wótc tola njewoſkabjene duchowne moch, pschi wsciełkich tak čejzlich domaphtanach spodžiwnu ſpokojnosć. Wón znaje a dopjelnja swoje powołanjo, našch khorh wot tak wjele našhilnosćow znieměrowaných čas pschehladacj a spóznacj, joho zabludzenja we wucžbje a žiwenju rožsudzeč, joho raný hόjicj, wjerčow a ludh na jich winowatoscje dopomnječ a wscitkим pucj wěry a pōcziwoſcje pokazowacj, kiz su jón wopusťchčili.

Mowinki a powieści.

Z Lusich a ze Saksieje.

Z Budyschyna. Na letuschi swjedzeni ss. Petra a Pawela budža katholikojo Saksieje ze zrudobu spominacż, bu na tymle dniu zakon, kiž wyschisci dohlad statnoho kniježestwa w należnosćach katholskeje cyrkwe rjaduje, wot prěnjeje komory na schoko sejma z wjetšchinu pjez hłosow pschiwzath. Drobnischi rozprawu njemózemh dżensa dacż. Pschiwzath jeno, zo so w preñim času posiedzenia zdaſche, zo budże zakon pschepanycz, halle potom, hdżż so wo ważnej węch druhi wjednawach namjet staji, dosta zaſen tamni matu wjetšchinu. Pscheczę w zakonej hłosowachu a z dżela tež ryzejachu prync Jurij, tachant a biskop Vernert, krajny starski Hempel, z Waizdorf nad Sulzhecach, hrabja Schall-Riancour z Huiskeje, hrabja Seebach, wosebje tež z Erdmansdorſ a družy. Za zakon bě mjez druhim tež wyschisci dwórski prēdar Dr. Kohlschütter a professor Fricke, woboj protestaniskej duchownej. Tónle zakon je chle njenuzny, lud sebi jón nježada a njetrjeba, krajne kniježestwo pschihotuje sebi jenož jara njelubozne wobežnosće a katholskjej cyrkwi, kiž je we swoim skutkowanju tola hijo wujozana doſez, nowe zabżewki. Vé nadžija, zo chly zakon so pschihodnomu sejmie wostajji. Tež deputacija prěnjeje komory wupraji so za to. Cjas k swědomitomu wuradzenju tak ważnoho zakonia je pschetroki, wschelake ważne pscheinjenja maja so za nuzne a to njehodži so derje w tymle sejmje dołonječ. Tola kultusminister Dr. Gerber to jara wobżarowasche a wupraji, zo je kniježstwi jara wjele na tym leżane, zo tale tak ważna należnoſć so dołonja. Tola tež nětlo hiszczę prěnja komora wuradzenjo zakonia na dżenski porjad njeſtaj i zdaſche so, doſelj mějſche so sejm 24. junia wobzantynycz, zo so zakon woſtoreči. Tola ministerium wuprośy sebi kralowski dekret, z kotrymž so postaji, zo bych u wuradzenja sejma hacż do 1. julija trale, wosebje tohodla, zo by w w prěnjeje komorje tamny zakon k wuradzenju pschischok. To so nětlo ſia 29. junija, na dniu hdżż katholska cyrklej hłowny swjedzień, hdżż Budyske tachantsko swjedzeni swojego patrona swjetczi. Kultusminister Dr. Gerber prōcowasche so, dopolazacż, zo nowy zakon w niczym prawa katholskeje cyrkwe w Sakskej njerani, a zo cyrklej njepotwoczuje, hdżż so do jeje znutkownych należnosćow měcha. Ze swoimi słowami njewozjewi minister pscheczelne zmýljenjo pscheczę katholikam a hdżż jomu zakon nětlo tajku móc podawa w nastupanju katholickich krajnych należnosćow, nimamy sebi wjele swobodę nadżecż. Kniez tachant njemóžesche tak doma cyrkwinisku swjatočnoſć wieszc, ale zamołwiesche w prěnej komorje sejma, w kotrymž ma hako tachant hłos a město, prawa cyrkwe.

Z Budyschyna. Zanidżenu sobotu běſche w tachantskej kuczeńni hłowna zhromadźizna towarzystwa ss. Chrilla a Methoda pod wjedzenjomi k. kanoniku ſanta Kuczanka. Pschi rozprawje tohoſamoho bu wosebje prōca tych knjezow wopominana, kotsiż za towarzystwo a joho należnosće skutluja. Na to bu zliczbowanie pschedpołożene a po pschedlebanju za dobre spōzname. W lęce 1874 běſche zamōženjo z dothodami 524 tol., 225 tol. wudawlow a 82 tol. 20 nſlb.

7 pj. zbytku býlo. Dokelž su jenotliwe džele zlicžbowanja w kóždym leče podobne, dža wožiewjamy jenož z léta 1875 nadrobnischo. W krajnostawskiej lutowańi mamy na knízku číslo 18,734 649 marlow a 75 pjenježłów a tam zapisanje daňe 33 m. 22 pj., schtož z horla spomienonym zbytkom (82 iol. 20 nsl. 7 pj.) 931 m. 5 pj. wucžini. Pschinischlow, debrowólne darch a wuwikowanjo z kníhov wucžinjesche 1045 m. 85 pj. Po tajkim wunošchachu dochodž ze zamøzenjom 1976 m. 85 pj. Budawki za čiſčenje Póšta a protylí, kaž tež za zechicžo „Živjenja ſwiatych“ a někotre drobnoſti wucžinjeja 893 m. 12 pj. Hdyž jo tale summa wot hennischeje wotczehnje, mamy 1083 m. 73 pj. towarzinoho zamøzenja; z toho pak bě na koncu zlicžbowanja 931 m. 5 pj. w lutowánijskich knížkach a zbytk w polkadnich. Tute zamøzenjo so hnydom wo tójskto pomjeñšhi, hdyž budže nam mózne nowy zechicž „Živjenja ſwiatych“ wudacž. Brócu polkadnila je redaktor Póšta dale wjedk, schtož bu z džatom pschizpózname. Na to bu l. farař Ducžman proſcheny, zo by ſkerje a lepje legendu dale piſat, schtož wón w bližjim času ſčinicz ſlubi. Dokelž pak ma něko ſam wjele džela, wožewi wón, zo njemóže protylí dale piſacž, a zo je l. kaplan Skala z Kalbic zwolniwy, jeho dželo dale wjescž. Pschitomni wzału to džakownje l. wědomosći a nadžija ſo, zo nowy wudawař protylí ſwoje dželo dobrociwje nam poſticiž. Někto bu pschedsydwu na nowe tsi léta wuzwolene: l. kan. kantor Kucžan ſa za pschedsydu, l. farař Hórnik za piſmamjedzjerja, a l. kaplan Kucžan ſa za polkadnika. Do wibjeka buchu wuzwoleni a požadani: l. radžicžer farař Schneider z Kulowa, l. direktor Scholka z Budyschina, l. farař Herman z Botrowa, l. farař Ducžman z Radworja, l. kaplan Tadej z Klóſchtra, l. kaplan Scholka z Khróscžic, l. kaplan Kubasch z Vlebjelcžic a l. kaplan Skala z Kalbic. Dale bu pschecžo wuprajene, zo buchu cži knježa, kotsiž dotal rozſchérjenjo a rozdawanjo Póšta wobstaraja, to tež psichodnje cžinicž chchli. Cyrlinjske pořeſće ſu ſo někto ze wſchěch woſadow, z wuzwaczom Khróscžanskiej a Kulowſkiej do Póšta podawacž ſlubili, a budža ſo w kóždym prénim čiſle druhoho měsaca wotcziſtečecž, pschetož tajše pořeſće ſu Serbam, kiz ſu mjez Němcami w dalisých ſtronach, pschecž jara witane. Wſchelake drobne pořeſće z naſich wosadow ſo tež psichodnje rad wotcziſteča. Duž ze zienoſčenym mocami dale! Naſhe towarzivo pat kćej a nadobhyoj!

Z Lazka. Na pscheproſchenjo pschedsydh naſheje katholiskeje bjesady knjeza zapoſtanca Kummera běſche ſo na poſlednej bjeſadže, njedzelu mjez Božím četom jara wjele ſobuſtawow zbrromadzilo. Běſche džen hžo znate, zo dženſiſchi ſvjedzeni placiž ſwiatomu wótcej, naſhomu ſlawnomu bamžej Piusej IX. Tež Schunowske ſpěwařſke towarzivo pschicže ſpěwajo a bu na to bórž bjesada wotewrjena wot l. pschedsydh, kotsiž někotre naležnosće towarziva grjadowa. Na to rozeſtoja nowy kaplan w Kalbicach, knj. Jak. Skala, w dlęždzej ryczi winy, z kotsiž ſo dženſiſchi ſwjedzeni ſvjecži, zo je to džen, kaž jón katholiski ſwét hischcze widział a doczał mjeje, a poda potom ſrótke wopisanjo živjenja ſwiatoho wótca hacž do toho dnja, kotrehož 30 lětne wopomijecžo běſche ſo 16. junija ſvjecžlo. Skónečnje ſpomni z někotrymi ſłowami na waſhnujo, kaž mamy woſbje my Serbja tónle džen po zmíhlku ſwj. wótca ſvjecžiž z wérnej ſwéru l.

swojej narodnoſci, a ſkonči ze ſlavu na ſvj. wótcia. Wschitlič pſchitomnich zwjeseli potom pětne ſpěwanjo Schunowſkoho ſpěwarſkoho towarzſta, kotrež dyrbjeſche ſo cíim bôle pſchiſpoznač, dokelž je krótki čías wobſtača tutoho towarzſta a jeho prćowanjow hižo zwjeselace plody njeſt. — Na žadný ſwiedzeň do- pominjeſche tež wobwencowaný wobraz ſvjatoho wótcia w bjeſadnej iſtiwi ſ. pſched- ſydy. Hac̄ do noch wupraji ſo ſwiedzenſte wjeſelo we-wjeſokym ſpěwanju a tſelenju.

Z Kukowa.*) W Kukowſkim kaſinje ſweczeſche ſo poſlednju njeđelu tſi- chežilétny jubilej pontifikata naſchoho ſvjatoho wótcia Piusa IX. t. j. jeho wuzwolenja ſ. bamžei, na najswiatczniſcho. Nic jenož ſobuſtaſh towarzſta a jich mandželske běchu ſo zhromadžili, ale tež wjele czužich z blizla a z daloka, tak woſebje ſobupſcheproſchene ſpěwarſke towarzſto „Fednota“ z Chróſcic, knjez redaſtor baron Kožohov z Drežđan, hrabej Stolberg-aj z Wor- klec a z Brunjowa atd. Štwa pola pſchekupca Delenczki, w kotrež ſo zhro- madžizny wotdjeruju, běſche jara rjenje ze ſchmijoſkowymi guirlandami wupř- ſchena a na zadnej ſčenje běſche wobraz ſvjatoho wótcia wobdaty wot róži a 30 lampkow; cíky dom běſche kaž lés. Zhromadžiznu wotewri pſchedsyda knj. J. Wawrik, mſhnik w Kanecach, kotrež wſchech powita. Najprjedy pſchednoſcho- washe ſedlaſki miſcht Konrad z Kukowa; ſwiedzenſku baſen, na cjož Chróſcianſke towarzſto rjanu Piuſowu hymnu wotſpěna. Šwiedzenſku rycz mejeſche knj. farat Herman, kotrež w wubérnej ryczniwoſci pſchewodžaný wot powschitkownoho radoſtnoho pſchiſpoznača winy a pſchičziny wulkoho čeſćowanja rozeſtaja, kotrež Pius wſchudžom namala. Teſe pſchičziny pak maja ſo pytač w e woſobje, w cjeřpienju Piusa IX. a w jeho powołanju halo wjedniſk chleje chrkwy. Z nowa zahorjena luboſez wſchitlič ſ. ſvjatomu wótcie wupraji ſo potom we horliwym „Hoch“ wołanju Mjezjenotiſtowymi wotſtaſlami abo paſvazami ſpěvaſche „Fed- nota“ jara derje wſchelake pſchihodne ſpěw. Na to zwjeseli tež knj. Rochus z Kožohova zhromadžiznu z horliwymi ſlowami, a pozdžiſcho hifchče knj. P. Wja- ſław Loiſcher. Hac̄ dotal běſche ſo jenož němſki ryczało, dokelž běſche něſkto malo njeſerbow pſchitomnich. Zwjeseli toho dla wſchitlič, hdž nětlo ſkončenje tež ſerbſku rycz ſ. kapł. Stale ſtchachu, w kotrež bu na žiwenjo ſvjatoho wótcia a jeho wuzwolenjo 16. junija 1846 ſpominjene. Rycznik pſchiftaji wutrobne na- pominanjo, zo manu ſo pſhce wopolaſacz halo ſwěrni katholikojo a halo ſwěrni Šerbia, kotsiž ſebi waža ſwoju dobre ſerbſke maſčnjo, ſwoju rjanu ſerbſku rycz, a ſkonči z horliwym: „Njeſch kežje, roſeže pſchibjera pſhce ſerbſka ſužica.“ Hymdom zanjese tež Fednota pělny ſerbſki ſpěw. Z tym bu wjedzenſta zhromadžizna ſkončena. Wječzor pak běſche illuminacija, kaiſtuž ſkulow hifchče widział njeje. Na tſi ſta lampkow ſweczeſche ſo w kheži pſchekupca Delenczki, na ſichtomach wiſaču papjerjane latarnički (lampiony) a na

*) Wutrobny džat pſcheczelnomu dopiſowarjej. Je to to p r ě n i d o p i s z Kukowſkoho kaſina w cíau jeho wobſtača, kotrež Poſot wotam dôta. Dotal wot njeho pſchiczelneho nowinti dyrbjeſche ſebi z druhde pōſtaných dopiſow hromadužberac̄. Tež pſcheproſchene ſ. ſwiedzenju njewozjevi ſo w Peſte, ale pſhce Drežđany dyrbjeſche hallo ſo to ſerbſke wołonciſci wojewic̄. Redakcija Kath. Poſta.

wschęch róžłach prafłachu sylnie tſelby a „böllerje.“ Też hosczenca Berger běſche swoju khežu kraſnje wobſweczil a běchu tam woſebje bamžowe empleny widzecz. — Mjez khorhowjemi běchu bamžowe (běle a žolte), ſalſke a ſerbſke (módre, běle čerwone), tež jena bamžowa z napisom: „Skawa.“ Spomnicz dyrbí ſo hiſtčze na wſchelake transparenty w zhromadženſkim Delencjkec domje: tak jedyn němſki: „Gott segne unsren hl. Vater, Pabſt Piſus IX.“ dale jedyn ſerbſki: „Gottz wuſhwia sprawnoſć, tón žnje ſubotcz“ a tež jedyn ſačzonſki. Wo wuprſchenjo atd. je ſebi najwjaſhach zaſkužbow dobył knj. Moſer, wuhnejſki miſchtr z Budyschyna. Koždy wophtowar ſukowa je ſo wěſče z wutrobu ſobu zrjadował na tym, zo ſo tajſi w katholſkim ſwěcze hac̄ dotal hiſtčze njedožiweny džen na tak wubjerné waschnjo wobonđe a koždy drje je pſcheswēdženjo ſobu wzak, zo ſukow tajſi ſwjedzeni hiſtčze widział njeje! Boh zdžerž nam naſchoho čeſczowanoho a ſubowanoho ſwiatohho wótca, zo móhli † létu joho 50 lětny biſfopski jubilej ſwjeſcicz, haj zo mohk tónle wjele pruhovaný wótce hiſtčze hordzne dobyčzo ſwiateje chrl-wje docžakacz!

3 w u l r a j a.

Pruska. Najwyschſhi chrlwinski ſud Pruskeje, zarjadowaný pſchez meiſke zakonje, bě ſo 28. junija z nowa we Barlinje zhromadžil, zo by wobſtorženohu archiſlopa z Kólna, Pawoła Melchers-a ſudžil. Kož hinal wocžakowanju njebe, bu tež wón ſwojoho wjſtoho chrlwinkoſtoho zaſtojnſtwa wotſadženj. Tak je z nowa wulka Kólnſta ardiöceſa wosyroczena. Pſchi tajſim nałożenju meiſkich zakonjow móže hiſtčze minister Falk prajicz, zo chce wón mér mjez statom a chrlwju.

Němſka. Ze wſchitlích krajinow Němſkeje pſchinjeſehu ſo powjescze we ſwiatocznym wobenđenju wopomnječa na tſichežiſetne bamjiſtwo ſ. wótca. Šwjedzeni bě za katholſki lud rjana pſchiležnoſć, wjesoły džal Bohu wupraſicz za cyrkwi wopolazanu dobrotu, kaž tež ſwoju wěru zjawnje wuznawacz, ſwoju luboſć a ſwěru † japoschtolskemu ſtolej wozjemieč. Tež naſha ſerbſka krajina je žadny ſwjeđenj jara hódnje wobeschla.

Turkowſka. Wot wudacza poſlenjoho Poſoka hac̄ do dženſniſkoho ſu ſo ważne węch ſtale. Najwažniſciej mjez wulkomocami, Ruska a Němſka, ſtaj kſheſčanam ſlubikoj, zo nochcetaj dale pſchecziwo jich wuſwobodženju bycz. Prjedy ſu njeſcheczanske nowinu pſchech piſali, zo chce zbezkl Turkowſkich kſheſčanow jenož Ruska a zo je jón zawirowała. Ale to ſu bladý! Kſheſčenjo njebhchū cuzej ruskej moch † woli poſtanhl, a w předawſkich čjasach a nětko zaſh hido pſchez lěto ſiwiſenjo a zamoženjo woprowali, hdh by jich asiatiska ſurowoſć Turkow † tomu njenuczila. Stóncznie tež druhe moch wěria, zo Ruska nochce tamne turkowske kraje měcz, ale zo chce je tym ludam dacz, kž tam bydla. W dwachth lětach naſchoho lětſtota na pſchikkad ſu ze wſchęch krajin kſheſčenjo poſtanjenym Gricham † pomoch khwatali, a jim male ſwobodne kraſteſtwo zaſožili a němſkoho prihna Otto z Bajerskej za krala poſtaſili. Czohodla podobne nětko nochcędža? Z hidzenja Skowjanjow, z bojoſcze pſched nimi! Kſheſčenjo, tón

króz wat 500 létneho wotrocžitwa pod Turkami, kij su jich kraj něhdý z mocu wzali, so wumiožowach, su mjeniujec po wjescim džele Słowjenjo, Serbja a Volharjo. Zo Ruska tuthy zakljuje a z nimi w psíecželswje wostanje pschi wjehitkim czym napsciezostuškowanju tež pschichodnje, to je naturiske; su to bratja po wérje a ryczi. To su někto tež Němcy spóznali a njeſu wjach ménjenja winskich, němſkich a madžarskich nowinow. Tež Žendželska je, potomhacž dołho a hacž dotal Turkow z pjeniezam a z brónju podpjeračhe, tóule tydženj so za njeintervenciju wuprajila t. r. wona nočce kſcheszjanam zadžewacž, zo býchu so sami z wojowanjom wiſwobodžili, a njecha jich ze zjawnym podpjieranjom pod turkowske knjeſtvo nucicž. Tute knjeſtvo ujeda so wjach džeržecž, njech nowy sultan Hinc abo Kunc rěla. Nowy Murad tež lepsche wobstejenja zawiſejc njemöže, hoſpodařstwo je te samne wostalo. Wónanjo je na požadanjo staroturkowske strony wojerſki wyschl Hasssan dweju ministrow a někotrych skuzownikow zezaſfelač, kotsiž běchu pala hkonnoho ministra Mithada na wurdženju. Mordarja drje su wobjeſhli, ale z tym wostanje wcho pschi starym, byrnje někotrychžli nowych ministrow postajili. Duž wojuju kſcheszjenjo dale a njeſhestanu, doniž so njevubija. Někto su hižo hercegowinsc̄ czornohóřskoho wjeřha Miklawſcha za swojoho wuzwolili a najſkerje boſniſc̄ wjedžiczerjo ludu knjeſtvo serbskemu wjeřeje Milanej poſkicža. Wobaj wjeřhaj w krótkim wójmu započinjetaj z Turkowskej. Do dženjiuſhoho dnia njeje drje hiſhče wójna wupomjedžena, ale za někotre dny so to stanje. Serbſli Milan je so na wójmu derje pschihotowat; joho 120,000 wojsakow abo narodne wójsko, po prufsim waschnju wobronjeni, su nahladna mōc. Žena armeja pod generalom Bahom (rodž. Čechom) steji pschi hornjej Morawje (rěch) a poczehnje k nowomu Pazarej w Starej Serbiskej. Druha ſylniſcha armeja pod Serbom Ranko Alipicžom čeznje k rěch Drinje, kotaž mjezu z Boſniſkej twori, hdžež drje je wjele Turkow ale tež wjele kſcheszanskich zbezžlarow. Tercja armeja pod generalom Černajewom (rodž. Rusem) steji hižo na krótkoránskich mjezach Serbiskeje psched wobtwerdženym turkowskim lehwom pola Niſcha. Čzora Hora (Montegro) poſczele wſchu wójnsku mōc do Hercegowiny. Za kribjetom Turkow, kij změja ze zjenosčenymi Serbami Serbije, Čorneje Hory, Boſniije a Hercegowiny, kaž tež dobrowolníkami z rakuskich Serbow, dociž krawne džeko, pschibjeraja na wjele stronach z kóždom dnjom zbezžlarjo we wobſhernym kraju Volharjow, kotrež je hiſhče wjetſhi džili kraj ze Serbami wobydleny. Wyschſhi wjedžiczer turkowskoho wójska budže drje Abdul Kerim.

Dary a daní za cyrkej w Czoruecach abo Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena daní wuzinjeſtaj 28,576 mk. 48 pj.

K čeſcji Božej a k spomjenju duſchow su dale woprowali: Ž. E. 1 m.

Hromadje: 28,577 markow 48 pj.

Z nakkadem spisowacžela je wusčka knižka a pschedawa so za 1 mk. we redaſci Poſta a we Radworju pola k. wucjerja ſrala:

Die katholischen Kirchen und Schulen im Königreich Sachsen.

Katholski Posel

Wukhadža
prěnu a třeću sobotu
w měsacu.

Cylolétna
płaćizna na pósće a w knihařni
1 m. 70 pj.

Liđowy časopis.

Mudarauy wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Študylénje.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číslo 14.

15. julija 1876.

14. Lětnik.

Nový chrlwiński zakon w Saksej.

Pošleni sejm wobradzi naschomu krajej nowy zakon, w kotrymž so wysch-
sći do hlad statneje wyschnoscze nad katholskej chrlwju a jeje nalež-
nosczech rządjuje. Hijo w powschitowaz iaksej wustawie su swobodnomu
skłokowanju katholskeje chrlwje wěste, drugy prawje huse, mjez̄ czechnjene. W
běhu časa su teſame pszech wschelake postajenia pschibjerate, a hdež bě we słowach
poſtajenjow po zlaczu runopravnoscž, načožowacze so husto tola krajných wobstejno-
scow dla woſebje wot nižszych zaſtojnikiow zakon k schlodze katholikow, kaž k pschibladej
zakon wot wotczechnjenju džeczi z mějchaných mandželstwów. Tola po zdaczu liberalnych
naschoho kraja mjeziech horjka katholikow hiszczę pschewjete swobody. Be zarisezu
haj tež z wějiej bojosčiu bu pschibjeranjo katholskeje chrlwje, założ njo nowych
fařickich wosadow, twarjenjo nowych chrlwjow a wučeřinow wobkedažowane.
Wschelake ciećz ranjace poroki mějachu sebi katholitojo a jich dužowni lubicž
dacž. Na sejme w lécze 1845 bu wot sejma hijo nowy zakon wuradzenž, po
kotrymž mjeziech so statej wjetſche prawo na katholskej chrlwi pschidželicž. Sko-
schachu so tehdom we wobymaj komoromaj jara mótre nascheczitne rycze. Prawa
katholskeje chrlwje zamokwjeſeje tehdomniſchi priyce, pozdžischo tak wysolocjeſzeny
kral Jan a biskop a tachant Dittrich. Zakon pak njedósta płaciwoscž, dolež
prěnu a druhá komora njemóžechtaſt so w něotrych wažnych wěcas dowujednacž.
Tsiuchži lět doho džesche prawje derje bjez tuttoho zakonja, runje tak derje by tež
date bjez njego schlo, katholska chrlwje je tasama, njezadžewa nihdže rožwiego kraj-
noho zboža, njerani prawa a kubla swojich sobukrajanow, njenapscheczivja so nihdže

wyschniskim rokazam. Po wuznaczu samoho kultusministra knieži nabóžny mér w kraju, mjez tym zo je w susodnej Pruskej psche podobne zakonje njeném wudyril a w prawdze wobżarowanja hódone wobstejenja płodžik, zrudobu a žekož we wjele millionach poddanow zbudžik a krajej njezarunjomu skodu naczinił. To, schtož so w Pruskej státe, možko drje tola wschitlích rozmownych našchoho kraja pohnucz, wschitko wotwobročecz so prócowacz, schtož možko tež pola nas podobny njemér zbudžic. Nasch čas je pschenjemerny a stronisti, zo možko zbožomnie tak swjate naležnosće mjez cyrkwi a statom rjadowacz.

Tola to wscho njewotdjerža liberalnu stronu w Galſtej z nowa kniežerstwo wo pschedpoloženjo zakonja proshcz. Psihi skónčenju poſlednjoho sejma w lécze 1874 slubi tež kniežerstwo, pschichodnomu sejmę zakon pschedpolacz. Dokesz paž so na zapocžatku něčichoho poſlenjoho sejma tómle zakon hnydom njepschedpoloži, mějachu liberalni hízo strach, zo suadz kniežerstwo cyku naležnosće na pozdijsche čjasy wotstoczi. Duž staji 14. měrca vicepräsident druheje komory, Streit, praschenjo na kniežerstwo, hdy so slubjeny zakon pschedpoloži. Minister Dr. z Gerber wotmožni, zo so zakon pschihotuje a w krótkim tež pschedpoloži. Slubjenjo bu w krótkim dopjelnjene, pschedpoloženy zakon bu w jenym posedženju 24. meje wuradžený a z njeważnymi pschemjenjenjami wot druheje komory pschivzatý.

Prěnja komora njemějše zakon za tak nuzný a dokesz bě skónčenjo sejma hízo na sředz junija postajene, mějeshce jeje deputacijs, kiz mějeshce zakon i zjawnomu wuradženju pschihotowacz, zo so w tak krótkim čjasu tak ważne naležnosće dospołnje zrjadowacz a wuradžicz njeħodža, a zo chce toħodla n-wuradženjo pschihodnomu sejmę za lěto 1877 pschewostajicz. Tola kniežerstwo a, kaž jo zda, pschede wschém kultusminister da prēnje komorje z doseq jaśnymi słowami i spónaczu, zo by so zakon w tymle sejmje dowuradžik, wobzančenje sejma bu toħodla hacż do 1. julijsa wotstoczene.

Na swjedženju ss. japoſchtołow Pětra a Pawoła bě zakon na dženistim porjedže prēnje komorje. Po pječħodžijskim wuradženju bu skónčenje z wjetšinu pječ ħeosow pschivzatý. 17 kniežojo ħeosowachu pschedzivo njomu, 22 za njón.

Najprěni, kiz pschedzivo zakonjej ryczesche, bě kralowſta wysokoſc prýnc Jurij. Wón praji, zo budże pschedzivo zakonjej ħeosowacz, dokesz njemóže statej prawa pschizpoznač, cyrlinske naležnosće sam stronisch rjadowacz; w zakonju samym su postajenja, kotrež katholik za prawe džeržecz njemóže; z cykho zakonja je wulka njedowéra pschedzivo katholiskej cyrkwi widžecz, kskruž sebi cyrkje zawęscze njezaſkuži. Tola wón měni, zo su zakoniske postajenja ménje ważne halo jich wuwjedženjo a nakoženjo a wupraji pschedz, zo by so psihi wuwjedženju zakonja nic duh njedowéry ale duh dowéry połazował.

Pschedzivo zakonjej ryczeschtaj jara derje tež präsident prēnje komorj z Zehmen a kralowſta komornik z Erdmannsdorf, woboj jara sławnej a czejcznej rycznikaj. Prěni rozentaja woſebje, zo je zakon njetriebawſchi, wschelale jeho postajenja kschiwne pschedzivo katholitam a jich ranjace. Druhi rozentaja w dležszej ryczi, kaf je runje w naschim čjatu straschnie, tele ważne naležnosće z khat-

kom rjadowac̄ chęci, deputacią pał njeje dosahach čas mela, wſhē miny, kij su za zakon a pschec̄ iwo njemu sedzbiue motwajec̄. Tsi węc̄ pał zdadja so jemu tajke byc̄, kij so pschimzac̄ njehodža; mjenujc̄, zo zakon domolnoſc̄, kij mjeſeche dotal kral k wozjewienju węſtich poſtajenjow katholſkich wſchinoſc̄ow wudželic̄, někto ministrej pschepoda; z tym dōſtanje lutherſki minister pschewulku móć w katholſkich naležnoſc̄ach; dale to, zo ma kultusministerium w naležnoſc̄ach, w kotrych̄ mjez statnej a chrfwinſkej wſchinoſc̄u njeſchęzjenosc̄ nastanie, poſleni rozſudzach hčoś; najwiersha njerunoſc̄ zda so jemu napoſledku byc̄, zo ma so wot katholſkej wſchinoſc̄e woſebic̄e wozjewic̄, zo je so wſchiniſta domolnoſc̄ k wozjewienju węſtich poſtajenjow dala. W tym a wſchelatim druhim je tak katholſka chřeckie wjèle kruc̄iſho wot stata džeržana hac̄ druhie nažbožne towarzſtwa.

Najdopoknisko wujasni pał cyku naležnoſc̄ tachant a biskop Verner. Wón spomni na to, zo krajne knježerſtvo so bojez njetrjeba, zo mohla katholſka chřeckie do krajnych naležnoſc̄ow so měſhecz, to so ſtało njeje a so tež ſtač̄ njebudže. K wobaranju njetrjeba tak knježerſtvo tutoho zakonja, wjèle wjach dospolnje to, ſchtóž krajna wuſtawa poſtaja. Nunoprawnoſc̄, kij dotal mjez ſenotliwym nažbožnymi towarzſtwami wobſtejſe, njeſſu katholifkojo ženje ranili, pschez tónle zakon pał ſo katholikam wobczežnoſc̄e a winowatoſc̄e napſchęzgo ſtatej napokoža, kotrej druhie nažbožne towarzſtwa njeznaja. Tajke poſtajenia ſu woſebje tamne, kij wozjewienjo węſtich wulazow katholſkich wſchinoſc̄ow a potom ſtajenjo, wotsadženjo a pruhowanjo katholſkich duchownych naſtupa. Knjez biskop spominasche potom na njejaſnoſc̄, kij w zakonu mjez tak mjenowanymi znutſkownymi a zwonkownymi naležnoſc̄emi w zakonju knježi. Mjezg ſu tež czežech k čehnjenju. Koſtra wučžba chřkwe woſtanje cykle bjez wſchoho woliwa na zwonkowne živjenjo a czežko je k dopolizanju, zo ſo tónle a tónle wulaz wſchinoſc̄e jeno na znutſkowne nažbožne poczahuje. We wſchelatich poſtajenjach zakonja ſo katholifkojo w ſwojich prawach czežko ranja. Tohodla proſy, zo by komora swoje pschihloſowanjo zakonej zapowjeka.

Na to dōſta kultusminister z Gerber ſkovo k zamolwienju zakonja, wón prócowasche ſo dopolazac̄, zo je tonle zakon znamjo wulkeje dowěry knježerſtwa te katholſkej chřkwi, ale w kotrych poſtajenjach tale dowěra leži, to njepraji, wón chciſche tež dopolazac̄, zo tónle zakon runoprawnoſc̄ njerani a lubjesche z wulkej dowěru, zo budže tónle zakon runje nažbožny měr w kraju wobkruc̄ic̄.

Tola zakon, kaž bě w druhiej komorje wuſtawen, njemožesche wjetſchinu hlosow w přenej komorje woſzakowac̄, duž bu namjet ſtajeny, tſecži paragraf pschemenicz, zo ma k wozjewienju poſtajenjow katholſkich wſchinoſc̄ow kral a nic kultusminister dowolnoſc̄ wudželic̄ a tak bu zakon pschivzath. Druha komora pschizanty ſo nažajtra tutomu pschemenjenju a zakon dōſtanje w krótkim kralowſke wobkruczenjo a zakonſtu placzivoſc̄.

Druha komora bě tež pschi wuſtawenju wobzankla, zo ma ſo krajne knježerſtwo proſy, zo býſtaj ſo ſatſlej klóſtbraj, kij dotal w ſwojich znutſkownych

naležnosćach pod dohodom abta Móschtra Ossela w Céfelle stejta, pod dohod Budyskoho tachantstwa stajloj. Tudem wobzanknjenju prěnja komora nje p'schistupi.

Werno je, wschelake węch, kiz załoń nětko krucze postaja, placzachu hižo dohli čas, ale tola je k wobzarowaniu, zo so tesame nětko zaklincz wobkruczejo; wschelake wobstejace węch da sebi jedyn, kaž prync Jurij tež prajesche, lubicž, dokež je wobstejenja tak sobupitčinju, tola pał jedyn njemieže zalonju pschihtosowac, kiz tele węch na wscie časzh na tesame waschnjo rjaduje.

Druhe postojenia pał su tež chle nowe, kaž to, zo ma so kózde wuprónijenjo duchownoho města, kózde nowe wobšadženjo knježestwu wozjewicž, kaž tež to, zo maja wschitcy, kiz chedža duchowne město w Sakſej zaſtacž, na gymnasiu a na universicze Němſceje swoje shtudijs dokonjecž, jelizo so to njeſtanje, dyrbja psched woſebithm knježeklom kommissarom pruhowanjo czinicž. Wosebie drje so tež dowoli, zo smědža tež tamni, kiz w serbiskim seminaru w Pražy shtuduja, t. r. tamniſche gymnasium a universitu wophtuju, duchowne město w Sakſej dostačž, ale hacž změja tež k tomu woſebite pruhowanjo priech wotpoložicž, njeje w zalonju jaſnje wuprajene. Vohy móžno, dokež džen so tež w Bruslej wot kandidatorow duchownstwa to žada. Je to wulka njerunoſcž. Wot kandidatorow lekarſtwa abo prawniſkich zaſtojniskow so to nježada. Z tymle nowym wobčežowanjom maja so jeno mchodži mužojo wot shtudowanja theologije wotdherzowacž.

K tutomu nowomu zalonju změje kultusministerium rozeſtajenja napisacž a wudacž, po kotrejž maja so jenotlive paragrafy nałożecž. W tym změje pschiležnosć zjawnje połazacž, hacž je sprawne pschedzivo katholikam zmyſlent a hacž ma w prawdze dowěru k nim, kaž to we swojej ryci wjac̄ króč prajesche. Katholich poddanojo budža węscze za pschedzeliwe nałożenjo zalonju, pschez kotrež móže so zalonja njerunoſcž a wótroſcž wschelako pomjeniſticiž, knježestwu džakowni.

Mowinki a powjeſcze.

Z Knjizh a ze Sakſej.

Z Budyschina. Wutoru, 4. julija swječeske Dužmanec swójba w Dženikecach radoſtyh swjedzeň. Jeje piłnej a staroszíwej starszej Mikławich Dužman, rodzeny z Bozanec a Hanža, rodzena Melcerec z Dženikec běſtataj 50 lét radoſce a wobčežnosće živjenja w społojnym zbožomnym mandželſtwje nosyloj. Z džakownoſcžu pschedzivo Bohu podaſchtej so dopokdnja do swojoho farſtoho domu Božeho, w kotrejž běſtataj sebi psched 50 létami prawicy zaſdaloj k mandželskej swérje a luboſci a dōſtaschtej tu požhnowanjo swj. chrkwe. Pschipokujo a popołdnjo pschedzimieschtaj radoſtne w klinje swojeſe swójby, jeju wjeſokoſcž bu wosebie powyſchena pschez wophtanjo knjeza biskopa, kiz jeju popołdnju poczęſczi. — Podobny swjedzeň swječeschtaj tež Hejdaneč mandželskej z Mikocžic swiatli wutoru. Duchowny brat, nětko farač a kanonikus Barth,

lij bě swoju sotru Hanžu z Jakubom Hejdanom psched 50 lětami wěrowač, wubželi jímaj nětko pschi jeju złotym mandželskim jubileju chrkwinjske pojohnowanjo.

Z Žaseńc̄*) Tež nasche kathaffse kašino swiecjesche 18. junia 30 lětne jubileum bamžistwa naicheho lubowanoho s. wótcia tak swjatočinje, kaž to nasche wobstejenja dowola. Etwa bě rjenje wudebjena, mjez róžemi a wěncami wiążsche rjenje rozwětleny wobraz s. wótcia. Pichedshda wotewri zhromadžiznu z powiatanskimi słowami. Keniez kaplan Walter z Worklec měřesche na to swjedženjku rycz w kotrejż wón žiwienjo swjatoho wótcia wobjskernje rozentaja a słoučznie zhromadžiznu pschepresh, s. wóteej móćne slawa pschinjeic̄. Serbski kherlusč wobzantny swjatočnoſć. Wječor džewiečich bu pak móćne třelane a rycz z wěncami a pletwami wudebjeny dom bn nětko krasnje wobzwětleny.

Z Dreždžon. Dotolski direktor proghimnasia, wysokodostojny knj. Jakub Bük je wot 1. juliá konfessorialny radžičer superior a farač kralowskje chrkwe w Dreždžanach. Wón bě hýo wot decembra zandženeho lěta tele zastojnisswo administratrowač.

Z Dreždžan. Kral Albert a kralowna Karola stač so 2. juliá do kipjelov Ragač w Schwajcarskje podakoč.

Z wukrāja.

Němska. Ponischitlowna zhromadžizna katholickich towarzistwów Němskije budże lětsa wot 11. hac̄ do 14. septembra w Mnichowje. Budże to 24. powischitlowna zhromadžizna.

Němska. W Zhorheleu wrócił so psched krótkim zemjan Miskawsc̄ z Žedlic do kina katholickje chrkwe.

Němska. Za němski reichstag a drje tež pruski sejm, za kotrež budže so nazyma z nowa zapołanczy wuzwolecz, pschihotuje so nowa politiska strona, kij snadž može pod nětzjishimi wobstejenjami wulku ważnosć dōstac̄. Wona mjeñuje so němska konserwatívna strona. Wona chce so prócowac̄ za wobstacom němskoho khejorstwa ale tež zdžerječz phiac̄ samostatnosć a wschelake wosebitosće jednotliwych krajow a provincow. Wosebje džerži tale strona nabožne žiwienjo ludu, zdžerzenjo a wrócenjo kschesczanskich a chrkwińskich wustawow, wosebje kschesczansku schulu za chle nuzny podkož spomožnogo rozwięcia statnogo žiwienia. Djez toho dyrbja Indjo hlebscho padac̄ a wschě towarzische zwiażki so rozwijac̄. Tale strona džerži nětzjiliche wojowanjo stata pschecžiwo chrkwi a wosebje potkocžowanja kschesczanstwa wot liberalisma tohodla za wulke njezbožo a chce za skónčenjo tohosamoho skutkowac̄. Wona drje pschipóznawa statek prawo, swoje poczehnjenja i chrkwi rjadowac̄ a njecha wosebje čerpječz, zo by bamžowa wyschnosć do statnych naležnosćow so měschala, na druhzej stronje pak njecha tež čerpječz, zo stat ze swojimi zakonjemi znutkowne chrkwinjske žiwienjo wobknježiť a chce tohodla za pscheladanjo a potřebne pschemenjenjo mejskich zakonjow so starac̄. Tež zakonje, kij su so wot

*) Dóstac̄ny lit halie sobotu, 1. juliá, duž njemóžachmy w poslenim číšce nicžo wo swjatočnoſć spomnich.

liberałnych w nastupanju tewarskino ho živjenja dawali a wulku njezpojnoſc vſchudžom zbudžili, ahe iate ſtrona porjedzeč. Zeje ſlužbenja ſu tak prawje rjane, hdh býchu ſo jeuo djerzeli a hdh by pſchi wolbach tule ſtrona prawje wjèle mužow do ſejma a reichſtaga pſchinjeſla. We wažnih proſcheniach by ſo z katholſtej ſtronom wějše ziednočita a tak ſwadž ſo ji radžito, po nečim nět- ejiſche njezbojomne wobſtejenja w Pruskej a tež druhdže w Němſkej pſheměnicz a polépſchicz.

Pruska. W měſcze Ratiboru běſche 10. a 11. jul. žhromadžizna katholikow Schlezyjskeje. Wobdželenjo bě prawje ſylnę, wſchitke krajin Schlezyjskeje běchu zastupjene, woſebje tež pôlſke krajiny. Mjez druhim bu woſebje tež namjetowane, zo býchu ſo we wjetſkich měſtach, w lotycky woſebite nowinų njewuſhadžeja, taſke założili, zo by ſo pôlſke katholſke nowinaſtvo bóle podpjerale a zo by ſo za 60,000 Čechow, kij w Schlezyjskej ſo namalaja, nowa nowina w jich macjernej ryezi założila.

Pruska. Na zwonkowne chrkwiſſke živjenjo je njesprawne potlocjowanjo katholikow pſchez pruske kniežerſtvo tež ſpomognje ſlukowako. We katholſtich krajinach je wobdželenjo ludu, woſebje mužſkich na chrkwiſſich ſwiatocžnoſczech nětlo wjèle ſylniſche hako we přjedawſkich létach. To pokaza ſo woſebje tež we Münſteru pſchi ſwiatocžnym wobkhadže, kij ſo zaždenym thđenju t cžesci naj- ſwiatocžiſho ſakmenta dokonja, podobnje kaž pola naſ na ſwiedženju Božoho cžela. Wulku njezpojnoſc bě na wjehch ſtronach zbudžito, zo ſo ſchulam wobdželenjo na processionje zažazu. Za tym bě wobdželenjo ſchulſkeje mlodoſeže cžim bohatsche, kij nětlo abo dobrovolnje abo po poruczoſce ſwojich starſich na ſwiatocžnym cžahe a to wjèle pobožniſcho a pſchitojnifcho ſo wobdželihu, kaž druhé lěta. Tež wobhylſerſtvo njebe ženje tak ſylnje pſchitomne bylo taž tón krčz. Biskop drje njemžesche procession wjescz, tež ſobuſtawu tachantſtwa nje- móžchu wſchitkych pſchitomni býč, měchniſki ſeminar njebe we ſlužbje, za to pak bohacze ſchudentojo akademije, tež druhé katholſke wuſtawu tu pebrachowachu, za to pak bě tu młodý lud ze wſchitkych powołanjow. Stawu klóſktrſtich rjadow, kij druhé lěta we ſwiatocžnym rjedze Bože cžero pſchewodžachu, móžachu ſo jeno w dalokoj czubje na ſwiatocžny procession dopomieč, za to pak ſežehowachu nje- pſchehladne ſyly druhich pobožných čeſčowarjow najſwiatocžiſhi ſakmenent. Pruske kultusministerium bě ſchudowachym na gýmnasiu začalo, ſo na processionje wobdželicz, dokelž to rjad we wučenju pſchetehruje, tohodla wobdželihu ſo woni, swoje ſchulſke knihe pod pažu, pſched ſchulu a wopuſtčiſhu procession, hdhž bě čas do ſchule, dokelž procession zapocžnje ſo hýž rano iſhesciſh. Kaž bě tak wobdželenjo woſebje bohate, tak běchu tež hafy a naměsta najrjeſiſho wudebjene. Čyku nōc bě ſo na tym pilnje dželato.

Rakuſka. Rjemiér w Turkovſtej cíni nětcejſtomu kniežerſtwu w Rakuſtej wjèle staroſcizow. Kanclej, madžarſki hrabja Andraſſy, je njeſpſcheczel Šlowjanow a tohodla njecha čerpiečz, zo by ſo na južnych mjezach Rakuſkeje nahladny a móden ſlovjan i stat założil, kož ſo to ſianje, jelizo Serbiſka druhdže. Wón čyhsche to woſebje z pomoci Rakuſkeje zadžiwac̄, dokelž Rakuſka nihdže nahlad-

noseče nima a tež hrabja Andraſſy njeplacjì za tak wustojnho diploma. Ruski khežor, tìž bě wjacj cjaſa w němstich kupjelach pſchibymal, chysche tola z krótkia piched swoim wotjedzenjom z rafustim khežoram w tarkowſkim praſhenju ſo wuradžic̄ a tohodia běſchtai khežoram ſebi wotječjaſo, 8. julia w hrodze Reichſtadt njedaloſko Čeſteſte Liph ſe trječic̄. To je ſo tež ſtak. Tule pſchi-lejnosc̄ chysche Andraſſy wujic̄ a ruſtoho khežora a woſebje ruſtoho kanclera wjeticha Gorčakowa za ſwoju politiku dobyc̄. Wón bě bižo ſ tomu woſebite piſmo zetſtaſa, kotrež mjeſejtaſi woboi khežoram powſchitkownie za dobre ſpoznaſ, a kancleraj Gorčakow a Andraſſy potom naſuſtra drobnischo wuradžic̄. Tola jemu bu hižo we Winje pſched wotjedzenjom praſene, zo ruſki khežor w tele na-lejnosc̄ njecha ryčane mēc̄, to rěka z druhimi ſlowami, zo njecha zadžewac̄, zo by Serbiſta močniſhi ſlowjanſki ſtat zakođila. Powſchitkownie powjeda ſo hewal, zo ſtej khežoram jara ſpojenej ſo dželikej a zo je khežor Franc Józef praſik, zo je mēr za Raſuſtu zameſćený. Tola ieſe ſlowa ujenamakaſa powſchit-kownu dowéru, dokelž bu hižo husto lud z taſkimi ſlužbenjemi zhebaný. Z cyka njehoodzi ſo praſic̄, tak budža ſo podawki w Turkowſkej ſežehowac̄ a lajki kone wjac̄.

Francozfa. W znathym hnadownym mēſeće južneje Francozſkeje, Ourdes z mjenom, běchu 1., 2. a 3. julija wulkotne katholſke ſwjedzenje. Krafna c̄yrkej, na tamnej ſtale natwarjenia, w fotrejež prózinených je ſo pſched nimale 20 létami ſwjata Marija wjacj króč k hudej holic̄ wozjewila, bu 2. julija ſwjec̄en'a a na druhí džen statüja, ujewoblatowane podječo ſ. Marije pſchedſtajaca, krónowana. Kardinal-archiſkop z Pariza, Guibert, a japoſchtoſki nuncius abo zapoſtlanc w Franzofſcej, biſkop Meglia, biſchtaj wot ſ. wotca poſtajenej, ſwjatočnoſcie dokonječ. Wonej běſchtaj pſchewodžanej wot wjac hac̄ 30 biſkopow, kotiž běchu pſchitschli, zo býchu ſ. Injezji Mariji ſwoju džalownu wutrobu wozjewili. Mjez nimi běſchtaj tež dwaj biſlopa z Ameriki. Sobotu, 1. julija buchu w ſwjatočnym proceſſionje ſ. relikwiye, kotrež bě bamž za 16 woltarjow c̄yrkuje poſlak, wustajene. Bě to wulkotny proceſſion, na kotrymž ſo teklo biſkopow a tak bohate c̄yrjodý pobožnoho ludu wobdželi. Kaž ſo praſi, běchu tam wokoło 150,000 ludzi wſchelakeje ſtarobyl a wſchelalich pomolaniow. Šwiečenjo c̄yrkuje trajeſthe wot ranja ſydomich hac̄ do pſchipođnia, kóždy woltar bu wot druhoho biſkopa ſwiečený. Be Schwajcarſteje wupolazany biſkop Mermillod prědowasche. Po ſlōńczenju Božjeje mſchë wudželesche kardinal-archiſkop Guibert japoſchtoſki požohnowanjo, z kotrymž bě za wſchitlich pſchitomnych doſpolny wotpuf ziednoczeſem. Hłowny ſwjedzeni paſ bě krónowanjo statüje ſvjateje Marije, tìž bu wot japoſchtoſkoho nuncijsa, biſkopa Meglia, dokonjane. Na wulki mameſeje pſched c̄yrkuju bě po-wyſhene město pſchitowane, na kotrymž bě woltar natwarjeny a město za biſkopow. Biſkop Meglia ſwiečeſte wulku Božu mſchu, po ſczenju prědowasche biſkop Pie, najwoſobniſhi prědař Francozſkeje. Po Božej mſchi bě ſwjatočnoſcie krónowanja, kotrež ſo wot mócnego „Te Deum laudamus“ ſpōwane wot wjac hac̄ ſtohyac c̄lowjekow, pſchewodžeſte. Na tutych ſloch diach ſkyjicheske ſo wot pſchitomnych měſchuitow ujepliſteſtawajcy ſpōwiedz, wot počnocy hac̄ do pſchi-

početna buchu stajnje na 36 wotarjach Bože mschē djeržane a s. wopravjenja wudželane. Psihi wjehitich tutych swjatočnoſćach knježesche tola najlepši rjad, nihdje njevolazowalne so policajstvo. Pobožny lud sam wjedžesche rjad djeržec.

Turkowska. Wójna mjez Turlam i třeſčanski Šlowjanami je mócnje wudžnika a wjedže so z wulcej surowoſću z wobeju stronow. Pschedewskim stej Serbijska Čjorna Hora, dwaj we wěstym nastupanju samostatnej krajej swoim ſlowjaniskim bratram w Bosniji a Hercegowinje k pomocy ſchloj a zjawnje wójnu z Turkami započaloj. Serbijska wobſchija 791 quadratnih milow, je po takim nimale tři króž tak wulca kaž Šakſta a ma něhdje počdru milliona wobydlerjow. Serbia ſu wojerſti lud a tohodla dobri wojaczy, kóždy Serb ma minovatoſć wojerſtu ſlužbu zaſtač hac̄ do 60 lěta. Hac̄ do lěta 1804 bě Serbijska tež chle Turkam podeſtijena kaž netko Bojnijsa a Hercegovina. Wulce poczijſchenja pſchez Turkow zbudžihu pak powſchitlowue paſtanjenijo, a Serbia wubichu po něčim Turkow z kraja a wumojichu ſo z jich moch. Čjorny Jurij bu halo wjeh Šerbijske tež wot Turkow pſchiſpáznach. Z nowa wot Turkow poczijſmeni wuswobodzichu ſo pod Michalom Obrenovičom, tři bu pozdjiſho z wjehom Šerbow. Tola pak je tež hac̄ do něčijichoho čjasa Serbijska we wjeholickich wěcach wot Turkowskeje wotwīſna, ma woſebje kóžde lěto 40,000 dušatow dawka placicę a tež někotre twerdžizny ſu wot Turkow wobſadžene. Serbijski lud žadajſche hijo w zandženém lěze za wójnu a jich zaſtupjeſtivo, ſlupežina mjenowana, pſchizwoli k wójniu nuzne ſredki. Tola wjeh Milan ujezwoli k tomu, dokež njechaſche bjez dowolnoſće ewropskich wulkomocow, woſebje bjez dowolnoſće Ruffeje wójnu započec̄. Tule dowolnoſć je, kaž ſo praji, dōſtač, haj, dyrbjalā tež wójna za Serbijsku njezbožomne wupanyc̄, je ſo tola ſomostatnoſć Serbijskeje zavěſčila. Serbijske wójſto je ſo na južne wjezhy zetajalo a 29. junija wopuschęgi tež wjeh Milan Vělohród a poda ſo k swojomu wójſku. 1. julia započinachu ſo njeſteſtivna na wjacorých městach. Novinski wottam ujeſju tak wěſte, chla čjroda mjeniſtich bitwów je hijo býtch, kóžda strona pſchipiſuje ſebi dobycjo, tola tak wjele je wěſte, zo ſu Serbia w Bohačkej dale do předka a wjac kraja ſebe dobyli hac̄ Turkojo w Serbijskej. W bližším čjatu wozakuje ſo wjetſha bitwa.

Naležnoſće towarſtwa.

Sobuſtawu na lěto 1876: II. 286. Aug. Kolla ze Bajdowa, 287. J. Wawrif z Kanec.

Dary a daní za chrkej w Čjornečach abo Bacžonju.

Nawdaty kapital a detal nahrematzena daní wuzinjeſtaj 28,577 mk. 48 pj.

K čjeseſi Bezej a k spomězenju dufchow ſu dale weprowali: J. E. 1 m.

Gromadje: 28,578 markow 48 pj.

Pjatichodnu njezjelu, 16. julija, budje katolicka vjeſada we Bazku.

Pschedyda.

Čjifceſat L. A. Donnerhal w Budyschinje.

Katholicki Dostoj

Wukhadźa
prēnju a třeću sobotu
w měsacu.

Cyłolétna
plaćizna na pósce a w knihaſni
1 m. 70 pj.

Ludowy časopis.

Mudawauy wot towarzſta Ss. Cyrilla a Methoda w Budyſčinje.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číslo 15.

5. awgusta 1876.

14. Lětnik.

Nom a křesćanskloturkowska wójna.

Pod tymiſom namala ſo w čeſkim časopisu „Hlas (hlōs)“ naſtaſl, kotrej ſo tež za naſchich čítařjow derje hodži. My jón po ſlovje nje- pſehožimy, ale podawamy jón wobdělany, tak, zo z tým tež naſche privatne měnjenjo wo tej věch wozjewjamy.

Čeſkowjelej je ſobuželnoſc z njebožownym a potkočowanym pſchinarodžena. Tohođla pſchihouje rady, hdyž ſo za wuſwobodženjo Irſleje z jejneje wotročſteje wotwiſnoscze wot Vendželsleje ryczi abo hdyž je O-Connel z druhimi zmuižtymi Iręjanami khwaleny. Tohorunja manu čuzčimu wutrobu, hdyž ſo wo pocjiſhezowanju a dohotařacym pſhesćěhanju katholickich Polakow w Ruskej a družbě powjeda. Stawizny pał a naſche čaſh wjedža hiſhče druhé ludy mjenovacž, hdyž je ſobuželnoſc w tejsamej mérje naturſta.

W tu khwili je za ſlowjanſtich křesćjanow w europſkej Turkowſkej najhōrje. Wéra Chrystufowa wojuje z pſchiwěru zekhařnoho profeth Mohammeda, wjeli ſtom lět předž tam zaſydleny ſlowjan méri ſo z nadpadnílom a rubježnikom z Afije. Zdjělanoſc abo kultura wobara ſo pſched čěmnoscu a barbarſtwom. Čerſtwe ludy njezniesu wjac potkočowanjo wot zestarjenoho wožraka, kij je ſwoj nadawł, jomu wot pſchedwidžownoſcze Božeje dopuſchzeny, w Euro- pye dokonjał.

Tola hiſhče ſu ludžo, kij nimaja wutrobu za čwělowanu křesćansku raju (t. j. čjrodu), kotrej Turka njevěriwych a psow imjenuje. Tajch nječzu-

człwi su mošebje Mađarowje we Wuherstej, cžile węčni njeſtcezelowje Słowia-
now, kotrychž wótcowje su něhdy tež pod turkowskim spſchahom czejch zdychowali.
Taich su tež wſchelach nowinarjo we Winje, kiz su wot Turkow płačenzi a to-
hodla jich zaſtituja. Tu a tam tež nělotre katholske nowinu we węſtich krajac
měnja, zo w serbſtolurkowskiej wójnje sympathetico (ſobucžuczo) Turkam ſluſcha,
dokelž su Serbja a Volharjo z wjetſcha ſchismatikowje, kiz naſchoho ſwiatoho
wótca za hlowu chrkwe njeſchipóznaſa. Šehto mamy i tomu rjec?

Te abo druhe nowinu njeſtu w taikich praſchenjach njezmólnie, ſamo w Ro-
mje wuſhadžace maja jenož privatne měnjenja, a bamž tam njeporuča abo nje-
zaſazuje w politiſtich abo ſwētñich węcach, kaž nětko wójna w Turkowskiej je,
žane ſobucžuczo. Katholska cyrkje pſchipóznaſe faktiſtſkoho (woprawdžitoho) regentu
a njeměſcha ſo do toho, kaž wón ſe knijezenju pſchipińdže abo kaž knijezenjo zas wot-
budže. Pſchipińdow je w bližkzej zaſdzenoſci nadocž. W Francózskiej ſmy ſami
dožiwili staru monarchiju, republiku, khežorſtvo a z nowa republiku. W Spa-
niſkej je ſo tež kraleſtvo z republiku wukulowało a kralow bě za tón kraj wjac
dyžli bě trébne. Katholska wéra njeje nilomu zakazowala, njech je ſo za Don
Karlosa abo republiku abo ſkončenje, mera dla, ſnadž za faktiſtſkoho krala Alfonda
wuprajík. Politiske pſchewobroczenja njeſtu džero chrkwe, kotaž móže we wſchit-
lich formach knijezerſtwa zbožownie ſluktovač a wopramdże ſluktuje. Duž njech
ſo w Turkowskiej taſte abo druhe knijezerſtwa zaſloža, katholska cyrkje je pſchipóznaſe.

Nětko pač je hiſchje wójna. Turka je zelenu khorho rozwinięt a wojuje pſche-
cziwo wſchitlim njeſtceznam t. r. Iſhesčanam. Něhdze njeje prajik: „Ja wojuju
jenož pſchečziwo grichiftim abo ſchismatikim Iſhesčanam, katholikam pač njebudu
niežo cžinicz“. Denož z bojoſče pſched awstriſtlim khežorom a bōle hiſchje pſched
Francózami je druždy nuzowanu pſchečziwo katholikam mjenje ſurowy był; móže
wón po ſwojim koranje, ſwjatej Iñizi, hdh pſcheče katholikow być? A hdž
ſchismatiki Rusu katholikow w swojich krajac hroznje pſchesčęha, dyribi to ſchis-
matiski Serb abo Volhar tež cžinicz pſchipohodnie? Nječijim tutym Serbam a
Volharjam taſku njeſtcezanslu kſhiwdu! A hdž wiſte nowinu zežany boſniſki
protest wumyſla a wudawaja, halo khyu katholscy duchowni za Turkow byli, ſkyſch-
če jich liſt z „Katoličkoho Lista“ w Zahrjebe (Agram), kotryž tamne zelhańe
nowinu njeſtu potom wozjemie. Duchowni piſaja: „Njepręjemh, zo maja serb-
scy ſchismatikowje pſchečziwo Turkowskiej chrkwi pſchečziwnosc, ale ta njeſtcezanslu
z luda, ale wot jich popow; njebojimy ſo, zo by tale pſchečziwnosc pozdjiſho
za nas moheć njeſtcezanslu męć. Wojowanjo, kotrež wjedzimy, njeje hewal
jeniczych nabožniſte; kóždy narod ma tež ſwoju narodnu myſličku a w teſſamej
ſmy ze ſwojimi serbſlimi bratrami dospołnie pſchezjeni, z cžim katholska cyrkje
tudh hiſchje wjac ważnoszcze nadobhywa. Naſchej wérje njeſtcezanslu ani ſchisma
ani islam (turkowska wéra), ale islam wobhrožuje naſchu narodnoſć a tak tež
my pſchečziwo islamej wojujemy, kaž by ſo wo naſchu wérę jednało.“ Potom
powjeda liſt, zo hižo tylach katholikow pſchečziwo Turkam wojuja, zo je jedyn z
wjedzicjerow katholikli duchownych Muſchicž z Hercegowinu a t. d. A hdž nam
wón danjo powjedachu, zo ſo Iſhesčanslu legija dobrowolniłow w Konſtantinoplu

sladžuje a wiele katolikow do njeje zastupuje, dha piša so někto hžo, zo běchu posledništi jenož někotři armenisch lapakowé.

Katholicka církev je šeststotetki pščecžimo Turkam w Asiji a w Evropje sluttovala, a byrnje so někto nicžo wo tym njeprajiko, je a vostanje wona pščecžinica Turkow. Shtó njeznaže bamžow w času kščijzych čzahow abo wójnow? Shtó njeznaže sluttovanoje bamžow po pščedobžcu Konstantinopla (1453)? Shtó njezwiezcí swjedzenje k wopomnječju pščewinjenja Turkow?

Po tajskim je sympathija (sobuzcuzjo) k Serbam a Boškarjam zavěscze dovolena, haj my bychmy hřichče rady wjac̄ prajiti, hdy by lhwila byla. Tohodla bu hžo internacinalne (t. r. za wšchitke ludy) towarziswo założene pod mjenom: „Société Serbe de secours aux blessés et malades en temp de guerre.“ Tohodla szczeku ze wšchelakich krajow leštarjom a wothladařki hřichy do Serbskeje. Tohodla zhromadžea wšchelake wultrajne nowiny pjeniezhy a potřebnosti do serbskich lazaretow. Vyhu-li kujzich Serbja někto za pokodnich wojowachych a čzepjachych wopromach chyli, powjemh jim rady adresy towarziswo, totrež také darch hromadžea.

M. H.

Ze serbskoturkowskeje wójny.

Wójna so krucje dale wjedze, hacžunje w našich stronach druhých nichčo njewě, shtó dobýva. Europiske měnjenje cžinja wšchelake wjetše nowinu a tež wjetshi knjezjerjo. A z tyh su jeni na serbskej a kščesčanskej stronje, druzh pak zasý ze wšchěmi jazykami a ze wšchěmi kanónami za Turkow. Duž džerž so cžitaré nowin toho, shtož so jomu lěpje spodoba! Kāk dyrbí so wójna wjescz, to tamnišchi Serbja sami jara derje znaja; duž njech jich zdalení cžitarjo a pišarjo njehanja! Dokelž běchu a su wojach Turkowje na wšchěch třioch stronach Serbskeje, dha dyrbjachu Serbja swoje wójsta k ranju, k połdnju a k wječoru najprjedy póstac̄. Hdyž a jelizo budža slončenje Turkowje w Bosnijsk a Hercegovinje hóle zbicži a hdyž a jelizo budže krajna smuha, lotraž džemječ mil schéroko Serbsku wot Čjorneje Hory dzeli a hdyž Turkowje wójnsku pomoc hacž do Mitrowich po železnich szeklu, wot kščesčanów dobýta, potom halles móža Serbja ze zhromadnej mocu k ranju a krótoku ranju čzahnyc̄. Serbsk wježicjerjo su hžo wšchelake bitwy a bitwicžki na wšchěch stronach měli a njeſsu nihdžje Turkam do kraja dali. K wječoru běchu pola Věliny (pod Alimpicžom), k połdnju pola Čjenich (pod Ducičom) a k ranju za rěku Timoł, hdyž Serbja wobtvjerdženja Babineje Glawy (pod Černjajewom) dobýtu, najvhlnische serbske attali. Najvazniški je lut kraja bjez Timolom a Dónawu bjez serbskimi městomaj Bajčarom a Něgotinom a bjez shlnej turkowskej twjerdžiznu Wldinom. Tam chedža so Turkowje do Serbskeje pščedrēč a szczeku posyljenja, ale Serbja tohorunja. Tohodla je so serbske wójsta wot Nišča dele szčahnylo. Na połdnju je general Bach, kij ma přjedawšche wulke zaſlužby wo pščihotowanjo serbskoho wójsta, druhomu wjedniku město wotsiupil, kij so Čjolat Anticž piše, ale po prawym wječich Bobrňsliji rěla. W Hercegovinje steji někto za tamnišchi Ser-

bów lepiej, doklež je Avstrija tola pschitaw klek, hdjež Turkowje z kóžemi po-
sylnjenja pschiwožowachu, slónčnje tal zavrijela, zo so to wjach njestanje, kiba zo
z dobroho staroho pscheczelšta. W turkowskich wójskach je wjíche wschelaloho
džiwjoho luda z Afije tež wjèle wjeholich wjeholow ze slludneje a zhmneje Europę;
tal je n. psch. Mehemed Ali pascha Němc z Magdeburga, Ali pascha Polak,
Derwisch pascha je francózski pscheradnik starý Bazaine z Metza atd. Tendželska
podpjera na wjeho waschnjo Turkow a tež wuhersch Madžarowje tworja turkowksi
legion a su cjródki hízo w turkowskich zajathch spóznaczi byli. Tak wschelach
Turkowstu podpjeraja, a tola so do sweta trubi, zo je jenož Rusowſta, kij neu-
tralnoſež nježerji, hdjž Serbow podpjera! Kak zo snadž tež tute podpjeraanja
nježudža dotho wjach potrebne. Znajmjenšha Grichewje so wobrónjeja, doklež
nochedža zažydenjo džiwich Čerkeſow na swojich pomjezach cjerpječ a tež Ru-
munowje žadaja samostatnoſež a njewotwiſnoſež wot sultana. Za wobaj tutaj
ludaj je prawy čas, zo býchtaj ze Serbami a surowje podkožowanymi Boč-
harjem ſobu na sultanowe wójska wuchahnkoj. Snadž so to stanje! — Čjorno-
horjenjo ſu podobniye Serbskej dyrbjeli swoje male, ale wubjerne wójsko na połojch
dželicj. Mjenišha połojca pod Božo Pětrowičom czehnje i połodnju i městu
Podgorich a wjetšha pod wjetšom Nikolu samym i dothomu wjetžoru do Her-
cegowinę. Wobě połojch ſtaj ſo hízo zbožownje z Turlami měrikoj. Na połnoch
ſu Čjornohorjenjo wulku bitwu dobyle, ſtož dyrbja pscheczelowje Turkow z ki-
ſakom woblicjom pschidacz. Muſtar pascha pschicahnh ze 16 bataillonami wój-
ſka 27. juliya wot Newesinje na czernohórske połodnēne wójsko, a bu nazajtra
pola Wrbice (Wierbich) abo Wucžidola (t. r. wjelczi doł), na krótkie ranjo wot
Bileka zatrafshnje zbitu, a zbytki joho wójsla buchu zahnate. Selim pascha
(general) a wjach druhich wjeholich je tam padnjo a wjèle wojałow; Osman
pascha (poprawym žid Tarkas abo Wolf z Wuherskeje, kaž „Presse“ wuznawa) a
drugh wjeholowje ſu zajecti. Tež dobýchu Čjornohorjenjo pječ Kruppovych kano-
now, wje'e brónje, pich a druheje wójnskeje pschipravu. Ze znamjenithch dobý-
warjow je Filip Pětrowicz Něgoſch cjezey ranjen. Tole dobýčjo budže na
Boſnjakov jara derje ſlutłowacj. Tež połodniſki džel Čjornohorjanow ſo derje
bije a je wjetšhi džel ſusodnho ſplaša Kucjanow na ſwoju ſtronu pschewedé. —
W Bočhájskej Turkowje hrznoſeže a ſurowſta dale wjedu, wobejje z pomocu
Čerkeſow. Woni kóncuja bjezbrónith lud, džeczi a starých ludži, wonječeſha a
pschedawaja holch a džeczi, zanjeschwarnja a pala chrkwe atd. To pschidawa tež
Turka, hdjž wukaz wudawa, zo ſo pschedawanjo holcow njeby dale stało; tola
njeschtraſuje móń ſwojich njeſraſnikow. Někotre ſta wſow ſu Turkowje hízo spa-
lili, wjèle thſacow njewinowatich ludži do jaſtwow wotwiedli abo ſlonecowali. Zo
njewinowatich krjuduja, ſu tež ſami Turkowje z tym wobkruczili, zo ſu w jenicž
kim měſce Philippoplū wóndh 400 zaſy z jaſtwa pushečili. Daj Boh, zo by
turkowſte wotročiſtwo a ſurowſtwo pschetaſto!

Pschidaw: Pola Knjažewca je ſo 2. t. m. male wotdželenjo Turkow do
Serbskeje pschedrečo; tam rubja a psala.

M. H.

Milan, wjerch Serbieje.

Milan IV. ze swójby Obrenowiców (abo Obrenowicze, taž bydmy my po-
něni Šerbja prajili) je po dolhém psychotovanju a po mōcnej žadoči swojeho
Luda najhōršhomu schéodnilej tchéčežanswa, naſfurowischemu podteptovarjej cílo-

węszych prawow, turkowskomu sultanej wójnu p̄słowojedz̄it a zapoczątk. Najprjedy bęsche jeno; płatzenjo lętnoho dawka (tributa) nędzie 423.000 merlow wuc̄injacoho zapowiet, dolesz bęsche turkowske wójsko na miejscowościach jeho wjeŕchowstwa h̄izo dawnie stojace wschelsku schłodu c̄iniło, kotrąž sebi zarunano żadasche; potom c̄ijskaczęsche na wotwólanjo turkowskoho wójska a skonczenie wozjewi, zo surowstwa a p̄scheszéhi, kotrąž so wot Turkow na serbiskim ludze w Bosnijskiej a Herzegovinie a w Starzej Serbskiej stanu, sebi wójnu żadaja. Wón je mały wjeŕch; p̄shtetōž jeho kraja je jenož 791 schtyriróznych mil a tón lieżi jenož 1,350,000 wob. A turkowski sultan ma w samej Europie 6,724 schtyriróznych mil kraja a nimale 10 milijonow wobydleſtwa, a k c̄iomuž p̄shtetōž hiszczę w Azji 35,000 mil a 13 milijonow wobydleſtwa, a k tomu na 30,000 mil lejnickich abo poddatnych krajow z wiele milijonami wobydleſi, z kotrychž so tež wójska do Europę szczeli. Duż je wulka throbkoſz k tomu skuskała, zo by so tajkomu sultanej wójna wozjewi! Wjeŕch Milan pak derje wę, tak su so jeho prjedownich a fufodža wuswobodzili a z ejezej pomocą je to tež nętlo mōżno. Wón njemóże milijony Turkow zahnać, ale mōże jem stajny abo trajacy njemēr c̄inic, tak zo so wulke europske mocz skonczenie dyrbja za Serbow tež postarać, b̄yrije to rady nocheinli, kaž su so za prjedawſche wubiežo Serbow, Grichow a Rumunow we w̄istym czasu starali. Jego prjedownik a wuj, wjeŕch Michał III. (tsecz̄i Obrenowicz) tež njeje mér dat, hdyž żadasche, zo bychu ze serbiskich twerdiſznow turkowskich wojsach wuezahnyli, kaž bę so to w Rumunisckiej (w Moldawie a Walachiskiej) prjedy stało. Hdyž Turkowſta na to 17. junija 1862 z kanonami z belgradſkeje twerdiſzu na město Belgrad złożenymi wotmowięsche, njebojesz̄e so Michał ani jeho lud. Bombardirowanjo so prjedy zapocia, hac̄z bę z Konstantinopla po prawym dowolene, dolesz bęchu Turkowje jeho serbiskoho hółca p̄ched twerdiſznu zabili, c̄johojdla belgradſki lud turkowskich wojsakow a druhich Turkow z města honjeſche. Tola mjeſečne krótki zbežk dobre plody, wulke europske mocz podpierach Serbow, a Tur'owſta dyrbjeſche swoich wojsakow z dweju twerdiſznow, Užich a Sokola wotwólać, a w lęce 1864 żadasche skupschtina (narodna zhromadz̄izna) wotczehnjenjo Turkow tež z druhich twerdiſznow. W oktobru 1866 wobnowi Michał swoje żadanja a podpieranje wot wulkomocow dosta 18. hapryla 1867 twerdiſznu w Belgradzie, kaž tež wschtile injeſche: Kladovo, Smederewo a Schabac. Schłoda, zo bu Michał 10. julija 1868 w Topcijideru mordarſcy nadpaniem a wot mordarjew, p̄schez prjedawſchoho wotehrataho wjeŕcha Alexandra Karadjordžewicza najatych, skoncowany. Z tym bu wuswobodzenjo Serbow trochu zakombiżne; p̄shtetōž nakhwilne regentstwo, kij szczehowacshe a do poknolētnoſeje Milana, do awgusta 1872 kniejeſche, so w tym wotwólaſkowasche. Milan, kij chce po swoim wuju (b̄jedowym bratſe) nętlo w p̄shihodnym czasu bosnijsko zbežka wuswobodzenjo poknolētnich Serbow sporozič, je po tykim w stawiznach ważny muž a tohodla podawamý tudy jeho wobraz a krótki žiwenjopis.

Milan narodził so 18. septembra 1854 w w Bukareszcie, nętlo hecwnym mjeſce Rumuniskeje. Jego nan rělaſche Milosch a bę bratrowy syn serbiskeho sobuswobodzera Milosha L, kotrąž wot 1817 — 39 a wot 1858 — 60 kniejeſche.

Zoho macz Hana bësche walachiska bojarka (zemjanka). Hdijz nan krótko po narodze Milana zemrje, hiščeje nic 30 lét starý, dyrbjesche jo macz san'a za wozježnjenjo syna staracj. Macz bë w swoim času w Buki resčeje na dworje wjerch-ča kuij radu midžana a je po wšelakich pucžowanjach po Evropje 16. julijsa 1876 w bayerskim měscze Würzburgu zemrječa. Milan bu najprjedy w Buku resčeje rozwiežowanju a potom do učenjstvo wustava professora Huet (Hüe) w Parizu dat, hdjez hacj do 1868 wostia. Po štencovanju wjerchicha Wichaala bu halo jeniczi živ potemnik Oberneviczec wot narodneje zhromadžizny za wjerchcha wuzwoleny, do Belgrada pschiwjezeny a tež wet Turkow a wulkomocow pschipózniath.

W času nakhwitnoga regentstva a wot pschewacza knježitwa pschez Milana su Serbja pschech wótsischo swoje narodne, Turkam napščeczivne, zmyšlenjo spóznacj dali. Najbole napinjene bu wozjalowanjo serbskoho luda wot spociatka hercegowins'oho a bosnijskoho zbezja, kotrijz jo konjshoho junijsa zapocja. Dobrowolnicz khwataču pschez mjezji, cihl lud potkocžowanjo kščesčanow w susodnych serbskich a bolhařskich krajacah sobucžijsche, narodna slupschtina wupraji so z wjetšinu hlosow za wójnu z Turkami. Bësche drje tam konserwatívna bojazna strona, kotrijz wažnu kročel jara wažejše a so njeluboznoscje pola ruskoho khěžora, pschezměrnje mér lubowacoho, a tež druhich wulkomocow, najmenje drje Awstrije, strachowajte; tola wójnska srečna bësche mócnjša a ty snadž Milana z kraja wuhnata, hdj by wén wójnu dale wotsterlovak. Duž je wén 1. julijsa wójnu zapocjał a 2. julijsa prěni kroč tšelesj dat. Spocjał wójnu znajem, sloneženjo wé Boh sam.

Halo dodawki pschipemnimi, zo je so wjerch Miland z Nataliu Keschko, džowlu rusko obversta (pešternika), wóženik. Zeje nan ma wjele kublow we Walachijskej a Pessarabijskej. Zeje macz je z wjerchowiskej swójbh Steurda.

M. H.

Nikola*) I. wjerch Čjornohórski.

Nekotre dnj po wukowježenju wójnu pschez Milana sta so tošamo wot čjornohórsko wjerchha. Wšelake nominy wudawachu, zo won ze serbskim wjerchom nečeje hujdem wuzahnjež, dokež jer:ž iwoj wujitk žoda, zo so z darom Hercegovinj abo krucha na połodnijskich abo pschimórskich mjezach swojoho wjerchstwa ležacoho spoloji. Wisth rozdžel drje je njez woběmaj wjerchowistwomaj; Serbja je wopravdje lětny dawki, kyrnje snadny, Turci dawala, Čjorna Hora pak to žeje a nihdy činiła njeje. Čjorna Hora, serbsch Crna Gora (italsch Montenegro) je po tošlim swobedny samostatny (souverenki) kraj. Dokež kraj w swojich nětežisých mjezach wjele njenješe, děstawa wjerch pjenježnu pomoc woběje k džerjenju wójska a schulc wot ruskoho khěžora. Samostatnosć pak je tež dwuno wet wulkomocow pschipózna, hacjrunje so Turkam džije, zo jim tež Čjorna Hora sluscha. Čjorna Hora je drje malý kraj z 80 sichtiridžižimi mil-

Tak so wén w swojej serbskej rycji pisa, iub pak jedo Nititu mjenuje, sktož woboje Milavich řeka. Niko, Nitita, Nikita a su inkozne trékly, Nikelica pak penjetšchare slovo.

mi a pŕihez 100,000 wobydlerjemi; tola je tam wójniski wutrobitý lud, kotryž je sebi hido we wjele wójnach a bitwach z Turkami respekt dobył. Tak je na pŕichladek w nowiškim cjaſu, hdyž bě zwada dla ujepeschipóznačja Turkowſkeje a dla krajiných

mejzow Grachowſkoho wólkreja, w l. 1850 Nikolowy nan, Mírko Pětrowicz halo wulli wójwoda 15,000 muži turkowſkoho wójſta pſchewinkę; z tuthých zhubicichu

Turkowje 8,000 a Czornohorjenjo dobjehu tehdom 8 kanowow, 6000 tselbow, 2000 toni, 2000 celtow a wjele provianta. Mirko sam je tule bitwu rjenje wobspewal. — Nikola narodzi so 25. septembra 1841 w Negošu. Čhulske rozwuczenjo dosta w Cetini, schtož je czornohórske klowne město ze 14,000 wobyljeremi. Poždjiščo schtudowasche w Trieſte a Veneciju a 1855 — 60 na wojnskej wuczerni w Parizu. W lēču 1860 wrócił so do Cetinje a bu, hdžj jedyn z kraja wuhnath Czornohorjan tehdomnoho wjercha Danila I. w Kotorje (Tattaro) zatfeli, wot narodneje zhromadžizn za wjercha wuzwoleny. Wón je dotal rozoninje a zbožownje Inježil, tak zo joho lud wulch lubuje. Wojsko je wón wjele porjedzil, wschelale wuczernje założil, rjadowanjo kraja w foždym naftupanju polepszil. Senat (wyschšcha abo starscha rada) a Inježerstwo je wjerchej zamolwite, kaž tež narodnej zhromadžiznje. Pschedsyda senata a nětčischi wjednič połodniščoho wojska rěla Božo Pětrowic, wojniški minister pał Slija Plamenac (po naschim wuprjenju Blomjenic).

Nikola je tež w swoim swójbym živjenju jara zbožowny. Joho manželska, z lotrejž je so nazymu 1860 woženik, rěla Milena a je djowka wójwođy Pětra Wukoticza. Z tohole mendželswa je syn Danilo, 1871 narodzeny, a schěsz džowczežekow, z lotrychž su někotre na wuczenju w Petersburgu, hdžej je Nikola pola khežorsleje swójbj jara lubowaný. Tola bu wón tež we Winje w lēče 1873 z čeſčju wuznamienjeny a tohorunja pschi wophtanju druhich Inježerstkich dworow a městow Europh. Wón je jara zdželaný muž a rheži serbsch, rusowscy, francózscy, italscy a němcy.

Woſebje lubuje Nikola tež narodne písmowstwo a je kaž předh nělotsi joho wujowje baſnjer abo poëta. Nělotre joho pěſnje wot 1865 w prothych Orliću wojewjane, su po člych Serbach a Khrowatach znate. Kraſna je woſebje pěſen ze spocžatkem: Onamo, onamo za brda ona (tam za thymile horami); w njej wupraja so horliwa žadoſć za zjenoczenjom wschéh połodniščich Serbow. Tež je wón wjetši dramatiski truch, tragödiu „Wukašin“ napisal, lotrž pał njeje hiſheže chla čiſčezana.

M. H.

Rówinski a powieſcie.

Z Bužich a ze Šallsleje.

Z Budyschina. Kaž slýchimy, je lēſa serbšlomu processionej w Kumburgu Injez kapłan Eusejanſki z Budyschina przedowal, dokelž běſche l. kapłan Scholka, kij tam hewal halo předar a spowiednik skutkuje, tónkróž zadzewany.

Z Budyschina. Tudomny měščjan Karl Endner, lotrž hijo wjele lēt pola třechtijerja Winklera w džele steji, je wot krajskoho hejtmanstwa „częstne wopismo za swérne dželo“ dostał.

Ze Zdžerje. Smý za naschu wuczernju zaſy wuczerja dostałi, knjeza Richarda Klappera ze Spandaw, kij běſche dotal zaſtupný wuczer w Kulowje. Schtwórk, 20. juliya, je so l nam pschedsydlé a bu wot schulskoho pschedstejerstwa a schulskich džeczi swjedzienſcy powitaný. Tak nasche džeczi wjach do Kluksha

do schule khodžic̄ njetrjebaia. Knjeg wuc̄jer je Nēme (dokelž Serbow nimam̄) ale won̄ chee z luboſc̄e k serblim džec̄om serblu ryc̄z našułnyc̄, zo by spēſch-niſho a pschiſprawniſho wuc̄ic̄ mohk; pschetož to woſtanje naturſki puc̄ a za-kon̄ rozoſma, zo dyribi tōn, koſryž chee druhoſho derje a ſpēſchinje wuc̄ic̄, tež joho ryc̄z mōc̄. Tohodla wuſnu džē na pschiſklad tež miſſionarowje ryc̄ze tých ludow, koſryhž chcedža w kſchesčansku rozwuc̄ec̄. Tola tež njehladajo na praktiku kſhwalim̄ prōcowanjo k. Klappera we wuſnjenju serbſkeje ryc̄ze. Za to wſchak njemóžem̄, zo mnohoſez ſerbiſkih wuc̄erjow njeje doſahaka a njedosaha. Mōc̄, koſraž je předh dyribala a nětlo hiſheže dyribi tajtej nužy wotpomhač̄, njenamaka ſo w Zdžeri.

3 Worklec. Naſh k. hrabja Frane Stolberg je krasnu Božu martru pſched ſwojim dworom ſtajic̄ daſ. Wona bu na ſ. Madlenu wot k. kanoniku ſararja Barthā poſmječena.

3 Drezđan. Konſistorium za herbſle ſakſle kraje je nětlo zaſy doſpolne. Dotalny druhı radžic̄er nowodrežđanski ſarac k. Mačaček je nětlo preni a k. ſuperior ſarac Jakub Vul nowy druhı radžic̄er; preni ſwětny radžic̄er abo pschiſhyda je k. Hugo Sehfert a druhı k. Frane Suchanel.

3 Drezđan. Na 23. julija zemrje njedawno haſle penſionirowaný wuc̄jer k. Božef Kunze.

Z w u ſ r a j a.

Bruska. We wuſlim dželu Bruskeje je duchownym wot knježerſta za-kazane, we wuc̄erjach kſchesčansku wuc̄bu wuc̄ic̄. Wuc̄erjo a wuc̄erſti pak maja džec̄zi w nabožniſtwje rozwuc̄ec̄. Z džela bē to tež dotal taſ, tola hač̄ dotal wudželſche chrk̄ej tymle wuc̄erjam a wuc̄erlам počnomoc̄ k wu-čenju nabožniſta a woni ſtejachu pod dohlađom ſararja, kiz djen bē najbóle dohlađowař cyteje wuc̄erňe. Nětlo pak maja wuc̄erjo po ſtatnej poruc̄noſci bjez chrk̄winskeje počnomoch a bjez farſkoho dohlađa w kſchesčanskej wuc̄bje ſchulſtu mlođoſez rozwuc̄ec̄. Duchowne wuſtnoſce ſu drje ſo na to wobče-žowali, tola ſtat džerži ſo we wſchitlih naležnoſc̄ach za wſchohomócnoho a chce chrk̄ej z chla z wuc̄erňe wuhnač̄ a ji wſchitlu mōc w naſtupanju woc̄ehnjenja mlođoſeze wzač̄. W tamnih diöceſach, hdžez ſu nětlo biſkopja wotsadženi, hdžez je cyle porjadne wjedzenjo chrk̄winstich naležnoſc̄ow zdehnijene, tam ſu ſararjo tohodla we wuſlih wuzloſc̄ach; njemóža dowoſic̄, zo byhu wuc̄erjo bjez chrk̄winskeje dowoſic̄e kſchesčansku wuc̄bu wudželili a na druhej ſtronje njeſſu tamni duchowni wuſtſki, kiz ſu je hač̄ dotal wudželili, w ſwojej ſlužbje. Fa-rarjo padberbornſkeje diöceſy ſu ſwojemu biſkopej w tutej wažnej naležnoſci piſali a zadherženjo, koſrež chcedža wobledžbowac̄, rozeſtajeli. Chcedža mjenujich taſ doſho, doniž ſo chrk̄winstich naležnoſce njeſpolépſha, doniž woſebje zaſ chrk̄winstich wuſtſki w porjadnej ſlužbje njebudža, ſami wuc̄erjam dowoſic̄ k wudželenju nabožniſta dawac̄, hdžez wuc̄erjo wo to žadaja a ſlubja, chrk̄winstie poſtajenja w tymle naſtupanju ſwědomic̄e dopjeſnic̄. Hdžez pak ſo to njeſtanje abo hdžez ſo wuc̄er doverh njeħodny wopokaže, tam chcedža taſkomu chrk̄winstie hnadiž za-

powięscj. Dóleż pał je jich biskop wot stata wotsadzenj, su so na swjatoho wótc, wot krotkož halo naměstnika Chrystusowoho wschitka połnomoc w chrlwi wulhadža, wobroczili a proshli, zo by wón roszudźit, hacž je tuto jich zadjerženjo po chrlwinſkich kazniach dowolene.

Pruska. Zo je zdehnjenjo kloschtrow a wupołazanjo sobustawow chrlwinſkich rjadow wulka wopacznoscž, zda so tež same knieżeſtvo spóznamawcz, dolež na wschech róžlach Pruskeje pobrachuja wuczerjo a wuczerki a wosebje tež wothlađarki khoryc̄. Tohoda je tež knieżeſtvo wschelakim hischcze wobstejachym chrlwinſkim longregaciam, kotrejž pał bē čas wupołazania tež postajenj, hacž nadalsche dowolito, swoje služby zaſtač, tak w Paderbornje, Werdenje, Mülheimje a druhđe.

Z Roma. W nastupanju strowoth swjatoho wótc pisaja jene romſke nowinj: My ſmy ſlawnoho nazhonienoſtneho lelaria trzechili, kiž czasto k swjatomu wótczej a kardinalam pſchiidze a ſebi wot njoho wuproshli, zo by nam swer-nejie praſik, tak ſo swjath wótc namaka. Tole je joho wotmołwjenjo: „Swjath wótc je cyle ſtrowy, joho žiwjenjo njeje na żane waschnjo w straſche. Mjez kardinalami ſu někotſi, kiž maja wěstu khoroscz, kotrejž lónč ſo njeda wotwobroczic̄, kotrejž žiwjenjo je w straſche. Bamž pał ni ma khorosče. Wschitke joho organy ſu ſtrowe a ſylne. Joho čelne namałanjo je tojle, zo móže hischcze 10 abo 15 lét žiwych być. Pohladajo na joho naturu, móže hischcze wjele podawlow doczałac̄, dleje žiwych być hacž wschitk joho wobdawach. Wschitk wjerchojo a 20 kardinalow, kiž ſu jomu po starobie najblizſti, pónidža ſnadž pſched nim do rowa. Wědomoſcž njemože wěſte podawki do předka poſtaic̄ abo wotwobroczic̄, kotrejž starobu potrzechja a druhdy tež młodoſci ſmiercz pſchinjeſu, wona móže jeno wuměnjenja poſtaic̄, pod kotrejmiž móže člowieſte žiwjenjo trac̄, a Piusej IX. ſlubja tele wuměnjenja žiwjenja k najmjeſtšomu hischcze 10 abo 15 lét. Po mojim zdac̄u móže bamž starobu jenotliwych ſtawow swojeſte ſwojsb̄ docpęć, kiž ſu 96, 97 haj 99 lét starí byli. Wón je dotal jeno druhdy na wonkownych ſtawach czeka čerpjet, powſchitkowne namałanjo je wubjerné, pluca a hłowa cyle kobra. Duchowne mocz cyle njeslabnjene.”“ Tak ſudzi jedyn nazhonieny lelarc. Napscheinowich ſ. wótc zmieja tak dołho hischcze czekać, předy hacž ſ. wótc wumreje. Weriwi katholikojo pał spóznaſia runje w tym znamio Božojo wiedzenja chrlwie, dolež je runje w tak njeſertiwych a straſchnych časach kſheszganſtej wſedzieſter daty, kiž tak doſte ſeta z tak ſpodziwnej mocu jeje naležnoſcie rjaduje.

Turkowska. Sultan Muras je njeuhójnje ſchorjeſt njeponérnoſcze a znathch njeſociwioſcjom dla. Někotſi praja, zo je hižo wumrjet. Po nim ma joho bratř Hamid, wot druhjeſte macjerje rodzeń, kipr trón doſtač.

Chrlwinſki powěſtnik ze ſerbſkich wosadow.

Z Nadworja. Kſchczeni: Marija, džowka Jakuba Delana z Nadworja; Handrij Richard, syn Jana Handriili z Měrkowa; Jan, ſ. Hawſchyna Kifcha z Eupi. Dubrawy; Hana Marija, dž. Milkawſcha Žofii z Bronja; Hana Marija, dž. Jakuba

Wjeraby z Khelna; Hana, dž. Jana Schüzy z Lutowęza; Hanja, dž. Hawschyna Helasa z Kamjenej; Hanja, dž. Milkawsha Czorlich z Měrkowa; Milkawsh, s. Ernsta Rostola z Radworja; Hanja, dž. Hermanna Plejz z Hornego Lichtenawa (robj. we Eupj. Dubrawje); Jakub, s. Pētra Domaschki ze Sulsbec; Hana Marija, dž. Heinricha Neumana z Now. Bronja; Marija, dž. Milkawsha Khlana z Radw. Haja; Milkawsh, s. Jana Kubascha ze Zdżerje; Emma Minna, dž. Biedricha Gnawdki z Radworja; Marija Madlena, dž. Jana Grotnusa z Kamjenej; Marija, dž. Hawschyna Mathefa Radworja; Jan Hawschyn, s. Milkawsha Schneidra z Boranec; Milkawsh, s. Michała Schneidra z Měrkowa; Marija, dž. Jakuba Pjeda z Now. Bronja, († 1½ hroj. stara). Zenir jeczi: Milkawsh Kubanka z Khelna, 70 l. 1 m. 28 dn.; Hanja, dž. Milkawsha Kieciki z Bronja, 7 l. 16 dn.; Hana, wud. njeb. Jurijia Hoschki z Drobom (wumr. w Radworju), 65 l. 1 m. 26 dn.; Emil Oskar, s. Biedricha Waigela z Měrkowa, 2 m. 29 dn.; Michał Frencel z Měrkowa, 51 l. 4 m. 19 dn.; Hana, dž. Jana Scholti z Now. Boranec, 3 l. 11 m.; Hanja, mandž. Jakuba Źura z Eupoje, 58 l. 9 m.; Pētr Jenki z Lutowęza, 72 l. 11 m. 24 dn.; Michał Kowalk z Kamjenej, 65 l. 1 m. 6 dn.; Handrij, s. Jana Pietascha z Kschwejewie Borszczę, 4 u. 12 dn.; Madlena, mandž. Michała Mathefa z Měrkowa 59 l. 6 m. 14 dn.; Khata, mandž. Michała Wjeraby z Khelna, 61 l. 5 m. 28 dn.; Hana, wud. njeb. Handrija Bartka z Kslich (wumr. w Lutowęzu), 88 l.; Hanja, dž. njebo Jana Kocie z Eupoje, 56 l. 4 m.; Hana, wud. njeb. Jana Scholtki z Euha, 68 l. 10 m. 12 dn.; Marija, dž. njeb. Michała Mětowskiego z Radworja, 25 l. 11 m. 12 dn.; Milkawsh, s. Jana Źura z Now. Boranec, 9 m. 1 dž.; Jurij Hoza z Khelna, 50 l. 2 m. 27 dn.; Michał Schenk z Radworja, 59 l. 9 m. 22 dn. Weronani: Milkawsh Wincent ze Smierdzaceje z Madlenu Noblec z Radworja; Ernst Bruno Pfeiffer z Budyschina z Madlenu Henczeje z Radworja; Jakub Kubanka z Boranec z Hanu Verle z Radworja; Karl Wilhelm Freund z Radworja z Franciszu Hefec z Radworja; Milkawsh Kubanka z Radworja z Mariju Krawczielc z Bronja; Jakub Khlanc z Kamjeneje z Hanu Chrystianu Hawschyny Kunec z Euha; Michał Schejapan z Khance z Mariju Hawlec z Radworja.

Dary a daní za cyrkej w Czornebach abo Baczonju.

Nawdaty kapital a dołal nahromadzena daní wuczinieshtaj 28,578 ml. 48 pj.

Na czeſci Bożej a t spomoženju duſchow su dale woprowali: pſchez l. administratora P. Innocencia 210 m.; pſchez l. kapłana Schoitu 10 m.

Hromadzie: 28,798 markow 48 pj.

Z nakkadem Maczicy Serbskeje su w drugim wudawku wusłké a w redakcji S. Nowin na pſchedan:

Zutrowne jeſla,

Powiedzane wot J. Kucjanka pſchedkożene.

W redakcji Poſta móže so dostać:

Wjeczorna modlitwa a rójowe t swjatej Mariji.

Z nakkadem spisowacjela je wusłka knižla a pſchedawa so za 1 ml. we redakcji Poſta a we Radworju pola t. wucjerja Krala:

Die katholischen Kirchen und Schulen im Königreich Sachsen.

Katholicki Posor

Wukhadźa
pręnu a třecu sobotu
w měsacu.

Cylolčtna
plácizna na pósce a w knihaſni
1 m. 70 pj.

Liđowny časopis.

Mudawany wot towarzſtwia Ss. Cyrilla a Methoda w Šludylčinje.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číslo 16.

19. awgusta 1876.

14. Lětnik.

Džiwne wozjewjenja w Marpingen.

Marpingen je wjes pola města St. Wendel w Trieskej diöcesy, kotrej so někto hucíjsiho mjenuje dla spodjivnych wozjewjenjow swjateje Marije, kž so w jeje blízkoſezi stawaja. Prěni krócz widzcshe so swjata Marija 3. juliia, jenu pónďzlu. Z wosomlétne holčatka běchu w tuchočskich jahodlach w blízlim lěsu. Žena wot nich, Susanna Leist zavolaňa nahle swojej towarzſchey k ſebi a prajeſche, na wěſte město polazujo, zo tam jena „běka kujeni“ ſteji. Tež wonej ju widzefhtaj. Nastrožane běžachu domoj a powjedachu to swojim starschim. Starschi so jim wusmjačhu a hrožachu jim, jelizo budja někajtu njewérnoſej prajicž. Džecži wostachu pschi ſwojich ſlowach a džechu na druhí džen zas na město wozjewjenja. Wone poſlalnýchu a zapocjimachu so modlicž. Pschi tsecžim Wótče-naschú mjeſeſtaj Schata Hubertus a Margaretha Kunz teſame wozjewjenjo. Susanna Leist pak je njewidzcshe. Teſame ſta ſo na tsecžim dnju. Kniej farař Neureuter njebě doma, hallo hdyž dceroj pschindze, 5. juliia, da na druhí džen rano holčki k ſebi pschindz, zo by ſo je wupraſhował. Wjele njebě z nich zhonjenju. Wone běchu tež wozjewjenja ſo prafcheli, ſhoto wone je a na tele prafchenjo dōſtachu wotmokwjenjo: „Ja ſym njewoblaſtowanje podjata“. A na prafchenjo, ſhoto maja cžinicž, ſlyſhachu, zo dýrbja ſo modlicž a nic hréſhicž. A hdyž ſo ju prafchachu, ſhoto ſebi žada, praji, zo by ſo klapala twarička. Wot toho časa pschindzeja mócene cžródy ludu na město wozjewjenja, noch a wodnijo pschindzechu cħle processiony z blízka a z daloka. Pruske wýſhnoſeže njewidzachu radý, ſhotož ſo ſtawasche, z mocu mjeſeſche ſo lud wot tamnoho města

wotdżerżowacj, z wojałom i so město a wschę pucze i njomu wobśadžihu. Tola to węcznje tak tračz njemóžeshe a słonečnje drje so tež spózna, jeližo thce Bóh swoje džiwy a woſebite hnady na tamnym měscie wopolazacj, njebudže joho na tym cyke pruske wójsko móć zadżewacj. Pod pjenieżnym hhostanjom drje bu załazane, tamne město wopiatacj a dwaj policajci mataj na to hladacj, zo bu so kniejeristi wułaz wobśedžbowat. Žorko wody, kij bē tam wudyrko, je so na wýchnišku poruczeńscz zamurowako, tola na druhim měscie mócnischo wudyrko. Tež spodžiwnie wuhōjenja su so stale, wo kotrejch pal džensa hiszczę ryczeńe njecham.

Wozjewienja stawaja so tež nětko hiszczę a to we wsh samoj a w pozdžischem času tež zas w lěsu; tamne džeczo, kotrej wozjewienjo uajprjedy wuhłada, pozdžischo pal nic wjac, widži je nětko zas. W lěsu widžachu tesame tsi holciki swjatu Mariju wot dweju jandželow wobdatu a słyschachu jej modlitwu a spěw.

To so njeħobzi přeč, zo so jara džiwnie węch w tamnej hacj dotal chle njeznatej wjesch stawaja. Njeweriwj drje nima za nje zapſchijecza a zrozemjenja, wón móże so jeno njerozomnje tym wusmęcz, kij podawł wérja. Zo wérivoh oſchecjana pal ma tónle podawł, taž druhe podobne, mojedla w La Salette, Pontmain, Lourdes a t. d., wjele tróštnoho woſebje w najchich cjasach. Bo móže Bóh we wjehich cjasach džinj fluklowocj, to je za wérivoho cžkowjaka wue injena węc. Zo je w prawdzie w běhu cjasow woſebje w iwojej swjatej chřsti džiwy fluklował, je d'woſlazane. Zo pat węsty podawł so za džim pschi-póznaje, to rožadij swjata cyrlej po dokhim, jara swědomitym psicheph towanju. W tamnym podawlu w Märlingen je wjele tróštnoho woſebje za tamne krajiny a za našich cjas. Triersta dičesa je pschej njeħu ēlinie natōzenjo meſtich zakonjow nječežiſho ſebu potiſchena. Z tajimi spodžiwnymi podawłami thce Bóh wérivj led w swěrje a wobſtajnočci wobkruecji, psched wobſtabjeni m w swěrje a wotpadom wot chřtwe zakutacj, taž widžownje a jaſnije na iwoju wjehohomoc jón wepomnje. Tež njewerivym thce wón pschi-lejnočci poſtichicj, so i njomu wróćid, iż a swój rozom wozjewienym wérnočzam ponizuje poczijnyj. Nadžiwnyj so ta', zo je spodžiwnyj podawł w Märlingen jidyn ſredk, psched kotrej ma so našich we swěrje tak thory cjas wuhójecj zapoczątanacj.

Turłowsle ſurowoſcze.

Słowjanſe nowinh rozſherjachu hižo dawnno nječkowjeſle ſurowoſcze, kotrej ſebi Turlojo pschejivo ſchecjaniskim wobhydlerjam Boharſteje dowola. Druhe nowinh pal wudawachu, zo fu tele pomjescie jara ſtroniste, haj z džela njewerne, njeħachu tesame to hodla měrich, dokelž na turłowskej ſtronje ſtoja. Z kniejetiſow pomhaſce jendželſke najdlhé Turkam. Hdyž pal nětko wo njeſmělnych ſurowoſczech ſkuſha, chyſthe so pschejwědcjic, ſu-li měrne abo nic. Zastojnik jendželſkoho pôſlance w Konſtantinoplu, Baring, bu tam pôſlany, zo by chlu naležnoſc ſwěrnie psichephatak. Joho rozprawa nětko wobkruecja pomjescie wot wſchelatich słowjanſkich nominow hižo pschinjeſene. Ja z joho dohleje rozprawy jeno nělotre drobnoſcje podam. 60 wſow je z džela abo cyle ſpalenych a

12,000 l'sheszhanow je morjennych. 400 jatych bu do Filippopela pschi-wjedzenych. Z czerkimi rječazami běchu po schyrjoch hromadu zwiazani, a dolež mucžni wot dalokoho pucja, padachu, buchu wot wojakow z kolbami a l'schudami, kaž czeroda slotu k dalehiczu nuzowani. Zastwa su wschtke pschepjeljene, a běchu hiščce předy bóle, dolež nimale polojca jatych je hido motjudzena, wjele z nich morjennych, nělotsi puščzeni. Najhorschi zapusczerjo su tamni, kiz k porjadnomu turkowskomu mójsku njeskustheja ale za nim czahnu, w času wójny dobrowolne wojersku slujbu na so woznu, mjenuja so „Basci-Božulejo“. Cyla krajina je za wjele lét zapusczena, schtož budže kniejerstwo same najlepje zhonicz, hdvž pschindje davki zbehac. Varing podawa potom dale wschelake powjescze wo sudženju jatych, kotrež so z džela w joho pschitomnosći sta. Wón spomina na wschelake njesprawnosće, hórsche pak stanu so wěscze, hdvž su turkowske sudy bjez swědkow. Surowosče, kiz jo herak na wsach stanu, njeadaža so derje wopisac. Dopisowat jendželsich nowinow Daily-News wopisuje, schiož je w Batoku widział. „Hdvž so k městu blízachmy, widzachmy tam na hórech něchto psow, kotrež cje'nychu nas wuhladawici. My tu widzachmy něchto człomjescich hłowow a chtu czerodu człow w draicze. Ta naličich k najjeńsdom 100 hłowow wottusanych, najbole žónsle a džerzace. My pschindzechimy do města. Wschudżom trzechichmy na cikla na poł spalene w rozpadantach ležo abo cyłe njeranjene, hiščce w jich drascze, mjez nimi cikla žónslich a holszatorow z brannymi hłosami. My blízachmy so cyrki. W jeje wolochnosczi bě pschec wjacch dopokazow nječłomjeſteje turkowskeje surowosče. Mjez wuczeńju a cyrk-wju ležachu czela w hromadach. Na pohrjebnischuju czalaſche nas żadławn na-pohlad. Cyte pohrjebnischzo bě z hromadami człow pschitryte, jeno jara nje-dospołnje běchu ze zemju wodžete. Ta widzach ruciſli, nôžki, hłowciki třiletnych džeci. Surowoscho bě hiščce w cyrki, wona bě pschityta z czekami, kotrež itac zapocznachu. Pschez tsi tycach człow bě wěscze w cyrki a na pohrjebniſchzu. W wuczeńni běchu so 200 žónslich a džecji ſiwe spalike. Wot 9000 wobydlerjow su jeno 1200 pschi žiwjenju wostali. Nělotsi, kiz běchu tutomu surowomu mordowanju czeli, su so zas wrózili a bkludža nětlo žakoſzho pod roz-padantami swojoho narodnoho města. Tón, kiz je tele surowosče poruczak abo k najmjeñschom dowolik. Achmed Aja, je wot turkowskeje wyschnosće mytowany.

Tele njechmanosče stachu so hido psched tydzenjem. Wot toho časa pak njeſu zastale ale wospieraja so w druhich dželach Volhariskeje z mjeñschej abo wjetšej surowosče. Njeſcheczeljelo l'sheszhanstwa rubja, kónčuja a pala, hdzej jenož pschindu. Volhariske wsh: Lutashewo, Nowe Selo a Liwno buchu za jedyn džen wot turkowskich wojakow spalene a hacžrunje Volharjo ani ruku psche-czivo nim njezběhnych, dolež najmjeñsche brónje njemějachu, je tam z 800 swójbow jeno 13 živých wostalo, kotrež běchu nělak do lěsa wuczelke. We wolochnosczi Buscheczka su něhdže dwě seži Volharjow wobwiesnyli, hdvž běchu jich domy a dwory wurubili, prajich, zo su tuži Volharjo zbezkarjo byli, hacžrunje jim to na žane waschnjo dopolazac̄ njemóžachu.

W Sliwne, hdzej volharsch dželaczerjo na žniach dželachu a pschi bliże-

nju Čjerkeſow cželachu, ſu tucđi dželacherjow, kij cželnicz njemôžachu, njeſmilnje ſlóncovali a potom ſtejace a poſyčene žita ſpalili. W Uſundže ſu c̄trlej podtorhali, dokež lamjenitna ju ſpalicz njemôžach, dućownoho ſu pôdla na jedyn ſchtoim powjeſnyli. Z cyka wuftupuja wſchudžom, hdjež pſhindu, najprijež pſche-čiwo dućownym a wuczerjam a potom pſchečiwo nahladniſkim wobhydlerjam wſy. Kotryhž njezaraža, dowjedu do jaſtow. Z města Bratž ſu jich ně-đe počdra ſta w rječazach do Widdina wotwiedli a tam do jaſtwa ſadžili, mjez nimi je wjach wuczerjow a dućownych.

Pobodných wohidnoſčow moħe hishcze wjeli powjedacž; lud, w prawdje wohjarowanja hdny, je cykle do moch dživich Turlow a jich hishcze dživischič pomocnikow pſchepodath. Wſchitlim tutym ſurowoſčam mijelča druhe knježerſtwa. Hdž bě Evropa hishcze kſchecjanſta, zbehnij ſo, hdž wo wulčich kſchit-ach a pſchecjehanju kſchecjeh, kotrež mějachu kſchecjenjo wot Turkow we ſwia-tym kraju wuſtač, a wjedžeshe 200 lět dokho ſwiatu wójnu pſchečiwo hanje-rijam kſchecjanſkoho mjen;a; někto pał, hdž je Evropa liberalna, hlađa hjez wſcheje ſobuželnosće na hishcze wjetſche ſurowoſče, haj nělotſi ludžo maja na tym ſwoje ſpodobanjo. Tu khwili njeſlubi ſo hishcze wbohim Botharam ze ja-nejne ſtrony pomoc. We jendželskich komorach drje ſu wobenžene ſurowoſče zna-te, buču tam wjeli hodžinow dokho rozyčewane ale tež wobzanknjene, zo dotal doſahaca wina njeje, z brónjemi pſchečiwo Turlowſtej wuftupicž. Veno to je ſo turlowſlomu knježerſtvo wozjewiko, zo maja ſo joho wójſta w Serbiſkej po-dobných ſurowoſčow zđžerječ, hewal ſo jomu z wójnu hrož. Rusla drje by moħka najložſcho pomoc pſchinječ, ale hdž by ſwoje wójſta tam poſkata, buču druge wulkomoch pſchečiwo ni trubicž zapocjnjeli. Maluſla pał njecha někto turlowſkim Słowjanam pomhač a tež Němch a Franezojo ſo wo nich njeſpoſta-raja. Po najnowſich powjeſčach drje ſo zda, halo buču ewropiſle wulkomoch pſchez zhromadne wuřaženja někſti mér mjez Turlowſtej a Serbiſkej čchli uamjetowacž ale hacž polepſchenjo za kſchecjanow pſchinjeſe, ſo prascha. Je cykle nje-ſprawna wěc, kotaž ſo dléhe čerpječ njeđyrbača, zo tamny leni, wſchu zđžela-noſč hidžach ſplash Turkow wjeli miſionow Słowjanow a druhich kſchecjanow wobknježi, wot jich potu a džela ſwoje njeħmiane naħilnosće ſpoloja.

M o w i n k i a p o w j e ſ c z e .

Z Kuzjich a ze Šakſſele.

Z Budyschina. Krojſte hejtmanſtwo je regulativ (pravidlo) wo Wehlſic wotlažanju w Něčinje (officialnje Wehlesche Stiftung in Niethen) wudalo. Założeř wotlažanja je Bohuměr Leberecht Wehla (po narodnoſći Serb), rycer-kublek nad Něčinom bułecjanſkeje wosady, kotaž je 31. oktobra 1875 zemrijet, a z nim joho tsi njeđiše pozdžiſcho zemrieta mandžella Louisia rodžena Israelec. Šakſſle ministerſtwo je tele wotlažanjo z wukazom 26. februara 1876 pſchipóznało a budyslomu krajslomu hejtmanſtu dohlađowanjo pſchepodako. Hacžrunje maja wobhydlerjo Něčina a Wawic (narodneje wſy njeboh Wehle, hdjež Wehlſic ſwobjba

hiszczę lubio wobiedzi) a po nich druhe wshy bułeczeńskeje wosady pręnie prawo na wuziwanjo wotkazania, dha je wene tola za wshę dżele salskieje Hornieje Łužic, za wshy a města postajene. Dokelž je zakładny kapital jara nahladny a wuli, móža drje w njedothim pschichodnym času tež khoru nasich wosadow něčto z wotkazania dōstacż, a tohodla je nascha pschikuschnoſcz, zo sczehowace sobudżelimy. Jenož mischnjanske wshy budyskie, huflowiskeje, hodbijiskeje a wjeleczinskeje wosady su najsterje, taž so nam zda, z njedohladanjom zabyre; pſhetoz mjezh Hornejc Łužic njetrjechuja so z mjezami krajskoho hejtmanſtwia! Móžno wschak je, zo so molimy, a zo ma w pschipadze ministerſtwo abo administrator (zarjadowař) wotkazania prawo rozščerjenja w joho wuziwanju. Wotpohlad Wehlis wustajenia je zaſtaranjo khudych khorých, kotsiz chcedza w hójeńni abo khorę kħeđi w Budyschinje abo Kamjencu lěšowani bhež. Tola njeſtu druhe hójeńje wuzamłnjene, jeli bliże leža abo we wosebitej khorosczi, taž na pschikkad pschi khorých na woczi, potrebne su. Tež smě so podpjerano z wotkaza do domu tajlich khorých dacż, kotsiz so dla njewuhójnosće swojeje khoroscze do hójeńjom njebjetu abo dla straschnoscze so tam pschitwiesz njemóža. Khudzi khoru su tudy tajcy, kotsiz sebi njemóža potrebne wotkladanjo a lěkaſtu pomoc sami wobstaracz ani to wot swojich krejnych pscheczelow wotczakowacż njemóža. Khoru, wot gmejnou podpjerani smědža z wotkaza dōstawacż, hdž wudawki za nich měru tajloho podpjerania pschewyschuja, kotrež so wot gmejnų stacż móže. Tež so na tych khorých njebzjiva, kotsiz su hdžo w hójeńni z lužiſtich krajnostawſtich ſredkow zaſtarani. Próstyň wo podpjeru moja so krajkemu hejtmanſtu pschepodacż. Tež dawaja so pienięzne podpjeru i wuziwanju ūpjeli za khudych khorých, a to hacż do połdra ſta markow, i zaſtaranju wostroczených, zanierodzených abo i zanierodzenju bližkich džeczi, tež ſlepých, ſlaborozomnych čłowjekow, i wotpomhanju wosebithych nuzow, halo pschi powodzenjach, wohenjach, cęzličnich njezbožach w swójbie a t. d. A dōstacžu wshchę tajlich podpjerow je pschizwolenju krajskoho hejtmanſtwia trjeba.

Z Budyschina. Taž druhe lěta, su tež lěta wulke wojerſte manövry. Několiko je ſalſe wójsko w brigadach, t. r. po dwemaj regimentomaj hromadu sczehnjene a tež wokoło Budyschina je Žitawski a Budyski regiment pod kommandom generalmajora barona Hauſena. Taſama brigada budże wot 24. hacż do 26. awgusta wokoło Wurzena manövrirowacż, zjednoczena z regimentom gardejedznych a z přenim regimentom husarow a tež z wotdželenjom kanonirow. 28. awgusta budże so chke ſalſe wójsko hromadu sczahnhęć i tſidzeñskim manövram pod kommandom prynca Turja. 6. septembra budże wulka parada pola Böhlena a 7. septembra z nowa manöver chłoko wójska. Na tutymaj dwemaj dnjomaj budże němſti kħeđor pola ſalſkoho wójska. Tute dōſtanje swoje kwartirę potom w Lipſtu abo i wjezioru wot Lipſka. Poſlenje dny budże ſalſe wójsko pscheczivo ſchtwörtomu pruskomu armeekorpu pod wjezdenjom generała Blumenthala manövrirowacż. 14. septembra so manövry ſlónča a infanterija wróci so po železnicach domoj. W Lipſtu budże němſti kħeđor a ſalſi kral a wjele drugich wysolich wojerſtich kniežow pschewywacż. Tež Bismarcka chce Lipſk tehdom rady mēč. Město čini wulκone pschihotowanju i hódnому powitanju tak žadnych hosczi.

Z Nebjelčic. W Pěškech wumrje po dležskej khoroskej gýmnasiast, I. Michal Vjedrich. Wón bě so w Smjerdzacej narodžil, swoje dobre duchowne dary, kij so hízo w Róženčanjskej wuceřevi rjene polazach, chyjche chle službje Božej swjecžic a je k městnistej hódnje pýchotowac̄. Wón bu k tomu do serbskoho seminara w Pražh pschivzath a sluschesche tu k najpišnichim schtudowachim mko-dencam, wot wuceřerow a sobutowarschow jenak lubovných. Po dokonjanej sydomej gýmnasiastnej klasy bu jomu radžene, swoje schtudije pýchotrhnyč a wostabjenu strwotu zas wobkruežic pýtac̄. Tola to njebe Boža wola. Pýchi načozenju wſchēch ředlow joho moch wotebjerachu a smjercz so bližeſche, kaž bě to lohej k spóznaču. Wón so podwolne woli knjega podčíšný, pýchotowa so jara swědomicze poslennomu wokomilnjenju, koirej bě za njoho 12. awgusta so pýchibliziko. Joho pohreb, na dniu do njebeswzac̄a s. Marije, bě swjatoc̄ny. 23 schtudowach pýchewodžachu luboho towarzcha. 8 z najstarschich njeſechu joho číelo k poslennoma wotpogjinej. Wón zavostaji hľuboko zrudženu mac̄ a bratra, kij tež w Pražh schtuduje. R. i. p.

Z wulraja.

Pruška. Pýched něchtō čjazom wumrje protestantsla wobſedher'a kubka Herzogswaldau w Schlezynskéj, wona wotkazí džél swojoho zamojenja k za-kozenju hójernje za khorých, kotaž mějšeſte so wot mikročiwnych sotrow wjeſej. Jedyn z jeje synow, baron Karlo Dýhurn, wróci so pýched trótkim do klinu katholskeje chrkwy. Wschitko to zamjerza druhoho bratra tak jara, zo chyjche so na katejkuli waſchnjo nad katholikami wjeřic̄. Někto wumrje tam farar, halo patrona chrkwy postoji někto rožkobijen baron chle katholskej wosadje staro-katholicko duchowneho Strucksbergera za fararja, hac̄runje tam ani jedyn staro-katholik njeje. Wosada so nad tym wobčeřowaſche, to pak pýched prušlimi wjichnoſcemi nicžo njeponhaſche. Ji bu wozjewiene, zo mejške zakonje rozdžel mjez staro-katholskej a katholskej chrkwy njeznaja. Strucksberger nima tež ani wotpohladanjo, so do Herzogswaldau pýchysdlic̄, khe wjele wjach duchody swojeſe farh w Brac̄iskawje wuziwač. Hac̄ dotal drje buchu w Pruskej nělotſi tak imenovaní „statni duchowni“ t. r. taſch, kij su wot stata chrkwy pýchinuzowane zakonje pýchzpóznali, do duchownych zastojniſtow postajeni, ale žadyn zjawnje z chrkwy wustorčených duchownyh, kaž Strucksberger. Je to samym liberalnym nowinam njeſpodobne.

Holandska. W Amsterdamje mějachu 30. julija swobodnomurjerjo wulku swjatoc̄nosć. 80 lětny pryne Frederik swjecžesche swój 60 lětny jubišej halo wulkomischtře holandskich swobodnomurjerow. Powjedaſche so, zo k swjatoc̄nosći tež němſki khezor pýchindže, kij je, kaž znate, tež swobodnomurjer. Město njoho pak pýchindže joho syn, krownyne Němſleje. Najmłodschi syn holandskoho krala bu do rjedu pschivzath. Pýchi swjatoc̄nosći bu wjele ryczi džeržaných, wosobnje khwalesche so w nich pryne Frederik, zo je njeledživo na swary katholickich nowinow tak dolho wulkomischtře rjedu zwostal. Storo žana rycz so njeſkyjchesche, w lotreji njebychu so hanjenja katholikow namakale. Mjez druhim tež jedyn rycznik zjawnje wuzna, zo so w něčjich politiſtich a chrkwiſtich njeſem-

rač wliw swobodomurjerjow połazuje. Njechadža pschestach wojsowacj za swobodu rozoma a swedomija, chedža we tym swoje žiwienjo woprowacj. Ŝe to ſkowa, pod kotrymij swobodomurjerjo zrozemja njewotwiſnosć čłowjela wot kózdeje wozjewienjeje wěrnostce a bójſteje laźnie, taž ſebi kſchecjanſtwo žada. Tež němſlo-pruſki krontypnyc ryczeſche a mjez druhim tež prajesche: Narodnoſče ſu hiſtče mjez ſtaſili mjez čłowjekami. Ale swobodnomurjerſtwo chce luboſcę, zneſliwoſcę bjez mjezow. (Wty widžimi, tał swobodnomurjerjo w Pruskej tele ſluhienjo dopjelneja.) Tomu je lubo, zo móže na tymle dnju we ſłowach ſwoju ſympatiju ze zalonjemi a wotpoſladanjemi swobodnomurjerjow wozjewicj a nadžija ſo, zo we wojsowanju za rozwiczo ludu a za swobodnoſcę duha swobodnomurjerſtwo dobuđe. — Raž je znate chce swobodnomurjerſtwo kſchecjanſtwo wulorjeńcę, něcjiſchi rjad pſchewobrocicę. Brudniſe je, zo móža tele ſwoje ſlonečne wotpoſladanko tał derje pſchitrycę, zo tež ſami kralowſch prych ſe ſwojej nahlaſoſcu a mocu tomu ſeuža.

Z Roma. W pſchichodnym lécze 1877 budże 50 lét, zo bu ſwiaty wótc Pius IX. k biſtepej ſwieczeny. Zo by ſo tónle wopominječa hódný džen ſwiatocjne wobieſchoł, je zaſkužne towarzſto katholiskej młodoſcę w Italſkej katholik. w ſwiatocjnoſcę we wosebitym piſmje wozjewiko. „W pſchichodnym lécze wo- pomina ſo rj. ny podawki, wysoku woſobu wulkoho bamja Piusa IX. naſtupach. Rano 21. wieje wobzanlinje čas 50 létow, zo je najwyſiſki paſtyr k biſtepej hólnoſci pozběhnieny. Zda ſo, zo Boža pſchedwidziwoſcę wosebje nad drohim ſwiatenju ſebi buje, doſelž je teſame taž jaſny pſchikkad za cykli katholiki ſwiat w něcjiſkich vichorach. Rom, kiz ma zavidzenja hódne zbožio, wulkoho bamja w ſwojej ſrijedzinje měcz, je wobzanke, wſchitkach katholikow k ſwiedzenju tutoho wo- pomijenjektoho dnja pſcheproſhej. Wſchitkach katholiskoſo ſo pſcheproſcha, ſo na ſwie- czenju ſamym abo pſchez dary abo na druhe waſhynjo, kiz ſo wutrobje ſwiatoho wótcia ſpodboba, wobdželicz*). Aini morjo ani horj njeſmiedža katholikow zadžewacj, wſchitkach njech ſo prouja, zo býchu k najmjeniſhom z džela napady bohazabyciwnych, kiz ſu ſo pſcheczivo cyrki kryſtuſowej zběhnyli, wostabili. Zo by ſ. wótc wě- riwych na tymle dnju wokolo ſo widał, ſwojich ſhyow ze wſchitkach dželom ſweta, proſy ſo, zo býchu wſchelake kraje poſlancow poſtali, kotsiž býchu na tymle dnju ejeſzomnoho wjericha wobdali, zo ſo podpiſma hromadža, kotrež býchu do knihow rjenje zwiazane, ſo ſwiatomu wótcę pſchepodaſe. Bohate dopoſlazj ſwery a lu- boſcę, kotrež ſo ſwiatomu wótcę wſchediſe dawaja, wožiwa nadžiju, zo tele pſche- proſchenjo wichubžom wjesok wothkós namala“.

Serbsko-Turkowſka wójna. Poſlenje powjescje ze serbsko-turkowſkoſto- wojsowniſčca njeſju jara zwieselace. Serbske wóſſlo dyrbjefſche, pſchez turkowſku namóć pſchedobyle, do Serbſteje naſpijet krocžicę, tež twierdžiznu Bajčar, ko-

*) Wjele katholickich Serbow drje njebudze do Roma hicž móć. Tał dha by býlo, býlo by ſo tamny rjony ſwiedzeni w Serbach tał wobieſchoł, zo by jovo wopominječo tež traže za pož- býſtve czaty, ja měnu, bdy by ſo na tymle dnju z wosebitej ſwiatocjnoſciu zatoſenſti lamieni k wotmyſlenej cyrkwi pozoſić. Pich pſchileſnoſci 50 létaho měſčniſkohu jubileja ſ. wótcia w l. 1869 naſta myſciežka, k twarzienju cyrkwe dary hromadžicę, njech taž pſchi 50 létym býſlo pſtym jubileju ſo tale myſtiežka we widžownym ſluktu zjewi. Red. „Kath. Pôſta“.

truž býchu jeno ze slysnym wójskem zdjerzecz mohli, su wopusczejili. Turkojo su ju býez wšchoho wojuwanja wobsdzili. We wšchelakich wosebje němickich nowinach može jedny czitačz, zo je nětko Serbišta nimale pschewinjenia, tohodla so proji, zo je wutrobitoscz w serbskim wójsku so zhubika a zo chce wjereč a lud radý mér cjinicz. Tola to je, laž ze slowianskich lužokow zhoniuth z wjetsha wšcho njewerne. Turkowske dobycza so jeno tohodla za tak ważne wudawaja, zo býchu turkowske papery w jach placzili, kotrejž je w Němskej jara wjèle. Hewak pał njeju Turkojo hishcze z kniezom nad Serbami. Boni to tež sami derje wjedza, zo jich dobycza tak jara wěste njeju, hewak býchu za serbskim wójskim spěchnje krocili a z nowa za bitwami žadali. Mlucíne turkowske wójsko býcz njemóžesche, dokelž džen njemóžesche tak sylne bitwy, wulki džel njepschecela ani njewidžesche. Wina taikoho komđenja je jeno wo tym pytaniu, dokelž so nowych bitwom boja. Serka pał dostachu mjez tym doscž czasa, swoje wójsko k wobranju pschihotowacz. Tež hewak nima turkowske wójsko w Serbiſlej wjesoke wuhadny, wone je wołoko 75.000 sylne, a hdje ſredki k zeživjenju taikoho wójska w njepscheczeliskim kraju, kotrejž je wot swojich dotalſkih wodhdlerjow wopusczeny, wšcho ſchtož bě nělak móžno, živih ſlot atd. bu ſobu wzate, a ſchtož tu zwosta, to dživih Turka zapusci, to džen je tak žadkowe we wjedzenju wójny pschez Turku, zo won rubi, a mori a pali, ſchtož trjehi. Wot domu turkowske wójsko tež dosahace ſredki k zeživjenju derje dōstacž njemóže. Dokelž z cyha djen su turkowske naležnoſež najhubjenſho zarjadowane, drohi jara ſchpatne. Duž može loheč wód a z nim druhe ſzéhwli w turkowskim wójsku wudhryč. Za serbske wójsko so derje stara, a joho nětčishe pestajenjo je po rozſudze nazhonyentch mjeđicjerjow prawje dobre. Na powjesci zo chce wjereč Milan mér cjinicz, njeje ničio wěrne. Serbiški lud, tak piſche fo z Belgrada 15. awgusta, njeczini mér doniš posleni Turka njeje ze wótcziny wubity abo posleni Serb wot njepschecjela morjeny. Zjednoczene wjerečhowſto Serbiſle z Čjornej Horu powiedze wójnu hacž do poslenjoho muža. Wobſadženjo někotrych serbiſkich wšow a městow pschez njepscheczeliske wójsko njesmě so djerzecz za pschewinjenjo.

Serbiſla. Wjereč Milan je so wot swojego wójska domoſi wróćil, nic, laž so powjedasche, zo by mér z ministrami wuradžak, ale dokelž wjesokh podawal w swojej swojbie wocžakowasche, kotrejž je so nětko ſtat. Joho mandžefla porodži ſynka. Powjesz bu z horčimi pscheczami a z wérnej wiesokosče wudžom ſchecjana. Kmótr budje ruski khežor, ſchecjeno fo wotſoreči, donž joho zastupnik do Belgrada njepſhindže.

Dary a dan za chrej w Čjornecach abo Bacžonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dan wucžinjeshťat 29,878 ml. 48 pj.
K česci Bozej a k spomoženju duschow su dale woprowali: Schütowa z Niež 1 m. 70 pj.
Hromadzie: 28,800 marlow 18 pj.

Duschnoho serbiſkoho hólčeca, kij chce piwařſtwo naukuńcę phta

Adolf Kolla, piwar we Marijnej Hwězdze.

Czíšecjat L. A. Donnerhal w Budyschinje.

Katholicki Posł

Wukhadźa
prěnju a třeću sobotu
w měsacu.

Cyłolětna
plaćizna na pósće a w knihařni
1 m. 70 pj.

Ludowy časopis.

Mudawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Císto 17.

2. septembra 1876.

14. Lětnik.

Turkowſke naboženſtvo.

Něcžišča krawna wojna křesčjanſkich Šlowjanow pſchejivo Turkam je powiſtitownu ſedzbińscz zaś tamnomu asiatiſkomu ſpalahej pſchiwobroczka, tiz, hac̄ runje w Europje we wulkej mjenſchinje, tola wjele wjetſche ludy z wulkej ſurowosčju a njesprawnosčju woblnieja. Turka njeda swojim poddanam žanoho prawa. Dživno! tola pał nadendžesč dōſez ludzi, tiz so njezaczernjenja, Turku zamokwječ, tiz pſcheja, zo býchu w něcžiščim woſowanju křesčjanſcy Šlowjenjo pſchěhrali a so k dalſhomu njeſenju turkowſkoho nječlowjesczko pſchaha wotsudjili. Najwjačh taikich turkowſkich pomocníkow namakaſch mjez Madžarami a Němcami, tiz cjerpjecz njemóža, zo tež Šlowjan swoje prawa dobydže a zaſtał k lepszej zdželanosczi ſebi połozi, tiz w statnej njeſotwiſnosčzi wot druhich ludow wobſteji. Turka pał je hido pſchez swoje nabožniſtvo zwiazaṇy, kóždý druhí lud počiſčečeč. Hdyž křesčjanſkich poddanow w swojim kraju zahubil njeje, ma so wina toho w joho ſlabosći pýtač a w strachu pſched druhimi statami.

Chcu na najwjažniſche wěrnoſcze a kazyne turkowſkoho nabožniſtwa z krótka ſpomničk. Turka mjenuje swoje nabožniſtvo „Iſlam“ t. r. pſchepodaczo, joho założec je znaty Mo hammed, tiz je, kaž wobkrucjeſche, wopschijeczo turkowſkoho nabožniſtwa pſchez wozjewienjo jenoho jandžela dōſtat. Wopschijeczo nabožniſtwa namaka ſo w knizy, lotraž „koran“ t. r. ſchtož ma ſo cítač, rěka. W prawdze pał je Mo hammed swoje nabožniſtvo hromadu zefajat z křichov křesčjanſkich, židowſkich a tež pohanſkich wuežbow a k tomu wſchelake wot njoho wumyſlene węch pſchidak.

Slowna wērnostъ je: Boх je jeno jedyn a Mohammed jeho profeta. Abram, Mojzes a Khrystus su tež wot Boha posłani, su pak Boże wozjewienja jeno z dżela wozjewili, Mohammed pak pschinješe cykla a cziste wozjewienjo Bože.

Wokolo tróna Božego su jandželojo, kij su wóhniwe stworjenja. Mjez jandželemi so wosebje mjenuja: Gabriel, kij je Mohammedowej wozjewienjo pschinješ, Michał, kij młodość zaśita, Israfil, kij budźe cžłowjeków i sudej wołacj. Tež ryczi so wo jandželach smjercze a wo jandželach pěstionach, kózdy wēriwym ma 160 jandželow i skubje. Nělotfi jandželojo su i tomu postajeni, zo hréchi a zaſlužby cžłowjekow do knihow zapisuja.

Djabol, Ebliš, je hréshnyj jandžel, kij bu zaſtorczenyj. Wón cžłowjekow i złomu wabi, nad wēriwym, t. j. Turkami nima pak żaneje moch.

Cžłowjekojo su naměstnich Boži na zemi. Boх je jich z procha stworil, několnych bělých, druhich czornych a zas druhich brunich. Ich dusche su džel Bójskoho byča.

W třinathm lěče ma so kózdy Turka wobrězowacj dacj. Wschitke slutki a wotsudh su za kózdoho wot Boha njepšcheminicze postajene; wo wumodženju, hnade a wusprawjenju njewě Islam ničo.

Wumirjeci maja krute pruhowanjo we wērje psched jandželemi wobsiacj, psched jandželemi maja mohammedanojo khétry strach. Na to sežehuje druhé pruhowanjo psched Bohom, kij sebi knihu, w kotrej su hréchi a zaſlužby cžłowjekow wot jandželow zapisane, pschedpołozicj da a potom jara dobru wahu do rukow wozmje. Na sudnym dnju stanu tež czeka z rowa.

Mohammedanojo maja tež njebjesa a helu a tež jene tsecze město mjez nimaj za sprawnych pohanow. Do njebjes pschindu dobrí, a wuziwaja tam w najbohatszej měrje wšeho, za czimž žadaja. Je to město, hózej měd a mloko běži a woda so tam ženje njezazhy. Kózdy změje tam tež wjach žonow.

Zli dyrbia pschez móst hicj, kij pschez helu wjedże, je tak czechuli a wuzli, laž wlosanka. Tak panje zly z njoho do hele, do wohnja, hózej so jomu, hdyž je jena koža spalena, druga pschihotuje a woblecje.

Każi je mohammedanow pschikazuja jeno wonkowne wěchy. Piecž króž za dželi maja so modlicj a to pschi tym so wobrocic pschecžiwo Melka, narodnomu městę Mohammeda, někto swjatomu městu Turków. Junu w tydženju, pjatki, ma Turka do cyrkwe (moscheje) hicj, junu w žiwienju dyrbi kózdy, muž laž žona do Melka pučzowacj, je winowatý so poſcicj a jałmožnu dawacj, wina ma so z cyka zdžerjecj. Wo poſczenju so praji, zo i wobydlenju Božomu pschewodža, wo jałmožnu dawaniu, zo durje i paradisej wotewri. Hłowne žadanjo jich nabožniſtwa je, wšeho druhé nabožniſtwa hidičicj, pscheszehacj a je wukorjenicj. Tele potkoczowanjo druhich wěrow džerža mohammedanojo za jara zaſlužbne. Kajte ſurowoscje maja kschesczenjo wot Turków wozjadowacj, połaje najlepje najnowsza powjescz ze Serajewo, hłownoho města Bosnijskeje. Dwaj derwišhaj, t. r. dwaj mohammedanslej mnichaj khodžitaj wot města i městu a přebujetaj wójnu pschecžiwo njewériwym. Hłowne wopšihiečzo jeju slowow je: „My njemodžemy dlehe w Europje wostacj, dolež su wšichcich kschesczenjo pschecžiwo nam, my dyr-

bimy do Ufiskeje so pschebydlicz. Przedy hacj pał to cjinimy, chcemy tak wiele niewierowych, t. r. Ischesczanow, moricz, laž mōzem y a tak swoje pschebywanjo w Europie z tajkim wulkim skutkom Bohu spodobnje wobzanknycz". Wot tajkich surowych wuczbow zahorjeny, nima Turka żanoho czaśnoho khostania ledzby, wſchal jomu nabožniſtwo za morjenjo Ischesczana njebo slubi. Njeſtu to straſhne nje-hódnne wuczby? Niedyrbſeli tak wſchitc wěrnje pschej, zo ſo wuznawarjam tajich wuczbow i najmjenſhom wſcha mōc nad druhimi ludami woznje?

Nowa chrkej w Serbach*)

W poſlenim cijekſe katholſkoho Póſta bu myſlaczla wuprajena, zo by ſo 21. meje 1877, na ſwiedzenju 50 lētno ho biskopſko ho jubileja ſwjatohu wóta, ſwia-točnije zaſtađny kamien i nowej chrkevi položiſt. Pschad nětlo 8 lētami, w aprylu 1869, hdyz noſch ſ. wóta ſwoj 50 lētny měſčniſli jubilej ſwjeczeſche, zbudzi ſo wotpoſladanjo, za nowu chrkej pjeniezhy hromadzicz, dary zjawnje kwitowacj a hlej tamy nimale tamny kapital, kij ſo za nuzny dzerzeſche, zo moħł ſo twać zapoczeſcz. Boh je wotpoſladanjo hnadije žohnowaſ. Schto nětlo hiſtice i tomu ſluſha, zo by tež 50 lētny biskopſki jubilej ſ. wóta mjez Serbam i ſo na predy namjetowane waschnjo ſweczik?

Predy wſchoho, zo by twařski kapital prawje pschirosk, i najmjenſhom dyrbi tehdom 30,000 hrivnow (markow) wuczinicz. Je tajke rozmnoženja mōzne? W poſlenimaj poſedzeniomaj wubjerka ſu ſo wſchelach knjeza i tomu wuzwolili, zo bychu na wěſtch městach wo pjeniezne dary proſyli. Njech ſu z tym na swoje ſlubjenjo dopomnjeni, njech lětusku zhromadziznu wubjerka, kotaž drje ſo w krótkim powoła, z prawje bohatymi darami zwiesela.

Druha nuzna wěc je ſkónczne poſtajenjo města, hdze ma chrkej ſtacj. Je czejko rozfudzicz, kotaž z dweju wſow, hacj Baczon, hacj Czornech, ſo ſlepje i tomu hodži. Směmy pał z dowěru woczałowacj, zo naſcha duchowna wyschnoſcz, kij ma hižo rozeſtajenia wo tym, ſchto za Czornech a ſchto za Baczon ryci, tele ſamo na ſebi czejko praſchenjo derje rozmysli a sprawnie rozfudzi. Wěſce njebudže tu zadzewk twarjenja.

Samo na ſebi tak żadny, haj ſnadž w běhu cijasa jenicžki ſwiedzen, zo je bamž 50 lētny biskopſki jubilej doczaſał, by ſo w Serbach tak jara hódnje ſweczik a tež pozdžiſcho wopominak.

*) Smy tele krótkie rozeſtajenjo z wiesołocju pschiwzali. Proſymp tež druhich, zo bychu nam ſwoje rady a namjetu w ſpoimnej naležnosći ſobudželiſi. Damy je tež woczisheſcej, jeliko ſo i tomu hodža.

Nowinki a powjeſce.

Z Lusich a ze Saſſleje.

Z Budyschina. Čenjez professor Jóſef Žrout, wutrobny pscheçzel naſhoho Serbowſtwa, kotaž je koñſche lěto a lětſa Serbam w Krupc̄y serbsc̄y

prédowat, je wón danjo serbsku krajinu wophtač. Wón je sebi města a wsy, hdej katolske cyrkwe su, derje wobhladač a tež wschelake druhe wsy. Někto je nam list pschipostat, w kotrymž z nowa woziemja, zo je so jomu mjez Serbami jara spodobačo. Wschilim serbskim duchownym, wucžerjam a druhim Serbam, kij su joho powitali a pocžesčili, wón hischeče jedyn króč tudiž zjawnje swój najwutrobnischi džal wupraja. My pak so jomu tež z nowa za joho lubosč i Serbami wutrobiće džakujemj.

Z Budyschima. Dwoje sebi podobne njezbožo mamy naspomnicž, 7. augusta panj dwiedienný synk herbssoho rychtarja Waldy w Ralsbicach w zahrodje do wódnoho kótila a zatepi so tu. 16. augusta běšče džewiecélenný syn Jakuba Lebzhy z Radworja bjez dowolnoscze staršeho so do tas mjenovanoho brunicowoho pschérera kupač schot. Dokelž pak je pschérer na wschelakich městach hlebschi, pschindže hólcjec tu do smiertnuho siracha. Joho džed, Michal Wiczas, khwatašče i pomoch, tola pschi tym sami wo živjenje pschindže, wobaj bushtaj pozdžischo morvaj z wody wucžehnjenaj.

Z klóschtra Marijneje Hwězdy. Swjedzenj swj. Bernarda, hłownoho patrona cistercijskoho rjada woboniđe so lětsa w klóschtrje Marijnej Hwězdy z murjadni swjatočnosčju. Kniez biskop Frane Vernert mějesche hłowne kemsche. Bě to prěni króč, zo hnadny kniez halo biskop w klóschtrstej cyrkwi a z cyta z wonka Budyschima a Drežđan wopor Božeye mſčě swjecžesche. Hijo džen předy tam wón pschijedže, pschewodžany wot knieza seniora Hoffmanna. Psched kemschemi bu wot pschitomnovo duchownstwa ze swojoho wobydlenja do cyrkwe pschewodžany. Cyrkę bě z pobožnym ludom pschepjelnena, schtož je so kniezej biskopej jara lubito, tohorunja je so jomu mocny spěw serbskich khěrlusčow na rānskich kemsach jar a spodobač. Po biskopskej Božej mſči mějesche kniez kaplan Skala prédowanjo. W rjenje zestajanej ryczi khwalesche wón ponížnosč swj. Bernarda. Tež i swjatomu wopravjenju pobu tu 700 ludži.

Z klóschtra Marijneje Hwězdy. Kaz so powjeda, čedža lětsa na swjedzenju naroda swjateje Marije tež ze Sakskeje ludžo do Róžanta pschincž, zo bychu na naschim hnadownym měscze pschez zaſtupowanjo swj. kniežiny Bohu swoje modlitwy woprowali. Budże tohodla po wulskich kemsach, snadž woleko jědnaczhich tež hischeče jena Boža mſčha, zo bychu tež tamni, kij snadž i wulskim kemsach prawje pschischli njebychu, pschiležnosč měli Božu mſchu styscheč. To je wěsče khwalomne, ale druhí swjedzen, i pschiltadej swjedzen Marije-donjebeswzaczja by ze wschelakich winow so i tomu lepie hodžač, wosobnije tež tohodla, dokelž na nim druhe processiony do Róžanta njepschindu a čiščenica njeje tak wulsa. Z cyta wobdzien ze zdalených krajinow z wérnym duchownym wuzitkom w Róžencje pobyci, je čežla wěc, dokelž njemóža do jědnaczhich w Róžencje być a tež popołdnju dýrbi so zas z časom hnadowne město wopuschćicž. Tola to nas dale nicžo njestara. My jim z wérnej wutrobu pschejemj, zo by so jim w hnadownym měscze, kij je mjez Serbami, spodobało a zo bychu tu z bohatym wuzitkom pobysli.

3 w u k r a j o.

Bruska. Miejsce założone ze swoimi wschodziłami psychodawcami nakończało so jenak niesmiałe dale. Duchowni, tż su i psychikadej pschi poħrjebie svojich najblízzych psicherzów na pobocznym woltarju Božu mšchu smiecili, so wobstwarzaja, dokelż je so to stało na drugim měscie, hacż na lotrymż su postajeni. Miłośćne sotry a druhe sobustawų jónslich kłoschrifskich rjadow, tż maja dotal hiszpej wschelale wuczeńje a wustawu, so z wótcziny do czubu wupolazują, katholiskim professoram, tż su sobustawų katholiskich towarzistw, lotrej cziżcze nicżo z politiku czińicu nimaja, so pschilazuje z tajlich towarzistwów wustupic, thsacam katholikow so namocenie jich domu Bożej bjeru a dawaja so horsz starokatholikow, taż i psychikadej w Doppertu, Insterburku a na wschelalich drugich miastach, wuczeńje, tż so założecja, su bjezna božnijske, t. r. nabožniſtvo so w nich niesmę wuczic, katholiske a njelatholske, haj same židowske dżeczi smędża tesame wuczeńje wophtowac, wuczerjo na tajlich wuczeńjach su najbole njemewi. Pschi wschelalich psychileżnoscach wudżeleja so we wuczeńjach dżecżom wschelale knihe, lotrej su runje tak schłodne jich wérje taż poccjiwoſci, w lotrychż so husto wérnosče katholiskeje cyrkwi wschelalo hanja. Tak mori so někto w Bruslej, w kraju „bohaboſeje a dobrič poczintow“ kschesčanska wéra, tōnle zaklad wschoho zbożomnoho žimjenja. Kal furowie njeje so na koncu zandżenoho lětstotka w Francoskej mde njemewy, lotraż bē tola jeno w jara makym dżelu luda roszčerjena, polazała, skto pal budże z luda, lotryż so w njewérje wotczenie a stajne wobkrucza.

Bruska. Tak krute potkocżowanjo katholiskeje cyrkwi a duchownstwa w Bruslej njeje tola we wutrobach młodych mužow luboč i měchnijskomu powołaniu wukorjeniu. Miejs tamnymi, tż su leħsa swoje schtudijs na gymnasijach dolonjeli, je jich dosč, tż budža theologiju schtudowac. Na gymnasiju w Trieru i psychikadej chedža miej 35 25 so i měchnijswej psychihotowac, miej nimi su 5, lotrymż so extne pruhowanjo spuszczi, dokelż bēchu pismomne tak wubjernje wobstali. Miejs 27, tż Matijowe gymnasijum w Wracziskawje wopushczętchu, wobroča so 9 i theologiji. Podobne zwjeselace powiessze pschindu też z drugich stronow.

Němska. Hlowna zhromadźizna katholiskich towarzistw Němskeje budje leħsa wot 11. hacż do 14. septembra w Mnichowje. Tam je tu kħwilu też krasna wustajenca wumjesslich wēcow ze staroho a nowoho časa.

Schwajcarska. Taż je znate, buchu tak nienowani starokatholikojo we wschelalich kantonach wot kniežerſtwa psicherzja zakitowani. Katholikam buchu cyrkwi brane, taż też w měscze Genf. Psched něčto časom bu jim jeniczla cyrkwi, tż je so jim pschej woporniwoſci czułych katholikow natwarika, pschej wylčnijske rozsudzenjo wzata a horsz starokatholikow pschewostajena. Psched krótkim, 6. augustu, wophtachu też něčti knieža ze Sakseje na swojim dalskim pucżowanju taž krasnje leżace město Genf a dżehu węzipnosče dla też i starokatholiskim „Božim službam“ we prijedawskej katholiskej cyrkwi. Tola tasama bē prōzna, dokelż někotre żonskie, dwaj mužlej a psyl so tu jeno namałachu; duchowny mějescze Božu mšchu we francoskej rycej. Dwojcy na tymle njezjelskim dopok-dnju wophtachu też katholiske Bože služby, tż bēchu we wjetskim i tomu wot-

nařathym salu, sal bě we wobymaj hodiňomaj pschepjelnjenyh. Wobobne knjenje khodžachu ze schlisczami a hromadžachu dary l tvarjenju noweje chrkwe.

Italska. Italske knježerstwo njemože tež žane znamjo kschefčanskoho živjenja znješcz. Je nětlo zjawné processiony chle zakazalo. Jeno najswjeczischi sakrament wołtarja, hdvž so khoromu ujese, smě so pschewodzecz, taž je to w latholskich krajinach waschnjo. Ale tež to njebudže jo doho dowolicz, ale wěsczi ludžo budža tež tule swjatoczn sež wschelalo kažecz a sloro budže knježerstwo prajecz, zo su tajte zjawné pschewodženja najswjeczischoho za zdžerjenjo mera a dobroho rjada straschné a zo jo njemože dale čerpiecž.

Z Róma. Wo chrkwiniske nalejnoscze jara zaškujbny kardinal Antonelli je čežko khory. Won je nětlo 71 let starý a je swoje wysoke žastožinstwo 28 let doho ze spodžiwnej wustožnoscu zaštał.

Ze serbskoturkowskeje wójny. W poslenim čijile prajachnih, zo so dobyczo nělotrych serbskich mestow a wsow njejmě za pschewinjenjo Serbskeje džeržecz; zo pak smy prwje měli, dopolazuja newische powjesce. Serbja su mjez tym wulke dobyczo dobyle! Wschelach lubowarjo Turkow hijo wjeſele wěschčazu, zo po wobsadženju Šenjažewca, kotrež město je Horwatowicz 21. t. m. zafy dobyl, a maloho Baježara w krótkim cyka Serbska do moch Turkow padnje. Woni zhubichu nadobo wschitke rozomne rožudženjo a wschitku swoju wědomnosć z geografije (zemjopisa); tak bě jim chle jaſne, zo tón, kotrež snadž dwě milje kraja wobsadži, dýrbi tež cytu nimale wósmo stow schyrirózlnych mil wopschijacu Serbsku w swojej moch měcz; woni njeviedžachu, zo je Serbska horath kraj, zo je dale do kraja hishcze wjele krucischo n. psch. hijo pola Deligrada wobtwierdzena, zo su Serbja wójniſki lud a t. d. Turkowje a tež Serbja věchu so na nowe bitwy derje pschihotowali a poshljenja na so sežahnyli. Na raniszej a krótkoraniszej stronje Serbskeje stejesche a z djela hishcze steji pschec 100,000 Turkow a wokoło 80,000 Serbow. Prěniſich hlowny wjednik je Abdul Kerim a posleniſich Černajew. Na delnim koncu staj trochu samostatnej Serb Leschanin a Turla Osman paſcha. Hłownej wójscy pak bijeshtaj wulke bitwy wot 18.—24. augusta na połodniſich a raniszej stronje serbskeje twjerdzizny Alexinac, na kotrež so Turkowje hijo dawno wacza. Schesch dnom bu zwjetſcha wot ranja hacž do wjeczora z wustožnoscu a mutražnoscu wojsowane; něhdje 50,000 Turkow stejesche pschecživo 30,000 Serbam. Na schestym dniu, hdvž Černajew Turkow pola Supowca pschimacz pocja ze swojim prawym kschidkom, pschiczeze wot poknoch oberſt Horwatowicz na pomoc joho lewoho kschidka a pocja Turkow z boka pschimacz. Prědkowane turkowske wójſko pod Achmed Čubom bu nětlo zatraſchnje zbitie a tež hishcze wjetsche wójſko pod wjednikom Ali Saibom dýrbjesche cofacž. Hłowny wjedziczer, Abdul Kerim, telegrafiowashe wo pomoc z Konstantinopla a budže drje z měrom sedzecž, doniž wjach wójſla njedostanje. Turkowje zhubichu w tutej bitwje pola Alexinca na 10,000 muži, tež Serbow bě wjele ranjenych a morwych. Dobylk bě za Serbow jara nulli; nětore kanony a wjele druheje brónie, tež wjele skutu a provianta. Serbska so nad tym zrađuje, wójniſka strona wobkhowa knježstwo. Raž na tymle najwažniſhim punkcie

wojownijschça, tak Serbja tež na drugich derje steja. Tak su na wjeczornej stronje Turkow, kiz čchchu dobýth Mały Zwornik zašt wobsadžic, wotragli a tež dale k połdnju pola Nowawarosche steja Serbja w turkowslim kraju. W Bosnijskiej so zbezkarjo derje djerža a su pod Despotowicjom město Stary Majdan dobýli. Čzornohorjenjo pak su Hercegowinsku nimale wot Turkow wucjiscili, hacj na Mostar a Trebinje, hdzej zbiti Muktar leži a na posylnienjo czaka. A tomu su Čzornohorjenjo na połdnischi stronje so derje bili a twjerdziznu Medun pola Podgorich dobýli. — A hdzej Serbja dobýwaja, dyrbjat wjec'h Milan po wósm-niedzelskej wójni hižo wo mér proshc? Nowinam, lotrž z luboſcze k Turkam a z hidženja Słomjonow tak pisaja, njewercje! Hdzej so wulse moch stajnje z namjetami mera abo tola pschimera k Milanej tlocza, dyrbjesche wón ze zdwór-liwoscze slončnje prajic a derje, zo runje nětko po dobýcju tak praji: Dobre, ja chcu wam k woli mér, ale ja njeméžu jón cjinic bjez pschizwolenja Nikith a bjez wopomnjenja wuměnjeniom, scjincze wj tež Turkowslu zwóliniu! Ale to su za wulse moch czežle nadanki! Serbja a Čzornohorjenjo žadaja wumězenjo wschęch kschesčanow europiskeje Turkowiskeje, ale to jim wulse moch nětko wuslut-lowacj nochcedža, jenož Rusla a Němka staj krucje za to. Serbja dalsku a a wosebje zhmisku wójnu hiscze skreje wutraja, dýžli z džela zmierzly Turk! Hdzej dha nětko wulse moch mér wokaja a so boja, zo móhli so mjež sobu zwadžic, njech Turku dleje njepodpjeraja, ale kschesčanow! Słomjenjo a Grichowje, lotrž z wonka Grichiskeje džel nětcijscheje Turkowiskeje wobydluja, dyrbjia knježa w swoim kraju bjež, a nic surowy njedzeleny Turka! Tonle nadzijomny konc mōžesche hižo dospěty bjež, hdj by Jendželska ze zawisze pschecživo Ruskej nje-zacísla barlinski memorandum (wopomnjenijske pismo) tjož khézorow abo po prawym dweju (pschetož Awstrija k swojej schodze wotslakuje a k Jendželskej schélhami) a hdj by Jendželska njepodpjerała Turku ze swojej radu, swoim kódžiwom, pjeniežnymi a wschēmi druhimi frédkami. Njech wójna z hłownej winu Jendželskeje dale traje, w swoim czasu kschesčenjo dōstaniu, shtož jim skuscha! M. H.

Jendželska. W poslenium měsacu ryczesche so wjele wo wrócenju jendželskoho hrabje Nelsona do kina katholskeje cyrkwe. Liberalne nowiny swajachu pschi tutej pschiležnosći na katholsku cyrkę, halo by wona z njedowolenymi frédkami druhowirych na so czahntka. Tola to so njeje stało. 20 lětny syn lorda Nelsona pschinidže 4. junija k sławnomu měschnikej Bowdenej a wupraji tu, zo che do katholskeje cyrkwe so wrócie. Měschnik wupraschowasche so mokodož zemjana a pruhowasche joho wo měrnoščach katholskeje cyrkwe a pscheswědeži jo, zo je wón z nimi jara derje znath a zo je tež měri. Wón bě je spóznal psches pilne shtudowanjo, wuziwanjo dobrých katholickich modleskich knihow a wophtowanjo katholickich Božich skujbow. Wón čchysche hižo psched wopuschćenjom Londona do cyrkwe pschivzath bjež, hacjrunje bě tesame za někotre dny postajene, njeměsche duchowny nicžo pschecživo tomu, dokelž je hrabja Nelson derje rozwužent a zašti taise zadžewki njeznaje, laž pola nas. Na prashenjo, hacj ma hiscze starskich pschi živjenju wotmołwi, zo je psched tjoži lětami nan dla wotmyšlenja do katholskeje cyrkwe zaſtupic, joho jara swarjeł a jomu zaſazał, la-

koštu chrkj wophtowacj. Ze wshêm prawom mëjesche duchowny dalsche pschi-skuschenjo młodoho zemjana i anglikanskiej chrkwi za tajenstwo a tohodla slubi, zo jeho do katholischej chrkwe pschiwozni, prosy pał jeho, zo by nëhdom na drugi djen swojemu nanej to wozjewil. Nan je zjawnje w nowinach tamnomu mësch-nikej porokował, zo je jeho syn biez pschitowaniu i pschestupjenju do katholischej chrkwe pscheryczanu był. Duchowny Bowdon pał je so derje zamolwiał a swoje zadzerżenjo wusprawnoszil.

Najnowsche. 31. augusta bu w Konstantinoplu nowy sultan postajeny, Abdül Hamid. Murad, siž bë wot 30. wieje jow turkowissi sultan, je khory, tola pał hiszhe žiwj.

Naležnoścze towarzstwa.

So buslawy na lëto 1876: ll. 288. Jan Duczman z Bozankec; 289. Michał Czyż z Wotrowa; 290. Michał Symanek z Wotrowa; 291. August Richter z Wotrowa; 292. Franc Sähnigen z Budyschina; 293. Marija Schlicowa w Niezg; 294. Jakub Börnacz z Keniec; 295. Milkawich Schokta z Rzędzanta; 296. Jakub Bulec z Euseja; 297. Marija Wiczakowa ze Schmiecjec; 298. Jakub Leschawa z Pravocjic. 299. — 306. z Chróscie: Chrystiana Wingerka, wucjer Jakub Pietasch, M. Wenlowa; Michał Serbin, M. Czyż, Jakub Barjens, Michał Nowotny, Jakub Brusk; 307. Jakub Kunner z Ćaszec; 308. — 312 z Werkle: Jurij Pielat, Madlena Dom-schowa, Jakub Seiler, Anna Haufic, Michał Herrmann; 313. Petr Delenta z Wu-točcje; 314. Marija Kurjatowa ze Schunowa; 315. Khata Barjenkowa z Kalsic,

Na lëto 1875 doptaci: 638. Marija Bulec z Jasenich.

Dobrowolne darh za nashe towarzstwo: pschez i. Józefa Žrouta z Krupki 9 ml.; Schlicowa z Niezg dari starši lénili „R. Pošta”; M. B. 25 pj.

Za pruslich duchownych: M. B. 9 ml.

Zemrjetih sobustaw: Michał Biedrich z Smjerdzaceje.

Darh a dan za chrkj w Čornečach abo Baczonju.

Nawdat kapital a total nahromadzena dan wucjinieschtaj 28,800 ml. 18 pj.

R. cjeſeſi Bozej a i spomjenju duchow su dale woprowali: Njemjenevana ze Smjecjel 3 m.; i swj. Jakubej 3 m.; M. M. z Kalsic 1 m. 50 pj.

Hromadje: 28,807 markw 68 pj.

Na swjedzenju swjatoho Mateja zhromadzi so wubjek i twarjenju nowej chrkwe. Objęte? wozjewi pschichodne cjsko „Kath. Pošta.”

Jakub Kuejan, kan. kap. kantor,
pschedyda.

Na swjatoho Mateja pöndze z Budyschina po dopołniachach temschach procession do Filippsdorfa.

Z nastadom spisowacjela je wuschka knižka a pschedawa so za 1 ml. we redakciji Pošta a we Nadworju pola i. wucjerja Krala:

Die katholischen Kirchen und Schulen im Königreich Sachsen.

Katholicki Posel

Wukhadža
prěnu a třeću sobotu
w měsacu.

Cyłolētna
plaćizna na pósće a w knihaſni
1 m. 70 pj.

Liudowy časopis.

Mudanowu wot towarzſtwa S.S. Cyriila a Methoda w Budysku.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číslo 18.

16. septembra 1876.

14. Lětnik.

W naſtupanju wotmyſleneje noweje cyrkwi w Serbach.

W poslenich číslach „Katholicko Posla“ wyprajeny a postajeny namjet, założenſki tamjeni k naſchej nowej cyrkwi na swjedzenju pječđesatletnoho biskopſtoho jubileja naſchoho lubowanoho swjatohho wótca zapoložic̄, namała wſchudžom najwjeselshe pschiłkoſowanjo, tak derje pola Serbow, kotrychž džen tuta węc najprije naſtupa, kaž tež pola wjele rozmnych a wjac̄ placzachy katholickich Němcow, kaž je ſo piſar̄ tutych rynckow hžo wjac̄ krócz pschepołazac̄ moht. Woſtaňm tohodla pschi tutym namječe a starajm ſo, zo ſo tónsamón węcji wuwydze; wuwydzenjo drje je cžežke, tola pak nic njemózne. —

Dwē myſlīc̄zych běſchtaj w tutym naſtupanju hžo w pschelhadjachym číſle, hačzruniž tež jenož bóle zkrótkla rozentajenej: kal maja ſo potrjebne pjenježn na-hromadžic̄ a hdže budže cyrkvi ſtajena? K prěnej dowolam ſebi pschisponnic̄, zo ſo tola njechanih tak jara na druhich ſpuschczec̄ ale zo chcemy pschedenském ſami prawje krucze ſwoje moch napinac̄ a wſchich w tutym ſwoju wiňwatoſc̄ dopjelnic̄. Za wſchal je derje wěm, zo Serbjia jara nahladnje za cyrkwinſke a ſchulſke potrjebnosće ſwojich ſufodow pschinioſhuja a zo býchu číſle po taſlim tež wěstu wiňwatoſc̄ měli w tak wažnej naležnoſći junu nas podpjerac̄, — ale wiňwatoſc̄ a dopjelnjenjo wiňwatoſc̄ ſtej dwē jara wſchelakorej węc̄ a njeſtej pschech a wſchudžom zjenozenej. Tak je Drejdžanski katholicki „Volksblatt“ hžo huſcžiſko w tutej naležnoſći ryžaſ a ſo k hromadženju pschinioſklow a darow za nas podwolných wuprajit. A ſhoto dha je wuſlukowaſ a nam nahromadžit? W poslednim číſle zañdzenoſti lěta býchu wſchitke wot njoho nahromadžene dary

hromaduzestajane, a mjez tym, zo bě po tuthym wypošazanju za wschelske w czynch, dalotich krajach wotmyślene chrkwe a chrkwinste wustawę mjele stow nawdate, dha běsche za naschu chrkę jenož — 6 hriwów (marków) (praj a pišaj: schęcę hriwów) — hromadu pschischko, wot kotrejż suroweje sumy pak bi po kojca hishcę wot nascheje stronę tam pōskana z wotpohladanjom, tak jenož někak zašy tamnych čzitarijom na naschu wēc ledzvnych scznicz. Sami w nashei wołknosczi a runjewon mjez nami bydlaci Němcy, haczruniż traž mjele zakrasnych thscac wobshnu a hewak halo dobri a woporniwi katholsch sczescenijo placza, nje- džela swojim serbstim bratram ani pjenježla sobu, nimaja za wuwjedzenjo naschoho bohuspodoxnho pschedewzacza žaneje wutroby! My pak, jeli-zo dyrbi so wěrnostcz wuznacz, jich pomocz ani njetrjebamy, ale móžem, hdjz woprawdze chcem, swoje wotmyślenjo sami wuwjesz. Rječ so tohodla wschich, kotrejž je tale wēc luba a tak rječ i wutrobie zroszczena, praje naležne za pjenježne dary mjez Serbami staraja. Woſebje maja runjewon wiňwatoscz i tomu sobustawu wubječka. Še czomu dha buchu tuczi wuzwoleni, hacz zo buchu z možnej prou Lubošcz i na- schomu pschedewzaczu w swojej wołknosczi hajili a nuzne pjenježne frédky i wu- wjedzenju pschedewzacza hromadžili? Na swjatoho Mateja budže zašy sħadże- njo a posedzenjo wubječka. Kóždy wubječownik je tohodla proscheny, zo by nělotre, i najmjeñschomu traž tsi, dary sobupſchinjeſt, kotrež je za naschu na- ležnoscz w swojej wołknosczi w poslednim časzu nahromadžit, a tež pschichodne mohlo so tak dzerječ, zo ke kóždomu posedzenju kóždy wubječownik swoje nahromadžene tsi dary sobupſchinjeſt a po kadinkej woteda, nic jenož duchowni wubječ- kownich ale tež swětni. Hdjz by so to dopjelnicz chcko, a sobustawu móhli to w pschichodnym posedzenju slubicz a so i tomu zwijazacz, tak spomóżne by to za naschu naležnoscz bylo, tak speschnie by to tu wēc do předka wjedlo.

Wysche tejele myslicžki chęcę hishcę na to pokazacz, zo i wuwjedzenju swojoho pschedewzacza tola tak pschejara mulke sumy trjebacz njebudžemy. Kamje- nje, cyhele, drjewo a t. d. budža katholscy kublerjo węsczi darmo, jenož Boha dla, pschiwožowacz, wschak džen maja wosobniye w zymje časa dojež a konjom je jenož wuziutne, zo tež w zymje druhdy won pschindu a czahanjo njewotwuknu. Někotryž- kuliž bur budže wysche toho hishcę swoje pschewjezene kamjenje sam zapłacziež a pschez to budže hižo mjele wuzbytkowane a mjele dobyte. Potom tola na žane waſchnjo wotmyślene njeje, pschejara mulki a pschejara kraſný, tak mjenovaný monumentalny twar horjewjescz. To njeby ani za chle wobstejenja trjeba ani nam móžne bylo. W tymle padze dyrbjeli my i najmjeñschom hishcę dwacyęgi lět čzakacz a pilnje hromadžicz a mjez tym by Lubošcz i węch wuhaſta a mjele katholskich wobſedzeniow by dale hishcę i zhubjenju schlo. Wězo, zo njebu- džem žanu „bróžnju“ twaricz ale prawje pschistojny dom Boži, tola pak po měre a potřebnosci swojich wobstejeniow a po swojim zamoženju.

Pschichodne posedzenjo wubječka budže po zdaczu ważne; najstřescho budže so postajicz, hacz ma so tamón wot „Katholskoho Pósta“ stajeny namjet wuwjesz abo nic; snadž tež hižo Budysch knieža postajeno tachantskoho konsistorija, hdže ma so po prawym chrkę twaricz, sobu pschinjeſt — potom buchu so nanajwaž-

nisze w uroczystowaniu stacj dyrbjeli. Niech to hodoła wszechich wubieckowych hromadu pschiudu a po mōżnosći prawje wjele hoſci ſobupſchiwiedu. J. H.

Spodziewne zdżerzenjo katholikow w Japanskiej.

Hdyż je so symjo katholickie wery jemu w ludzie zakorzeniło, zdżerži so tež lęftoteki doho, býrnie by so tež z wonkownej namoci chce potłoczivato. Dopuska za to je Japanska, hdżez je Franc Xaverius kschesčjanstwo pśzed nětko 230 létami rozsywał. Wiele pścheszczanju, kotrež so na to w kraju zbehny, zniczi drje leżace wosadu zwonkownie. Zadym duchowny njeſmedžesche so tam poſazacž, 230 lét njeudżachu so tam wot měchnikow s. sakramenty, njeuwieczesche so tam kschesčjanſta wérnoſcz a tola wobkhowa so tam katholickie kschesčjanſto, taž to nětčijši japoschtoſki vikar, kniez Petitjean, tiz bē njeſdawno w Němckiej, hnujomuſie powieda. W měsjece Mangafaki modlesche so wón pśzed něſhto létami jemu w cyrkwi k najswięciszomu sakramencu wołtarja. Czroda Japaneſow pśhindże do cyrkwie, hdžez běchu ſebi wſcho wobhlađali, ſtupi žonſka k njomu a praſeſche: „My mamu tuſam wutrobu taž my.“ Wón ſtanu a njeſdžesche kaſ ma to zrozemicz a praſeſcheſte ſo to hodoła, ſhco chce wona z tym praſiež. Wona wotmołwi: „My wérimy ſhcož my wericze, hdžez je ſwjata Marija?“ Na to wjeſdžesche ju k pobocznemu wołtarjej, hdžez ſo wobraž s. Marije z Jezus-džeczatkom namala. Wona poſlaknū ſe krótej modlitwje a druzy pſchi njej. „Je to prawje, my mjenujemž džeczo Jezus?“ ſo wona dale praſeſche, na czož ja wotmołwic: „Haj, to je prawje“. „A my wérimy, zo je ſo wone narodžilo w měſacu wróza“, to je w decembru, w fotrymž je w Japanskiej wulti mróz. Na to praſeſche žonſka dale: „My wérimy, zo je tele džeczo wjele w swęcze ſlutkowalo, zo je kſchizowane a zo je swét wumogile, zo je wuczomnikow rozpóſtalo a zo ſu tajey wuczomnych tež k naſchim wótcam pſchiſtli.“ Ludżo běchu ſo modliſi, tola japoschtoſki vikar njebejich ſłowam rozemił. Wón ſo jich praſeſche, na czož žonſta „Strowa=sh=Marija“ ſpewaſche, ſhcož ſebi japoschtoſki vikar napiſa. Wón ſo wopraſcha jenoho z mužſkich, kaſ wón rěka, na czož tónle wotmołwi: „Pawol“. „A kaſ pſhindžeſtch k tomutej mjenu?“ praſeſche ſo japoschtoſki vikar džiwajo dale. „Tak rěkam wot swojego naroda ſem, hdžez ſu mje na hlowje z wodu poleſi“, bē wotmołwienjo. Tak zhońi japoschtoſki vikar, zo je ſo ſredž pohanswa tola spodziewanie katholickie kschesčjanſto zdżeržało, zo je pſchez maczerje a wosebithych mužſkich, tiz mějachu wěſtu dowěru we wosadze, s. sakrament kschesčenych wudželač. Tež to bē hacž k nim ſo rožhěrito, zo je nětko zaſ viſtop w kraju. Wyſotodostojny kniez Petitjean je nětko 17 lét hido w Japanskiej. Pſched třjomi létami bu wot něſhto Japaneſow proſcheny, zo by jim dowoliſi, zo ſmědža joho wophtacž. Dowolnoſć bu z radoſcju data. Tſjo mužſich pſhindžeſtu noch k njomu a tſi węch chchhu wot njoho wjeſdžecz a z nich ſpóznacž, hacž je wérny katholicki měchnik. Praſchachu ſo najprjedy, „hacž ma džeczi“. So na tym praſchenju džiwajo, wotmołwi, zo je nana a macž a pſhczelow wopuſtchacž a do czuby ſchoł, a zo

su wschitk joho džeczi, liž su joho duchownej starosći dowěrseni. Na tym su so Japanesoj zjeselili a so Bohu dżałowali, zo su zas l nim měchnich pschiſchi, liž knježniſku czistotu wobledźbuja. Potom su so dale prascheli, hacž so s. Marija česči a hdyz bě jimi tež na to wotmolwił, praschachu so hiszczę, hacž je tež jedyn wysoki kniez nad nimi, tak su woni słyscheli, zo je jedyn wyszchi wjeh chrkwi pschedstajent, liž we zdalenym měsće bydli, liž so Rom injenuje. Bislop jim wotmolwi, zo je tež nětko taſki wjeh a zo Pius IX. rěla a w Romje bydli. Cyle spolojeni wopuszczichu Japanesoj katholſkoho biskopa z wěstoſci, zo su taſloho wotpóskanohu namakali, taſliž su l jich mótcam rycjeli. Woni jomu tež rozwětliku, cžohodla su so za džeczimi prascheli. Psched něchtó lětami pschindzechu tež do města, hdzej bě chrkwi, na lotrejez třeſči bě znamjo lſchischa, znutkownie bě prózna, bjez swieczaſtow, bjez swateje Marije. Na to so praschachu, schto so we tymle twarjenju stanje a dōstachu l wotmolwienju, zo so tu prěduje a praschenjo, schto to czini, polozia so jim muž, liž so ze žónskej wjedziesche, a pschi lotrymž nělotre džeczi bězachu. To bě anglikanski prēdar.

Tak dokho zděrja so katholſka chrkwi, hacž runje bě jim porjadne rozwuejowanjo a wudželenjo s. sakramentow pobrachowalo. Za třeſči lět, kaž to nělotri njeſchczelojo chrkwe roszcherjeja, njebudže so katholſka wěra zhubicz, tež nic w tamnyh krajinach, hdzej so najhórje pscheczivo ni zahadža.

Rowniki a powjeſcze.

Z Kujzich a ze Saksieje.

Z Budyschina. Nasch kniez biskop, Franc Vernert, budže tola lěſta hiszczę w němſkim wołkresu Kujzich s. firmowanjo wudželecz, a to njedzeliu, 17. septembra, w Neuleutersdorſie, wot 8. hacž do 15. oktobra pak we Woſtrowcu, Marijnym Dole, Grunawje, Königſcheinje, Seitendorfje a Žitamje.

Z Budyschina. Processiony, liž do Różanta na swjedzenju Marije naroda pschindzechu, běchu lěſta sylné. Chrkwi bě pschepjelnena. Tež z daloka běchu tu wosobni puczowarjo, injez druhimi hrabja Schönburg z Wechselburka, hrabja Praschma ze Schlezynſteje, major baron Kochow a dwórfki prēdar Potthoff z Drežđan. Tež wočałowaný procession pschindze wołko jednaczych, wjedzený wot knieza fararja Wornarja ze Schpitala. Z Drežđan bě wobdzelenjo na processionje jara skabe, za to pak bě so Schpitalſka wosada prawje sylnje wobdzeliča. Z Drežđan drje ženje sylné wobdzelenjo l wočałowanju njeje. Tammische wobſtejenja, kaž wotležanoſcz hnadownoho města Różanta poczejuja Drežđanslim wobdzelenjo na processionje. Ze Schpitala pak móže procession tež l dopoldniſkim swjatocznym Božim stužbam pschincz. Po zaſtuipjenju do hnadownej chrkwe mějeshčas dwaj duchownej Boże mſtčę a na to rozentaja kniez dwórfki prēdar Potthoff w krótkiej zahorjenej ryczi minh wjescela na swjedzenju naroda najzbóžniſcheje kniežny. Halle nětko, běſče hžo $\frac{1}{2}$ 1, wrózichu so serbske processiony domoj.

Z Budyschina. Powischtowne wérne wobżarowanjo namała njezbožo, fotrej schwórk, 7. septembra, pschipoldnju lublerja Miklawšcha Donata w Nulnich potrechi. Bože njev jedro dyri do joho domskoho, trjechi wo jstwje joho młodu mandželsku Mladenu, rodzeniu Rynčec (Wiečazec), z Khróscic, kij bě hnydom morwa, zapali domske a tež druhe twarjenja z wuwzaczom nowych hródzi so spalichu. Hrimanjs czechnesche tež pschez Budyschin, tež tu a we wokłnosći je wjach króč dyrko ale bjez schłody. Hodžinu předy bě druhe czeſte hrimanjo bôle k połdnju, kij je w nowych Bobolecach do Rychtarec domu a w Vělczecach do žerdze, na fotrej so telegrafowym grót wjedże a tež do jeneje kheze bjez schłodowanja dyrko.

Z Radworja. Nasch farssi dom Boži, fotryž so po namjetowanju njebo knjeza fararja J. Nowaka krótko psched joho smjerczu wewnowjecz a porjedzecz zapoczątka, je nětko pod staroscziwym wjedzenjom nětčischoho knjeza fararja tak derje wudebjeny, kaj so to hodžesche Ponowjenjo wuczini 4500 hrivnow (markow), nimale nahromadzichu so pjenjezy z dobrowólnych darow. Za woktar s. Boszçija bu cykle nowy wołtarjowym wobras molowanym, wschelake nowe cyrkwiniske drasty, 6 nowych khorhoji, nowy kschizowy pucz a druhe k wudebjenju Božoho domu nuzne wch buchu wobstarane a to wscho bu z dobrowólnych darow zapłaczone. Je to znamjo dobroho chirkwinstwo ducha, kij w naschej wosadje knjezi. Tež druhe czeſte wudawki potrechichu ju w poslenich lětžesatkach, nowa fara bu twarjena a druhe twarjenja na farje buchu pschetwarzene. W lèze 1874 bu nowa, rjana wuczeřnia, kij z pôdlaſkimi twarjenjami na 30,000 hrivnow pschindje, dokonjana.

Z Malbic. Schwórk wjeczor bu nascha wjes pschez wosebite zwarnowanjo Bože psched zatraſchnym njezbožom zakitana. Na najstraſchnijschim měsće cykle wsh (mjez Čjornakem a Kubankem dworam) běſche złostna ruka do drjewjenca woheň założila. $\frac{3}{4}9$ hodž. bu nastawach woheń wot jeneje džowi kiptynjem a z Božej pomocu, dokelž běſche tu hnydom pomoc, tež zas poduscheny. Bóh wě, kajše njezbožo běſche mohlo nastacž, dokelž runje na tym měsće tak rjec jene kubko so druhoho džerži. Schwórk na ranjo běſche w Komorowje wuli woheń, hdzej so 8 czíslow spali. Dokelž bě tež tam założene, khatam to k wjedzenju czinicž, zo vchdu so wschudzom psched tymi złostnikami na ledžbu brali, a wosebje w noch strażili. Zda so, zo po serbštim kraju cykle towarzstwo tajlich złostnikow wołko czaha, kofsiž sebi ze straſchnoho njezboža swojich sobučzlowjelow wjescelo czinja. Hdzej budža so wschitch prôcowacž, traž so nam radži jich žadławym njeſtukam konec czinicž.

J. S.

Z Kulowa. Rózarina swjatočnoſć z dospołnym wotpustom za sobustawu swjatoho Marijnoho arcbratstwa wobónđe so w bratrowskej cyrkwi w Kulowie w tydzenju wot 1. hacž do 8. oktobra. Prénju nježelu trjechi swj. džen̄ swjatoho rózarija, druhu nježelu pak swjedzeń lětnoho wopomnječja swj. czjenja cyrkwie abo kermuſcha. Tak mjenowanu morwą wotpust, t. r. tón džen̄, na fotrymž so dospołny wotpust horjewopruje za lubnych wotemrjethych, trjechi prénju nježelu novembra po wschitlích Swjathych. A tutym swjathym dnam

so Luboznje pschepracha wschitcę češčenji serbscy bratsja a fotry, kij zapisani su do arcbatstwa svjatoho rózarija a kij khvalobne wotpohladanjo maju, so do njoho zapisac̄ dac̄. Swjata Macz Boža je w nětežijskich crudimy cjasach, hdzež so katholska wéra wot wszych vokom pschečežha a so jeje wuznawarjo wot nje-swéiwhch džecži swéta njezmělju počkožuju abo so njerozomije wusměšcheja našch schlit a našcha pomoc. Wot njeje praji s. wótc Bernardus: „Deponii so, o dobrocíwa knježna Marija, zo wot spocjatka swéta njeje syjshanc bylo, zo jedyn, kij pola tebje wucžek phiasche abo tebje wo pomoc a zaštupjenjo proscheše, je wot tebje wopuščenym był“. Ké svjatej Mariiji čhemu tohodla z frutej dowěrn po-hladac̄; wona budže nam wot Božjego syna wšcho wuproshyž, štož my tu w tymile dolc syłzow k swojemu cjašnomu a wécznomu spomoženju potrebanym. — Našch kuloski Boži dom je nowu dybu dostał: dwē rjanej čjećwnej khorhoji ze 4 swjecžatami slědowachch iwjatich: Idzeſa, Hawschtyna, Schjépana a Kawrjenica. Ké nimaj ju wovrowali njeboh knježna Hanža Hawschec z Dubrjentla 25 toleř a nělotsi dobrocžerjo 9 toleř. Tež za našchich jutrowych kſhižerjow su 6 nowe khorhoje wobstarane, kaž tež dwē njeńszej khorhoji z kuloske knježny, kij pschi proceſſionach svjateje Mariiny wobraz njeju. Tele 8 khorhoje za kſhižerjow a knježny wudželku su w Neisse wot žonihoho towarzista k wudebjenju chrkwiow (Paramentenvercen) a budža, kaž tež horjeka spomijenej dwē khorhoji, 40 toleř placiež; nadžiamy so pač, zo darniwoſez fařiskeje wosady pjenježne mu-ſkady k wudybjenju Božjego domu z luboſcze k Bohu a s. k Mariji radu woprowac̄ budže. Su toła khorhoje zwonkowne znamjenja našcheje svjateje wérn a dobyčja Chrystusowoho nad hréhom a smjerežu. — Pschez staroſčiwoſez naſchoho knjeza kapłana Pětra Lipicža je w našchim Božim domje pschi kapali nowy cjaſnik, tak imenowanym regulator, za 21 toleř, pojſnjemy. Taſti cjaſnik bě nužne trébny a žadaſche so ze wszych stronow, zo byhu so kemiſche, w lécje kaž w zymje, stajnje w prawym cjaſu zapocjinałe. — Tež stajischtaj so na wul-kiim woltarju z wobeju stronow tabernakla dwaj nowai, tſirózkataj kaſchecílkaj ze swj. relikwijem i, katrajž su z nutſka našche duchowne knježny ſklađnje wuschi-wale a ze złotym a z parlemi wobſadzale. Čeſcžijem my lubych svja-tych Božich a proihym jich wo pomoc we wszych muzach živjenja, dha dyrbimy tež jich swj. relikwiye a powostansi zańcž měcž, a swj. chrkej nam dowola, je na woltarje k zjawnomu pocjeſčowanju wustajec̄.

Z w u k r a j a.

Němſka. Stawný a wuežený professor w Bonniye Dieringer je psched krótkim wumrjek. Wón bě tež kanonikus w Kölne. Psched 4 létami zloži professoru na univerſiže a pschewza faru w Hohenzollern.

Cžeska. W Pražy svječeſche njeđawno tež serbskim duchownym derje znaty professor Smutek swój pječđzjeſatlétnej měſčniſki jubilej. Tež kardinal-arcbiſkop wjerch Schwarcenberg pocjeſči joho ze swojim wophtanjom a dari jomu drohe swježo svjatoho wótcia.

Z Roma. W Rómje wumrje psched krótkim jedyn z najſlawniſkich boho-

skowcow P. Perrone, měščník jézuwitskoho rjadu. Wjese lét dočho skutkowa-
ſche hako wucžer na ſławnej univerſicze w Rómje, po cikym zdželanym ſwěcze bě
pſchez ſwoje wucžene knihe, kiz bě piſat, znath.

Ze ſerbſko-turkowſkeje wójny. Zaindženej dwě njedželi je wójna bjez
pſcheterhnenja dale trača. Turkowje běchu ſebi do hłorch ſtaſili, zo dyrbja ſerb-
ſtu twjerdžizu Alexinac dohči; ale pſchi wſchim prćowanju a z dwójnej pſche-
mocu to njeſu hacž do 14. t. m. znajmjeniſcha hiſtče dokonjeli. Woni mijenuję
myſla, zo po dohči tejele twjerdžizn z wolu a z pomoci wulſich mocow lepſhi
mér ſeſinja. Tuthym mocam ſu hižo wſchelake wuměnjenja měra wozjewili. Gim
je ſo na pſchillad wuzdało žadač wotſadženjo Mílana, wuzwolenijo nowoho wje-
cha, holdowanjo tohoſamoſho w Konſtantinoplu, wulſki wójniſki pjenježni dawč,
wotſadženjo Belgrada a někotrych mijenijſich twjerdžiznow z Turkani, poſtajenjo
mnohoseje ſerbſkoho wójſka, wotſupjenjo dohčtogo Mačkoho Zwornika a podobne
rjane věch. Ale tajke wuměnjenja Serbiſka ſenje njeprſhizwoli a tež wulſe moch
to njezechedža, haj njemoža to chyči, khiba Mladžarojo a někotſi Jendželeſzenjo,
kotſiž maja w tu khwilu hiſtče kniejeſtvo w ruch, hacžrunje jendželski lud w
zjawných zhromadžiznach hižo za kſheſčanow a pſchecživo Turkam rhcji. Tur-
kowſka wobſteji jenož z hnady wulſomocow po wucžinjenju parizſkoho měra w lécze
1856; duž njebudže ſměč ſama wuměnjenja měra ſtaſecž abo je pſchecživo woli
wulſomocow na kſheſčanach wumucžiž z dalſiſzej wójni. Žana wulſomoc pak
Turkam ziaiuje na pomoc njeponížje w móznej ruſloturkowſkej wójni. Ruſka je
mijenuję ze ſwojej čeſeſzu zwiazaſana a dyrbji ſlónčenje z wójniſkej mocu žadanja
kſheſčanow wumueſč a pſchecžiſhceſč; ſam khejor Alexander budže w tym dy-
bječ ſuſki lud poſluchači, kiz ſo za Serbow a Volharjow wulſyſhnije wopruije z
wotpoſlanjom dobrowolnych wojowarjow, lekarjom, wotſladarkow, pjeniez a druhje
potřebh. Němſki khejor tež ſwojemu staromu ſtaromu pſcheczelej Aležandrej wójniſke za-
kroczenjo dowoli. Awſtrija pak by zawěrno rozpamyla, hdh by chyčla po woli
jeniczkich Madžarow za Turkow do wójni czahntycž. Francózſka a Italska ſtaſi,
kaž ſmy wóndy hižo piſali, za wuſwobodženjo kſheſčanow w Turkowſkjej. Duž
wſchak wſchě wulſomoc Ryfkej dowola z wójniſkej mocu pſchecživo Turkam wu-
ſtupič, jelizo býchu czi Serbow ze ſwojej pſchemocu cyle pſchewinyli abo mér po
myſli Ruſkeje ſeſinie ſo ſpječowali. Kaž wulſomoc w ſwojim cjaſu Francóz-
ſkej njeſu zadžewali w zjenočowanju Italſkeje, abo Pruskej w zjenočzenju Něm-
ſkeje, tak njebudža Ruſkej zadžewacž, hdhž wona južnych Šlowjanow z njedſtoſ-
noho a ſurowoho pſchaha Turkow wuſwobodži. Na tón znath poſleni trumf
pak, kiz lubowarjo Turkow w tajkim padze kóždy raz wuhraja, zo mijenuję kſhe-
ſenjo pod Ruſku pſchindu, njetrijebam Tur�am dohčižo pſchecž; wuſwobodženi
kſheſčenjo ſo tam Ruſam njeponížiſmu a změja na druhich mocach doſč ſepjery
i njeſotwiſnoſci; tež Ruſka nochce ſebi wjach Šlowjanow tam podčiſnycž a i
poddanſtwu pſchewyſeſč, dokež by ſebi z tym druhu njeprſhczelsch zmýſlenu Pólsku
pſchihotowała, mijeztym zo móža tež male monarchije Serbow, Volharjow a dru-
hich ludow w nětčiſkej Turkowſkjej dobri pſcheczeſlojo zwonka Ruſkeje býč. Po
tajkim trébnym rozeſtajenju poſladajuſy na bitviſhceža. Hłowna ſerbſka moc ſteji

w dolinach reki Morawy wokoło Alexinaca hacj k Deligradej, nimale tsi mile zda-
lenomu. Alexinac, husto wot Turkow w nowinach hjo dobity, je drje wot
męscheżanow wopuszczony, ale z wójskom hiszce derje wobszadżen; Jovan Popo-
wiec ma tam 10,000 pęschlow a 10 batterijow artillerije. Turkowje chyčhu
serbskoho wjednita Ćernajewa zjebacj a wołknosć Alexinaca wopuszczimski z
hłownej mocn Deligrad nadpanhcz a lochnej dobyc̄. Ale Ćernajew to derje
spózna a wobrocz hłowny dżel swojego wójska tež k Deligradej a so nětko tam
derje dżerži. Z boka napaduje Horwatowicz Turkow, zo ani Alexinac ani Deli-
grad nijedobuchu. Deligrad je jara wobkruczeny a z cyrobu na poł lěta zaſtarany.
Móžno je, zo so Turkowje nětko na wjeczornu stronu wot Deligrada do
Kruschewca wobrocza a tam zbožo spytaja. Ale daloko so tam nijewérja, dokež
Deligrad w jich moch njeje a Serbia wjedza jimi dalski puç zahaczic̄. Na
wjeczornej stronje pschi rēch Drinje so Serbia tež pošiňujeja a powieda so, zo
město Alimpicža tam Čolak Anticž wjedzieſciwo dōstanje; na połodniſciej stronje
pschi rēch Zbar budže minister Nikolicž wjednit. Ćzornohorjenjo su 7. septembra
we wulkej bitwje Turkow pod Derwischom paſchu porazili. Wjéřch Nifola so
tež zhožownje bije a ma kwartiru w Danilowgradze, kotryž su Turkowje po swo-
jich zelharnych telegrammach hjo wjach krócz dobyli, taž woni wschudżom z hubu
dobhywaja. Hdzej Turkowje su, stanu so hroźnoſće pschecziwo niewobronjenym
po jich starym waſchnju. Tohodla kſchejeſzenjo we wſchelakich krajach z ejim wje-
ſhim sobuczućom za Serbow hromadzeja pjenjež a lazaretowe potrjebnoſće;
poła Rusow, Čechow a drugich Słowjanow ſkladuja so dary hjo wot spoczątka
wojny, poła Gendželjanow, Francózow a drugich ludow w najnowiſtym časie.
A runje eſitamy, zo so to tež w Romje stanje, kotryž chyčhu někotri za Turkow
lubowach wudawac̄; 8. t. m. běſche tohodla zhromadžyna w tej naležnoſći a rom-
szych katholickich Słowjenjo wuproshchū ſebi požehnowanjo ſwjatoho wótcia. Na wo-
ſebite požadanjo wozjewiamy znova, zo je tež redakcija „Rath. Póšta“ zwolniwa,
darh za ranjenych serbskich wojowarzow dale wobstarac̄.

H.

Naležnoſće towarſtwa.

So buſtawu na lěto 1876: №. 316. P. Beno Krahli, jubilarſi měſchnik w Doffetu;
317. Marija Welsowa z Hrubjelčic; 318. Klimant z Pěškec; 319. Fruc z Koburka.

Dary a dan za cyrkej w Ćzornecach abo Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dan wučinjeschtaj 28,807 ml. 68 pj.
K česci Božej a k spomoženju dušchow ſu dale woprowali: kapłan J. K. 3 m.
Hromadje: 28,810 markow 68 pj.

Na ſwiedzenju ſwjatoho Moteja po połdnju tſjoch zhromadži ſo wubjer k
twarjenju noweje cyrkwe poła Smolic w Baczonju.

Zalub Kuečzanf, kan. kap. kantor,
pſchedsyda.

Ejſtcheſz L. A. Donnerhal w Budyschinje.

(K tomu čiſtu jena uěmſka woſebita pſchitoſa.)

Ludowy czasopis.

Mudawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Roudyščinje.

Redaktor: **Jurij Łusčanski.**

Cislo 19.

7. oktobra 1876.

14. Lètnik.

Krótkie stawizny hnadochnego města Noweje Krupki w Czechach.

Na najmiejenshomu 200 lét puežuja pobožni katholicki Serbja do Nowej Krupki. Míjez katholickimi Serbami so šedma něchó namala, kiz by pak sam jemu w Krupce njebyl, pak tola wo tuthym wuwołanym putniškim měsće njeſtyschał. Tola pak ſnadž je wjèle tajſich, kiz dotal njemięzachy pschiležnoſć, wo naſtaču tutoho městna a joho dalischich stawiznach so rozwuczeč. Duž chcu w krótkej rozprawje najważniſche podawki, z kotrymiž je Bóh tón Knjez tutu swiatnicu pschekraſník, lubomu Serbiwu rozeſtaſic̄. Štož žórla naſtupa, z kotryhž t tutomu wotpohladzaniu čerpach, je to pschede wſchitsim tudomna pschez měru wobschērna wopominjenſka kniha a wyſche toho krótki wopis teſele hnadowneje cyrkwe wot P. Jana Millera, měchnika z jezumilſtſkoho rjada, zefajant. Poſledniſki ruſopis je ze 17. lětſtotka a namala so w knihowni tudomnomoho klóſchtra.

Tysach a tysach czeſypjachych ludzi su swojim sobuczlowjelam wopowiedali, zo je jim Bóh jow na tuthym swiatosćenym měsće wuſjadne woſobne hnady wopozat. Wěſte je, zo Bóh tón Knjez žanomu czeſowjeſej, ſaz w žanym časzu, tak tež na žanym městnje zemje ſwoju hnadu a miloſć njezapowje, ale dokež je wón njevobmijezený wjerſhny knjez a wobradzeń hnady, duž ma tež doſpolnu swobodn, tuſe hnadu ſaz we wěſtych časach, tak tež na wěſtych městach na nas, joho pomocy tak jara potřebnych čłowjekow, nadobnichho wuliwac̄.

W stawiznach tuteje cyrkwe čítamý nimale na kózdej stronje wo džiwach,

wuſtymach próſtwow a weſobnych hnadach, kotrež je maczter Boža ſwoim čeſczo-warjam wot Boha wuſtukowała a jich dowěru mytowała.

Pſchejo pał ſu wěſte ſwječata Božeje rodžicierki k nadobnijchomu wudželenju njebeſtjch darow wuzvolene a pſched druhiimi wuznamjenjene, njeje nam znaće. Hacž je ſwiatosz wosoby, kiž je tajki wobraz zhotowita, na tym pſchicžina, kaž ſo powſchitkownie wo tamnych ſwječatach měni, kotrež je ſwiaty Lukasch mołował, abo hacž je ſwiatosz tamnoho, kiž je juuu tajke ſwječzo wobſynt, tajki wuſtuk měka, kaž ſo w Marijnym ſwječu w Starej Bóleſławie w Čechach wéri, kiž je ſwiaty Wjacław ſtainje na wutrobje noſyle, ſo njehodži prajicž, to wě jenož kniez hnady ſam, khiba zo by ſo jomu ſpodovalo tnto někomu wozjewicž.

Tudomne hnadne ſwječzo, bolesziniu maczter pſchedſtaſace, je z něhduschoho kniežnijskoſtoho klóſchtra ſwječca (częſki Světec, němſki Schwaſ) pola Čoplic na tute měſtno pſchiſhko.

Kaž ſtaſiſznař a ſobnſtaſ jezuwitskoſtoho rjada, P. Balbin (Bohemia sancta p. 9) powjeda, wobſlehowaču w lécze 1421 hufitowje ſpomnjeny kniežniſti klóſchtr. Wurubiwiſhi a powaliwiſhi klóſchtr, ſpalichu wſchitko, ſhtož bě w tamnej wosadze hjiſhce zavostało. Bohu poſwječene kniežny buchu zdžela morjene, zdžela wuečelnýchu do bližiſtych rudnych horow, do krajin, hdzej nětko nowo-krupęzanſka cyrkſej ſteji. Na ſwoim čeſlaniu je ſwječca běchu tute kniežny ſwječzo bolesziniweje maczterje jako ſwoje najdrožſhe kublo ſobu wzake. Po tajſim hodži ſo měnicž, zo je tute ſwječzo hižo w tamnym čaſu pſchedmjet wosobiteje ſedžbnoſcze a zjawnoho čeſczenja bylo. Nowo-krupęzanſka krajina bě tehdom huiſce zaroſczena puſcžina, kiž pał thudym kniežnam z najmjeniſcha tón wujitk poſkicži, zo ſu ſo pſched czrōdami woſakow a kálačych kójerjow, kiž, podobni hróznej powodži, cyku woſokoſcze zaplavauču, ſhowacž moħke.

Kaž zatraſhniye zlē ſo jim w tutym enghniſtwje džesche, njehodži ſo wuprajicž. Pod naujedniſtwom zmuiſitoho dobywarja Prokopa, ze pſchimjenom Pleħačaža, za-puſcžowacha huſitowje cyku woſokoſcze a w krótkim čaſu pſchewobrocžihi ſtejſace měſta a wjih do zrudnych rozwalinoſ. Wyſche Duchcowa (Dux) a Čoplic bu tež Stará Krupka dobyta a cijſce wurnbjena. Wſcho, ſhtož katholske běſtje, bu nijemikoſcziwe porubane. Tohodla dyrbjachu ſo wobſarujomne kniežny wodnjo do najhlubſtjch huſcžinow zaſtrywacž a jenož w noch zwajſihu ſo k najblízſhim wjeſnianam podacž, zo byhu ſebi najnuzniſhu chrobu wobſtarale. Na tajke waſchnjo kniežachu huſitowje w tutej krajinje nimale 13 lět, hacž do l. 1434, w kotrymž lécze ſu ſlonečnje porażeni a do cyka pſchewinjeni byli. Po tntym dobyču zjednoczenych heluſchnikow a po tajſim tež katholskeje ſtrony buchu cykle Čezech a toho dla tež tuta krajina wot ſtaſnych njeprſhcečelnych nadpadow wnmiozene. Dóniz huſitowje kniežachu, njeſmeđzefcze ſo žana kniežna pod ſtrachom žiwenja-pokazacž; duž njebe hinal mōžne, hacž zo na poſledku wbohe kniežny zrudnomu dónitej podležachu; za krótki čias ſo jena po druhzej miny. Poſlenja z nich je pſched ſwojej ſmijerczu mjenowane ſwječzo bolesziniweje maczterje w tutej lipje ſhowaća, zakitej Božeje pſchedwidžiwoſcze je poručejo.

Kaž wjeli lět je ſwječzo w tutym ſhowje zwostało, njeje doſpočnje zawiſ-

czene. Najsskerje běsche to wosrjedz 15. lětstotetka, zo je wěsta džowla z hórskeho města Krupki na swyđenju Marijnoho naroda, 8. požnjenica, k teje lipje, pod fotrejz jo wulke žörko kužolesche a mlódna trawa roſejeſche, po zelenu picu pſchiſta (najsskerje njemějeſche k tomu na pſchedwjeczor swyđenja doſahacu khwiliu). Čyle měrnje a spokojne žnyjeſche džowla trawu, hdź nadobo z bližeje huſcžiny žadkawh had wuſtoči a wokoło jeje njezwoblekanoho nadkochęza jo wobwinh. Wboha holčka naboa jo jara, puſčej ze strachom ſerp a zapocja z čkej mocu wo pomoc wołacz. Mjez tym pak pozběhny had swoju kłowu napſhеczō ſlipinomu dupjeczu, hdźež bě swyeczo ſhowane a ſyčeſche pſchecživo njej tak žakoſuňe, zo fo to tež ſtyſtnoſczenje, z bojoſcu čyle pſchewzatej holcy jara ſpodžiwnie gezda. Skončzne po dokhím ſyčenju panh had, runje halo by na dobo zwomorik, z holčynoho ramjenja do trawh, zaſeze do huſcžiny a njebu dale wot nikoho widžanu, hacžrunje bě měſtno wot nětka jara wophytowane. Holca drje wot hada ranjena njebu, tola běſche tak rječ na pol morwa wot stracha a tſhepotarja. Halle po dleſčej khwili pſchińdze zaſy k ſebi, khwataſche domoj a wupowjeda swojomu hospodarzej chly podawk. Hacž je tuta hewak jało dufchna a pobožna wopisana holca wěſte pruhi z lipy bkhſtacž widžaka, abo hacž je fo za swoju njezrauenioſcz dowěrnomu wuprajenju ſwiateju mjenow Jezus a Marija džalowacž měla, njeje wěſte, tola pak gezda fo jeje hospodarzej, zo w čkej wěch něchtio wujradne byč dyrbti. Duž rozpraji jo wo tym z jenym krupežanskim měſčanom, a wobaj poſaſhtaj fo k lipje, zo byſhtaj chlu wěc bliže pſchephtaloj. Snadž nadžijschtaj fo, zo tam ſhowany poſkad naděndžetaj, kotryž po pſchiwérje, kž druhdy mjez ludom knježi, had wobhlaďuje.

Pſchiſhomſki k lipje ſčinijschtaj. kaž běſhtaj mjez ſobu wujednaloj. Sedyn z njeju pſchephta lipu a namaka tam wopravdze wulki poſkad — drje nic pozeinſki ale za to bohaty duchowny poſkad — naděndže tudy wobraz bolescejiwej macjerje. Be zaczuczem ſyjeſcownoſcze pſchewzath, njezwěri ſo namaka ſyjeſczę ſo dōtkuńcz, ale poda ſo khwataj ze swojim towařſhom ſe krupežanskemu farařej. Wobaj rozpojedžiſchtaj jomu, ſhto je ſo džowch ſtaſo, a zo ſtaſ nětka ſamaj we wudutej lipje, deleka w dolinje, ſwyczo macjerje Božej namakaſo. Wobeuju mužow znajeſche farař halo čjeſtneju měſčanow. Zeju powjeſcz poňnu joho, zo ſwiatocžny procession pſchikaza, w kotrymž by ſo ſwyczo do krupežansſeje cyrkwe pſchenjeſko. Na tym zjawnym processionje ſo nic jenož lud ale tež wokolne duchowniſto wobdželi, a ſwyczo bu na woſebithni měſtuje krupežansſeje cyrkwe poſtajene. Koſ jara pak ſo džiwaſche lud, hdź nazajtra wobraz na swojim měſcje wjach njewuſlada. Podarmo phatahu jón po čkej cyrkwi, podarmo praſhachau ſo za nim po čkej měſcje, ſkončzne wobhlaďowachu ſebi znova ſlipine dupjeczo a ſpodžiwnje — zaſy namakaſu jón w lipje. Duž bu znova do farſleje cyrkwe pſchenjeſeny — zaſy ſo minh, a zaſy bu w lipje namakaň. Tſecži raz bu ſwiatocžne pſchenjeſeny, ale tež tſecži raz ſo zaſy zminh. Hdź by něchtio ſamopaſhau ſwyczo snadž w noch do lipy zaniesiž chyk, njeby ſo jomu to radžilo, pſchetož pſchi powſhikomne zbudženej ſedžnoſczi měſčanow njeby to druhí abo ſamu tſecži króči njeptnjeny wuſyjeſcz moħt. Duž lud z dobrých

psichicinow tute pschenjescenjo zdobnje niewidzomnymi rukam pschipisowasche, mjenuch rukam jandzelow, kotsiz najzböznishu kniejsnu za swoju kralownu cjeszua. Podobne pschenjescenjo je pschi lauretanskim domje, pschez tak wiele nahladnych wobswedzenjow dopolazane, tak zo žadym rozmomny czlowiek wo tym dwelowacj nijemóže.

Tale rozprawa wo nastazu tutoho hnadownoho mesta je pobožna powieszej, liž so dokho pschez ertnu podawiznu mjez ludom wobkhowi, hacj su ju skonečnje jezuwitojo, kiz najprjedy na tuthm měscje skutkowachu, na koncu 16. letstotka tež pismownje poznamjenili. Hacjrunje cyka wec pschez lisicinu zaweszena a tohodla stawiznisch dopolazana nije (wschitke starše lisicinu su so w hufitslej wójuje zhubit), hodzi so tola hako pobožna podawizna wericz, pschetož niež w sebi niewopstwijsa, schtož by so strowomu rozomej a wérje napschecziwilo.

(Psichichodne dale.)

Kiel dže so katholskij chrlci w Turkowskej?

W pschedposlenim čiſle „Katholſkoho Poſla“ pschinjescenny krótkie wopschijecjo turkowskoho nabožniſta. Mjez druhim zhonichnym tež, zo Turka pódla sebie druhe nabožniſtwu cjerpciež nijesme, zo ma winwatoscz, kóžde druhe nabožniſtwu wukorjenicž. Z toho móžachym hido ſudzicž, zo so pod turkowskim kniejerſtwom druhim nabožnym, po taſtim tež katholikam, derje hicž nijemóže. Letstotekli dokho, donj běchu Turkojo mocni a ze swojej ſurowoscju druhich trachachu, nijesmiedzjeſteſteſteſte ſchescian ſwoju wéru zjawnije wuznawacj. We wotležaných krajinach jeno zdžeržachu ſo někotre ſchescianske wosady. W nowishim času je nětko lepje; Turka je jara woskabnyi a kaž je předh druhe moch do stracha honik, je nětko sam hido dokhe lěta w strasche, zo so z Europę chle wistorcji a tomu maja ſo ſchescienjo jeno džakowacj, hdyž maja nětko wjach ſwobody, hdyž je ſo w nowishim času zas chrfwinſli rjad w krajinach, pod turkowskim kniejerſtwom ſtojachych, zawiedł. Něčijischa wójna pas, w kotrejž ſchescianskich ſłowienjo pscheczivo turkowskej namoch wot druhich ſchescianskich mocow wopusciczeni ſtoja, w kotrejž Turkojo nječjowiesle ſurowoscze wobeňdu, bjez toho, zo býchu ſo wot ſchescianskich kniejerſtiw boječ trjebali, budže ſo zawesze wotsud ſchescianow zas pschemenicž. Turkowske kniejerſtwu nětko zjawnije spóznaſe, zo europſke ſchescianske moch ſchescianow w Turkowskej zakitač njebudža. Kaž nětko doſonjanym ſurowoscjam ſcherpne pschihladweja, tak njebudža tež wójnu zapocžinacj, hdyž Turka ſchescianske wosady ſo něčim abo z jenom wukorjenicž zapocžina. Nabožna zahorjenosc, kiz je w času ſchiczych wójnow europſke kniejerſtiwa k wulſotnym ſkutkam zjednoczila, je ſo dawno zhubila, nětko ſu kniejerſtiwa liberalne abo lepje, zo tele same w sebi tak rjane ſkovo ſo njeby wonjeſezjito, bjezna božne, kiz chcedža nabožniſtwu ze zjawnoho zjwjenja chle wanzankneč. Tohodla nijemóža tež druhdže w zdalenej Turkowskej za nabožne prawo ſchescianow ſkutkowacj. Lud ſam drje móže we wschelakich pschileznoſciach ſwoje poroki nad wobónženymi ſurowoscjemi

wozjewicż, móžę żadacż, zo tale surowa kschiwda njeby dlęhe trafa, ale to nieżo njepomha. Ielizo Turka w nětčischiim wojowaniu z kschesčanskiimi Słowjanami ze swojej namocu dobudże, budże wotſud kschesčanow, woſebje katholikow, w Turkowskej wjele hōrſchi.

Też mjez katholikami namalaja so ludżo, liż w nětčischię wójnje na turkowskiej stronie steja a zamołwieja so z tym, zo ma so katholicka chrkej nětko lepiej hacż pod ruskim knieżeſtвom, pod kotreż snadż buchu katholikojo po pschewinjenju Turkli pschischi. Tola woboj winje spanjetaj. Prajachmy hiżo, zo maja so kschesčenjo wot Turkow w pschichodnoſci wjele boječ, zo budże turkowske knieżeſtwo żadanjo swojego nabogniſta dopjelnicż, hdżż nětko wiđzi, zo so europeſte knieżeſtwa wo swoiſt kschesčanskih bratrow dale njestaraja, taž předy.

Po pschewinjenju Turkli pał njetriebaja tamne z turkowskoſto pschaha wu- možene ludy pod Ruslu pschinič, lotraž, taž to nichčon njepręje, katholicku chrkej tež njeſmelnje pschesczeha, woni móža swoju samostatnoſcz zdżerzeč, abo snadż so z Rakuskej zjenoczicż. Wérno je, zo su mjez kschesčanskiimi Słowjanami romſlo-katholicki pschesczivo wotschczepjenym abo schismatiſkim, t. r. taſtim, liż nejſu z japoſchtoſlom w Romje zjenoczeni, we wulkej mjeñſchinje. Tola to-hodla pał njetrieba so, hdżż sebi lud samostatnoſcz dobudże, tak potkoczowacż a t zapréczu swojeje wérh nuzowacż, taž wbožy pôlscy unitowje wot Ruskeje. Hdž by tež w prawdze Rusla wésthy wliw na tamnyh krajinach někotry čas zdżeržaka, njebudże drje so tónle wliw na zarjadowanjo znutſlomyh naležnoſčow poczahowacż, jeno w zwonkownych ualežnoſčach zwostanu traž krajinę we wéstjej wotwiſnoſci. Hac̄zrunje w mjeñſchinje, maja pał tola katholikowje a katholicki měſčnici w tamnyh krajinach wulku nahladnoſcz pschez swoju wjetſchu zdžiļawoſcz a dobre poczynki, woni změja tak tež wéſcze w nowym rjedze wécow wésthy wliw, lotrjż budža t spomoženju katholiskej chrkejwe nałoječ.

Zo turkowske kniežeſtwo sprawnje z katholicku chrkejwu njeměni ale ju jeno eżerpi, dolež dyrbi, to dopolaza mjez drugim joho zadžerzenjo pschesczivo armeniſkim katholikam. Wyſche katholikow su w Turkowskej tež Armenojo, liż su z Romom zjenoczeni, rozeznawaja so wot romſlo-katholikow jeno pschez chrkejwinſtu rycż, liż je město kac̄zonsleje armeniſta a někotre nje wazne wobrjadhy. We wérje pał su romſlo-katholicki. Su po chkej Turkowskej rozſchērjeni, wjele je iſch w Konstantinoplu, snadż wokolo 90,000. Maja z chka 13 biskopow, w Konstantinoplu swojegoho patriarchu.

Pschi Vatikanſlim koncilu zapoczinaſche mjez biskopami zjenoczenych Armenenow duch kniežicż, liż bē dotalnomu zjenoczenju z Romom pschesczivu, a jemu rozſchēri so pówjeſcż, zo je tón a drugi armeniſki biskop koncil wopuschczik a so mjelečo domoj wróćzik. Schtò je tule njepoſkuſhnoſcz zbudził, njeje doſez wuswělene, ale lohcy je móžno, zo je tónsamh wliw, liż w Němſkej a Schwajcarskej staro-katholicku wędżeri, tež na armeniſkich ſtutlowat.

So domoj wróćzivſhi zapoczynachu tamni armenojo za wottorhnjenjo wot Roma ſtutlowacż, wotrjeſtňchu so swojegoho patriarchi Hassuna w Konstantinoplu, liż japoſchtoſlomu ſtolej swérnyh wosta, a wuzwolichu sebi nowoho, wéstho

Kupelianu. Tu je někto wojowanjo swérnych katholikow z wotpadnikami chle podobne, kaž w Němskej a Schwaicarskej. Wotpadnich su wschodzom w mjeńšinie, turkowske knieżeństwo pak podpjera jich niesprawne žadanja z mocu; turkowske knieżeństwo rozsudźa: shto je katholik, shto je katholicki biskop, komu katholickie cyrkwe a druhe zamożenjo skuscha. Turkowske knieżeństwo njetrjeba i tajkim rozsudzenjam mejskich zakonow, kóždy pašcha tu po swojim spodobanju stutkuje.

Ze swiatym wotcom zjenoženym patriarcha Hassun dyrbjescze Konstantinopel wopuſtčic, cyrkwisze zamoženjo, wjac hacz dwaj millionaj hrivnow (markow) wuczinace, bu katholikam wzate a drugim pschidżelene. Surowy njeprzeczel katholikow, Hussein Avni, kiz by najradšho wschičkich katholikow zahubil, schodzi jim kaž je jomu jenož möžno, zo wotpadnikow podpjera a wschodzom njeprzeczelosz wubudźa. Do diöcesow, hdzej wo pscheradniku Kupelianu najmjeńsze njewiedzachu, buchu wotpadnieni duchowni wot knieżeństwa pôslani, jedyn z nich wot knieżeństwa i biskopej pomjenowany, a katholicki biskop wot knieżeństwa wotsadzeny. Wot stata postajenym biskop namaka w ludze pschecziwienjo, wón khwata i wyshnoszci, prosz w pomoc a hdzej wyshnosz, kiz wobstejenja znaje, knieżeństwu pisa, zo w cykym wotrjesu tež ani jedyn njeje, kiz by z Kupelianom dzeržat a zo toho pschipóslanocho biskopa trjebacj njemože, njeprzeczelwiedzi z tym tola wschodhoménoho Husseina Avnia, kiz wotmołwi, zo ma so wot knieżeństwa pschipóslany biskop do swojich prawow zapokazacj. Taſke njeprzeczelosze zhoniču katholickych Armenijo w Konstantinoplu samym a w joho wokolnoszci. Schyri cyrkwe z wuczeńjemi buchn jim wzate a w Pera, město, kiz z Konstantinoplom hromadu wišy a w kotrymž wosebje Europsch bydla, bu jim wulstona khorownja swj. Zaluba wzata. Chle podobny wotsud potrjechi unitne armeniske wosady tež w drugich krajinach na Libauonje, w Diabekiru, w Bruszy a t. d., haj tež w samoj Egyptowskej. Tu so sta, zo dyrbjachu katholikojo bjez Božich službow byc̄ abo so z malož kapalu spoločę, mjez tym, zo jich pschipóslane Bože domy prógne steja.

Katholicki duchowni a nahladnički Armenijo stoja pod krutym wobledzbowanjom a běda, jelizo so na swojich pscheczelharjow hórscha, to zaweseze zhoni Avni Hussein, duchowni so wopokazaja, drugim so zamoženjo wognje. Wschelake drobne podawki turkowskeje surowoscze pschecziwo katholikam moħl tu powiedacj, chciu pak jeno na jenicki spomnicj.

Trapezunt je starosławne město na broz̄ čornoho morja, z katholicko-armenskimi arcibiskopom. Tu chydu so tež wotpadnicki z pomocu knieżeństwa zaſydlisc̄. Z někotrymi wotpadnikami pschindže wěsty z cyrkwe wuzanknieny mnich Arđidžian z knieżeńskim pišmom w ruci, kotrež joho ke katholicko-armenskomu biskopej pomjenuje. W tým samym časzu porucji Hussein Avni turkowskemu na-městničej w Trapezuntu, zo by pschipóslanocho biskopa do joho zaſtojnista zapokažak, Unitowje so tutomu biskopej napšchecziwia, ale čzrđa turkowskich wojakow czehnje psched nim do cyrkwe a žadaja, zo by so wotewrila, dokelž! zanki njeprzeczelhaja, naložeja so sekery, z kotrymž so cyrkwisze durje rozečepe, turkowski na-městnik Sevjet pašcha tomu kurjo pschipósladuje. A po pschelamanju wschičkich durjow džakowasche so statny biskop Turch na kolenach za joho wutrobitosz a napowięscze

na to wojałow z pałencem. Na to pſchindže rjad na biskopowe wobydlenjo. Turkowſki zaſtojniki bu poſtanu k archiſkopej Giureghianej, zo by jomu porucziſt, biskopſke wobydlenjo wopuszczic̄. Pſchi wuhlađanju čjeſčownoho woſymdžesatſtěnoho ſchedžiwa bu sam Turka hnuth a pſchewodžanu wot naħlađnuho katholika proſchesche turkowſkoho nařemnika za khoroh archiſkopa. Tola podarmo! Pſchez policaja bu khoroh biskop, so zepjerajo na dwaj duchownej, użuwany swoje wobydlenjo wopuszczic̄ a je wotpadnutej pſchewostajic̄. To je ſo ſtało 28. juſlja 1874. Čenje pał wotwoka joho w krótkim z tutoho ſweta do njeboſkich wobydlenijow, imienic̄y 30. augusta 1874.

Wo najhórszych turkowſkich njeħodnoſćach fo halle ničjo we wukraju nježhoni. Wobjarowanja hódne pał wotstanu wiſčitke kſħeſčauſke ludy, kiž pod jich pſchahom žaloſę. Čenje njebudže turkowſte knejec̄iwo pſchec̄imo swoim kſħeſčauſkim poddanam sprawne a zniſliwe.

Rozprawa na zhromadžizuje w Bacžonju čítana.

Hijo ſchety kréz mani čjeſč Wam, čjeſčeni zhromadženii! rozprawu da-
wac̄ haſo poſkladniſt a ſobu tež piſmawjedzeſt naſchoho wubjerka. Hacžrunje je
Wam Kätholiki Poſok drje wiſčitko trébne w běhu lěta powiedač, ſlyſhiciſe ſnadž
radž toſamie hiſteče jumu do krótkoho pſchehlada zefajane.

Dokelž bě ſo z někotrych ſtronow žadoſč wuprajiſta, zo by ſo zhromadžizna
wubjerka raz w Bacžonju džeržala, ſmy ſo dženja hoſpodliwych Čorneč a pſche-
čelnoho Libonja zdaſowali a tudy hoſpodnū domi namakali.

Wot konscheje zhromadžizny je naſcha Bohu wěſče luba wēc dale pſchi-
bjeraka, drje w čihoſezi, tola pał w ſtajnociſi. Wy a wiſčitke družy wubjer-
kownic̄ ſu ſedznoſć na iju wobroc̄eli a njeſtu ju dale ſpečhovac̄ zabývali.
Najprjedy je ſo naſchomu zamoženju ze wiſčech ſerbskich woſadov pſchi pſchilej-
noſci jubilejſtoho wotpufka naħlađny pſchiroſik doſtał; k. farar Hermann z Wo-
trowa je woſadny hodowny wopor nam wotſtupiſ; pſchi někotrych kvaſach a
bjeſadach ſu za naſchu naſežnoſć ſchězdrivje ſtadowali a tež pſched ſwojim wo-
lkadom do wěžnoſće ſu nas z darom wobmihili. Wiſeſche dary t. r. po wi-
ſeſoſci pjeniez pał ſu wot čjasa poſlednijeje zhromadžizny tele: wot njeznatoho z
buďyſhinskeje woſady 900 markow, z khróſčaňskeje woſady pſchez k. Alexandra
300 m. w pjenieznej rentſej papierje, pſchez k. Innocenca 210 m., wot k. farara
Hermannna horjela ſpomnjeny wopor 153 m. 14 p., wot Jakuba Hórnika a joho
mandželskeje z Worklec 150 m., wot njeznamowanego 150 m. w lamjencſkimi pa-
pieromaj, wot njeboh Frane Gifelta z Budýſchina 150 m.; wot N. W. a M.
L. w hromadze 100 m., na Mlarce kvaſu w Pozdečach 66 m. 36 p., wot M.
D. z Budýſchina 75 m., wot k. kantora Kucžanka 50 m., wot k. Štale 50 m.,
atd. Tute dary ſu z małym wuwzačzom wiſčitke wot ſerbskich dawacžerjow, taž
ſu wiſčitke dotalne dary z wuwzačzom 1000 toleri, kotrež je w Serbach ležach
klóſchtyr, a 100 toleri, kotrež je druhi w němſkim džele naſcheje Lužic̄ ſo na-
makach klóſchtyr darik. Duž drje mějeſche dopisowač Kätholiko Poſta prawo,

hdýž na bohatých mjez Němcami w Sakskej spominajo prajesche, zo žaneje wutroby nimaja za wuvjedzenjo našchoho pschedewzacja! Hac̄ do konjscheje zhromadžizny (hl. čísko 18. Pošta 1875) běsche nahromadženho zamoženja 21,484 m. 40 p. Hdýž do poslednjeho čísla letušchoho léta pohladacze, widzieče tam 28,810 m. 68 p. Duž je na darach a zapísanej dani 7326 m. 28 p. pschirostlo. A toni mjenowanym pjenježnym papjeram stej znova pschiškoj dwě kamjenceské po 25 tol. a jena rentiſta po 100 tol., w hromadže 450 markow. Potajkim je někto w našchim zamoženju: w pjenježnych papjerasch 1875 m., na hypothech 1500 a zbytk je w knižlach č. 28,560 na knižskej lutovární, kaž móžecze so tudy sami pschepočazac̄. Po prawym sym do knižkow hijo vjach nutšplac̄it (kaž tež w zařízených létach husto) do předka w dobrej nadžiji na boržy sežehowace nowe dary. Hdýž dani 1. oktobra placžomnu na konci měsaca zapisujomnu kaž tež někto nowych darow pschiličzimy, změrem snadž w krótkim nahladnu summu 30,000 markow! Bohu džak!

Po mojim zdac̄u dyrbi ſo, kaž bórzh hnadny k. biskop postaji, hd̄ze ma założomna c̄rkve ſtac̄ (a wón dce to hisc̄ze lětſa), rozprawa abo knižka w serbskej a němskej ryci číſhczec̄ podobna, kaſtuž sym ja za k. biskopa vloni wudželak a jomu z wubjerkownikomaj k. Piechom z Libonja a z k. Libschom z Hujnowa pschi zbožopſchec̄u w mjenje našchoho wubjerk 14. novembra 1875 pschedodał. Hdýž hnadny k. biskop abo tachantske konſistorium našchej rozprawje někto poruczace pschiličše, budže našchim dawno wuzwolenym deputacijam lóže, ze swojej prôſtwu na wysokich městach a pola wosobnych Saksow ſo poſkazac̄.

W spomnjenej rozprawje sym najprjedy historiju našchoho pschedewzacja a našchoho wubjerk podał; sym spominak, kaž je ſtukowanjo wubjerk po wšchēch Serbach z radoſću podpjerane bylo; sym tež pschidat, ſhoto za Čzornech abo Bacžon halo c̄rkwinske město ryci. Potom sym w tutym pišmije dwě prôſtwie ſtajík, jemu na hnadnoho k. biskopa, poſtajeno měſtna za c̄rkve naſtupace, a druhu ſobu na tachantske knjeſtvo, zo by wone halo pschitlađ druhim wyſokim w Sakskej nam dobrociživje pjenježny dar poſliczilo. Pódla sym prajſt, zo wubjerk derje wę, zo tachantskomu konſistoriju wosebje twarjenjo jara trèbneje c̄rkwje w Bitawje na wutrobie leži, ale zo móže tachantswo, kaž je w nowišchim čzaſu faru a c̄rkve w Neuleutersdorfje założito, pódla tež naſchu wę ſtukowanje podpjerac̄ a tak znova dopoſkazac̄, kaž je wone z klöſchtem Marijneje Hvězdy, koſtrž je za tehdomnej 200 katholikow ſtaciu Kamjenc fundirował, hlowna zepjera katholskeje c̄rkwje runje tak bjez Serbami kaž w c̄lej Hornjej Lužic̄. Skonczenie sym bjez rynckami widzec̄ dał, kaž pschitlojne by bylo, hd̄y bychu katholick Němci, runje kaž my Serbia Bonifacijowe a druhé němſke towařtwa kózde lěto z pjenježami podpjeram, tež naſchu założomnu c̄rkve w Serbach twarieč pomhac̄ ſo poprōcowali!

Majdostojniſhi k. biskop je našchej tehdomnej prôſtwie hnadnje pschiwzał, a duž budžem ſrje we woběmaj w krótkim wuslyšcheni. To daj Boh!

Naſch wubjerk, kotryž ſwojich tſoch ſlužbu čzinjachch zaſtojnkok po statutach na jene lěto wuzvoluje (po prawym ſtaj to dwaj a k. redaktor Pošta halo tſečji

stutkuje), na po § 8 tak dolho wobstać, doniż ujeje joho wotpohladanjo docpěte; tola budže jomu lubo, hdyž jo hřeheze na lónen tohole léta abo na spocžatu pýchodnho z ujeho twarsli wubjek wutwori. K tomu wšchomu, kajž t' Waschim wuradženjam „daj Boh zbožo! M. H.

Statistika katholikow w Sakſtej.

Někol su tabelle wot Inježerjiva wudate, kotrež daty poslenjoho luditichenja wot 1876 pýchinj. Ju. Podamny džensa powščitkowny pſchehlađ katholikow Sakſtej a w pýchodnymi číjíké pýchinjejem statisitiku katholickich Serbow po woſach a wſach.

I. Budyska diöceſa.

Hamiske hejtmanſtwa:	w městach:	Na wſach:	Z cyta:
Žitava . . .	3699	10013	13712
Lubij . . .	354	905	1259
Budyschin . . .	3934	4748	8682
Kamjenc . . .	351	5686	6037
	8338	21352	29690

W Budyskej diöcesy bydlí po tajkim 29,690 katholikow, w ležje 1871 bědu tu 26,980.

II. Dreždanska diöceſa.

Hamiske hejtmanſtwa:

Dreždany . . .	16550	Nochtiz . . .	1099
Pirna . . .	5458	Kamjenica (Chemnitz) .	3337
Dippoldiswalda . . .	652	Flöha . . .	405
Freiberg . . .	1058	Marienberg . . .	361
Witschno . . .	863	Annaberg . . .	1188
Wulke Hojno . . .	732	Schwarzenberg . . .	969
Lipſt . . .	4935	Zwickawa . . .	1797
Borna . . .	230	Planen . . .	885
Grimma . . .	607	Auerbach . . .	616
Oschatz . . .	298	Delniž . . .	493
Döbeln . . .	446	Schönburkske knjejstwa	680

W Dreždanskej diöcesy je tak 43,659 katholikow, pſched 4 lětami 26,662.

W cykej Sakſtej je po tajkim 73,349 katholikow, to je 19,707 wjac̄ hac̄ pſchi poslenim luditichenju 1871.

Po mnogoſći katholikow ſejhnuja městna po ſebi: Dreždany 13,004, Lipſt 3807, Žitava 2503, Scherachow 2289, Kamjenica (Chemnitz) 2085, Seiten-dorf 1767, Budyschin 1547, Königshain 1297, Wostrowe (Döritz) 1196, Sebnic 1122, Reichenau 903, Zwickawa 838, Nochtiz 688, Pirna 677, Khróſezich 502. Wſchitke druhé městna Sakſtej maja ménje hac̄ 500 katholickich wobydljerjom.

Nowinki a powieści.

Z Luijich a ze Saksieje.

Z Budyschima. Naschi duchowni wobstaraja nětko někotre wonkowne stacije z Božimi skuzbami, woſebje Ždjeř a Lubij. Prěnju njejedželu oktobra běſche pak woſebita Boža skuzba za džělaczerow pschi nowej železnich wokoło Nowoho Miasta (Neustadt) pola Stołpna a to na tamniščej měřčanskej třelearni. Duchowny z Budyschima, kiz bě tele kemsche na jo wzat, běſche drje hjo předdy dwójcy džělaczerow w tamniščej krajinje wopytał a jenožho khoroho Italjskoho doma wopravjal, tak zo woſiejsnoće trochu znajesche, tola zdajše so jomu třebne, katholickich czuñikow z woſebitym cíjischézanym pschepróshenjou na te kemsche ledz-buňč sezinie, w cíjimž tež zaſtojnich pschi železnich pschečežnje pomhachu. Tak zjündje so tola na połdra ſta ludzi njejedželu wokoło džesaczych w spomnjenym ſalu na Božu mschu. Wot ranja běſche pak tam hjo duchowny a wuspovieda něſhto Čechow, Polakow a Italſkich. Po Božej mschi wuspěwa duchowny někotre modlitby pschi ſwiaty cíjischinje w italskej, pôlskej a české ryci, cíjatše potom ſwiate ſezenjo w tuthých třioch ryciach, a pschida tež němſke. Skónčinje džerjeſche Čecham, kotrejž bě něhdze ſto pschitomných, cíjekse předowanjo na podložku njejedželskej epifile. Spomnium na to jenož tohodla, dotež to do naſeje ſerbſteje chronili ſluſha.

Z Budyschima. W liſcje jenoho Pražskoho studenty cíjatachmy nowinku, zo Šerbia w ſerbſkim ſeminaru mjacy cíjefku ryci wuknycz njetrjebaſa. Hac̄ dotal placzesche prawidlo, zo je Němcam dowolene, Šerbam pak pſchikazane, kaž druhe, tež cíjefku ryci ſobuſchtudewac̄. A to je tež jara rozmne a wujitne. Němc nima tak wulku zajimawoſcz na cíjeflej ryci a naukuſne ju lědom tak doſpočnje, zo mohk ju tam a do wótečimy jo wróčzo, w živjenju nałožec̄. Šerb pak, kiz we cíjeflej ryci tak vjele podobnoſče ze ſwojej maczernej ſerbſkej ryci namiaka, dyrbi hnydom lóſcht dóstac̄ tule ryci dale ſpóznač, z njeju halle ſwoju maczernu ryci lepie dorozem. W cíjeflém piſmowſtwje ſo nětko tak pitnje džela, wſchitlc wědomoſče ſo z wuſtojnoſcu haja, z naukuſjenjom cíjeflej ryci ſo tak mlodomu muzej nowy puc̄ ſi ſamſnomu ſubkanju a wudoſpočnjenju wotewri. Duchowny ma w Sakskej wysche toho tež jara hysto pschiležnoſcz, cíjefku ryci nałožec̄, doſcz Čechow ſu w juſodnej Sakskej rozpjerſcheni, kiz tak derje němſti njenoma, zo byhru ſwoju pobožnoſcz mohli dokonjec̄. Duchowny ma tu rjanu pschi-ležnoſcz, hdyž može ſo z nimi zrozemic̄, za zdžerzenjo nabožnoho živjenja mijez nimi ſtutkowac̄. Wot duchowneho ſo žada, zo w ó u ryci ludu naukuſe, mijez kotrejž hce džělac̄, tak ſu to cíjinali a cíjina miſſionarojo katholickaje cyrkwe. Wot ludu ſebi žadac̄, zo by wón ryci duchowneho naukuňk, kotrejž je ſi njomu pôškaný, by chle njerozmne bylo. Kjech tak mlodži Šerbia ze ſwojeho ſamſnogho pohnuča zbožomnu pschiležnoſcz, w Praž cíjeli naukuňk wujija, w pozdiſichim živjenju a ſtukowanju změja wot toho wujitka a wjeſela.

Z Vacžonja. Z eyle wěſtoho fužota zhonimy, zo je njenomenowanym dobroczer 300 hrivnow woprwał, zo byhru ſo prěnje ſamjenje za nowu cíj-

tej samali. W Baczonie stale pola Haslowa zapoczątu dżelaczerjo w najfrótszym czasu z tuthym dżelkiem. Dziech to cijnia w Bożim mieniu a z wszelkimi pełnościami a świadomościami. Dobroczer paf wiech széjhowarjow namaka.

Z Baczonja. Popołdnju na s. Mateja bieżce tudy na kuble k. Handrija Smoły leśuscha z hromadzizna wubjerkę za twarjenje cyrkwe w Czorneccach abo Baczonju — pod wjedzejom w ysołodostojnomo k. kan. kantora Kuczanke z Budyschina. Na nju bieżce tsiczeji wubjerkowników a drugich pschezelow węch pschischko; z duchownych będu tam wysze k. pschedsydy hiszczę farario k. Hermann, k. Duczman a Hórnik, k. Ilischthyski kapłan Tadej Natušić a k. kapłan Scholka. We wotwierdzeni ryczy khwaleskie k. pschedsyda wosebje tamu w Pöslie wuprajeniu myśliczku, zo by so 50-letny biskopski jubilej swiatoho wóta ze swiatocznym położeniom załakadnomo kamienja wotmyloneje cyrkwe w Serbach swiecził a wuznamienił. Na to czitasze piśmawjedzec wubjerkę, Hórnik z Budyschina, w tuthym cijiale woziszczęzenu rozprawi. K wothłosowanju pschinjeje k. pschedsyda najprjedy hizo spomnieni preni namjet z prascheniom, hacj ma so położenjo załakadnomo kamienja na jubilejskim dniu, 21. meje 1877, stacj. Wsjhlicy so za to wuprajichu. Na to wuradżowachu so trębne pschithoth, zo by to możliwe było. Najprjedy dyrbi so wobzaunienjo dżensnichoho prenjojc namjeta hnadnomu k. biskopej woziewicz a z dżakom za dotalne joho dżelbrażo jomu tsoja prfstwa wuprajeż: 1) zo by wón po pscheptytanju węch a po wopraszeniu załupierjow bliższych wsow postajik, hđe ma cyrkej stacj (hladaj § 7 našich wustawow); 2) zo by wón trębnu dwołnosć k twarjenju nowej cyrkwe pola kužiskich krajinnych stanow a drugich wyschnoszow dobrocziwie wobstarak; a 3) zo by wón wupisanie cyrkwinne pjenieżne wopory, kotrej so w katolickich cyrkwiach a kopalach w našzej serbskiej krajinie za Bonifacjowe towarzystwo wopruja, na nětore lęta za założomu nowu cyrkej w Serbach našchomu wubjerkę wotstupił. Taże piśmo ma so hnadnomu k. biskopej w frótkim wotodač. Dale so wobzantny, zo dyrbi so w novembri zažy hromadzina dżerzec. Na jejny dżensli porjad so napische, zo budże twarski wubjerk za nowu cyrkej wuzwoleny abo k wob'ruchenju pschedpołożeny; wubjerkownich a wuzwoloni załupierjo bliższych wsow zmęja prawo pschitacj a po hiszczęze wuzinjomnym riedze a waschnju sobu hłosowacj. Na to buschtej jenohtłosnie za wubjerkowników wuzwolenaj redator Pöslka, k. kapłan Kuscjancki a dżensa nas w swoim domje darniwej hospodowach k. kuble Handrij Smoła. Stónczne hromadzische hiszczę k. farar Duczman za nowu cyrkej po nětko wobruchenym waschnju; sklad wunjeje 44 marłów 10 pjeniežek. Tak stóncz so tuta dość ważna zhromadzina.

M. H.

Z wukrąja.

Pruska. Wschudżom pschihotuja so w Pruskiej k nowym mólbam za drugi komoru pruskoho sejma. Wot kuthych wólbow jara wjele wotwisiuje. Zelizo nowa tak mienowana konserwatywna strona prawie wjele zapóskancow za sejm dostanje, by tak mienowana national-liberalna strona swoju moc zhubiła a nadzija by była, zo nětežische potwocżowanjo kschesjanstwa skoro pschedstanje a zo so nie-

ste zakonje z druhimi sprawnischimi pschemenja. Knežerstwo a sam Bismark drje njebychu tajke pschemenjenju njerady widzeli, woczaļuja snadž jeno pschiležnoſež, pschi kotrejz mogli z cječju druhe spomogniſche pucze nastupiez.

Němska. Dwie bayerskie wuprzejmieni biskopstwie Würzburg a Speier staj z nowa wobiadżenej. Bayerski kral pomjenowa za diöcesu Speier tachanta Enzlera a za Würzburga priora karmelitow Amrosia Kasla biskopej. Poslenschi je pod imenom Pater Ambros halo jara wustojny predař po cjele Němskej znath. Kasz so praji, budže hakte w Romje w decembri konſistorium a duž budże so wobkrenjenjo pschez f. wóte, jeju swiecziſna a zapokazanjo do jeju wysolej zaſtojnſtrow dležjhi čas wotſtorcjič. Pomjenowanjo priera Ambroſa wubudzi we Würzburgu wutku wjesoſež.

Němska. Minister Zollh w Badenskej, kij je dolhe lēta badenske naležnoſež wiedł, a kij mjeſečne w swoim kraju spytowacž, kajte plodh potkoczowanoſi cirkwe pschinjeſe, je ze swojoho zaſtojnſtwa puſchezeny. Wir h wo tym njeſu znate. Wón bě woſobiſe wina, zo jo arbiſtopski ſtol w Freiburku njeſwobadži, tež we wſchelakim naſtrupanju podobne zakonje ſaž pruske meiſſe zakonje buchu pod nim w Badenskej zaviedzene.

Němsko. W Münichowje bě 11., 12. a 13. septembra zhromadžizna katolikow Němskej. Wona bě ſrénje wopytana. Psched 15 létami zhromadžizmu ſo katolikojo tež w Münichowje, tehdom wobdželi ſo tež miesto pschez wupyschenju domow, hospodowanjo hoſci a tež ſratowſte wjehroſeže. Wjez tym pak je ſo w Bayerskej a woſebje w Münichowje wjele pschemeniko, liberalismus a cirkwi njeſpcheinjny duch je tam katolikam wjele ſchložak. Tohodla ſo miesto pschi zhromadžizne njeſwobdželi. Hewak pak běchu ze wſchěch dželow Němskeje zaſtuſipjerjo katolikow. Ze Sakskeje bě tam kniez major z Kochow. Hrabja Praschma ze Schleſyjskej bu za pschedsydu wuzwoleny. Swjathy wóte pójka zhromadžizne swoje požohnowanjo a ſkoro wſchiteh biskopja swoje pscheinja.

Amerika. Žena jara bohata Ameritaaka je do Němčitra nejswiecziſcheje wutroby zaſtuſila. Wona rěka Jeanette Bennet. W New-Yorku ſo wjele wtyh ryci. Je to njeniujcy jeniečka džowka a najmlódſche džeczo ſlawuoho redaſtora nowin: „New-York-Herald“. Jeje swójba ſplahuje ſo ze Šotislanda. Tež starſhej staj katolikſkaj.

Dary a daň za cirkelj w Čornečach abo Baczenju.

Nawdath kapital a detal nahromadžena daň wicžinjefchtaj 28,810 m. 68 pj.

K cjeſečji Vegej a k spomogenju dufchow ſu dale woprowali: I. Kanonitus kantor Kuczauf 100 m.; Marija N. z Wotrowa 75 m.; Jakub S. z Kasdhec 20 m. (2. dar); Marija B. z Wotrowa 9 m. (2. dar); Petr R. z Wotrowa 27 m.; Hana M. z Wotrowa 2 m.; Marija a Hana L. z Wotrowa 1 m. 50 pj.; pschez I. Pjecha ze Swiarnje iſi dary whremadže 3 m. 50 pj.; ſkkad na zhromadžizne w Baczenju 44 m. 10 pj.; N. N. z Wotrowa 21 m.; N. N. z Nálbic 3 m.; M. K. Nálbic 6 m.; P. T. 2 m. 70 pj.; daň z Welsec kubka 60 m.

Hromadže: 29,185 markow 48 pj.

Katholicki Posort

Wukhadźa
prēnu a třeću sobotu
w měsacu.

Cyłolętna
płaćizna na pósće a w knihaſni
1 m. 70 pj.

Liudowy časopis.

Mudawany wot towarzſtwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyſčinie.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Cislo 21. 20

21. oktobra 1876.

14. Lětnik.

Krótke ſtawizny hradownoho města Rovneje Krupki w Czechach.

(Poträcžowanja.)

Hradne ſwjeczo bu nětko na prěnjothm městnje zavostajene, a nabožni woſydleryjo Krupki pſched ſpomnjenej lipu drjewjanu klapaku natwarichu. Bjez dwěla njezamóžachu tehdom krupečansch měſchzenjo za ſwjate městno wjach cžinicž, pſhetož běchu pſchez hufitske wójny ſwoje zhradne zamoženjo pſhifadžili. Často a husto pſhithadžowachu nětko z blízka a z daloka pobožni modlerjo, woſebje pak bědni a khorowaci, na tute městno a wokachu ſo i bolesčiwej mačeri wo pomoc. Wot tutoho čjasa zapoczina ſo tamny, pſchez měru wulsi rjad hradnych wopolazanjow, z lotrymij ſo pozdžiſho tudomne wopomnjenſte knihi napjelnicu. Město bu čim dale čim bôle ſtarne a wopytane, a ſkoro stejſe na měſce drjewjaneje klapakli lamjentna. Džak tamnyh, liž ſu jow na wurjadne waschnjo pomoc namakali, wuprajachu runikam a potomnikam tak mjenowane ſlubne deſečicžli abo votivne taſle. Najstarſcha hiſcheze nětko zalhovana ſlubna deſečicžla njeſe lětolicžbu 1443 a čjéſlo-ſlowjansle mjeno „Václav Zima z Novosedl“. Draſta tutoho Marijnoho čjesczowarja a joho wopon dawataj nam w nim tehdomnoho kſhesczanskoſho rycerjerja ſpóznač. Za lotru dōſtatu hradu wón ſwój džak wuprajicz khejsche, njeſewmy. Dotekž je tež w tſichyſlětnej wójni je tute městno wſhém ſchmijatam a zapuſčenjam wustajene bylo, buchu zavěſče innohe liscziny, ſtarizny tohole hradownoho města naſupace, zanicžene.

Ke lamjentnej klapakli bu w lěče 1500 nowy pſhithwarz pſhifastenj, tak zo ſtara klapakla jenož halo presbyterium ſtujeſche. Ke tutomu twarej je runje

taż pobożny, taż wustojny fencleć čěšskoho kralestwa Wójczech Kolovrat Libštejnský, najwjačh pschinischował.

Hdyž jo Lutherowa wucžba w Němcach rozfčerjeſche, je swoje njezbožowne ſczěhwki pschede wſchitlim w połnócnich krajach Čech pokazała. Hórske město Krupka pschidžeržowasche fo dřje dohlo a wobſtajniye katholské wérje, ale dla po-brachowanja katholickich duchownych čiſčejachu fo lutherſch předarjo do města a zawiđezchu na poſledku chku wosabu k nowej rozpuſčejitomu žiwenju poſekowanej wérje, woſebicze hdyž běchu krótki čas psched tmy tež franciskanojo swoju cyrkę „K wſchitlim swjatym“ a swój starodawny Kostel w Krupce wopuszcili. Do-kož hdyž pschivisnich noweje wucžby tež swjetcata Kschijowanoho a swjatych, taž wo-brazy taž tež poſtawny, rozbijachu a wonjeſwječowachu, duž bě tež nowokrupežansle hnadowne swjeczo w najwjetſzej straschnosczi, woſebje tohoda, dokež tehdomny wobſedžet ležomnoſcze, na kotrejz cyrkę ſtejſche, nowu wucžbu wuznawasche. Tutoń zemjan, Wójczech Řekule z imenom, wobſedžet bližkoho Kyschberka (Geiersberg) pola Kholmca abo Kulma, wiedzesche tak njehmane, njehschesčansle žiwenjo, zo jomu runikojo dla joho njehaniczneje rozpuſčejitoseje „Epikurej“ (t. r. lóſchtař) narjetných. *) Ze swojeſte ſtrony njelutowasche niczo, zo by pobožne pucže k tutomu hnadownomu městnu zaſtajile a cjeſčowanjo Božje rodžiczeſki pschelažk, haj wón čhycſe tež nowokrupežanslu cyrkwičku katholickim službam Božim wo-tewacž a woſebje hnadowne swjeczo wotſtronicž abo z chku zaniczicž. Tola pak wěſta bojoſež psched joho katholickim wjerchom joho wot tak njemdrych ſlutlow wotdžerža. Ze woprawdze jara spodžiwnie, taž je hnadowne swjeczo w tamnych taž wiđornych čjasach z taž mnichich njepſcheczelſkich rukow wutorhnjene bycž a njezranjene wostacž mohlo!

W lécje 1584 je wobſyđ Staréje Krupki pschede pschedan na ſlawnoho zmjana Jurija Popjela z Lobjovic pschedeſkol. Joho zahorjenosć za katholiku wěru, zjednoczena z džesčowſkej pobožnoſczi k maczera Božej, njewuſtawasche, hac̄ je ſkönčuje krupežanslu cyrkę ze wſchitkleje straschnoscze wutorhnęt. Na joho wopisanjo grudnych wobſtejnosców tudomnieje cyrkwie bu jomu w imjenje ihězora a krala Rudolfa II. cyrkwiſki patronat dowérjeny. Hnydom porucži jara wobſtłodženu a ze zaſypnjenjom hrožacu cyrkę rjenje wobnowicž, wobda ju dołoka z kruce murju, wudebjenej ze 7 klapaklami, w kotrejz bu 7 boſoſzow Boharodžiczeſki jara phjichnie woznamjenjenych. Taſki bu zapoczątk něčijskoho „Kschijowanoho křodníta“ z joho nahladnymi klapaklami. Wobnowjenjo cyrkwie a twar wosokneje murje z klapaklami bu wot toho samoho Jurija Popjela z Lobjovic w lécje 1590 dokonjany.

Ale hac̄ dotal njebe hřeče žadny duchowny pschi tutej cyrkwi poſtajeny. Zo by Boža mſcha k najmjenſhomu druhdy džeržana bycž mohla, ſčini tónſamý dobročer Marijneje ſwjatnicz nabožne wotkaſanjo, po kotrejz bu wottal kóždy tydžen a to sobotu, jaſo džen najzbožniſcej kniežnje poſwjeczeny, jena Boža mſcha džeržana. Tutoń wotkaſ wysokomyſlnoho zemjana wobſteji hřeče džensa, a hžom wot nimale 300 lét fo kóždu sobotu ſwjatý wopor na nutrue pobožne mějenjo ſlawnoho zakožerja wopruje. Taž jara tutomu zemjanej, kž bě tehdom z najwysokim ſomorilom čěſkoho kralestwa, na Božej čeſczi, ſpomoženju dusichow,

nadobhywanju katholiskeje wery a spéchowanju wótežinj zaležesche, dopokazuje założny list, kij széhovace ménjenjo wopshija: „Tuta Boža mischa ma so cítač, zo by Boh tón Kríz roscíew pobožnoſče k swjatej Mariji, roscíenjo katholiskeje wery, zbehnenjo wotschępkow a bědujskich pucžbow, skončenjo wójnij mjez říšeſćanski mi wjerčami hradnje popšeč, a wot cíęſloho kralestwa, lubeje domowinj, wschelake njezboža, wosebje mór, hlob a wójnu dobrocíwje wotwobročieſtch”.

Ale mnogý pucžowarjo pschihadžowachu wýsche sobotow tež druhé wjehedne dny k tomuſe hradownomu městue. Dotekz pak na tudy bydlachym měščanu pobrachowasche, dha níjemějachu pucžowarjo skladnoſči k swjatym ſalmentam pschitupicž. Duž ménjesche Jurij Popjel z Lobjovic, zo tutu njeſchihodnoſči najlepje wotſtroni, hdjž chreke k bolesčiwej maczera w Delnej Krupce (tak rěkaſche tehdomi Nowa Krupka) wótcam z Jezusowoho towarziswa (jeſuitam), za kotrejchž běſhe njeđanuo kollegium w Khomotawje założil, na stajne časjy pschepoda. To bu dokonjane w lécze 1591.

Cyke cíęſke zemjanſtwo, nawjedowane wot praſloho archiſkopa Karla z Lamberka, poda 1610 wýchém wérivym blyſčajath dopokaz swojeje wery a natwarliwym pschilstad swojeje pobožnoſče k swjatej Mariji, hdjž na ſwjedzenju Marijinoho naroda runja druhim pucžowarjam do Nowej Krupli pschitidže a jow swoju pobožnoſči k bolesčiwej maczera dolonja. Tutón porečki pschilstad zemjanſtwo je pobožnoſči k najwycięžszej ſnježce wjach rozhorił; poſpochi roſežesche zahorjenioſči a liczba pucžowarjow so wulkotnje rozmnoži.

Halle w lécze 1652 dóstachu jeſuitojo w Starej a Nowej Krupce wosebite wobhydlenjo, hlownie zaſy pschez darmiwoſči jaſneje swójby Lobjovicow, mjennejch pschez woporniuſu ſchjedroſci Khrystofa Popjela z Lobjovic, najwyschjchoho pschidwórnika w Čechach. Hac̄j do tamnoho časa dyrbjachu ſnježce jeſuitojo kóždy raz halle z Khomotawym do Krupli pschitidže a tudy ſtužby Bože wobſtarac̄. Mjenowanuſi zemjan dari jim staro-krupežanski wot franciſkanow dawno wopuſchcienny klóſchr na dobo z klóſchrskiej chrkwi „K wſchitlím ſwjatym“ a pozdžiſho da jim něk hiſčeje ſtejace kollegium w Nowej Krupce natwaric̄. Nac̄isk twarby su woni ſami ſejmili a tež twar domu ſami nawjedowali.

(Pschichodnje date.)

Statistika katholikow serbskich wosadow.

Tež lěta ſmy ſebi prócu wzali, katholikow serbskich wosadow z wobſchernych statistiſkich tabellow wupłytač. Liczba je nimale taſama wostała, kaž psched ſchýrjomi létami. W krajinach, hdjž ſo lud z burſkim džělom živi, njeſchibjera wobhydlerſtwo ſenje tak ſpěchne, kaž we wulſich městach a w krajinach, hdjž ſu wulſe fabriki. Tam pschicženje z kóždym lětom wjèle czužoſi ludu. W naſchich wſach wostanje wobſedzeſtwo kubkow, žiwnoſcjom a khězow nimale pschech ſenak, porěčko ſo něchtco nowe pschitwari. Młodži ludžo, kij chcedža ſami swójbu założic̄, čahnu tohodla do ſufodnoho města, hdjž wobhydlenjo a tež džeko namalaja. Z

toho pschiindje, zo je z chla krajne wobhdeleſtvo mało pschirostko w pschirunjanju z mēſčanskim.

Najwjetſcha farſla wosada je Khróſčanska. Wopſhija 3847 katholikow; z nich bydla 3282 w do Khróſčic zafarowanych wsach, 565 pał w tam pschipolazanych wsach. Zafarowane wsh su: Khróſčich, kij maja 503 katholikow, Worslech 326, Kulow 300, Hórla 198, Smježlech 162, Miloczich 136, Marijna Hwězda 135, Panczich 133, Nowa Wjeska 136, Wudwoř 128, Swinjarnja 115, Jawora 100, Hora 87, Kanec 84, Nulnica 64, Bachon 68, Čajech 60, Kozařich 55, Stara Čyhelnica 60, Žejech 54, Weteńca 51, Hrańca 50, Prawoczich 50, Lejno 48, Pozdech 47, Čjornech 42, Hathy 38, Kopſchino 30, Libon 14 a Luh 5. Do drugich lutherſkich farow zafarowane wsh, z lotrychj pał su katholikojo do Khróſčic pschipolazani, su tele: Jasenica, kij ma 189 katholikow, Dobroschich 104, Lusęj 48, Gulszech 32, Haslow 37, Böſchich 31, Čejęch 17, Banec 25, Wutolcich 18, Nowy Lusęj 8, Nowe Böſchich 18, Wetrov 7, Wuczlech 9, Baręcz 8, Njeswacziidlo 9 a Licha Hora 5.

Do Budyschin a skuscheja 2805 katholikow. Zafarowani su 2222 z Budyschina a ze ſzehowachych wsow: z Budyschina 1547, ze Židowa 299, z Khelna 120, ze Skoneje Vorschje 46, z Dženilec 41, z Hrubjelcic 41, z Vělcjec 34, ze Čzemeric 33, z Dalic 22, z Něwsec 13, ze Stróžscheja 21, z Mniſchonca 3 a z Hruboczic 2. Pschipolazane su tele wsh, w lotrychj hromadje 583 katholikow bydli: Hajnich 193, Budyszech 34, Boblich 30, Raschow 12, Zaſdom 20, Maſzech 15, Huska 14, Miklech 9, Hornja Kina 15, Wulki Wjellow 17, Horni Hunjow 12, Čjorne Nossich 15, Bozanec 10, Njezdaszech 5, Huchina 5, Wulke Debsech 6, Hornja Hórla 9, Matariet 4, Džehorech 11, Libuchow 3, Delna Kina 2, Hobzij 4, Čichonica 4, Maty Wjellow 9, Małe Boblich 12, Mała Vorschje 3, Lejno 10, Małe Debsech 6, Delna Hórla 3, Horna Vorschje 2, Skonech 3, Małeszech 5, Bónech 2, Blohoschich 1, Bolborch 1, Delni Hunjow 4, Hnaszech 4, Kobjeln 1, Jeńtech 2, Nadzanech 4, Hownjow 9, Smochzich 3, Čselany 8, Sczijech 2, Wawich 1, Budyschink 1, Bart 4, Boszech 1, Brézna 7, Burk 2, Demich 14 a Bójswech 10.

Do Ralbic skuscheja 1499 katholikow a to 1254 zafarowanych a 245 pschipolazanych. Zafarowane su: Ralbic, kij maja 237 katholikow, Schunow 220, Konjech 201, Różant 146, Smjerdzaca 118, Nowoſlisch 118, Sernjanh 127, Łasť 70 a Nowa Smjerdzaca 17. Pschipolazane su Koſlow, kij ma 71 katholikow, Wóſlink z pisanym Dokom 77, Ralech 28, Jitl 34, Trupino 17, Wyſola 9, Debrich 3, Jitro 3 a Glaſlow 3.

Radwóſla wosada ma 1063 katholikow; z nich su 833 w zafarowanych wsach, 230 pał w pschipolazanych. Zafarowane wsh su: Radwoř, kij ma 488 katholikow, Kamjenej 98, Bronjo 81, Boranec 64, Měrkow 54, Lutowc̄ 40, Lupoj 5 a Lüpjanſla Dubrawa 4. Pschipolazane su tele wsh: Ždjer, kij ma 77 katholikow, Brémjenjo 61, Khasow 34, Luh z nowym Luhom 26, Kschiva Vorschje 13, Wulka Dubrawa 6, Psowje 6, Holeschow 2, Lupoj 1, Khróst 2, Minalat 1 a Kluskich 1.

Do Wotrowſkeje wosady skuscheja 683 katholikow a to 377 zafarowanych

a 316, kij w pschitolazanach mestnach bydla. Zasutowane wsh su: Wotrow, kij my 252 katholikow, Žurich 78, Neuhof a Nowe Město 8. Pschitolazane su: Bisłopich, kij maja 98 katholikow (Bisłopich sluscheja po prawym do Pirna, liezimy je pak tudy, dokesz su po mestnje Wotrowej najblizsze), Halschtorw 15, Potznicza 36, Kaschecy 53, Krjepicze 35, Porchow 13, Žilca 6, Protec 15, Smelna 12, Brētnja 13, Žedlow 7, Brēzen 9, Wujezd 2, Walowh 1 a Palow 1.

Do Njebjelzic sluscheja 589 katholikow; z nich su 572 zasutowanych a 17 pschitolazanach. Zasutowane su: Njebjelzich, kij maja 241 katholikow, Serbske Pazlicy 168 a Pěstech 163. Pschitolazane jenož Nemiske Pazlicy, kij maja 16 katholikow a Czornow 1.

Do Schpitala pod Ramjencem sluscheja: Ramjenc, kij ma 280 katholikow, Brunjow 38, Schpital 24, Rinsbork 20, Gersdorf 10 a Bischheim 5. Hromadze po tajsim 377 katholikow.

Nowinski a powieſcie.

Z Lujich a ze Sakskeje.

Z Budyschina. Psihi poslenim ludusliczenju w lécze 1875 bu w Sakskej naliczonych 2,739,987 duszbow. Po wérhwuznaczu su: 2,664,341 lutherisch z herrnhutskimi, 9851 reformirtskich, 1876 nemisko-katholisch, 73,349 romsko-katholisch, 588 grichisko-katholisch, 713 anglikanskich, 5360 židow, 4077 wschelskich druho-wériwych a 431 chle bjez werty. Ludowzych wuczerijow běsche 2116 a to 2073 lutherisch ze 4925 wuczerjemi a 43 katholisch ze 87 wuczerjemi. Schusskich džeczi běsche z cyla 441,392, mjenujich 435,684 lutherisch, 5215 katholisch a 494 druhich wériwych. Lutherisch maja 920 wosadow z 1212 cyrkwemi a 94 lchapalemi z 1155 duchownymi, reformirscy 2 wosadze z 2 cyrkwomaj a 4 predarjemi, romsko-katholisch maja 30 cyrkwow a 9 lchapalow, z wuwzecjom privatnych, ze 65 duchownymi, tak mjenowani nemisko-katholisojo 4 wosady z 2 predarjomaj, ale ze žarej cyrkwu, grichisko-katholisch 2 wosadze z jenej cyrkwu, z jenej lchapalu a 2 duchownymaj, anglikanscy 1 wosadu z jenej cyrkwu. Židža maja 2 synagodzy z 2 rabinomaj. Wot drugowériwych su w Sakskej wosady: Rumunsko-grichisch-katholiska wosada w Lipsku, Methodistowje w Dreždjanach, Irvingianarjo abo tak mjenowane japoščtołske wosady w Dreždjanach, Lipsku, Königsteinie a Hennersdorffje a swobodno-wériwi w Žitawje a hischce na nělotrych druhich mestnach. (Statistisches Jahrbuch 1876.) Kr.

Z Budyschina. Póndzelu, 16. oktobra, wróci so nasch hnadny kniez biskop, Franc Bernert, z Wostrowezanskoho wokrjesa zas domoj, hdzejz bě wot 8. oktobra swjate firmowanjo wudželač, chrtwinske a farske naležnosće pschehladowak a rozwuczowanjo schusskije mlodosće w nabožnistwie wobledžbowat. Wschudjom bu won z wuslej česecju witany; wosebje pschne bě powitanjo we Wostrowcu a Seitendorfje. We Wostrowcu dōslachu 570 s. sakrament firmowanja, mjez nimi běchu 180 ze Žhorjelca, kij so pschez wosebitu pobožnosćz a pschitojnosćz wuznamjenjachu. Žhorjelc sluscha do Wracjistawskie dićeszy, tola tu, kaj nimale

we wschitskich pruskich diözesach, dżen je njemóžne s. firmowanjo wudželecji. W Grunawje buchu 70 firmowani, w Königshainje 126, w Seitendorfje 168, w Reichenawje 75 a w Žitawje 110, mjez nimi tež jedni neger (mür), kij so wot jenožo čeſkoho zemjana wochehnje a tu khwili jenu wucženju w Žitawje wophtuje. Knjez biskop je Bohu džak wsché džeka w strovosczi dokonjal. Toho pschewodžesche knjez kantor J. Kuchan.

Z Budyschina. Z Prahi so nam pisa: W našchim seminaru studuje w tu khwili 18 młodžencow.*). Mjez nimi staj jeno dwaj theologaj, mjeniujich Hawschthy Nowak z Drežđan (w 2. lécze) a Pawoł Rychtar z Freiberga (w 1. lécze). Či druzi wophtuju hjschče makosironiske gymnasium, a to 8. rjadownju: Jan Bergmann ze Čwilkow, Jakub Kilauš z Luszcja a Alexander Hartmann z Kamjenich (Cheninitz); 7. rjadownju: Jakub Bart z Kukowa; 6 rjadownju: Gotthelf Verndt z Klosterfreiheita (pola Woſtrowca), Franc Čzornat z Varta a Jurij Libšč z Mikocic; 5. rjadownju wophtuju: Jakub Delenczka z Kukowa, Inlius Junge z Woſtrowca, Miklawšch Bledrich ze Smjeržaceje, Michal Čyž ze Schunowa a Filip Nězal z Vělcjec; a 4. rjadownju: Otto Kleiber z Ržanta, Miklawšch Šur z Worlce, Franc Kunath z Woſtrowca a Jan Niedel z Drežđan. Jurij Kuner z Lazla a Franc Löbmann ze Scheračhova, kotrajž w juliju t. l. maturitatne pruhowanjo wotpkožischtaj, bushtaj do wojałow wnbranaj a zwostanjetaj halo dobrowolnikoj lěto pola nich.

Z Ahróscie. Endomnj druhj statny wucžer k. f. A. Jenč je tudy swoje wucžerſle město 1. oktobra zložil a so do Drežđan pschesydlit, hdžej je wot 1. oktobra wucžer pschi tamniſkej rimjeſtiſkej wucžerni a to z lětnej mzdu wot 1800 hrivnow. Toho předawſche město njemóže so hnydom wohſadžic̄, dotelž serbſkich wucžerjow nimamym; knj. wucžer Pjetasch změje tak woſebje pschi swojej starobje a cyrkwiſkej ſlužbje jara wobeženje dželo dokonječ, hdžj dyrbi wſchitke džecži w tſjoch rjadownjach rozwucžecž.

W Radworju na kerchowje pschi cyrkwi ſwiatoho Iſchija leži eželo jenožo z najskawniſkich mužow serbſkoho naroda: Michala Walda. Dosaha, joho mjeno mjenowacž, a kóždy Serb dopomni so na to, ſhto je wón Serbam był a za nich ſtutkowač. Njerhežu wo tym, ſhto je wón halo duchowny (kapłan, farar, kanónik) za jomu dowěřených wěriwych ſtutkowač. Naspominju jeno to, ſhtož je wón nic jeno za swój psichotomny čas, ale tež za potomne časy dokoñjal, halo ſpisowač serbſkich nabožnych knihow. Žadny serbſki katholſki ſpisowač nijeje telo písal a ežiſčecž dák, taž M. Walda. Kóždy znaje joho wulke ſpěwarſle, modlitwarsle, bratrſle knih, prénje ſtacionsle atd. Skoro we wſchitke serbſkich cyrkwiſk spěwaja ſo kerchowje, kotrež je wón ſtejajac. Wón lubowasche swój serbſki lud, za njón wón džekasche, za njón wón pschecziwosceže njesefše. Zo buchu Serbja Serbja wostali a we swojej serbſkej ryczi Boha khwalili a tak najwjetſki duchowny dobytč měli — toho dla wón swój čas na ſpijanjo serbſkich knihow načožesche. Po joho zjawnie wuprajenej woli chycſche wón do Radworja khwanh bycz. Tak je ſo ſtało. Toho row bu z kraſnym ſamjet-

*) Tak mało drje wot wjele lět jow w seminaru njebě.

nym pomniskom wudebjeny. Dokhe lęta pał běchu kamieni tak wobſchłodžiſe, zo běſche ſo boječ, zo móhl pomniſ za něchtó čjaſow eyle dodžerječ, jeſi ſo na jeho ponowjenjo njemyſli. To je ſo ſtało a wuwjedlo Větja do ſermuſche bu ponowjeny a zdžela tež porjedzeny pomniſ zaſy ſtajenj a zwjefeli wutrobu kóždoho, kotrý jón widži. Napis na kamienju*) ma ſo takle:

Tudy wotpočuje
ſerbski ſp iſ owař

Michał Walda,

rodź. 8. ſeptembra 1721

w Čornecach

farař w Radworju 1761 – 1776,

wumrjeł 14. oktobra 1794

w Budysinje.

Wudamli za ponowjenjo maja ſo zaplaćicž d pjenicž, kotrej joho čeſcjo-warja a pſchečeſlo nawdadža. Ma to poſtazuje pſchiſtawč:

„Wopomnik wobnowichu
w l. 1876 někotři joho
česćowarjo.“

3 wukraja.

Němſka. 30. oktobra wotewri ſo němſki reichstag. Ma khežorowu rycž ſu jara wezjpní, budže w njej wuprajene, tak ſo němſka w nastupanju turkowſkich naležnoſčow zadžerži.

Z Roma. Tu khwilu wožiwja hlowne město kſcheszjanſtwa wulkotne črōdy ſpanſkich katholikow ze wſchěch krajinow a wſchelakoho powołanja. We Vatikanje njebe žadyn ſal wulki doſez, w kotrymž móhli wſchity ſwiatomu wótcji zac̄zucia ſwery a pſchiwiſnoſeje wuprajicž. Duž zhromadži ſich ſ. wóte w Pětrowej cyrkwi wołoko ſebje.

Ze ſerbſko-turkowſkeje wójny. Hdyž buchu njehanbité turkowſke žadanja, pod kotrymž hchchui po woli wulkomocow mér ſežinicž, w ſerbſkim wójſtu znate, wuwołaču ſerbia, pod Černajewom ſtejach, Mílana za ſerbſkoho kraſla; tónle titul pſchipóznaču wſchě druhe ſerbſle wójſla, tež wſchelake města a tež wubjerk ſlupſchťinh abo ſejma w Belgradze. Nakuſla woſebje nochce drje Mílana kraſla mijenowacž, ale wón drje to tola ſkóńczne woſtanje; wſchak ſu tež druhdze podobne titule pſchipóznače a wſchak ſu tež druhdze kraleſtwa teje ſameje wulkosče po wobſchérje kraja a po mniohoſeži luda. W druhzej poſojach ſeptembra běſche krótke

*) Starý napis mjeſečne ſo takle: Am Fuſe dieses Grabmals ruhet nach ſeiner ſterblichen Hölle der hochwürdige und hochgelehrte Herr Herr

Michael Johann Walde,

des beſtrepten Domſtifts St. Petri zu Budiffin Canonicus Capitularis und Cantor; geboren zu Tscharnitz den 4. Sept. 1721, Pfarrer und guter Hirt zu Radibor seit 1761, ernannt zum Canonic. praeb. zu Budiffin 1776, dageſtbiſt Canonicus Cantor seit 1779, geſtorben den 14. Okt. 1794; gelebt 73 Jahre 8 Wochen, 2 Tage; ein Liebhaber und Kenner ſeiner ſorb. Mutterſprache, Verfaſſer einiger ſorb. Erbauungsbücher.

Auf deſſen ausdrückliches Verlangen alſhier mitten unter ſeinen im Leben geliebten Pfarrkündern beerdig't den 17. Oktober.

Leichentext: Sprichw. 10, 7: Těch Sprawněch Wopowneňo wostaňe w Požohnuwaňu.

zastacjo wójny (wot poczink bróniow), ale poslednje dny toho samoho běchu znova bitwy wojsko Alexinea a Deligrada. Wo jenej bitwe w spoczątku oktobra prajaču Turkowje, zo su dobyli, ale dzjivne, woni so zaſy na swoje stare stejnischęca wróćzihu. Wobec stronje hotujetej so na zhmstu wójny. Míez tym zo so na wschęch stronach z nowa wójna wjedzesche, su wulkomoch w Konstantinoplu pshes swojich półkancow pschimér (krótkie zaſtacjo wojowania) żadali, ale Turkowje po dokhim wotstorlowanju swoje wotwolwienjo wóndy wozjewicu, zo chcedža na poł lata pschimér dowolic. Ale z tym drę leśnym wotmokwienjom a z nowymi slubjeniemu reformow abo porjedzenjow we woblniezenju kscheszanow su pschepoz dze pschischi. Wulkomoch ménja, zo Turkowje z tym slonczenje mér nochcedža, ale prawu nowu wójnu w nalečzu a potkoczenjo a wutupienjo kscheszanow w swojich krajach. Też Serbia je tak dolhi pschimér wotpolazaka, hdźz móže w zymje lepje wójnu wjescz džiſli Turka. A Czornohorjenjo wjedu tohorunja wójnu dale. Woni a Serbia su w najnowschim czaſu wschę turkowske nadpady wotrażeli. Na polodnišchim a wjeczornym boku maja nětlo Serbia tak wjèle turkowskoho kraja wobsadzenoho, taž Turkowje serbskoho. Najnowsche je, zo su wulkomoch wot Turkow nowo posłicenju poklennym pschimér zaczili a nětlo scheschujedzelski žadaja. Míez tym pschihotuja so Rusowje na wójnu a drę tež druhu wulkomoch. Wot Rěmsleje je Rusa wěſi, zo neutralna wostanje, wot Rěmsleje wón to tež žada. A jelizo Rěmsla někat Turc pomhac̄ zechce, ma Rusa hido Italii za so, lotraž za swoju službu potom wěſče kruc̄ kraja wot susoda dōstanje pschi slonczenym longressu wulkomocow a slonczenym wuswobodzenju turkowskich kscheszanow.

Naležnoſće towarſtwa.

Sobustawu na lato 1876: ll. 320. Marija Rječynna z Budyschina; 321. Hana Hejdowa z Wotrowa; 322. Michał Bräuer z Wotrowa; 323. Jakub Vul z Wotrowa; 324. Michał Rynč z Jaseńcy; 325. Marija Kralowa z Jaseńcy; 326. Hana Lipicjowa z Kożarie; 327. Michał Feschta z Čajac; 328. kapłan Jak. Schokta z Khrósczic; 329. Michał Běla ze Smjecjsec; 330. Michał Lebza z Pazlic; 331. Michał Věl z Rjeblecie; 332. Michał Schejda ze Ščunowa; 333. Jakub Schweida z Malbic; 334. Jakub Kral z Krenjec; 335. Milkawsch Nek z Malbic; 336. Hanža Čeželic z Rěžanta; 337. Michał Cyž ze Smjerdzace; 338. Milkawsch Piware z Malbic.

Dobrowólne darž za nashe towarſtwo: Za knj. Žr. hromadžene wot njoho pał naschomu towarſtwej pschewostajene: 1 ml. 90 pj.

Za swjatoho wóca: z rozhshedanja ſlapulirſkich knižlow 2 ml. 40 pj.

Dary a daní za cyrkę w Čornečach abo Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena daní wuczinjeſchtaj 29,185 ml. 48 pj.

A cjeſci Bożej a ſpomogienju duschow su dale woprowali: jedyn Węžlar ze Smjecjsec 3 ml.; M. B. z Smjecjsec 50 pj.; Hana M. z Wotrowa 1 ml. (bč 3 ml. daka, tola pschez zmyst w w cjeſcie běſchtaj 2 stajenej).

Hromadže: 29,189 markow 98 pj.

Katholicki Posł

Wukhadźa
prěnju a třeću sobotu
w měsacu.

Cyłolētna
plaćizna na pósce a w knihafni
1 m. 70 pj.

Śudowy czasopis.

Mudawany wot towarzystwa Ss. Cyrilla a Methoda w Śudybinie.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 21.

4. novembra 1876.

14. Lětnik.

Arótkle ſtawiznū hradownoho města Noweje Krupki w Čechach.

(Poſtraczowanjo.)

Na proſtiwu tuthykh rjadnikow popſcha wjéch Čechesjanſta, bamž Pawoł V. wſhem poſutnym wophtowarjam nowokrupčanſkeje chrlwje dospołnyh wotpuſk na džen naroda swjateje Marije, jało hłownyh swjedženii tudomneje chrlwje, pod znathymi wuměnjenjemi.

Z lětom 1618 wudhyri hrózbný wichor w chłym čjeſtim kraju. Vladimír a wotschępjenych, kij so za pschiwiſníkow Husoweje wucžby wudawachu, ale z najwjetſcha hízon Lutherowu wucžbu ſkulownje wuznamachu, běchu swěrnoſej, swojemu prawomu krále Ferdinandej II. z pschiſahu ſlubenu, złamali a Vjedricha (Fridricha) falſloho za swojoho krála wuzwolili. Raž Balbin (hist. Bolesl. c. 5.) swědči, běſche tehdomne čjeſte zemjanſtwo z malymi ale blyſczejacymi wuměnjenji wot blydnistwa natyljene. Pschemajne protestantske stavu ze swojim protestantskim njeprawym králem pschejachu a žadachu ſebi hac̄ na najležniſcho katholiske nabožniſtwo z kraja chle wucžnye. Tene z jich najprěniſhich postajenjow bě wuhnacho wſchitlich jesuitow z Čech. Hisceže předy hac̄ bě tehdomniſhi rektor khomotawskoho kollegia, P. Daniel Stigelius, za bjezſtraschnoſej a wěſtou svojich sobubratrow něſhoto ſežině, postara ſo wo zařhowanjo tudomnoho hradownoho swjecžatka. K tomu kóncej wobrocji ſo wón na duchcowskoho tachanta, Jana Symana z Rosenselsa, z proſtiwu, wón chce ſwjeczo do swojoho žalita wzač. Pobožnyh tachant z wjeselom do toho zwoli. Wobaj jěchajtaj něk, hrožaceje straschnoſeże dla, w swětnej drasče do Noweje Krupki. Hradowne ſwjeczo bu

hnydom pschisluschnje zawalene a skhowane. Ale hijom běsche wuwołaný wobśedźet Kyschperka, Wójczech Kekule, kotoruž nowy zbezł jara w hódz pschinidze, wořónjených ludzi zhromadžil, zo by w času prédowanja nowokrupczansku chrej pscheinany a jesuitow zarazyl; jenu kaž druhich wón jenak hidžesche. W pschedkhadžacej noch běchu jesuitojo spowiedze puczowarjom skyscheli, swjate woprawjenjo wudžełeli a po połnocy Božu mschu swiecili. Runje hdž t. rektor z Schomotawej Božu mschu czitasche, pschinijše jomu zwónk wočakowanu powięscz, zo so burja ze Schejna (tehdomniſche haczrunje nic powschikomne mieno Noweje Krupli; w częſtchzinje je hischče nětk mieno „Schejnow” wot wjacorých wujiwane) hijom wobrónjeni w korečnje hromadža. K. rektor dokonja měrnje Božu mschu, zwuzi wschitke pscheinohnowane hostijs abo woblatko, zo by je psched boharubjenstiu wonjeczeszjeniom zaſital, a pschihotowasche jo, runje kaž by pucznu cyrobu dostał, t smjerci. Dokelž pak po Bożej mschi hischče žadyn wobrónjeny zbezłař so njepokaza, duž mějše hischče dosahacu khwilu, khwatajch swojich sobubratrow, tiz běchu předy wotczahnyli, sczehowac. W času prédowanja so samopaschny Kekule ze swojej czrjodu namocnje do cyrkwi nuts dobu, ale kaž jara so mjerzasche, hdž pøtny, zo swjeczó a jesuitojo su hijo něhbže daloko w prezclach. W slepej zažkobienosczi murubi dom Boži, a joho wotrocžkowie wulinhku tež swój hněw na někotrych puczowarjow, tiz hischče w cyrkwi kleczachu, a dopuscheinichu so tež druhich žadławych furowoscžow. Nětk běsche najnutrniſche pscheinio Kekulowe, tudomiu cyrkji do protestantskeje modleńje pschewobrocic, tola pak wěste strójeſu a nimowolna bojoſcz jomu na njewobjaſnionne waschnjo wobaraſche cyrkwi chrej katholikam wotwazac; t swojemu zamyslej spokojí so z jenej wjetſchej khabaku.

Dobhejo, kotrež bě katholske wójsko, swjatočnije pod zakit swjateje Marije so postajivši, 1620 na Větej horje pola Prahi wudobylo, złama křežerstwo dotalnych mocuikow a bludniſkich nowotarjow w Čechach. Katholske nabožniſtwo nabu wschudžom zaſh předansche prawo. Tež katholscy rjadnicich buchu do swojich statolow naſpijet powołani. Po tajkim so tež jesuitojo, haczrunje běchu wot tak mienowanego khesluchniſkoho direktoria w Pražy „na wěczne czasy” z kraja wupolazani, hijo po tisioch lětach do Krupki wróczichu, runje tón samón dzen (wutoru po swjatočniciach), na kotrejž běchu psched třiom lětami z Čech wupolazani. Kekule běsche injez tym w tamnych njeměrných časach w swoim wojowanju pscheinivo cyrkwi po móžnosći polracžował, ale hijo 21. říjena 1622 pscheinjede joho kravuwa smjercz psched sudný stoł Boži. Ze wschitkých stronow běchu so pscheinivo njomu skrzby pozbehňyle, wosebje pscheradniſtwo dla. Pražské sudniſtwo joho jako zemiskoho pscheradnika wotsudži, a runje druhim podželnikam spjerenja pscheinivo khežorej a krajej bu wón na staroměřiskim torhoscžu w Pražy zjawiſe sczath. Džel joho kubkow bu czazany, dwě ryčerſkuble Kyschperk a Sebi-khleb̄ buschtaj Alessandréj Regniers, swobodnomu knjezej z Bleyleben pschedatej. Tutoń, abo lepje joho pobožna mandželska Marija Hana, rodzena swobodna knjeni z Pichelberga je po smjerci swojoho mandželskoho tutej ryčerſkuble „na stajne czasy” nowo-krupczanskej cyrkwi wotsazaka. Tež wschitke t woběmaj kubkomaj pschisluschace wsy su so nowo-krupczanskej cyrkwi namrječe. Po tajkim bě to

jara spodzowane zarządowanie Bójskleje pschedwidzjowosze, zo ūbka zaſałkoho nje-pschečebla tuteje swiatnych i tomu ſlužic̄ dyrbjachu, zo by wona bórzy rjeniſho piſetwarzienia a wuphjchena bycz moħka, wo c̄im̄ cheem̄ niže nadrobnje rozprajec̄.

Cyłek tak mjenowane chrlwinske ūbko wopschija hród Kyschperk, twierdžiznu Sebitkhleb̄ a wŷsche toho wsh Nowa Krupla, Marschow (Marschen), Hohenstein a Młodlany. Zaſimawosze dla cheem̄ wo tutych wsach a cyłej krajinie něčto wobſcherniſho poręczeč. Kyschperk (z němſkoho Geiersberg, tohodla c̄eſti tež Supi hora) běſche něhdh ſruth hród bilinsleje župh a hajesche tudi nutškód do Čech, tak mjenowane zeinſle (trajne) wrota, kotrej na tutej stronje Čechi pscheziwo ſuronym nadpadam Němcow zaktowachu. Wjachy krócz bučku jow, w hóſlej c̄eſniňje rudnych horew, njeſchečeželojo krwawnje pobiegi a do Němſkeje naſpijet zahnači. Najwoſobniſhe dobyčzo je tamne, kotrej w lécze 1126 c̄eſti wjeh Šoběſlav nad němſkim kralom Rotharom wudobu. Němſke wójsko bu z cyła wuhubjene, tak zo cyka němčina tschepotac̄he a woſebje po tehdomnej Saſſej dokhi c̄zas jenož ſkóržba a placz ſkyſhceč běſche. Najstarſche mjeno tutoho hrodu je Chlumec (tute ſkwo namala ſo nimale we wſchēch ſlowjanſkih naryczach; staroboharſti chlum̄, južnoſerbſti xym̄, ſlovinsli holm, russi холмъ, tež ſerbſti, hac̄ rumjež porědko, ſholm, ſholme a t. d.) c̄eſte ſłowo, hórfku woſnamjenjace. Ře hródzjichzu pſchiſtſcheshe wjes, na kotrej pozdžiſho mjeno Chlumec (Kulm) pscheinđe a kotrej pſchez ſlawnu bitwu z l. 1813 znata je. We laczaufſich ſiſčinach wutwori ſo z c̄eſloho mjenia Culmen a z toho naſta twórba Kulm. Hród sam bu w 13. lěſtotku po němſku Geiersberg (Kyschperk) pschemjenowanym. Woſoko lěta 1329 obo 1330 je hród a hródzjichzo pražſti biskop Jan z Dražic ſupit a toho dla ſo wottal hród tež „biſtɔpſka hora“ (mons Episcopalis) mjenowanym, hac̄ruje tež mjeno Kyschperk zauoſta a do dženſniſhoho dnia ſo wobkhowa. Po mnohich pschemjenjenach ſupichu hród w lécze 1579 ſpomieni Šelulec̄ ze Stradonice wot kralowſteje ſomorý; hízom tehdy bě „puſte hródzjichzo“. Štoncžnie bu w lécze 1665 krupežanskim jesuitam abo ſépje prajene, nowoſrup-čanskiej chrkwi darjeny. Serbſkim pučowarjam je tutón rozwaleñ hród derje znath, pſhetož na puču ze Schönwalda kózdy krócz nimo du.

Tuta krajiná běſche předh a je z džela hiſhcze nětko jara bohata na chnowe (Zinnerz), heval porědku rudu, z kotrej ſo znath cny dobywa. Blízki Zinnwald je tohodla po cykym ſwěče znaty. Tež předawſhi jesuitojo mějachu na Kyschperku ſwoje chnowe horý (kopaniſše, podkopy). Jenotliwe ſplavjadla a ſchachty, po ſwiatych patronach hórnikow pomjenowane, běchu wuhjernje zriadowane a wudawachu jara wjeli ſowa. Z koncom zaſidzenoho lěſtottka je wobdzělanjo tutych laž wjeli druhich horow tejele krajin cyłe pſhestako. Njedaloko Kyschperka na južnej ſtronje rudnych horow mějachu jesuitojo ſwoju winicu, to běſche jeniczla w cyłej wokolnoſći, wot kotrej ſo hiſhcze nětko nělotre winowe pjenki widža. Tež winicarſtwo je po zbehnjenju Žežuſowoho towařſwa w poſlednim ſtotetku cyłe pſhestako a pěſtoni ſo jenož hiſhcze w malym, z naſadzowanjom pjenkom woſoko domnych murjow. Pod něhduskej winicu je ſerbſkim pučowarjam derje znata i hródzjichzu wjedžaca ſchčežka, kotrejž lud „doſtorowka“ (doſtorowa ſchčežka)

narječny, došelj su tam stari a khorowaci duchowni, doktorowie theologie a filozofie, kij w tuthm domje tak rjec na wumenu swoje poslednje dny pschebywacu, husto so wulhadzowali. Woloło Rhysperla rozpłesczera so cyrkwinisi lés, a pschi hóllim pucju, kij do Schönwalda wjedze, je hiszceje něk z wolschemi za-rosczene bahnischko widzecj, kij bē przedy pstruhow hat, wot wosebitoho rybaria nila wobhadowany a wot starjih jesuitow założeny.

Dokelj w starožitnoſći hród Rhysperk, jako hłowna twierdžizna skłonne zemiske wrota hajesche a zakitowasche, bē w tutej krajinje hiszceje wjac̄ druhich mjeniſtich twierdžiznow, z cyka po słowjaniskim waszchnju natwarjenych. Taſka twierdžizna bē tez schtoworę hodžin južnorauischo wot Nowej Krupki zdalena wjes Sebikhleby (częſti Soběchleby, Soběchlapy, pszenemczena twórba Sobochleben). W dawnych czasach bęſche tez wosada, wot pražskiego biskopa Hendricha Zdila klóztriskim knięžnam w Doksanach (w litoměřiskim kraju) darjena. Twierdžiznu ſu jesuitojo do wulchyschnoho hofpodařskoho lubla pschewobrocziſi. Wysche toho natwaricu tam lětni hrodzik a piwārnu. Podobna twierdžizna stejſche něhdý na pomjezach mjez Staroj a Nowej Krupku. W 16. stotetu bē tu hizom wulki knježi dwór, kij hiszceje dženſniſchi džerii w obſteji. Sebikhleby, Marschow a Wunczin (Uncín, Hohenstein) ſluſchachu w lécze 1335 k hrodej Rhysperkej. Pjata k cyrkwiniskomu ſubku něhdý pschidželena wjes běchu Modlawy, něhdž hodžinu wot Nowej Krupki. Kaž někotſi słowjanſcy wučenych měnja, je w zaſtaraku na tamnym měſeče pschi-bójski templ ſtał, najwyschšhomu słowjaniskomu Bohu hrimanja a blyſta, Pierunej, poſwyczeny. K tomu mjenjenju wjedze nas tez mieno famo, pschetož čejſte ſłowo „modla“ woźnamjenja pschiboha a „modlárna“ pohanſku ſwiatnicu. Z tym tez, kaj ſo zda, hromadze wiſa mieno najwyschſcheje ſchpich bližlich Šrijedžnich horow (Středohori, Mittelgebirge), mjeniujich Hromolan (Donnersberg), něk z wjetſcha Milejchowka mjenowaný. Modlawy ſu jedna z najstarskich wosadom chleje krajinu, pschetož hizom 1384 měſeče tamna cyrkę ſwj. Apolinaria swojoho ſamſnoho fararja. Jesuitojo założicu tam tak mjenowaný missionski ſtacion a wobstarachu wottam duchownu sprawu bóle wotležanych wsow. Druhi missionski ſtacion bęſche w Habarcicach (Habartice, Eberstorf $1\frac{1}{2}$ hodžin wot Schönwalda). Ležo na ſamych čejſlo-falskich pomjezach měſeče za mócne haczenjo pschecziwo Lutheriskomu wučenju ſlužicj a na dobo huste pschekorh a zwadž mjez katholiskimi a Lutheriskimi poměznikami změrowacj. Wſchak je znate, ſak niezjefliwy bē duch tamnoho časa.
(Pſchichodnje dale.)

Roviniki a powjeſcze.

Z Lujzich a ze Šallsleje.

Z Budyschinu. 26. oktobra buſhtaj dwaj wysokoſtojnej a zaſtužbnej knjezaj naſchoho Lujziskoſho duchownſtwia, farař Benſch z Ralbic a direktor tachatſkleje wučenje w Budyschinje Pětr Scholka, do rynka kanonikow staroczeszomuho tachatſtwia pschivzatej a ſwiatocznje do nowoho zaſtoniſtwia zapoſazanej. Knjez

farar Bensch narodzi so 31. januara 1808 w Nowoslicach a bu 12. oktobra 1833 † měchnilej swieczeny. Kniez direktor Scholta narodzi so 23. oktobra 1819 w Wotrowje a dōsia 14. měrca 1845 měchnisku swieczenu. Boh žbjerz našhomu tachantstwej a našhomu ludej nowej kanonikow doho strojew a žohnui bohače jeju dalische sluskowanjo. — Z hnadnym kniezom tachantom ma naſhe tachantstwo nětko 9 kanonikow, mjenujich wysofodostojnych kniezow: Josefa Hoffmanna seniora tachantstwa, Jakuba Kuczanka kantora tachantstwa, Petra Nowaka fararja na wotpoczinu w Dreždjanach, Jakuba Bartho fararja w Khrósczicach, Franca Stolle kralowskohu kaplana a präsesa konfessoria w Dreždjanach, Karla Junge fararja w Seitendorfie, Jakuba Benscha fararja w Kalbicach a Petra Scholtu direktora tachantstvej wuczeńje w Budyschinje,

Z Budyschina. Kaž mjez Serbami, tak pobrachuja tež we Wostrowczanskej trajinje wuczeńste nich. Jene wuczeńste město we Wostrowcu je hižo wjac let njewobſadžene; wuczeń w Neulentersdorfie je do Mischna pſchesadžen, pſchez wobſadženjo tutoho města wupróni so druhe. Wuczeń we Žitawje kniez Posselt je straſchne zborjek, k jeho zastupienju dyrbiesche schulſti vilar z Königshajna, k. Schmidet do Žitawy so pſchesadžic a prěni wuczeń we Königshajnje, knj. Burcylu ſchulu sam zaſtarac̄. We Žitawje je wyske toho druhi wuczeń jara nuzne trébn̄, dokelž je tam za jeniczkoho wucžerja pſchewjele džecži.

Z Dreždjan. 30. oktobra bu we kralowskej cyrwi ſwjatočne requiem za njeboh' krala Jana, kij je a wostanje w najlepšim wopomnječu pola roſchitlich ſakſtich kralanow. Wnukotny dom Boži w Dreždjanach bě z pobožnymi temſcherjemi pſchepjelinjeny.

Z Dreždjan. W nowišhim časju dostaſtej w tudomnej diöcesy dwaj mlodej měchnikai z wultraja duchowne města. Kniez Hüsch z Paderbornskeje diöcesy zastoji jene město pſchi kralowskej cyrwi w Dreždjanach a kniez Streinck z Wracisławskieje diöcesy je do Lipska k wupomhanju daty, dokelž farar a superior w Lipsku kniez Schlegel je tak khorwath, zo dyrbi po radze lekarjow so lěto doho zastojniskoho džela zdalowac̄.

Z wukraja.

Němska. Němski reichstag bu 30. oktobra pſchez präsidenta Hoffmanna wotewrjeny. Zapóſlancow pak bě jaro mało pſchitomnyh. Dwe posedženi, kij běſhtaj so powołaloj, njenozeschtaj so wotdjerzec̄, dokelž tak wjele zapóſlancow pſchitomnyh njebe, taž je po wuſtawkach nuzne trébuhy. Khejzor chyſche najprjedy sam zhromadžiznu wotewrıcı, tola je so zazymníl a tohodla dybawý. Wjeřich Bismarck pſchebýwa híſceje w Barzynje.

Němska. Biskop Blum w Limburku je nětko tež wot kniežerstwa porucznosc̄ dostał, zo by swoje biskopske zastonistwo zložil.

Pruska. Piat̄, 27. oktobra bechu w Pruskej wólby za pruski sejm. Dokhi čas pſchitowachi so wſchelake stronę k nim jara pilnje. Tola žana strona njeje sebi wjele hlosow pſchidobyla, tak zo budža jenotliwe stronę sebi nimale w samej sylnosći napshecejo stač̄. 433 zapóſlancow so z chka wuzwola.

Po něčejšich wólsbach skuscheja 177 national-liberalnej stronje, 86 katholické, 66 polkročowacej a drugy konserwatyvnyh stronam, kotrež pak su mjez sobu jara dželene.

Rakuška. Madžarojo su najhórschi njepřechýlojo Slovjanow, njemóža tohodla znijsć, zo bychú slovjaniske krajinu z turkowskoho pšchaha so wumozíle. Madžarsch studentojo w Peščere, hlownym měsće Wuherſkeje, chchchu w zańdženym thđzenju swoje pšchecžne znihlenjo z Turku z tím zlawnije potazacž, zo chchchu turkowskoho konšula, hako zastupjerja turkowskoho knieſtwa, z wulim falowym czahom pocžecžicž a pšci tím swoje začzucža zjawnje wuprajicž. Dotekž pak to same madžarske ministerium za wopacžne džeržesche, bu studentam tale keliſia najprjedy wotradžana a potom, hdhž to doſež njepomhaſche, začazana. Studentojo cžinachu tohodla wulku haru, njewophtowachu pšchednoschli a zhromadzowachu so w korezmach a khefownjach a wuradžawachu, tač bychú tola swoje wotpohladanja wuwiedli. Tež zjawné zbežki pšchecžiwo kniežestwu buchu zarjadowane a wosebje wot wſchelatoho próznoho ludu posylnene. Z mocu dyrbjachu so potkocžicž. Turkowski konſul podžakowa so, hdhž widžesche, kajtu njespokojoſc̄ wotpohladanjo pomžitownje wubudža, za cjeſež, kij mjeſeſhe so jomu pšchihotowacž. Studentojo pak pôſlachu k najmjeniſhom telegram bo Konstantinopla, w kótrymž bratrowskim Turkam w mjenje madžarskoho ludu začzucža pšchecžestwa wozjewja, jich brónjam dohrežo pšcheja a za sultana wo dolhe živjenjo proſcha. Tež studentow we Winje chchchu k podobným krocželam pohnucž, tola tucži su jim wotmoſili, zo podobne ſympatiye z Turku nimaja a měz njemóža. Na druhich univerſitach, taž w Praži, w Zahřebje (Agramje) chchchu slovjanisch studentojo swoje pšchipózniacž a pšchecža swojim slovjanistim bratram, kij za svoju swobodu wojuju, wuprajicž a tohodla zhromadne wuradženja džeržecž; pšcež policajſto pak bu jim bórzhy začazane, so k tomu zhromadžicž.

Rakuška Bislop Ranolder we Besprinje we Wuherſkej je wumrieł, w času 25 lét, w kótrymž bě bislop, je rjanu ſummu, 2,244,350 ſchěnakow, k dobročižnym ſtukam načožil. Wyſche toho je kapital k wotčeňnienju 360 holežotow poſtaſit. Sam za so njetrjebasche dobročižnych biſlop wjac hacž 4000 ſchěnakow za lěto.

Schwajcarſka. Tač mjenowani staro-katholikojo, kij so tudý wot kniežestva podpjerani nětak hisheže džerža, maja nětko tež swojoho „biſkopa“, předawatoho katholickoho měſchnika Herzoga. Tež nětci duchowni ze wſchelatich dželow Evropy su tam wot swětnice wýſchnoſc̄ poſtaſeni; najbóle wjedu tač njehódnue živjenjo, dawaja taſki pohorſch, zo dyrbja w trótkim času zaſ czeleñacž. Z ludu skuscha jara mało k staro-katholikam. Tohodla ju, taž wſchudže druhdže, jich čyrwje prózne, doſež tamni liberalni mužojo, kij staro-katholiku wěc podpjeraja, njekhodža z chla na Bože ſlužby. W prawdze zrudno je, zo swětna wýſchnoſc̄ katholickemu ludej w joho najswójecžiſhich naležnoſcžach tač ſurowu kſhiwdu cžinacž dowoli, dobrym swěruih měſchnikam ſtukowacž začazuje, njehódných wotpadníkow pak z dawkami katholickoho ludu płaći. „Biſlop“ Herzog pucžowasche w oktoberje po wſchelatich krajinach, zo by „firmował.“ Něchtio liberalnych starskich, kij njebežku swoje džecži k wěrnoumu katholickmu biſlopej k firmowanju domjedli, nuzo-

wachu je nětko, zo býchu so wot Herzoga firmowac̄ dali. Wulke pschihotowanjo njebe trébne, spowiedz psched firmowanjom so tež nježodasche. Hdyž běchu džecži na starschich předh, pěkali, zo jich k romsko-katholickmu bislopej niewedu, pěkachu nětko hýsceče bôle, hdyž dýrbjachu so wot bisfopa staro-katholikow firmowac̄ daež. Pschi tuthym potkocžowanju katholiskeje chrlwje, pak njevobejera w ludze katholiske zmýslenjo a živjenjo, ale počaze so čim mórnischo pschi kózdej pschiležnosći.

Z Roma so nam piša, zo je swiaty wótc pschi swojich 84 lětach tolá cyle strowy a zo ma dosc̄ mocow k dopjelinenju winowatosc̄ow swojoho wysokoho zaſtoñstwa. Zadyn thđen so njeninje, zo njebychu deputaciije ze wschelskich džecžlow katholickoho swěta k swojemu zhromadnemu wótcji, k naměstničej Křyſtuſowomu, pschischli a swěru a lubosč jomu wobkrucželi. Majshlnischa deputacija, kij je hdyž Piusa IX. wo audiencu prošyla, drje je tamna, kij bě srjež oktobra ze Španislej do Roma puçowała. Bě tak shlna, zo we Batikanie dosc̄ wulke rumy njenějachu, w kotrychž möhli wschitich zhromadnje wjeřcha s. chrlwje powitac̄. Tohodla bu wot swiatoho wótcia Pětrewo chrlje k tomu pschizwolena. Cyke do-pkdnjo khwatachu Romsch k tamnomu wulkomu naměstci, kij je psched Pětrowej chrlwju, zo býchu tónle pschiny cžah Španiſkych widzeli. Po džecacjich pschitħa-džachu prěnje wozy, jedyn po druhim a to traſesche hac̄ blízko dwanac̄im. Hdyž běchu so wschitich zhromadžili, pschipusčzeni buchu jeno tamni, kij mějachu za-stupne karth, pschindže swiaty wótc, pschewodžanu wot wjele kardinalow a druhich prälatow. To bě prěni króz wot toho cžasa, hdyž su Piemontesojo do Roma z mocu zac̄ahnyli, zo so swiaty wótc w tymle najrjeñšim domje křesćjanstwa počaza. Zahorjene wjefelo počaza so w njepschehladných rynkach Španiſkych pschi wuhladanju cžesčomnoho schedžiwca. Hdyž bě so baniž synk na swój trón cži-tasche arcibiskop z Granada adreszu w ſpanislej ryeži, na kotruž swiaty wótc w italskej ryeži z mócnym hlosom a z tał krasnými ſlowami wotmokwi, zo wschitich pschey nje hnuci pěkachu. Hdyž bě swoju ryež ſlónčiſt, pozohnowasche pschitom-ných, kij so k njomu cžisčzachu a jomu, předh hac̄ so wotwjeſc̄ dachu, wsche-lale rjane dary swojeje lubosče woprowachu. Wschitich džiwachu so na moch a mědnoſc̄i ſwiatoho wótcia, kij möže po napohladze jeno 60 lét starý byc̄. Wysche tuteje zhromadnje audiency pschitħadžachu k njomu wschědniejenotiwe wotbđelenja Španiſkych k wosebitym audiencam. K tamnej zhromadnej audiency bě tež zapoſlanc ſpanislej republiky pola italskoho krala pschijel, bu pak w prawym času spožnaty a njepſchipusčez so, ſchtož je joho jara rozmjerzal.

Ze ſerbsko-turkowskeje wójny. Hdyž bě wot turkowskeje strony po-ſličenj počlenný mér wot wulkomocow a tež wot Serbow zac̄iſnjeny, počza so nowe jednanjo ze ſultanom a wuradzenja mjez wulkomocami. W tymle času zhromadžichu Turkowje wulku wójnsku móc na jenu stronu, zo býchu so z dobý-čom pschi dalschich jednanjach z wulkomocami w Serbskej wupolazac̄ möhli; pchetož pschecživo Čjornohorjanam nicž dokonjec̄ njemóža, hdyž su cži zaſh twjerdžiznu Medun dobýli a někotre bitwy wuhrali. Turkowje drje su nětko w Serbskej dobýtwu ſežinili, ale pschi nowym zarjadowanju europskeje Turkowskeje jim to nicž pomhac̄ njebudže; křesćjejujo zmeňa pschi wobzanljenju měra ſlónčzny

wužitk z tuteje suroveje wójny. Turkowje su mijennych po wulkich bitwach 31. oktobra serbsku twjerdžiznu Alexinač a tež i wjekżoru wottam ležace wobtwjerdženja pola Ojunisa (něotre mile wot turkowskich mjezow, na poł pucza frjedž Alexinač a Kruschweca ležacoho, z tsojej pschemocu wzali). Na kózdej stronje je wjele thysac morwych a ranjenych. Pola Alexinača je wosebje wjele russich dobrowolnikow pañlo. Tola předy hacj běchu tele bitw bite, bě hžo russi khězor po dorozymjenju z druhimi mocami wec turkowskich křesćjanow do swojeje ruti wzak. Wón da swojemu pôskancej Ignatijewej poruczoñosz, zo by sultanej ultimatum, t. r. posljenje słwo, kotrež bě předy w Ljubljani z nim wuradžil, nětko w Konstantinoplu pschepodał. Sultan dýrbjescze so dalsjeho wotwlašowanja wostajic a dýrbjescze wuzwolicz pak schesznjedželski pschimér bjez předy postajených wuměnjenjow ze scjehowachm měrom po woli wulkomocow, pak wójnu z Rusami a jich zjenočenjmi. Ignatijew móžesce pokazac na dokonjane wójnske pschihotowanja Rusleje, katraž bě swoju europiſtu a tež asiflu armeju hžo wójnsch zrjadowała, a na swojich zjenočenjch, t. r. najprjedy Rumunsku a Grichisku a potom drje Štaſku, a na swojich neutralnje wostawach znatnych pscheczelow. Sultan abo joho ministerstwo dôsta dwaj dnaj za pschemyslenjo a wuzwolenjo mjez měrom a wójnu. Wžo běſče to žaſne za sultana; z bitwiščow slyſhi runje powjescze wo dobýčach a doma dýrbi pschimér podpisowac. Schtwertk pschinidže i nam telegramm, zo je so tele podpisano druhoj novembra stalo. Duž wozjichnie z najmjeñšha na khvilu wójna a wajne jednanja so zapocznu!

Dary a daní za církve w Čornečach abo Baczuju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena daní wuzinjeschtaj 29,189 mk. 98 pj.

K česecji Božej a k spomoženju dusžow su dale woprowali: J. S. z Malbic 1 m. 50 pj., M. H. ze Schunowa 3 m., M. B. z Konjec 6 m. a k. hrabja Alfred Stolberg nad Brunjowem 80 m.

Hromadje: 29,280 markow 48 pj.

Z našdom spisowacelia je wusčka knižka a pschedawa so za 1 mk. we redakcji Pošta a we Radvorju pola k. wuzjerja krala:

Die katholischen Kirchen und Schulen im Königreich Sachsen.

W redakcji Pošta móže so dôstatc:

Wjeczorna modlitwa a rózowe k swjatej Mariji.

Ruňje je wusčka a pschedawa so we Chrósejicach a we Budyschinje za 15 np.

N i ž k a

pobožnho česecovania sýdom bolesžow swjateje Marije, macžerje Božej. Wosebje spisana za hnadowne město Nowa Krupka.

R o ž o w c

najzbožniſcheje knižny z rozpominanjeni a modlitwami. Za domjaci pobožnoſc grždawak Handrij Ducežman. Zeschrity placi 1 nsl.

Cílčejec L. A. Donnerhat w Budyschinje.

Katholski Posel

Wukhadźa
prěnju a třeću sobotu
w měsacu.

Cyłolętna
plaćizna na pósće a w knihańi
1 m. 70 pj.

Liđowy časopis.

Wydawany wot towarzſwa Ss. Cyrilla a Methoda w Liđowinje.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číslo 22.

18. novembra 1876.

14. Lětnik.

krótke ſtatizný hradownoho města Noweje Krupki w Čechach.

(Pofracowanjo.)

Wopisawši z krótką tudomne cyrkwiſte ſubko, dyrbimy hiſtorej nějchto wo chlej krajinje prajiež. Z prěnja běſhe tuta krajina chle ſlowiańska a bu najſterje halle po hutských wojnach chle pscheněmczena. Sama poměrná rěčka mijez Čechami a Saſkem ma ſlowiańskie pomjenovanjo Mohyluice (Müglitz). Pschez njezbožne wobſtejnoscze časow, wojny, hčod a mór, pschez ſwoju ſamſnu njeſchcenioſcž a ſtönčnje pschez knieženja žadofſziniu powahu njeſcheczelow buchu tudyſchi ſlowienjo pač do južniſkich krajow zatíčjeni, pač mijez naměſchanym wobydleſtwom pscheněmczeni a podležachu tomu ſamomu zrudnomu wotsudej, kotrej tež tak mnohe města a wosady w ſerbſkich krajach zapſchimy. Tuta krajina je jara bohata na historiske dopomjenja. Wysche toho, ſhtož ſhy hiſtom naſpomnik a ſhtož hiſtorej w dalischiim běhu powſedania podótku, čcu jenož hiſtorej pschispomnicž tsi hodžiny wot Noweje Krupki ležacu wjes Stadzich (Stádlice, Staditz), kolebku čeſtſkich wjeřchow a kralow z rodu Přemyslecoſ. Z tuteje wſy bu mjeñuej Přemysl, z pschimjenom worač, wot pluha na wjeřchowſli ſtoč wyschehródski powokaný. Na wopomnječzo tutoho podawka je w lěće 1841 wótczinſch zmyſleny hrabja Erwin z Noſtic ſamjenitny wopomnik poſtaſiſz dat. Dale ſu wysche Biſiliny, kž běſhe něhdyn župne ſydko chleje krajiny, wosebje Čeſkych historiskych jara wažne, a hacžrunje halle z lěta 1156 prěnje ſtatiznarske powieſtvo mamy, je tola wěſte, zo ſu hijo za pohanské časy znate a pschez wauſtrowjacu mōc ſwojich čoplykh žorkow daloko a ſcheroło wuwołane byſte.

W geologislim (zemjespynym) a njerostopisnym nastupanju skuscha cyla wołotnoscę po wobkruczowanju rozwuczenych i najwaznitschim krajinam swęta. Tudomne kozista brunich wahlów su najwudatniše w cykum rafusium móenařstwie. Njedaloło Bilin je kozisko czeskich granatow, na rudnych horach su chnowe kopaniczce hiszczce doscji bohate, przedy so tudy tež slébro dobýwasche. Slamjenjeninom je tudy jara wjele, toho runja namakaſch jow wschelakore druhe njerosty, z kotrych su něotre prawe žadnostki, taž na pschillad měd abo mellit, tij so wysze Artena w Thüringskej jenož hiszczce pola Bilinu namaka.

Położenjo czopliskoho, wot rudnych a siedznych horow wobdatoho dola so wote wszech wopytarjow wobdzina a khwali. Litomeristi kraj placzi za najrjenitschi w cykach Czechach, czopliszanska dolina pał, tij i tutomu krajej pschilustcha, je a rěla „raj“ Czech. Slawny pschirodospynik a puczowar Alexander Humboldt je wobkruczował, zo je wuhlad z przedy naspomnijeneje Milešhowti na tseczim městnie najrjenitschi wuhlad na chlej zemi. Duż njejsu Czoplisch a Nowa Krupla jenicka pschiczina na mnichoszczi sem pschikhadzach puczowarjow, ale w njeponieniej mérje tež pschirodne krasnoscze krajin.

Po tuthym krótkim wothilenu chcu so zasy i stawiznam nomenklurę czopliskej chrlwje wróćcic.

W tsichciletniej wojnie njejsche tudomna chrkę wot surowoho wojerstwa wjele čezpječ. W noch 13. novembra 1632 roznacjicu saskich wojach namocuje chrlwinie durje a potom wurubichu chrkę tał dospolniše, zo jenož 6 starich ręzow a jedyn myschporny płaſtecz zawosta; to so wę, zo su wojach tute pschedmijetj jenož tohodla pschelutowali, dokelj je njetriebachu. Na hnadnym swiecęzu bndzichu so lutherisch wojach zawęscze boharubjensta dopuszcili a te same naisslerje rozrazly, hdę bę je Karl Maximilian, swobodny kniez z Bleyleben, syn spominjenego wobſedzerja Kyschperka a Sebitshleb, wo pschiblizenju njepscheczela wuwedomjeny, hzo przedy njezalhował. Wón bę njeniuch hiszczce w prawym časzu swieczo a chrwine drohosče do Prahi pôstak, hdęz buchu wotcam jesuitam w klementinském kollegiu poruczene. Pola nich zwosta swieczo hacj do lęta 1635. W tuthym lęzje pschindze wobraz na swoje stare městno, ale hijom 1639 dyrbjescze so dla straschnoscze psched Schwejdami zasy do Prahi pôstacz. Z Prahi bu w lęzje 1641 najpredy do Khomotawych pschinjensh a wottal wot měschjanstwa w Khomotawje, Moscze (Brüx), Bitinje, Duchcowie a Czoplisch we swjatočnym čzahu do Nowej Krupki pschewodzan. Khomotawskie měschjanstwo bętche za hnadowne swieczo krasny witanstli abo dobýcerstki wóz zhotowic̄ porucziko, kotryž bu wot 6 běloschow czechnjeny. Moscianisch měschjenjo powitachu swieczał ze tsojim wutſelenjom z wulich schtolow, na hrabze Vandohwerze postajenich; woni sami bęchu na konjoch we wojerstlim porjedze, z trubami trubjo, swieczałku napscheczo khatali. Tute hordzne witanje bę zjawnie dopokazmo nabožnoho zmýslenja tuthich městow a wosebjie jich pobožnoscze i maczci Bożej. Pschemenjenjo wojnisko zboża w tsichciletniej wojnie pschinuci swieczo hiszczce dwójny swój tudomny statok zawostajic̄ a wot wojnisko hołka zdalen wuchel pycac̄. Tež chrlwinske lubka buchu w 30letnej wojnie żałostnje zapusczone.

Czijođy surowych woj-

Row poteptowachu travu, sfóncowachu chle žně, rozrubaču plodne schtomu, wuru-
bjachu a palachu wsh a wobčežowachu klóschtr z dawkami. Něčotsi klóschtrnich
buchu do jistwov wlečeni, z motekl so halle po wjacorych létach wrócić smě-
džachu. A tola je Boh tón kniez pschi wshim njezbožu tudomnu svjatnicu psched
wšichtlikm žehm zwarnowak.

Hížom w l. 1622—23 bě Regniers z Bleyleben chrkej wobnowic̄ a rjenje
wudebic̄ porucžit. Na spocžatu 18. stotetska bě zaži tak jara wobschlodžena, zo
so zažypnyc̄ hrožesche. Tohodla dyrbjachu ju mótojo z Zézušowoho towarzisva
takrje ze dna znova natwaric̄. W lécze 1702 bu twar zapocžathy. Za chly
cjas̄ twarjenja namaka so hnadne swiecžo w biskopſej chrlvi w Litoměřicach.
W novej chrlvi, kotrūž su jesuitojo w nětzchim twarje sami natwarili, bu
hlowny woltar z hnadownym swiecžatkom runje na tym městnje postajeny, hdžez
něhdý, kaž so powjeda, spodžitna lipa stejesche. Kaž wopomujenska kniha svědčí,
bu pschi kopanju pod hlownym woltarjom, tam hdžez so hnadowna studnička ūžoli,
schtomowy körjen namakan. Tutoń körjen bu wot znajerjow pschedpłyty a za
lipowý körjen spóznath. K dopomnjecžu na tule spodžitnu lipu je tehdomny
pschedstejer (superior) klóschtra, P. Kraus, lute lipove schtomu wokolo chrlvje
na sadzec̄ dat. Nowy twar džesche, dokelž na dosahachch frēdach pobrachowasche,
jenož pomalu do předka. Schjedriwoz̄ chloho susodſiwa, wosebje kwalbnoho
ſifta we Woſku, doſtojnoho tačanta w Moſce Žana Fr. Komety, kralovskoho
města Wuschęza (Ústi, Auſig), hrabje Olavia Gaviana (tehdomníchho wobse-
džerja Pschedstanowa, njedaloč Krupki) je so pschi tuthym twarje na woſobne waſchnju
wopokazala. Po jchyrjoch létach, mjenujich 1706, bu chrlvje tak daloko dotwarjena,
zo móžesche so w njej Boža služba džeržec a hnadne swiecžo do njeje pscheniesc̄.
Tute pscheniesc̄ sta so krótko psched hlownym swiebzjeniom, 5. pozjmenica 1706
pod pschedwodom duchownstwa a njelicžomnoho luda z wulkotnej swjatočnosc̄u.

Ale hížo w lécze 1707, we schwedisko-polské wójnie, dyrbjeſche hnadne
swiecžo zaži na bjezistrachue městno pscheniesc̄ ne byz. Duz̄ bu do Prahi poſkane,
ale híšeze w tym samym lécze psched swiebzjeniem Marijnoho naroda so na
swoje předadwsc̄e městno wróci a bu we swjatočnym wobhadže do chrlvje
pscheniesc̄. Jedyn měschnik je swiecžo z Prahi z wjetſcha ze samymaj rukomaj
nošt. K mytu za tule službu bu wot sylnych bołoszow, na kotrež stajnje czer-
piesche, wuswobodženy.

Na městnje, hdžez něk fara a studentsli seminar stejjitaj, zakojichu jesuitojo
kačzanjsku wucžerňu a rozwucžowachu po tehdomnym waſchnju w 4 rjademných
młodosc̄ chleje woſoknosc̄e. Wyšše porjadných wucžomcow buchu tež tak mjeno-
wani seminaristojo w chrlwinstiu spěvje a chrlwinstje hudźbje rozwucžowaní.
Poſlenischki dōstavachu wot klóschtra jědž a bydlo darmo a mějachu swojoho wo-
ſebitoho spěwa a hudźbę wustojnoho wucžerja. Tohodla bě chrlvje w tuthym na-
stupanju pschedch derje zaſtarana.

Tak mjennowana kalvarfska hora (pschi hornjej železnich), kotrūž Serbja
lóždolétnje pobožnje wopytuja, bu hnydom po dotwarjenju chrlvje zaſozena. K Božej
martrje a k nowej kapačach bu mjenujich martrownych thdžen wulkotnyh wobkhad džeržan.

W tak mjenowanej tsečej schležynskiej abo sydomlétnej wójnje (1756—63) kniežesche w cley woloňosći powšitkomna nuža, nimo měry a wěry wulká. Prusowje zapuſčowachu města a wšy tak jara, zo hemak thšcheni wobydlerjo, jědže tradajo, z hłodom mrějachu. Tohorunja načinichu chrlwinskiomu kubek a klóschtrej žalostnje wulke škodę. W Sebikhlébach bu wjacu nukniciow pak powalených pak jara wobschłodzených. Žito a pica bushtaj wot wojskow poteptanej, winica a schtomowa schčěpnička wurodowanej. Klóschtrše městnoče wobsadžichu čle wot-džele wojskow, a w mjenje pruskoho krala bu klóschtrej wójnsli dawł wokoło 10,000 toleř napokožených. Dokelž pak klóschtr tak wulku hotewiznu pjeniez nje-mježesche, bushtaj pschedřicí klóschtra, P. Schütz, a jedny bratr do zajecza wot-wlečenaj a we wukraju do jaſtwa storeženaj. Z tutoho zajecza mōžeschtaj so za wulku wulup hakte po tſioch lětach wróčili. Tež fufodum klóschtr Woſek su Prusowje na koncu tuteje wójny w lèzje 1763 z chla wurubili a, za hisčcje wjetšim dobytkom žadojey, chchku abta jako jatohu wotwiesč. Talo bě pak tutón z jich rukew wuschot, jachu 12 druhich muichow teje sameje abtorňe, kiz su so tež hakte po někotrych lětach ze zajecza wróčili. Nowo-krupčańska chrkja a hnadvone ſvječzo zwostaſtej tež tón krocž pschelutowanej. Wschitile alth, tutón nadpad Prusow nastupace, runje kaž alth w naležnosći Wójčechu Kekule a franciſanſkej chrkwe a klóschtra khowaja so w tudomnej listních (archiv).

(Psichobuňe dale.)

† Kardinal Antonelli.

Z Roma rozščerjesche so 6. novembra grudna powjesč, zo je kardinal Antonelli, statny sekretair s. wótcia po dolhimi čerpjenju wumrjet. Z nim zhubi ſwēt jenoho z najwoſobniſich diplomataw, ſwiaty wótc a naležnosće chrkwe naſjwěrniſchoho ſeužownika. Z joho mjenom je wažny džel ſtaniznow Italſteje, Roma, haj chleje katholſkeje chrkwe zjednocženy. 26 lět wjedžesche wón najwažniſche woſkowne naležnosće chrlwinskiho stata, zamolwiesche joho prawa z jara wustožnym pierom we wažnych pismach, w kotrychž europſkim mocam a cykonom ſwetej kichidbý a njeſprawnosće rozeſtaja, kotrež so wot wſchelalich mócných ſwěta, woſebje wot khežera Napoleona III. a italskoho krala a joho ministrov ſwiatomu wótcej činjachu. Prawo bě wěſeje na joho ſironje, ale móć, je zamkowjecz, jomu pobrachowaſche. A tak dyrbjeſche pschiſladowacz, tak njeſpſcheczelovo chrkwe chrkwe wurubja, do ſamoſho ſwiatoho města jo dobudu a tu njeſpſcheczelowych vokonjenju ſchidbý dale krocža, bjez toho, zo by dobyčzo prawdy a poníženjo njeſpſcheczelov chrkwe docíalač.

Jakub Antonelli narodži so w romskim městaciku Somino 2. hapryla 1806 z khudeje ſwójbý. Zahe pschiſlaje do Roma a zaſtupi do wulkoho ſeminara. Mjez wſchěmi druhimi wucjomicami ſeminara wuznamienowasche so Antonelli pschez woſobne duchowne darb a ſežahuy tak kěžbosće bamža Hrjehorja XVI. na ſo, kiz joho pohnu, so woſebicze k ſtatným ſlužbam pschiſhotowacz. Mudry bamž bě derje radžík. Wot jenoh o wažnoho ſtatnóho zaſtojnſtwa krocžesche Antonelli

l druhomu wjehschomu a wschudzom wobkruci swoju wustojnosć a placzesche tak na njoho stajenu nadziju. Tuzamu dowěru, laž bamž Hrjehoř XVI., mějesche l njomu tež něčjizhi s. wótc Pius IX. Wot njoho bu wón 12. junija 1847 le kardinalej pomjenowanym, 1848 l pschedsydze ministerstwa a 1850 l statnomu sekretarzej t. j. l najwyhshchomu statnomu zaſtojnilej pozběhnjeny. Kac wosobne zaſlužby je sebi kardinal Antonelli w tymle wojnym zaſtojnswie dobył, je powšichtownie znate. Z bjezmejnej luboſcžu a swérū bě wón s. wótcj podath. Epodzivna bě bě krutosć a mudrosć, z kotrejž prawa japoſchtoſskoſto ſtoła zamokwiesche. Pius IX. je nad smjerczi swojoho tak doholētnoſto ſwérnoho ſlužownika jara grudzeny, a tež katholikoſto moja winu żarowac̄ wo tak wustojnoſto zakitarja chrlwie. R. i. p.

N o w i n s t i a p o w j e ſ e ž e .

Z Lujich a ze Šafsleje.

Z Budyschina. Towarſtvo katholickich rjemieslniſtich ſwjeczesche 12. nowembra swój 9. założenſli ſwiedzenj podobnje laž předawsche. Präſes towarſtwa, knj. Dienſt, poſtroni pschitomných a rozeſtaſa na podložku ſłowow „Milosčiwh ſamaritan ſadži ranjenoho na ſwoje ſloczo, dojedze joho do hofpody a zaſtara joho“ wulſti wujik ſjemieslných towarſtow za mledy lud w ſtrachach naſchodočaza. Cyle ſpomožnje paſ moža tele towarſtwa jeno potom ſlutkowac̄, hdž maja swój ſamotny dom, laž pola nas. Po dellamaciji dweju kufów hrajeſche ſo džiwadko ze znatej wustojnosću. Šwjedzenſka wječeř a ſczechowach bal zdžerza doho hifchje ſjemieslných towarſchow a wulſti džel jich pscheczelow wjeſele zhromadžených. Tež z daloka běchu hofczo pschischli, knjez P. Viktor z Marijnoho Doła a kaplan Hórnik z Woſtrowca běchtaj pschitomnaj. Hnadyň knjez biffop, druzj Inježa duchowni a wucjerjo, tačantsich zaſtojnich a wjele druhich zwieselsku ſjemieslne towarſtvo ze ſwojim wobdzelenjom, tak, zo bě wulſti ſal pschepjelnjeny. Boh žohnuj cjeſczomne ſjemieslo!

Z Budyschina. Laž ſtyschimy, je wyſokodostejny knjez P. Alberik Hecht, dotal farar w Janelu, za fararja do Osſeka pschedzjeny a knj. P. Ludwik Angermann je za fararja do Janela poſtajeny. Wobaj knjezaj ſtaj Serbam derje znataj, dokež ſtaj ſwoju luboſcž l nim wosebje z tym wopolazaloj, zo ſtaj serbsku ryc̄z na wukloj a halo serbstaj predarjej, ſpomiednilaj, wucjerzej we wucjerini a ſpisowac̄zej ſpomožnje mjez nimi ſlutkowaloj.

Z Budyschina. Wjach kroč je „Kath. Posoł“ poſtajenia nowoho ſchulſloho zakonja, serbſtu ryc̄z w serbſkich wucjerinach naſtupace, rozeſtaſak. 2. nowembra bě mjez druhimi tale wěc tež na dženiftim porjedze evangelsleje synod, to je zhromadžizn wot evangelskich wosadow Šafsleje wuzwolenych mužow l muradženju naležnoſcžow lutherskeje chrlwie. Serbſch luthersch duchowni běchu peticiju synodže pschipostali, w kotrejž ſo na wobſchložowanjo serbſkeje ryc̄ze wobčežuju a synodu proſcha, wo to ſo dobrocizwje starac̄: 1. zo býchu zakonſke poſtajenia w naſtupanju serbſkeje kſchesčansleje wucžby a serbſtoho cjeſtanja ſo doſpołnje dopjelnile a jich

wuwjedzenjo so wobledzbowalo, 2. zo bychu so serbscy seminaristoj w Lubijsskim wuczerjskim seminaru tež w serbskej ryczi rozwuczowali a 3. zo bychu kandidatojo duchownstwa na universtitec w Lipsku rozwuczowanjo w serbskim predowaniu dosta-wali. Knjeg farar Imissch z Hodzija, tiz tudomny wolrjes na synodze zostupuje, be peticiju pschepodał a zamlowjescie namjetu z wubjeenymi slowami. Za nas ma jeno preni namjet zajimawoscz. W tamnej peticji je w tymle nastupanju rozwominane, zo ma po wobstejachm zalonju we wuczerjach ze serbskimi dzeczimi w prenich wuczerjskich latach serbska rycz wuczna rycz bycz; to je jeniecz ro-zomne, dokelz we wsach, kotrychz wobydlesztwo z chla abo tola z wjetscha ze Serbow wobsteji, njerozemi najwjałi dzeczi pschi zaistupjenju do wuczerenje ani nemscy, wjele ménje zo möhli nemscy ryczecz. Hdycz so tohodla tež we wschelaich wuczerjach nemscy w kscheczanskiej wuczbje rozwuczeja, je to kschiwda, tiz so jum stanje, a ujezakonięte a njerozomne. Stawa so to jeno i woli wuczerjskich dohadowarjow, tiz serbsku rycz nzelubuja, dokelz ju njerozemja. Tohorunja so w spomnienym pismie na to poslazuje, zo je zakonista pschitaznia, zo so w serbskich wuczerjach tež dzeczi serbske czitanjo nauwcia. Hewak be w pismie tež prajene, zo postajenjo wolrjesnych inspektorow, tiz serbsku rycz njerozemja, serbskim wuczerjami schodu pschinjese, dokelz drje mója tučzi mužojo to, schtož je we wuczerni hotowe, roz-sudziec, nie pak to, tak je tuta hotowoscz nastala a lajtu prou a wustojnoscz je wuczer pschi najpreñim wuczenju wopofazal. Tež je prajene, zo taſti wolrjesnih inspektor, tiz serbscy njerozemi, tež pschi swojej najwyshichzej sprawnosci tak wo serbsku wuczbu rodzicz njiemöze, kaž wo nemstu, kotruž rozem. Won budze so tohodla w serbskej wuczereni najbóte za nemstym praschebz a ju a jeje wuczerja po jeje nemcowaniu mérzej. To pak móže i tomu dowjescz, zo wuczer swoje wuczomne dzeczi nemscy a jeno nemscy rozwuczuje a pschez to serbskim schulerjam wschelaiku ich'odu nahotnje. Minister z Gerber njiemescie na teile zawejczi chle sprawnej peticji wjele wjcsela; by najradsho peticju, halo sem njeslusomnu, wupokozał, wotpoza ménjenjo halo by wyschnoscz serbsku narodnoscz někal po-tloczowacz chyla. Hacż dotal ujeje so piceja nicto na połoczowanjo abo na nje-sprawnoscz, tiz by jo stala, wobczejowat! Z toho mója tak pschedstejicze-ſtwa serbskich wuczerjow spóznac, zo mója so, hdycz wolrjesny inspektor abo wuczer zaloniste postajenia w nastupanju serbskeje rycze ujedopielni, hdycz jum na-pscheczo stupa, pola wyschnoscze, na posledku poia kultusministra wobczejowacż. Kultusministerium a joho zastojnich, tak praji minister sam, njechadža na żane waschnjo serbsku rycz a narodnoscz pschitrotsej. Tola najlepje a najsprawnisho by tule swoju dobru wolu węszeje wozjewiko, hdycz by so za serbske wuczerenje wolrjes-nomu inspektorej, hdycz serbskeje rycze mócnih njeje, serbski pomocni dohadowar postajik, a hdycz bychu inspektorojo nuzowani byli, pschi zawjedzenju nowych wuczerjskich knihow za serbske wuczerenje, so ze serbskimi wuczerjemi najprjedy wuradzej.

Z Budyschina. W januaru budze nowe wólby za nemssi reichstag. Wsche strony su so hjo i wólbe pschihotowali, swojich kandidatorow postajili. Tež za nasz tserci wolrjes je dawno muž znath, tiz budze so za kandidata postajicż. Tola mózemy tež my katholikojo z dobrym swědomjomu mużej swój głos dacż,

hdjž wěmę, zo budže pschi wuradženju nabožnych naležnosćow pschečzivo nam; t. r. pschečzivo katolickiej stronje w reichstagu hłosowacž? To so njehodži. Z hłosom, kotrejž jomu damy, dawamy jomu tež połnomoc w naschim mjenje rycerz a hłosowacž a skutkowacž. Móžemž tak jeno muža za kandidata postajicž, wo kotrejž mam y pscheswědczenjo, zo budže tež k naschomu wuzitku skutkowacž. Tola móžemž snadž w naschim wokrjesu sami wjetšinu hłosow za naschoho kandidata dostać? To drje z cęzla, dokelž k tomu smy ſlabi. Hdjž po taſtim tule nadžiju nimamę, nije ſnadž potom lepie, ſo z cyka hłosowania zdjerzecž? Nē, dokelž drugi we wokrjesu wuzwoleny zapóſlanc moħł prajicž, ja zaſtupuju tónle wokrjee, w kotrejž smy nimale jenohłosne wuzwoleny. Niewotedate hłosy budže za ſo licjicž. Zda ſo pod tutym wobstejnosciami najmudrisczo, muža za kandidatu poſtaſicž, kotrejž ſo w drugim katolickim wokrjesu węſcze wuzwoli, z tym smy nam dowolene prawa wuzwolenja po swoim swědomiu nałoželi, a hac̄runje joho njemóžachmy z wjetšinu hłosow do reichstaga pschinjescz, je tam tola, drugdże wuzwoleny, a móže tam tež nasche naležnosće zaſtupicž. Znajemy taſkoho muža, tola njeham y joho psched woſebithym wuradženjom z drugimi, kotrej ſo w najbliszchim cęſu stanje, džensa hiſtce mjenowacž.

Z klóchtra Marijneje Hwězdy Tudomniſchi holci wuſtar swieczeſche 3. a 4. novembra 50-létny jubilej swojego wobſtacža. W zapoczątku novembra 1826 bu wotewrjeny pod tehdomniſczej hnadnej klenju Vincenciu Marschner a thedomniſkim probſtom Salesiom Krügnerom. Wot toho cęſa je móz spomožne ſkutkowal za nabožne wotczehnienjo wołko 900 holčatow; najwacy z nich je z połnocneſe Čeſſleje. Jubileum swieczeſche ſo cyłe cęſho. 3. novembra bē we wuſtarje pschedſtajenjo „živých wobraſow“ a drugi dženī běchu dopołdnia ſwiatoczne džakownie kensche z kħwalbnym kħerluſchom Te Deum.

Z w u ſ t a j a .

W politiskim swęcze pschihotuja ſo ważne podawki. Je drje dwajmęſaczhny pschimér mjez Słowjanami a Turkami a w tymle cęſu ma ſo wot europiſkich wulkomocow, t. i. wot Rusſeje, Bendželskeje, Francozſkeje, Němſkeje, Italſkeje a Rakuſkeje, wuradżecž, tak moħle ſo sprawne żadanja kħeschanskich Słowjanow ſpoločicž a mēr zawęſcicž. Tola tale nadžija je po najnowiſich powięſczach ſkoro cyłe woſtawnyka. Wſcho połaguje na wójnu. Najprjedy drje mjez Rusſej a Turkowskej wójna wudyri, bórzy drje pał budża tež druhe moħ ſobuwojowacž; woſebje je Bendželska jara naħilena, Turcž k pomocy kħwatacž. Bendželska boſi ſo mjenujicž ze wſchém prawom, zo, hdjž by Turkowska pschēhraka a Rusſa Konstantinopel a tak za pschelupſtvo tak ważne cżorne morjo cyłe dobyka, by pschewuſku pschewahu w Afiji dostała. Bendželska podpjera tak nětko hižo Turkowsku z pjeniezami, z wyszkami za wójnske kōdze, kotrej ſu najbóle wſchitke pod wiedzenjom bendželskich wysch'ow a, hdjž by wójna wudyrka, by drje tež ze swoimi mócnymi kōdžemi Turkowskej k pomocy kħwataka. Němſka nije ſo wuprajka, na kotoru stronu ma ſtupicž. Bismark je hiſtce we Varzynje. W Rakuskej je ſo w reichstagu wjac̄ dnow w tymle praschenju jednalo. Nětotſi židowſch za-

postańcach běchu měnjenja, zo by pěknje bylo, když by Rakuska Turkowskej po možnosti i pomoc byla. Druži zas radža, zo by sebi Rakuska, když Turkowska rozpanje, tola tež kruch kraja wzala. Bosnijska a Hercegovina byshtaj so derje i tomu pschihodžaloj. Tseci zas to wotradža, so bojo, zo byshtaj tutaj slowjanstaj krajej moc rakustich Slowjanow powjetšilkoj. Katholski duchowni Greuter z Tirolskeje mějesche ważnu ryci, w lotrejj rozestaja, zo móže to Rakuskej i lepšomu pschinę, když z Ruskej dobre pschezeliswo džerži a když swojim slowjanstím poddanam tesame prawa da, lotrejž maja Němčic a Madžarojo. Tola i tomu maja so w Rakuskej ważne pschemjenjenja stacj. Wažnym a snadž zrudnym podawlam vžemž tak najsskerje napštečejo.

Naležnoścze towarzystwa.

So buſtaw y na lěto 1876: II. 330. Jan Schokta z Nowej Wsy; 331. Marija Welsec z Nowej Wsy; 332. Mich. Schokta (Domaška) z Dubrjenka; 333. Petr Paščka ze Šulšec; 334. Katherina Schejdžic z Kulowa; 335. Jak. Serbin z Nowoslic; 336. Jurij Kózler z Nowoslic; 337. Jak. Stala z Chrósczic; 338. Mich. Wawrak z Chrósczic; 339. Jak. Serbin z Kožaric; 340. Petr Nowak z Kožaric; 341.—347. z Budworja: Jak. Schokta, Mich. Schokta, Jak. Markt, Milt. Schewc, Jak. Barjent, Milt. Vryl, M. B.; 348. Maria Polkewa z Konjec a 349. Petr Čjornak (Nowak) z Konjec.

Dobrowolne dary za naše towarzystwo: P. B. z R. 1 m. 50 pj.; J. Sch. z Budworja 50 pj.

Dary a daní za církvej w Čornečach abo Vacžonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadzena daní wucjinieshtaj 29,280 ml. 48 pj.

K čeſci Božej a i spomoženju duchow su dale woprowali: Njemjenowaný pschez Inj. kaplana Nowaka 3 m.; M. B. z Konjec 1 m.; pschez Inj. kaplana Stala 3 m.; z Malbic 50 pj.; Khatka Piwarceec 1 m.; N. N. z Budyschina 15 m; pschez I. P. Tadeja 1 m.; oltoberte rentile lupony 5 m.; statnej (julij a december) 12 m.; kamencskej 16 m. 25 pj.
Hromadje: 29,338 markow 23 pj.

Zjawný džak.

Wschitlim tým, kij su mi pschi zaſynatwarjenju mojoho domu na wschelake waschnjo iak luboſčiwo i pomoci byli, mje ze swojej swójbu hospedowali a zaſtarali, wupraju tu swój najzutrobnitschi džak. Boh zaplač wschém to bohacze, štotož su na mni cjinili a zekitaj jich psched podobnym njezbožom!

W Chrósczicach, w novembri 1876. Wudowa Hanu Hejdushechna.

Katholske kaſtno w Kukowje

swjecji užedželu, 19. novembra, swój

założenjeli swjedžen,

že lotromuž so sobustawnych druhich kaſtinow z tým najpscheczelniščo pschedproſha.

Zapocjał popołdnju ſchyrjoch.

Pschedſtejcieſter.

Katolicki Posłanie

Wukhadźa
prěnju a třeću sobotu
w měsacu.

Cyłolētna
plaćizna na pósće a w knihańi
1 m. 70 pj.

Liudowy časopis.

Mudawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Metoda w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číslo 23.

2. decembra 1876.

14. Lětnik.

Krótkle ſtawizny huadownoho města Noweje Krupki w Čechach.

(Pokraczowanjo.)

W lécze 1769 wudhri w klóſchtrje zatraschny woheň, ale dokež bě dom jara kruče twarjenh a na dosahacej wodže, kofraž jo jomu z rudnych horow pschez wubjernje zarjadowane wodowodh hromadža, njeprachowasche, je fo jenož tsečha wotpalka.

W lécze 1773 bu jesuitiſki rjad pschez baniža Klementa XIV. zbehnjeny. Zbehovace breve (Dominus ac Redemptor noster) mějeſche za jednotliwe domy halke po woziawnenju wot duchownoho a swětnoho zaſtojnſtwa swoju pěcziwoſc̄ dōſtač. Po taſkim bu breve tež tudomnym wótcam 13. winowca (oktobra) naſpomnjenenoſho lěta psched wobjedom w jědžnej iſtwie w pschitomnoſci jednoho biskopſtoho a jednoho kniježejſkoho komiſſara wot ſkorotisloho fararja Kac'hpora Pretſfelda pschedczítane. Po wobjedze dyrbjachu swoju rjadniſtu draſtu wotpoložic̄ a swoje zhromadne žiwenjo jako rjadnich ze žiwenjom swětnych duchownych zaměnic̄. Dotalný ſuperior domu, P. Janowka fo do Woseka pschejydli, hdzejz bórzy wumrje; nětoſi duchowni podačhu fo do Drežđan, druzh zwostachu jako predarjo a ſporowiednic̄ pschi tutej hnadej chrkwi. Zo bychú fo deživiež móhli, bu kóždomu z nich z chrkwiſkoho zamоženja wuſkužbny pjenjez pschipokazany. Klóſchtrſku knihowni, kij pschez 2000 cijliow wopschijesche, je ſebi kniježiſtwo pschimowalo a rozpschedalo. Pschedtejerjo chrkwe a rjadnich chrkwiſtich ſubklow běchu wot tuttoho časa poſpochi fararjo Staroje Krupki a Kholmca (Kulma).

Za khezora Józefa II. naſtachu tudy jara zrudne časy. Tutón wječh

so bjez wšeho prawa do nutkownych naležnosćow katolskeje cyrkwe měschesche, tak zo jeho pruski kral Vjedrich II. faktisana abo zwónka rakuſkoho mócnarstwa mjenowaſche. Wnohe pobožnoſcze, kotrež předy w Nowej Krupce wobſtejachu, buchu zaſazane, sam wobkhad Božoho czela njeſmědzesche so zjawnje dokonecz. Zkote a ſlěborne ſudobja buchu cyrkwi wzate, drohe rězwa a druhe cyrkwiſke wěch czazane, z frótko cyrkej bu na rubiežniſte waschnjo wurubjena. Tež wobkhad z dalota mějachu na dobo pſchecatz. Tola pak njeſtachu so ludžo we swojej pobožnoſci mylicz, ale pſchilhadzowachu runje laž předy na tute městno, hacž runje bjez khorhojow a kſižiow. Kaz wſchitke druhe cyrkwe w rakuſkim mócnarſtwje, bu tež nowo-krupčanska cyrkej pod statuy dohlađ postajena, a wſchitke, býrnje naſſnadmíſche, cyrkej nastupace pſchemenjenja dyrbjachu so halſe z dwórſkeje kenele we Winnje dowolicz. Haj na ſpocžatku Józefowoho khězorjenja (1780) hrožesche tudomnej cyrkwi doſpolne ſtajenjo. Wón mjenujich porucži, zo so nowo-krupčanska cyrkej zavrječ a hnadowne městno z čyla pſchecatz ma z tejele pſchicžiny, dokež wot farſkeje cyrkwe w Staréj Krupce poč hodžinę zdalena njeje. Tuttu wulku ſtraſhnoſcje je wot cyrkwe wotwobrocík tehdomniſchi dohlađowař cyrkwe a zarjadník cyrkwiſkoho kubka Ferdinand Kindermann, ryčeř ze Schulsteina, kij bě hýo za Mariju Theresiju jako direktor wſchěch nižších wucžerňow w Čechach wuzwoleny. Tónsamý mějesche žadne a wubjerné wědomoſcje we wucžerſkich wěcach a ſtejſeſche tohodla we wulkej nahladnoſci poča winſtoho dwora. Tomu so napoſledku poradži wuſtuſowacž, zo bu tamne dwórſke poſtajenjo wotwokane a zo bu pozdžiſcho, mjenujich 10. nazymnika (novembra) 1786, nowo-krupčanska cyrkej za tak mjenowanu — wot Staréj Krupki njeſotwiſnu — lokalku powyſhena. Prěni lokalista rělaſche Józef Leopold André.

W lěće 1791 bu Kindermann ze Schulsteina biskop litoměřiſli a wucžini poča khězora Fránska II., zo bu nowo-krupčanska cyrkej k hódnosći propſtejje cyrkwe powyſhena. Prěni propſt bě rodžený Staro-krupčan a exjeſuita, Maternus Schäfer, jara rozwucžený muž. Pſched ſwojim wuzwolenjom k propſtejſkej hódnosći bě kaplan w Młodlanach a potom kaplan a ſpovjedník w Nowej Krupce. Kedma bě Schäfer propſt, duchſche knježerſtwo kubko Sebihléby cyrkwi wotewzacž a pſchedacž. Po wětym dwórſkim poſtajenju, wězo cyle njeſprawnym, mějachu so wſchitke cyrkwiſke kubka, kotrež dohody 10,000 ſchěſnakow njeſpſcholahachu, pſchedacž a wuwiſlowane pjenjeſy do ſtatneje počkadnic̄ započožicž. We ſwojim zaſtojnjuſwie jako propſt bějke Schäfer pſchihahu wotpočožik, zo dce chlotoſcž cyrkwiſkoho zamоženja wſhomōžne hajicž a zakitacž. Tohodla wobroči so wón z naležnej prôſtwu tak na litoměřiſkoho biskopa laž tež na knježerſtwo ſame, zo byhú Sebihléby pſchi cyrkwiſkim kubku zwostate. Pſchi tým poſazowacž na začožnu licežinu, w kotrejž njeboh začojeřta wopjetnje wupraja, zo cyle kubko nowo-krupčanskej cyrkwi „na ſtajne čjasy“ wotlazuje a ſobu wſchěch pſchichodných khězorow a kralow čjelskich ſtajne proſh a pſchez drohu krej bójſtoho zbožniſla zapſchihaha, zo byhú nihdy na nihdy njeđowolili, tutej cyrkwi wotlazane kubka wotewzacž abo jeje wotſedjeřiſke право pod lajlimžuli zamyskom pſchikrotſicž. Tola to wšho nježo njeponožaſche; tute začoženinske kubko mějesche so w krótkim

rozpschedacj. Tu wza Schäfer swój wuczel i rakuſkej arcwójskowech a fotſe khějora Franca II., Mariji Theresiji, kij bě ſobu mandžuelska ſakſkoho prynca Antonia. Tuta pobožna wjerchowka pschilhadtowaſche jara čaſto z cyhym ſakſkim dworom do Nowej Krupki, ſpowjedaſche ſo lóždy króč ſola probſta a pschipisowaſche zaſtupnej proſtiwje bołoscziweje maczterje ſwoje wuſtrowjenio z czeſleje khoroscze. Tej wozjewi Schäfer cyku naležnoſć, z proſtiwu, zo by wona ze ſwoim zamiožnym ſłowom wobhowanjo tamnoho kubka wuſtlowacj chyyla. Marija Theresija na- piſa hnydom liſt do Wina ſwojemu bratrej Karlej, a tutón wozjewi proſtiwu khějorej Francej II. Khějor, kij wo chlej wěch niečo niewiedzieſche, ſo jara nad ihm ſpodziwaſche, zo ſu zaſtojnich w tak wajnej wěch biez joho wiedzenja jednali, a poruczi hnydom tamne niesprawne poſtajenjo wotwołecj a pschedan kubka zaſtajicj. Tutón propſt je ſo tež ze ſwěru ſtaral za wuporjedzenjo a wudebjenjo cyrkwe, taž tež za pschiporjenjo cętnoho a duchownoho zbožja ſwojich poddatych. Wón je tež założer drohi, kij nimo Kyschperka pschez rudne horh do Šakſkeje wiedze a po lotrejz z džela tež Serbia, do Krupki puczujo, Ihodža. Tola pak mějesche tež wjele zniſteč, woſebje wot ſwojoho ſchosarja a krejnoho pscheczela, Józefa Swobody, kij jomu wſchitke wopolaſzane dobroh nic jenož z nježdzaſom ale tež ze ziawnym njepſcheczelſtwom mytowasche. Wón bě tež ſobu pscheczina joho zažneje ſmicerze, kij w leče 1807 nastupi.

Druhi propſt rělaſche Jan Wagner. Pod nim zapíſimy Nowu Krupku a cyku wołenoſcž wulke njezbožo, francoſla wójna z léta 1813. Hłowne bitwiſhežo bě khokmczanſka (kulmska) runina, hodžinu wot Nowej Krupki zdaſena. Po dobhežu poſla Budyschina pschiczhahnym Napoleon I. 29. žnjenica 1813 pschez rudne horh do Čech, zaſta na hórlim hribječe nollendorffskim, joho wójſko zefrjedzi pak ſo w dolinje, hdžez na wotdžel Rusow, pod zmuzithm a wuſtožnym Oſtermann-Tolſtojom ſtejachch, ſtorczi. Najwyſchſchi general Francoſlisch, Vandamme, wobſadži malu hórklu nad Khokmcem, Hórkla mjenovanu a woſowasche cyh džen pscheczivo ſnadnej horscy Rusow, kij, w jenym leſku na runinje ſo rožložiſchi, džiwu rjekownoſcze dofonjachu. Nazajtra (30. žnjenica) pschiczeze wot južneje ſtrony ziednoczene rakuſko-pruske wójſko pod najwyſchſhim wiedniſtwwom hrabje Colloreda a hórzhy buchu Francozojo w krawawej bitwie zatraſchnje zbieži. Vandamme z 10,000 mužimi patři do zajecza. Napoleon, kij bě z cyrkwinſkeje wěže w Nollendorfje bitwie pschilhadowat, mějesche lědma dosahacu khwilu do Drežjan wuczelnež.

Ale z tuthym dobhežom njebu krajina wot njepſcheczelſtich napadom wuſwobodžena. Rusch kozač rožvalichu ſeblhlebske twarjenja taſ, zo dyrbjachu ſo poždjiſho z nowa natwaricj. Blizle wsi Stradow, Pschestanow, Žandow (Schandau) a wołrjeſne měſtačko Chabarjowich (Karbitz) buchu zapalene a ze zemju zrunane. Krej měrnych wobydlerow bu wot pscheczela a njepſcheczela pscheliwana, jich wobſedzeniſtwa a bydlſhceža z wohnjom a mječom zaniczowane; předh taſ kęžejata krajina runasche ſo puſtej puſčinje. Nowej Krupch hrožesche runje po khokmczanſkim dobhežu najwyjetſha ſtraſchnoſcž. Hac̄runje běchu Francoſcze do Šakſkeje cofali, wocžałowasche ſo tola nowy jich nutſpad do czoplifſloho

doka a powjedasche so, zo tónkrócz runje na Nowu Krupku pschiczáhnu. Duż wobsadzichu pruscy wojsach 11. pożnjenica Nowu Krupku, z kotrejż twierdżiznu sejnicz zamjiliču. Po cyklej tséčce kichijowohu khodnika buchu kanonu nastajene, do chrtwje bu wojska nahromada położena a na chrtwinskej tséčce a węgi buchu wojsach rozentajeni. Tohorunja bu tež propisze tvarjenjo wobtwierdżene, a zo by njepšcęczel zbytne khęze wobsadzicz nijemohl, da najwyjichici general poruczońscz, zo so nazajtra, 12. požnjenica, w kotrejż dżen so njepšcęczel z wéstosęzu wocząko-waſche, wschitke druhe tvarjenja spalicz moja. Duż buchu na wschitke tvarjenja smolane węnczki nawęſhane, a wschitke wobydlerjo dyrbjacu z wjezora wjes wopuſtchicę a na horach będnym wuečę pytacż. Kaſli płač, laſle żarowienio z toho nastia, móžemy ſebi lohej pomyslicz! Mjez tym bęſhe propst Wagner kózdy dżen i čeſeči swj. Marije Božu mſchu dżeržał na tutón wotpohlad, zo by Bóh tón kniez wot chrtwje a měſina tak wulku straschnoscę wotwobrocził. Bóh wuſtijcha hnadije joho nutne proſiwy. Hdź by druhi dżen njepšcęczel woprawdze pſchichol, budžische bjez dwela cyku cyklej z kanonami roztjelał a ze zemju zrunał. Tola paſt druhi dżen, na kotrejż runje swjedżenii mienia swj. Marije panh, jo žadyn njepšcęczel njepoſza — a cyklej z cyklej wosadu bu ze straschnoscę doſpołnoho zahubjenja wumozena. Tak je dha tež tón krócz najzbóžniſcha kniežna swoju lubu swjatnicu na tak ſpodzivne waſchno zakitala a hnadije woblkhowala. Propst Wagner, kij je w tudomnej woponijenſtej knizy cyku wójnu — laž daloko tutu krajinu zapſhimny — nadrobnno wopisał, poznamjenja, zo bu tutón dżen (12. požnjenica 1813) w ſtawiznach tuteje chrtwje węčiune wopominanja hódnih, a zo so i džaſprajenju za tak wulku dobrotu kózdoſetnie z khwalnym khěrlusjom „Te Deum laudamus“ woſraſnicz dyrbjał.

(Słowniſte pſchichoduje.)

Podawki w Marpingen.

W 16. cziſle „Rath. Póſta“ powjedachimy wo ſpodzivnych wojskowjeniach, kotrej mějachu wjele krócz tsi 8 lětne hólciki w jenym lěſu, bližko pola wsi Marpingen w Trierſtej diöceſy. Na powjescz wo tym pſchithadžachu wulke čjródy ludu na tamne městno, modlachu ſo tam zhromadnje, čjerpacu wodu z kujoča, kij bę na tamnym městnie naſtał, tež ſpodzivne hójenja khorych njedachu ſo přeč. Liberalni lindzo njemóżachu, ſo rozemli, do taſkich zjawnych doppofazow Bożeje wschohomoch wěrič, mějachu to wſcho za hebaſtwo, kotrej je wot duchownych zapocząte a kotrej ma ſo i zdžerženju zahorjenoscę za katholiku węc pſcheczivo ſtatej wužicž. Njeterajſečne doſko, mětħesche ſo tež priuſke kniežerſtwo do tamniſtich naležnosćow. Wſchē ſredki hrubeje namocy trjebasche, zo by cyku węc potkocžilo, ſredki, kotrej dyrbjacu nabožne zmýſlenjo tamneje krajinu hukoboto ranič. Žorko wody, kij bę na měſini, hdźej běchu hólciki „běku knjeni“ najprjedy widželi, wudhrilo, bu na wſchiniſtu poruczońscz zamurwanie, tola pôdla wudhyri ejtim mócnischo. Policojſtwo załaza, tamny lěſ wopytowacż a ſo tam modlicz. A hdź ludzo tejele zaſoźnje ledžby njemějach, bu městno pſchez policajow wobsadżene, haj, doſelż tež to doſcę

njepomhaſche, buchu wojac h do Marpingen poſtani, a maka wjes bu wotsudzena pſchez to nastate wudawki, 4000 hrinow wuczinjace, pſacjic̄. Zo wſchelach wſchynich zaſtojnich tam pſchithadžachu, džeczi, iich starskich, knjeza fararja a drugich ludzi pſcheslyschowachu a wſchelako wobcezjewachu, može drje ſebi kóždy ſam myſlic̄. Haj najpreñihi zaſtojnuk potajnoho policaſtiwa z Barlina, ſo za katholſkoho Iricezana wudawajo, tam pſchinidže, zo by podawki ſam wobhloď a ſnadiž z leſiju zhonič, hac̄ je wſcho, iſtož ſo w Marpingen ſtawa, jeno nekaſke hebaſtwo. Tola to wſcho bě podarmo, ale pruſke wſchynoſcze njemějachu na tym doſč. Na kóncu oſtobra buſhtaj fararjej Neureuter z Marpingen a Schneider z Alſweiler a 6 drugich woſobow do Saarbrückenu pſchivježeni a do jaſlwa ſadženi. Farar Neureuter njeje ſo na žane waſhniſo na podawlach a zjawných pobožnoſczech wobdželič, njeje tež knjezjerſtim porucžnoſcjam napſchec̄o ſtupak a tola je netko hijo teſko nježeli bjez winh w jaſtwje. Haj tež tamne tſi holčki buchu wot starskich dželeni, do wjezeču ſo do Saarbrückenu bjez toho, zo buchu starskim móhli „Boženje“ praſic̄ abo mužnu draſtu ſobu wacz a ſu netko do protestantiskoho wuſtawa date, zo buchu tu k drugim nahladam pſchisckie a ſwoje prijedawſke wuprajenja naſpijet wzale. Haj, liberalne nowiny wozjewje; a hijo, zo je ſo to ſtale, ze ſu džeczi wuznake, zo žane wozjewjenjo mèle njeſſu ale zo je wſcho zekhane. Tola po wěſtych powjeſczech njeje tomu tak. Cyka naležnoſc ſo pſchez ſudniſtvo pſchephujue a jara zajimave budža ſudniſke jednanja wo tym. Tež na němſtim reichstagu pſchinidže wěc k ryčzaw. Princ Radziwił, ſobuſtaſ reichstaga, je w Marpingen pobyl, tam za wěrnoſću ſwědomic̄ ſledžil a budže netko pruſke knjezjerſtwo ſo praſhcež, z cžim može ſwoje zadžerjenjo w tamniſtich podawlach zamoliovječ.

Nowinki a powjeſcze.

Z Lužic̄ a ze Sakskeje.

Z Budyschina: Hdyž na poſlenju ſtronu dženſniſchoho čiſka poſladaſch, wiđiſiſh, zo netko darh a dotalna daň za cyrkę w Čornijecach abo Vaczonju 10,000 toleri abo 30,000 hrinow wuczinja. Budž Bohu džak! Tohodla pač nječamh pſhestac̄ hromadžic̄ k teſte wěch, wjele wjac̄ poſkieža ſo nam nowa pſchiležnoſc̄. Smy hijo ſpomnili, zo změje pſchichodnic̄ lěto ſwiaty wótce wopomnjenia hódnih džen, taikž hiſhceže žadny bamž doczakal njeje; 21. meje ſwječi wón ſwoj 50 lětny biskopſki jubilej. Ze wſchelach ſtronow je ſo namjetowało, darh hromadžic̄ k čeſtſnomu darej za njoho. My pač wěmty ſo ſwiaty wótce husto tajke darh zaſh druhdže ſežeče, woſebje hdyž je potrebaſa. Duž checmi tež my katholſch Serbia k tutomu ſwjedženej ſpočinac̄ hromadženjo darow a tajke za nowu cyrkę w Serbach poſtaſic̄; dokelž smy pſchedſwědečeni, zo runje tele načozenjo čeſtnych darow naſchim woſebithym wobſtejenjam ſo najlepje pſchihodži a ſwiatomu wótce tohorunja ſo ſpodoba, hdyž ſo w jednotliwych krajach ważne ſlutki za cyrkę zapoczinaja abo dale ſpečhuja. Mjez dženſniſchimi darami

je i tomu hižo nahladnȳ dar; z přením číslom 1877 započnijem⁹ novu rubriku za jubilejske dary. W psichodinym číste budža dalshe wjesole powjesče w nastupanju psichodneje cyrwoje.

Z Budyschina. Srjedu 22. novembra psichindže sem njevocžak wana grudna powjesče, zo je wysokodostojnȳ prälata Kloschtra Osseka, Salesius Mayer njedželu wjezor nahle wumrejek. Won bě jednȳ z najwuzenischish duchownych w Češkej, slukowasche dothe lita halo professor na Pražslej universicze a bě tak wuežer wulskoho džela domjacoho jaskloho duchownistwa. W času konila bu won halo rada kardinala Schwarczenberka sobu do Roma wzath. Won narodži so 28. meje 1816 w Röhrsdorje w Čechach, zaftupi 23. septembra 1836 do cistercijskoho rjadu w Ossek, a bu 20. meje 1875 i abtej wuzwolenȳ. R.i.p.

Z Kukowa. Njedželu, 19. novembra, měsjeche nasche katholiske kafino abo katholiska bjesada začrjenisti swjedženj w swoim towarzysnym salu pola f. Delenczki. Cobuštawý drje běchu jo nimale wschitc zhromadžili a tež někotři duchowni a swětni hosczo, koz tež wotpōstani někotrych druhich katholickich towarzew, u. psch. z Radworja f. farař Duežman. Swjedženj wobstejše ze swjedženistho posedženja a z dželbračom na wěcenej lotteriji, kotrejz wschelale dobytli so wudželach. Posedženjo wotewri wokolo $\frac{1}{2}5$ pschedsyda f. milynk Jaris Warwik z Kanec. Won da najprijež hoscžom słowo. Duž ryczesche z přenja f. Alfred hrabja Stolberg nad Brunjom w tym, kaf ma so psichodne léto 50. léta biskopski jubilej naschoho swjatohho wóteca swježicž. Na to rozpraji farař Hórnik z Budyschina swoju wjesolosć nad tym, zo w katholickich bjejadach nic jenož duchowni, ale tež swětni ludžo, nic jenož Němcy ale tež naschi Serbja katholiske cyrtwinstle zmýslenjo spěchua, a wunjeſe skonečnje kafowisku kafinej serbje „ſlaw.“ Někto wustupi pišmawjedžer kafina, Kloschtrski kaplan f. P. Wencel a džeržesche swjedženistu rycž wo nastacju a wajnosći katholickich kafinow. Druhi wobſchernȳ swjedženistli pschednosči f. Waltera z Worlce pláčeſche wosebje pschitomnym mandželskim žonam; dokelž rozentajesche, kafje postajenjo je žónska najprijež po Bozej woli měla a kaf je so tele postajenjo w pohanstwie zabýlo, kaf je žónska w křesčjanstwie z nowa wysoko stajena a kaf nowe pohanstwo ju zaſy ponizicž hrož; czohojdla maja tež žonȳ sobu za křesčjanstwo wojowac̄ z modlenjom a z dobrým wotczehnjenjom džecži. Skonečnje powjedaſche a czitasche f. kaplan Cramer z Brunjowa wo ziemjenjach swjateje Marije w Marpingen a wo najnowijskich policajskich ředkach pschecživo tamnijskim wobhdylerjam. Z tym drje bu posedženjo wobzancknjene; tola minohosc̄ sobustawow a hoscži tam hisčice w pschecželnym rozryczowanju dlěje wosta a zabawjesche so z džela ze serbšimi spěwami. Njech kafowista bjesada dale křeje! Denož to směny jej hako jeje pschecželojo radicž, zo by w swojich wustawkach abo w swoim slukowacym porjedze zjawnje wuprajika, zo je jednaca rycž pôdla němskej tež serbštu, dokelž su sobustawý hacž na někotrych tola wschitc Serbja a dokelž je serbšta rycž tež katholiska. Hdyž tole wuprajene neje, dha wschelach njemoža hako rycžnych na bjesadže so wobdželicž, schtož snadž vychu hewak czinili. Czim wjac̄ pak so rycži na tajlich zhromadžiznach, wosebje wo blízko ležacych naležnosćach, czim wuzitnische budže tute rjane katholiske towarzewa!

Z Drežđan. 21. novembra bě w kkapali kralowskoho hrodu w Drežđanač hnujomna swjatocznoscž. Prýncesna Mathilda, najstarscha džowka prýnca Jurija, dôsta pschedz hnadnoho knjeza biskopa s. sakrament firmowanja. Nic jeno whsolej starschej ale wschitke sobustawu kralowskeje swójské běchu pschitomni a běchu na Božej mšci, kij bě psched swjatocznoscž, k swjatomu woprawjenju. Kralowna Karola bě firmowanska kmótra a prýncesna Mathilda dôsta imeno Marija. Z wosebithym wotpohladanjom běshe so swjedzeni woprowanja s. Marije wuzwolit, kotrejž so wot dawna halo wosebithy swjedzeni kralowskeje swójské woboniidze.

Z wukrajo.

Němska. Bonifaciowe towarzisto, kij dary za katholske wosadu mijez druhowěriwymi Němskeje hromadži, je pschi grudnych nabožnych wobstejeniach Němskeje tola w lěce 1875 487,890 hrivnow nahromadžito. Najwjac̄ je k tomu Kulmska diöcesa pschinoschowała: 132,792 hr. potom Münsterla, kij je 52,895 hr. nawdaka.

Němska. Brudobu je wěcze w kózdej wěriwej wutrobje jednanijo němskoho reichstaga na dniu 20. novembra wubudžito. Sednashe so wo pschisahach, kotrej moja pschisahach psched zjawnymi sudniiskimi posedzenjami wotpolozic̄. Zapóslanc Herzog staji pschi tym namjet, zo by so we słowach pschisahi na Boha nje-spomniko, dokelž je wjele ludži, kij do Boha wjach njewerja, a c̄i bychu so tak k něčomu nuzowali, schtož we swojim swědomiu zacíjsnu. Mijez druhimi je Herzogej najlepje sławný Windthorst wotmohvík. Mijez druhim prajesche tole: Wuznaju zo je wobstejnoscž jara wažna, zo móžesche so tajki namjet za nuzny džerječ. Połaza to, kaf daloko sym pschisahli a ja sym w tym ze zapóslancem Herzogom pschezjene, zo je tónle namjet c̄yle po duchu něčizschoho statnogo žiwjenja. Nje-smjemy so wo tym zhebacž; na dniu, na kotrejž wuznajemy, zo stat so wo nabožnistwo njestara, njemózemym sebi tež wot poddanow žadacž, zo bychu nabožnistu pschisahu wotpolozili. Pschisaha w bjeznaobožniškim statu móže jeno rělat: „Ja to wobkruečam (pschisahom) pschi khostanju jaſtw'a' t. r. Boha so njeboju ale jeno jaſta, k kromouž snadž so wotsudžu, jeli zo so pschepolazam, zo sym wopacźnje pschisahal. Windthorst dale ryczesche a prajesche: Hdy bych so psched swědečic̄ mohe, zo su ludžo, kij do Boha njewerja, bych za to byl, zo njebychmu trjebali nabožnu pschisahu wotpolozic̄. Ale ja to njewerju a džerju so słowow s. pisma, kij praji: „jeno blazn i praji, zo Boh njeje“ ale za blaznom lažnje nje-dželam. Namjet Herzoga bu zacíjsnej a nabožna pschisaha tak zdžerzana.

Turkowska. Nětko runje drje mijelči wójnska hara. Europské wulko-moch muradjeja, kaf bycha wěch mijez Ruskej a Turkowskej bjez wójny rozsudžili a tak mér zwostak. Tola nadžija na tele slončenjo konferenc̄ njeje pschihjerala. Wobaj, Rusa a Turka, pschihotujetaj so na sylni wójnu. Fendželska je we swojej wójnskej zahorjenoscži trochu wocžichla, wosebje pschedz změrowacu powiescž, zo russi khějor njecha nowe dobýžo na kraju c̄jinit, ale jeno naležnosće khěj-ščanskich ludow, kij su w turkowskej wotwierności rjadowac̄. To pas by wón najradšho w zjednoczenju z Fendželskej c̄jinit. W c̄jek Ruskej je lud za wójnu zahorjen; zemjenjo, pschekupcy a wjetšce města posliczeja khějorej bohate pjenježne

średki. Wójska so wobronjeja a t armiejam hromadźa. Na rumuńskich mjezach, wosebje wołoko města Kischenjewa je russke wójsko, wołoko 120,000 muži sylnie, zhromadżene, kotrež ma do Bołharskieje zaczątki a tež turkowske twierdżizny na Donawje wobledżbowacż. Drugie mōdne wójsko ma so na rakuńskich mjezach hromadu szczańcę, budże 340,000 muži sylnie; tež w Aziji, hdżez Rusa z Turkowstę mjezuje, ma so na turkowske mjezy wójsko, 240,000 muži sylnie, postajacż. Turkowska hromadzi tež wšitke moch, kotrež mōže horjezwieszcż. Po tamnińskich powjeszach chce 80 bataillonow pszecziwo Serbiji, 40 pszecziwo Czornohorje, 80 pszecziwo Grichiszej a 300 bataillonow pęschkow pszecziwo Ruskej, tohorunja 20,000 Czerkesow a 10,00 kurdińskich a arabi skich jęzdnich półscacż. Pszindżeli tak t bitwam, nastanje surowe hubieństwo w tamnych krajinach, hdżez někto hiżo wulta muža knieji.

Naležnoścze towarzystwa.

Sobustawy na lěto 1876: ff. 350. Jak. Krawežik z Paźlic; 351. Jak. Bräuer z podhroda; 352. Jurij Schwejda, hejtman w Pančicach; 353. Lehmann ze Smjerdzaceje. 354. Jakub Schotka z Hiatow; 355. Schlijsch, młoński w Swinjarni.

Pszispomnjenjo: Sobustawy, kotrež swój pszinošči na tele lěto dotal njevodachu, so z tym pszeczelne wo njón proſcha!

Volkadniš.

Dary a daň za cyrkej w Czornečach abo Baczonju.

Kwadat Capital a detal nähromadżena daň wuczinieſchtaj 29,338 mk. 23 pj.

K cjeſeſci Bozej a t spomienju duszhow fu dale woprowali: N. N. z Kutowa 10 m.; kermuschni hofeo na ralbiezannej farje 25 m.; wucjet G. J. 4 m. 50 pj.; can. cap. kantor Kuejanek hale přeni jubilejſsi dar za swj. wóteca 100 m.; I. M. Hörnik z Bud. t wurunjanju 18 m. 35 pj.; daň zí poslenje poklecia 503 m. 92 pj.

Hromadze: **30,000** markow.

Wutoru, 12. decembra, budże zhromadżizna

wubjecka za twarjenjo noweje cyrkwię,

a to w Baczonju pola f. Schewižka (Bodlanka), popołdnju w dwemaj. Sobustawy su z tutym pszeproſchene.

Can. Cantor J. Kuejanek, pschedsyda.

Džensa za tydženj wuندże:

Katholska protyka n. l. 1877.

Katholske koſino w Kunkowje

wuzwola nježelu, 3. decembra, nowe pschedsydſtwo. Sobustawam so to we wotpo- hlađanju wozjewia, zo býchu so prawje bohače t postajenej zhromadžizne zechli.

Za lěto 1876 buchu tele akcije katholskoho „gesellenhausa“ wulosewanie:

50, 26, 16, 78, 64, 199, 57, 116, 190, 144, 125, 25, 194, 147 a 171.

Czíſhezat L. A. Dommerhal w Budyschinje.

Katholski Posł

Wukhadźa
prěnu a třeću sobotu
w měsacu.

Cyłolētna
plaćizna na pósce a w knihańi
1 m. 70 pi.

Liudowy časopis.

Wudawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Lubylščinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 24.

16. decembra 1876.

14. Lětnik.

A h o d a m.

„Po kój cžlowjekam, kíž su dobreje wole“ pschejachu we swiatej noch, w kotrejž so dołhowocžakowanym swětažbóžnič narodži, vjebejše póslojo cžlowjekam. Haj, wjerch počoja bě so narodžik, a chyjsche tónle najwosobničhi dar wschitkim sobudželicz, kíž su dobreje wole. Ze swojim narodom bě zbožnič hýzo započať tamu sviaty wopor, z kotrejž měsječhe so Bożej sprawnoſci zarunano stac, a hněw Boži wot cžlowjekow wotwobrocžic. Pschez tamne bjezdno, kotrej bě mjez Bohom a cžlowjekom pschez wobondženjo hrécha nastalo, chyjsche zbožnič móst na-twaricz, na kotrejž by cžlowjek zas i Bohu pschinieč mocht. Mócný ſredzicječ mjez Bohom a cžlowjekami bě so narodžik Mér a poloj tak cžlowjekam.

Mér a poloj tež mjez cžlowjekami. Pschesiač dyrbjejše mjez knjezom a wotrocžtom tamu rozdžel ſurowoho knjezenja a njeħödnoho stuženja, njespraw-noho połcožowania a hórkoho poddanſtwa. Taſama cžlowjekza hódnosječ je wot ſtworicžerja wudžesena najmōcnishomu kħejorej kāž najnūžishomu poddanej. Zwjask bratrowskeje luboſeže ma wschitkich wopschijecz, mócných a bohatych pohnuč i ſučel-nej darniwosći a dobrociweijsprawnoſci, užlích a lħudyh i wjeſolej poſkuſhnoſci a wérnej džakownoſci, wschitkich pač i podwolnej ſeżerpnosje, dokelž wot najmudriſhoho Boža su kóždomu powołanjo a wiñowatoſcje postajene. Sedyn ma druhomu i pomoch byč, dokelž su wschitich mjez sobu bratja a siostry, džeciži tohoſamoho Wótca a powołani so zhromadžieč w teſsamaj wótczinje a w rjeza-pſchijomuej wjeſokoſci węčjuje wuziwač wſchitkim pſchihotowane herbſtvo.

Mér a poloj pač tež kóždej cžlowjek w jeflej w utrobje. Změrowacž mó-

žachu so nětlo poroki swědomja, kotrež ze spóznateje hréšchniwoſeže naſtawaſa, hłos džen da ſo ſlyſhecz ze žlobja, liž wo ſmělnoscž proſy. Wjelczeč dyrbia nětlo mōcne naſhilnoſeže, liž cžlowjekla tak husto do wulkoſtu njeméra pſchinjeſu. Najmōcniſhi ſo tak hluboko ponižuje a cžlowjek, liž tola ničjo neje, hacž ſlaboſež, mohł ſo naduwač a hordžic? Najbohatschi wuzwoli ſebi najwjetſchu hluđobu a cžlowjek njemohł poſtečicž njenasheczomnu žadofež za prózniimi ſublami ſwěta? Hijo w přenich woſomilnjeniach naſtupi zbožník puež kſchija, černouju ſchicžu ſebjezapręčza a cžlowjek možk jeno žadacž za mjehklim wjesokym žiwienjom? W poduſcheniu hréšchnych naſhilnoſežow, kotrež zbožník hijo we ſwojim narodze wuczi, namala cžlowjekla wutroba mér a poſo.

Tola tele ſkodke pſchečzo, pſched nimale 19 lětſtotekami wunjesene, je ſo wone dopjelniko? Hdyž nětežiſche wobſtejenja ſwěta wobhlađamny, hdyž zadžerženjo ežlowjekow mjez ſobu wobledžbujemy, hdyž naſhilnoſeže cžlowjekſtich wutrobow ſpóznajeny, ſak mało wěrnoho mera a poſoja namakamy? A ſhoto je na tym wina? Cžlowjeklojo nejeſu dobręje wole. Ŧak može poſojo knježicž, hdyž wjele cžlowjekow ničjo mjeđeč njecha wo wujednianju z Bohom, dolež měni, zo joho njerozhněwje abo dolež z chla we ſwojej bohazabhečiwoſeži do njoho njewěri. A moža bohazabhečimi poſojo we wutrobie cžueč?

A ſak mało mera poſaza ſo mjez cžlowjekami! Njecham ſpominacž na wſchēdne kaženjo mera we ſwójbach, wſach a woſadach pſchez zwady, njeſprawnoſeže a ſlórzy. A ſhoto je na tym wina? Cžlowjeklojo nejeſu dobręje wole. Smy pač tež dohležtni ſwědkojo kaženja mera w najswječiſtich ſublach. Že možno, zo može mér knježicž, hdyž ſo najwjetſcha njeprawda cžini cjeſczomnomu naměſtnej ſchrystufomu na zemi a ſwatej cyrkwi Božej, tamnomu wuſtawej, liž ma cžlowjekſki ſplash wožbožicž? Hdyž milliony kſchecžanow ſo ranja we ſwojich najswječiſtich prawach? Hdyž wucžba kſchecžanstwa, tele ſezenjo mera, we wſchelatich krajad je zjawnoho žiwienja ſo wuſtorkuje, hdyž ſo wožieſwierjo ſłowa Božoho njehōdnie wobledžbuja, wſchelako pſchečezhaja a jecži džerža? Taj'e wobſtejenja napjelnja kóždoho z njeměrom. A cžohodla njedopjelní ſo jan-đelske pſchečzo? Cžlowjeklojo nejeſu dobręje wutroby a njechadža pſchicžka ſaznje a wucžby kſchecžanstwa.

Mér a poſojo naſchoho cžasa poſidže po wſchém zdaču tež zhubjenju pſchež ſurowu wójmu, ke kotrež ſo pſchede wſchém dwaj ludaj z wſchej možnej pröcu pſchibotujetej. To ſu zrudne rozpominanja pſchi ſwjedzenju hodoſ. Tola njepuſh-čimy rjanu nadžiju, zo Bóh we ſwojej wſchohomoch předy abo požđiſtico dopjelní tamne rjane pſchečzo ſwjathich jandželov, zo we ſwojej mudroſci nětežiſche zaſhmjataće wobſtejenja ſwěta rožaſni a do rjada pſchinjeſe, zo wſchitkum ſpóznaču pſchimyedže, zo mér a poſojo njemóže we ſwěče předy knježicž, doňž ſwiate zakonje kſchecžanstwa njeſtch woznje, prawdže a prawej knježicž njeda, doňž cžlowjeklojo njebudja dobręje wole.

krótke stawizny hradownego města Noweje Krupki w Czechach.

(Skončenjo.)

Czechy propst běžhe Handrij Leopold Richter. Pod nim bu k zakljeniuje řekací wjes Miodlaný chrlwinškemu klubu wotewzata. W lèze 1842 sejini ze ſudnoho Marschowa rodzený a Serbam derje znaty Józef Dittrich, dwórski prédar w Drejdžanach a pozdžischo insulowaný tachant w Budyschinie a biskop w Korykos, smilný začožk k podpjeranju wucžomneje mlodoſće w Nowej Krupce, hdyž bě něhdý sam wucženju wopytowal, chyjo z tuthy svój woprawdžitý džak pscheživo tudomnej farslej wucžerni wopkozač. Založeníka wěscina wucžinjeſche w statných papierach 300 ſchěnakow a dokež bě létma daň po 4 ze ſta wuſtajena, bu kóždolétnje k lepšhomu wucžomneje mlodoſće 12 ſchěnakow (24 hrivnow) wuwikowane. Pozdžislo je tež 100 ſchěnakow k natwarjenju khudownje w Nowej Krupce darík. Tuta khudownja hřežeže dženjiſki džen wobſcieji. Tónsamý budyšti tachant je tež jara husto tutu hradowni cyrkę wopytal a jow ſwoju pobožnoſć dokonjal.

Schlužový propst bě Dr. Adolf Würfel, netk kanonikus w Praži. Po nim bu skončenje 10. novembra 1849 professor pastoralneje theologije a čeſki ſpisovař Anton Hnojek k tutej hódnosći povyšený. Wón běžhe jara rozwučený a wuſtomy muž, njepróčniwy ſpisovař a čeſko-ſlowjanſki wótežine. Z naſladnoho rjada joho ſpisow kvali ſo woſebje joho čeſki a němki ſpisane liturgiſte dželo: „Bohoslužebné ústavy, děje a zvyky církve katolické“ (Kemſchenſte wuſtawy, počinj a zwuczenja katholiskeje chrlwje), kotrež je wén w zaběhovaujní z druhimi duchownymi piſal a z tym wuſadžene myto dobył. Dokež pak njebe eyle ſtrowy a jako čeſki Škowjan radſho inez ſkorjanjs'imi krajanami ſtukowac̄ chyſche, bu na ſwoju žadoſć 1. ūltoho róžla 1852 jako tachant do Libochovic pscheſadžený. Hac̄ do ſwojeje ſmjerče wuznamjenjeſche ſo pschež ſwoju njewuſtawacu piſnoſć w čeſkim piſmowſtwe. Wumrje w Nimburku 1865. Hnojek bě poſledni propst w Nowej Krupce; joho naſtupnic běchu jednorí fararjo. Prěni farar (1852 – 55) rěkaſche Joachim Nečásek a hnydom po nim naſtupi zaſtojnjuſto nečiſiſki farar Anton Weiß.

Horjela praſích, zo je towařiſto Ježuſowe wot bamža Klementa XIV. zbehnjenje bylo. Zbehnjenjo rjada njeſta ſo na cílém powieřhu zemje. Ze pschežinjenjom ruſkeje khežorski Chatherny II. a z dowolnoſćju japoſchtoſkoho ſtoka zwosta wón w ruſkim khežorsku, a to nic jenož jako zjednoczeniſto swětñych duchownych (jako tajle zdžerža rjad wucženjow dla pruſki kral Vjedrich II. we ſwojich krajac̄), ale po prawym jako duchowny, wot chrlwje wobkružený rjad. Slončenje jón bamž Pius VII. w lèze 1814 za cílý svět wobnowi. Do Čech pschežidžehu nowi jesuitojo w l. 1851. Litoměřiſki biskop, Hawſchtyň Hille, dowěri jim nowozaložený ſchudentſki seminar w Boleczičach (Boletice, Politz) pola Dřežina (Tetřev). Tuto seminar bu w lèze 1852 do Druma a slončenje w l. 1853 do Noweje Krupki pschežený. Wotpohlad tutoho seminara je čehniſba mlodoſće, woſebicze pak ſubkanjo duchownych za litoměřiſku diöceſu.

Rozwinięciach wustaw, wobstejo z węzom rządowym, je tak zarządzanych kaž druhę gminasie w Krakuskiej. Tudemne seminarie twarjenje, w l. 1854 pozbę- niene, je za 200 studentów wobliczene. Čehniiby a rozwinięcie załatwiajo sobustawę towarzystwa Jezusowego. Tim bu przewadzische kollegium (przedt residen- cja mienowane) k wobydlenju pschiipolazane. Wobśedżenske prawo pschiiskuscha litomieriskomu biskopej. Też tudomna hnadna cyrk, w kotrej jesuitojo wyšche k. fararja wschit'e duchowne pschiiskuschnoscze a skuzby Boże załatwaja, skusza nie rządaj ale litomieriskomu kapitlej. Za zežiwenje tudomnych rządników je njeboh thęzor a kral čęski, Ferdinand Dobrocziwy, kij bę najszczedziczy dobroczer tudomnho wustawa, pschiisprawnu pjeniężny zaklad założil. Tónsamh poczęsczi w lęzie 1859 tudomny wustaw ze swoim najwyhischim wophtom. Wobhładaw- schi sebi seminar, wobjedwasche w kłoschtrje a mjez wobiedom hrajachu schud- niza na wschelakich hudybnych nastrojach. Nade wschem tutym wuprati thęzor swoje najwyhische spodobanjo. Po wobiedze wophta tudomnu cyrk a dokonjaw- schi zjawnje swoju pobożnoścę a hnadowne swieczo pobożne wok. pschiischi, da wschitkim wérinym jara natwarliwym pschiikad. Tohorunja wophta też staro- krupiąstki cyrk. Tuton thęzorski wopht su Krupčenje jara dooko w živym dopomnijeczu zdherzeli. Lętsa, 21. požnjenica je japošchtokski nuntius pola- ratuskoho dwora, Mosignor Jacobini cyrk a wustaw ze swoim wophtom poczęscził.

Dokelž je założnika tudomnho cyrkwienskoho klubka, Marija Hana Negri- erowa z Bleyleben 25. jutrowniaka 1665 wumrjela, bu tónsamh dzeń lęta 1865 jeje 200 lětnie wopomnijeczo a sobu dopomnijeczo na założenie cyrkwienskoho klubka poczęsczene.

Lętsa, 12. winowca je so wopomnijeczo 25 lětnego wobstacza tudomnho se- minara swięchito.

To su krótkie stawizny tutoho hnadownego městna a jeho hłownych zna- mienitoscżow. Z nich je też widżecz, zo je najzböžnisa kniežna tute městno k swojomu wosebitomu bydlisczeju wuzwolila, dokelž je Béh tón kniež psichej a stajnje na tak spodzivne waschnjo zakłataše, z tak wjèle džiwami wokrasniesche a z tak mnogich straschnoscżow wutorhny. Tohodla bę też Nowa Krupka po Swjatej Horje pola Pschiibrania a po Starej Bolesławie psichej za prénje puczowarske městno w cyklicznych Čechach wazene. Po takim njeśmě nam džiwno był, zo je wopht tudomnie świątinch, wosebje w starzych čjasach tak silny był. Nic jeno sprosty lud a cykle města puczowachu ze wschelich stronow Čech na tute městno, ale też najwyhische duchownstwo a ziemianstwo z chłoko kralestwa. Też jednot- lise stawh a zjednoczenistwa, kaž n. psch. schtudencza z Litomeric a Kromotawy, puczowachu na k tomu wustajenych dnach do Nowej Krupli. Množ wosobni zmienijo a założnici, kaž n. psch. sławni pólski general Erich Theodor, swobodny kniež z Różow, żadachu sebi z pobożnoścze k holoszczewej maczjeri w rowniachceju tutej cyrkwi pohryebani był. Njerěko puczowachu wjerchojo a kralojo a sama thęzorska swójba na tute městno. Pólski kral August III., w faktach stawiznach pod mienom Biedrich August II. znath, a jeho królowała mandżelska

Marija Izózeja běshtaj husto w Nowej Krupce. To same plací z chla wo faltim dverje w zaúdženym létstotku.

Nic jeno z Čech, tež z druhich kraju píšchihadzowachu mnohe nahladne wobkhady na tute městno, wosebje ze Schlezhynskeje a serbskeje Lujic. Prěnju powjescj wo serbskich processionach do Nowej Krupki nadějdžesč v tudomnej wopominjenſkej knizy na lěto 1767, kij jo we kacjanſkej ryci takle ma: „Ipso principe festo Natae Virginis præter copiosas Deiparæ cultores solennes pro more adductæ sunt supplicationes, has inter e Lusatia una Vandolorum, ut passim audiunt, ad quam etiam Patrio idiomate verba fecit presbyter Ecclesiasticus“ abo w serbskim rychelozku: „Na ja-món hlowny swjedzeni naroda swj. Marije buchu wysche nrohich čeježowarjow Božeje rodžicžerki po starym waschnu swjatoczne wobkhady píšchimyjedžene, njez nimi jedny serbski z Lujic, kotoromž je tež w macžernej ryci swětny duchowny předowat.“ Z tutej we wepominjenſkej knizy poznamjenjenej powjescju pak njeje prajene, zo Serbja předy do Nowej Krupki njejhodžach, cžim wjac, dokelž we wopominjenſtej knizy čítam, zo su hžom w lécze 1754 nic drje wobkhady, ale tola spowjedni ludžo z Lujic do Nowej Krupki píšchischi. Mi zda so k wérje jara podobne, zo su hžom z najmjeñicha 100 lět píshed tutym wobkhadem do Nowej Krupki pužowali. Serbja mjenowachu tute huadne městno bjez dwěla tař, kaž to na městnie samym řejschachu, kaž n. píš. huadowne městno philippssdorfske hinač njemjenjuha hacž Philippssdorf. W lécze 1767 pak bě jenož jenicele němje pomjenowanjo Nowej Krupki, mjenujen Mariaschein. Hacž do konca 17. stoteka pak rěkaše Nowa Krupka z wjetšha Unter-Graupen (Dolnja Krupka) abo Neu-Graupen (Nowa Krupka). Z toho scžehuje, zo su katholisch Serbja hžom tehdom na tute městno pužowali a po tajšim z najmjeñicha hžom 200 lit dołho do Nowej Krupki ihodža. Přbji mojim Litufštim wopryje Sebow bu mi w Ralbicach zadý wulkoho woktarja farſkeje cyrkuje swjeczo pokazane, kotrež je jo pječja z prěnjoho serbskoho wopytanja Nowej Krupki tam píšchiměsto. Hacžrunje so tudy wjacore podobne swjecžata namalaia, pocžahuja so tola wſchitile na druhe podawki a na druhe kraje. W tudomnych altach němōjach do tamnym swjecžecju hacž dotal nicio wuslēdžicž. Tež je z podawiznow wokoło Ralbic znate, zo je Korchowa z Nowoslic najprěnja w Krupce pobyla. Ta snadž je w Rumburku abo z wokolnoſeže Rumburga wo huadownym městnie Krupce zhoniila.

Z předy zdželeněje powjescje zhonichnym, zo je hžom w zaúdženym létstotku jedyn swětny duchowny w Nowej Krupce serbský předowal. W lécze 1864 nazhmu je rodžen Šerb a sobustaw jesuitskoho rjada P. Brühl tudy serbske předowanja měl a hžicheje w tym samym lécze ſe oju lubowanu wotčinu wopýtak. K čeježci tuttoho hžo zemřetoho missionara (wón je w tſjoch dželach zemje, w Europje, Africu a Americh dołhi čas missionarowak), z kotrymž běch jara píšečelnje znath, mōžu prajicž, zo je wón, hacžrunje zdalený wot swojoho domu, píšech a stajnje serbske kuihi čítał, zo njeby swoju macžernu ryci pozabył. Závěrno krajinu, scžehowanja hódný píšchilad! Po nim je njeboh k. Arnold Rehork, rodžený z Dubrjenka, tudomne serbske wobkhady jara swědomicje zaſiaral a píši

nich sobu tón rjany porjad zavjedl, kij hischeze nětko knježi. Tára pišuje a hýo dokhi čas do prédka pschihotovasche so wón lóždy króč wosebje na serbske předowanja. Za lóždy wobkhad mějesche wón we wosebitez kníz wschitke předowanja, napominańcza, pobožnosće a cík porjad jenotliwych wobkhadow na drobno spisane. Wóh tón knjež je zavěseže we wěcznoſći joho wultu zahorjenoſć a prôcu mytowat. Po nim sfoncniye mějesche spisaczel tuthy królikh staviznow cíjeſč a zbožo, serbskim wobkhadam k najmjeñschomu předowac a jich pobožnosće nawjedowac. Druzy serfch předarjo w Nowej Krupce mi njeſtu znacji.

Tutón nastawš sym hromadu zestajak k lěpschowu lubych katholickich Serbow, zo bychu lípje zegnali wěsino, na kotrej tak rady puczuja, zo bychu z nowej horliwoſća w cíjeſčowanju nowokrupičanskeje bolesčiweje macjerje pořacjowali a tak nadobnoſć njebeſtich darow w cílej poſnosći na so ſzahnyli, ſhtož cíkmu Serbowſtu hac̄ nanajwutrobnischo pſcheje

Józef Žrout,

serbski předat w Nowej Krupce.

Rusko-turkowske praschenjo.

W času pschiméra mijez Serbiſtej a Čjornohorje na jenej stronje a Turkowſkej na druhéj su so pocjehnjenja drnih europiskich mocow k tamníchim naſežnoſćam wſchelako wujaſnike. Ruska je najprjedy zjawnje wěc kſhesčjanſkich Šlowjanjom k swojej samotnej ſežinika. Jendželiske knježetstwo bě pſchej tute zjawné wuſtupjenjo hnute, Turc pomhac̄, tola prénjotna zahorjenoſć je z lóždym tydženjom wotebjeraſta; jendželski lud wuprají so na zapocjatku pſchecžimo Turc; najwjac̄ sympatiow z Turku ma Rakuſta abo Rakuſta-Wuherſta, dofež so druhu wosebje wjeli ſhniſiche ſlowjanſke ludy Rakuſteje k wilej ſchłodže cyloho kraja wot knjezojtych Mladžarow wobnježa. Wcžipna bě cyla Europa, ſhto němſki reichskancleř, wjeřich Bismark praji. A hlej njeđawno je swój hort wotewrili a doſč wjeli a wjach króč wo orientalſkej wěch naryczał. Mjez druhim němeſtice, zo joho prćowanjo wosebje na to dže, zo by so mér zbzterzał, a zo ruski khězor, kij nowe kraje dobjež njecha, pomoc němſkoho khězora njetrjeba a njezada. Wójna hischeze njeje a Němſka budje z Ruskej w hromadje za wěc ſlutlowac̄, kij je tež sobu naſcha, a so nic jeno wot němſkoho khězora ale tež wot cyloho lnu wjysoko wazi, zo bychim kſhesčjanam, kij w europſkej Turkowſkej bydla, k lěpschim wobstejenjam pomhali, tak zo žadkawoſće so wjac ſtac̄ njemoža, kaž su je Čerkeſojo w Boharskej wumjedli. W tym knježi mijez kſhesčjanſkimi mocami pſchecženoſć. Tola je možno, zo so njezenocža wo pucžu, na kotrejž ma so wěc do rjadu stajic̄ a zo Turkowſka wuměnjenja njeſchiwoznje. Potom drje Ruska wójnu zapocjnjie a z brónju w ruch to wotnužuje, ſhtož na měrnyh pucžu dosahnyje njemoža. Dale ryczesche Bismark wo tym, zo su mijez Němcami ludžo, koſiž bychu němſke a ruske khězorstwo mijez sobu zwadžili. Ale woni so podarmo prćuji, tak dohlo hac̄ mý na tuthy měſeče wostanjem, wostanje tež naſche pocjehnjenjo k Ruskej, kaž je dotal bylo. Z Bismarkowych ſlowow móžemy

śudźicż, zo Němska so na wójnje, kotaż turkowskich należnoścjom dla mudzyri, wobdżelicz njecha; dale pał bę też z njoho skhiscież, zo bh wón też Zendżelsku rad wot wójny z Ruslej wotwobrocił a zo so jomu to też najskerje poradzi, dokełž Zendżelska na kraju wulku wójnu wjesč njemóże, jelizo jej Rakusa nje-pomha.

Każ so tak nětko zda, wostanie wójna, hdyz mudzyri, wobmierzowana mijez Russelj a Turkowslej; a komu dha pschejemy dobycz? Tu su mienjenja dzelene, wosebje też mienjenja katholikow. Russla je w nowischem časzu pschećzivo katholskej cyrkwi njepchecżelscy załhadżala. We wjaczy cziskach kónschoho lētnika smy na wobharowanja hódne podamli wobschernisho spominali. Tohodla su so też wsche-lach sławni katholscy mužojo, kaž Windthorst a po nim też wschelake nowiny pschećzivo Russlej wuprajili. Ale czini snadż Turkowska z katholikami lepie? niesmym doscz w jich surowosćach pschećzivo katholikam skhisceli? *) A hdyz je kschesčanow w nowischem časzu zuješta, nuesta so to z pschećzelnosćeje pschećzivo kschesčanam, ale ze swojeje skabosče; wiedżesche, zo niesmę po zakonach swojeje wery załhadżecż a kschesčanow wukorjeniecż,**) dokełž by za to wot drugich europ-skich mocow snadż z Europą wuhnata była. Wobstaeżo turkowskoho injeżerstwa a joho potkocżowanjo kschesčanskich ludow je hańba za Europę. Tohodla praji też jedyn znaty katholiksi spisowar Němskej, Baum stark: „za swiećziszu, sprawnisznu węc njeje so żenie wójna zapocząta, halo je nětko Russa, nětko khęzor Alegander czini.“ Hdyz europsle moch so za to njeostarachu, zo by Europa kraj kschesčanow był „tak budż nam powitaný russi khęzor a russe wójsko, hdyz połmęsac (t. j. turkowske kuejściwo) t' noham dybhęzēstnego kschija położa. Njech su Russjo hewal, kaž chedża, woni su kschesčeni kaž ja, wérja ze mnú skoro wschitke ważne kschesčanskie wérnosćeje a maja do cyka tesańe swiate sakramenty. Ta wuhladam w nimi porst Boži, kotaż jich do prędku czischecż i Romej; ja nje-móju dwelowač we wuzwoleniu mijez kschesčanstwom a wot njoho płodzenej zdżelanościu a Tur'owstwom, kij zdżelaności njepchipuszcji.“

Zawiesze by Russla w teście wójnie szmpatiye wschęch zdżelanych ludow a wosebje wschitkich katholikow mela, njebyli wona we swoim kraju katholiku cyrkę tak jara potkocżowała. Tola to móże so zas wobrocież a runje nětejšie powschitkowne potkocżowanjo katholikow w Němskej, Schwajcarſkej, Italſkej a Russkej móże Bóh we swojej njejsloncznej mudrości wuzicż, zo wschitki z nowa bójstke jowpschindżenjo a bójstu móć w katholiskej cyrkwi spóznaja. Jeje wuczbhy, tak husto wopaki zrozumijene, so w tajtich czasach lepje spóznaja a wosebje tamna tak hidżeno wuczba wo njezmólnym mużerstwie bamža budże so po něcžim halo eyle rozumna a nauzna a za stat eyle njestrashna wopolazacż. Wo wuczbje cyrkę a jeje zarządowanojo a wosebje jeje wjeřcha nastupacej, dżen wobsteji najważnišchi roz-dżel mijez russim a katholiskim nabožniſtwom. Pola Russow zastupi město bamža khęzor a to njeje njemózne, zo jedyn khęzor swoju duchownu móć zloži a swój lud w duchownych należnoścach pod wiedżenjo powschitkownego wyschego měchnika

*) Gladaj čjistę 19 strona 164.

**) Gladaj čjistę 17 „Turkowske nabožniſtwo.“

romskoho bamja staji. Wuskotne podawki pschinjusu tež wuskotne plody. Mōenj wichor kij tak wiele lēt hjo hrozy, chec někto we našich dnach ze surowosćju wudhrič, njech wuczisći europski powětr wot tamnoho bjezbóžnogo ducha, kij so wozbożacej wuczbie kscheszanstwa tak mócnje napštecziwja, a njech duch swjath z nowa wobnowi wobliczo zemje.

Pschichodna cyrkej w Bacžonju.

Hdyž naši „Katholiki Posol“ přeni tróz „Słowiecko za twarjenjo cyrkwe w Bacžonju abo Czornevcy“ (w číslle 4. na 1869) wot Čadeja a Hórnika, kij bě wosebje katholicki a luthericki blízki pschillad pschistajk, ryczesche, a tež hdyž wón druhí nastawki „Měschniški jubilej swjatohho wóta a katholickey Serbja“ (w číslle 6. na 1869) pschinjese z nomjetom, zo bh so twarjenjo tamieje cyrkwe za zhromadnu naležnosć wschitkich katholickich Serbow k wopomnječu bamžowohho jubileja poswiecili: dha bě to jenož jara slabý zapoczątk k wuwiedzenju toho skutta, kotrž bu wot wiele katholickich Serbow drje požadan, ale tola za nimale nje možny džeržan.

Spomnjene słowęska pak běchu na dobru serbsko-katholicku rolu panyle. Najprjedy wuprojicu naši Serbja na katholicki zhromadžizmu w Chrósczicach twarjenjo cyrkwe wopravdze za swoju zhromadnu naležnosć a wuzwolischu wubjerk (komité) ze wschitkich serbskich wosadow za tele wotpohladzanie. Wubjerk wuradži sebi potom zhromadźi wustawki (statuty) a te buchu 23. novembra 1869 wot tachantskoho konfistoria za dobre spóznate. Prěnje poředzenjo wobmierzdzennego wubjerkla běše 21. decembra 1869 na schuli w Czornecach pod wjedzenjom k. kapłana Wernerera z Chrósczic. Na tejsle zhromadžizmu bu wjosedostojny k. kanonikus kantor Jakub Kucžanek za pschedsybu wubjerku wuzwolisch. Wón tule dowěru wubudžacu wóltu dobročiwiye na so wzja a je 26. februara 1870 prěnju zhromadžizmu wubjerkla w Budyschinje nawiedował, kaž tež wschitke sežehowace, a to 16. junija 1871 pola Wólmance w Czornecach, w lētach 1872, 1873 a 1874 pola Pjehce w Libenju, w l. 1875 zasł w Czornecach, a lētsa w Bacžonju, a to 21. septembra pola Smolic a 12. decembra pola Schewcik.

Wobtwerdzennu wubjerk bě sebi we třecim paragrafie swojich statutorów prawo wobkhował, zo smě so z pschivacžom sobustawow wudospolniče, a tak je wot prěnjej ciornečanskiej zhromadžizny hacž dotal sebi mužow pschivak, kotsiž su za tu samu wěc zahorjeni, zvjetša hjo wot założenia wubjerkla. Posol je wschitkich wubjerkownikow w swojim číso u mjenował.

Ze skutkowanjom wubjerkow niskow běše Bože žohnowanjo we nadobnej měrije! Naležnosć wubjerkla bu wozjewiana a zeznata runje kaž pschez Posol tak pschez wosebitu cíjskej „próstwi“ wot 6. januara 1870, kotrži wubjerkownicy roszčerjowacu. Prěni wulki dar 1000 toseri slubi k. Jan Wólmann ze swojej mandželskej a wuplačzi jón na s. Iana 1870. W haprysu 1870 pôsila kloscht Marijua Hwězda dar tohorunja 1000 toseri. Wot spoczątka 1870 pak njeje

żane čistko Pósla wusčlo, hdjež njebh dar za chrkej w Čornecach abo Vacžonju býl. Čítařejo Pósla wjedža, tak nadobne dary su ze wsčeh stronow dawane býte. Po mjenowanymaj daromaj bě najwjetšhi (500 toleri) wot t. fararja Welsa z Wotrowa, lotrž po joho smjerci daň za wotmýslenu chrkej nješe. Tomu pschizankuju so dary 300 toleri wot njezniatoho z Budyschina, 200 toleri pschez t. Wernerera, wjachtróčnyh dar našchoho nětčíshoho t. pschedsyd a potom čkých rjad darow po 100 a 50 tolerjach, lotrž je Pósoł tež mjenował, a tak dale dele wot dawacžerjow wsčitkých powołanjow hacž do krošcha khudeje wudowy, lotrejež dar je po swoim dobrym měnjenju a žohnowanju tohorunja wusli psched Bohom. A pschi tak wsčelalich pschiležnoſćech bu dawane a woprowane za našchu chrkej: pschi kschczinach, slubach, krasach, sermischach, processionach, jubilejach, w bjesadach a zhromadžinach, w, stronyh a khorých dnach, a na smjertnym kožu! To wsčitko je dléšchoho wopominanja hōdne a budze wot nas abo wot druhoho pschecjela tuteje zhromadneje serbsko-katholiskeje wěch w swoim času t wěčnomu wopomnječu webschérniſho zapisane a wočiſhčane.

Ze zhromadnym skutkowanjom nimale wsčitkých katholickich Serbow pschibywaſche tón wotmýsleny Bohu luby skutk hlađejch psched wsčitkých wočzomaj. Na zhromadžinje 26. februara 1870 hižo běchu sebi wubjerkownich słwo dali, zo chcedža twar chrkwe w nadžiji na dalsche dary w pjeniezach a twarskim materiale zapocžę, hdjž změja t tomu **10,000** toleri. Nicžto njemóžesče prajicž, hdj tułe summu docpějemy. Tola je derje býko, zo je so tehdom wobzamkuļo; pschetož naležnoſć bu z nowa mócnischo spěchowana, hdjž so spomijenej summje pschiblizowachm! Po přenjej lětuschej zhromadžinje bu tohodla po poručnoſći wubjerkli ſliſt hnadnomu t. biskopej Franej Wernerowej pôſtaný z prôſtwou, 1. zo by wusubžit, hdje ma chrkej stacž; 2. zo by dowolnoſć pola kuziſkich stavow a ſakſteje krajneje wħschuoſće wobſtarak, a 3. zo by wopory za s. Bonifaciowe wopory w serbskej krajinje pschichodnej nowej serbskej cyrkwi pschipočaſak. Na tele žadanja wubjerkli je hnadny t. biskop nětko wotmoſwil, ſchtož ſmy na druhzej lětuschej zhromadžinje w Vacžonju ſkýcheli. Wón je 1. wuprajik, zo je poſtitene město w Vacžonju najpschihodnische, jelizo so t najmjeñšhomu ſchtyri korch wuſyčja wotſtupja za chrkej a pohrjebnishežo, taž tež eventualneje (pschichodnje) za faru a ſchulu. Wón chce 2. ze wsčej mocu so wo trébnu dowolnoſć t twarjenju staracž, jelizo so patronat abo kollatorſtwo wustara, 1000 toleri halo kapital (wot nahromadženoho) t zdjereženju cyrkwinoho twara wěſty ſczini, khróſcianſli t. fararé dewolnoſć t założenju chrkwe najprijej halo filialneje poda a ſkónčnje te wſy so pomijenuja, lotrž wobydlerjo möhli tam na Bože ſlužby khodziež; pschetož wot zaſarowanja njej w tu khwilu žana ryč. Wón je ſlubil 3. po doſtaču dowolnoſće t twarjenju ſpomijene wopory za Vacžonſtu chrkej kóždolēnje wotſtupicž.)

Biskopowe žadanja a wuměnjenja su nětko na poſleniej zhromadžinje w Vacžonju, abo psched njej a po njej, hižo halo nimale wuwiedżene. Trébne polo abo twarske město su pschede wsčitkimi wulcomyſljuje dar mo wotſtupili čile Vacžončenjo: Handrij Smočka, Madlena Wuschanschna, Miklawſch De-

lanč a Pētr Rebišč, a to na wjedžornej stronje wšy pschi pučju do Khrōscic wjedžachm. Pschedběžne pschizwolenja druhoho punkta su tež nimale dopjeljene a tsečji punkt niewopščija žane žadanja, ale je slubjenjo, kotrež móže s. bislop kóždy čas dopjelnicž a nastupa wěc, kotrež maja serbsc̄ podpjerarjo rostařstwa s. Bonifacij a s. Žožefa sami w swojej moč. Tak daloko z Božej pomocu někto smy!

Někto so wubjerkownilam, hdýž na naschni zhromadnu naležnoſč něhdje ſedžnoſč wobročjeja a ſnadž někoho s darami za cyrkej vohnuwaja, hýž lóže wotmokwja na tamne praschenja, liž jim pschi spocjatku makowérimi ſtačahu, mje- nujich: Hacž, hdže, cžo hodla tam, hdý a fajka budje ta wotmyſlena cyr- kej twarjena? Cjitarjam Pósla njetrjabam po prawym to jara wobſcheruje roze- ſtajecz; ale ſežinu to jenož tohodla, zo bychu psched drugimi naležnoſč cyrkwi- derje zaſitacž a ju derje ſpečhowacž móhli. Duž ſlyſheče!

Hacž budje cyrkej tola twarjena? Na tym njemóže po předh powjedanym nichtón dwělowacž. Čjas dwělowanja wo ihm a ryczow pschedciwo tutej wěch je dawno nimo! Abo nic? Nawdate pjenježy 30,000 hríwnow njeħodža so ženje s ničžomu druhomu nakožicž, hacž s twarjenju cyrkwi w Bacžonju. Hdý by potaſlim, ſhtož jenož pomyslimy ale njeſchidam, nichtón ani pjenježka wjach njeðak, by kapital z danju roſit a we swojim času by jo s tomu nakožicž dyr- bjał, s čomuž je nawdaty. Ale ſhtož dha měni, zo ſwětni a duchowni wubjerkownich, zo dawacžerjo ležownoſče abo pola, zo někotre thſacy myh, ſotſiž ſu za cyrkej pjenježy dawali, pschedstanu za nju ſlukowacž? Ně, tucji a z cka katholsc̄ Serbja, liž ſu z tym Božej cjeſečji wopomnječo na pontifikat Piusa IX. ſta- jicž a z tym swojim wet cyrkwi bóle zdalenym bratram a ſotram pomhač ſchyli s spomoženju duſchow, woni njeſchestanu, doniž cyrkej natwarjena a zaſtaraua njebudje! Nas katholſich Serbow drje wjele njeje, tola wotmyſleny ſluk je naschni mocam pschimérjeny, hdýž my taž jena ſwojba ze zhromadnymi mocami ſo proujemy. Tež katholſich Němč ſu nam hýž někotre rjane dary dali a my ſo hiſćeje wjach uadžijamy, dokelž tež my za katholſke němſke wotpohladu wo- prujemy. Duž je wěste, zo budje ta cyrkej twarjena.

Hdže dha? Hdýž je nasch wubjerk ſo s dobromu ſlutkej zjenocžil, je ſebi mieno dat „s założenju cyrkwi w Čjornecach abo Bacžonju,” a je tehdom po žadoſči tachantskoho konfistoria w 7.paragrafje wuſtafkow ordinariatej poſtajenjo měſtna zaſostajík. Tohodla ſmy ſloučenje hnadnoho s. bislopa proſyli, wón ſchy- to někto tola wusudžicž, ſhtož ſmy hýž njeboh biſkopej pschedpoložili. Wón je Bacžon za bóle ſo pschihodžace měſtno cyrkwi ſpožnał. Wězo, zo by wubjerk woběmaj wjomaſ tu cyrkej z wutrobň popſchał, a wón by ju ſrijeda mjez Čjor- necami a Bacžonjom natwaril, hdýž by tam runje dolina njebyla. A na zbožo- ſtei wobě wšy ſebi taž blížkej, zo wet jeneje do druheje za tón ſamý čjas dón- džesč, taž wot jenoho kónca Khrōscic ſo druhomu, a w najpoſlenej thěžen na wjedžornym kóncu tejele wšy praſa tež: Bohu džakowanano, zo mamý cyrkej w e wšy! Wubjerk je ſo wusudženju s. bislopa podcjiſný a duž budje cyrkej w Bac-

czonju. Tohodla njech so czi z darami za nju njewotsalaaja, tiz su dacz chyli, hdz budze postajene, hdz wona budze!

Czohodla dha tam do Baczonja? Dokelz je wosiebie wot dawnzych czasow a tez netko hiszceje wjac hushow, kotrej je Baczon bliszki, dyzli Czornech. Po poslenim ludaliczenju w leze 1876 mjezachu: Baczon 68, Gulszec 32, Haslow 27, Banech 25, Strziszczo 21, Wutoleczich 18, Lachow 12, Nowy Rusz 8 a Zariec 8, sktoz je 219 w hromadze, mjez tym zo mjezachu Czornech 42 a jimi blizki Liben 14, Czegzlech 17 a Pozdech 47 t. i. w hromadze 120 katholikow. Hdz pak budze we swojim czasu chykej w Baczonju, budze tam sierje katholisej spodobne so zaszydlicz, njech je wobsedzec abo czeladnik (my so za naszych runje tak jara starani, każ luthersch za swojich), mjez tym zo mohle z tamnych Czornecam blizkich wsow jenoż Czegzlech na katholisch pschibjerac, tiz su przedy tez woprawdze wjac katholikow mle. Netko pak je na delnjej stronje wjetshina duszhow, haczrunje je na hornjej stronje wjac dwulowych jenoscozow (einheitow). Tele jenoscoz naszych wjetshich wobsedzeczerow pak pola t. bislopa njemjachu pschewahu mécz, dokelz dyrbi ta chykej so sama dzerzcz a po woli zalozjerow njesmę za nikoho wobczejnoż, ale dyrbi dobrota byc a wostacz. Za Czornech ryczeske woprawdze jenoż to, zo tam wuczernja steji, sktoz so pschepolozicj hodzi, tola to maja zaistupjerjo wuczernschoho wokresja we jwejich moch, a do toho so my tudy njemjachamy. To budze czas wuczic, a tez jow zash prajimy, zo wuczomne dzeczi abo jich starschi tez w posleniej skazi na wjeczornej stronje w Schrósczicach praja: Derje zo manu schuln wo wjs! A za mjenischu mnohośc dzeczi hornjoho konca Baczoniskeje krajinu budze tamny fruch pucza runje tak dokhi, każ za wjetshinu na delnim lónen. Duż njech je spomnjene praschenjo Bohu a pschichodnoscož poruczene.

Hd y dha ta chykej budze? Wona zapoczynie so twaric, hdz swetna wychnoscož t. tomu dowolnoscož da. Też tudy inózemy wschit'e dwéle (wofle) zahnuac. Najpriedy dyrbi jakska krajna wychnoscož to dowolic. Hdz wona nieżo dacz niestrzba a hdz zalozjerjo chykwje njehadza żane nuzowane dawki na jakslich podanow Baczoniskeje chykwje połozene abo pschizwolne mécz, njebudze so sprawne jakske knieżerstwo dotho z dewolnoscož komidzic. Wone so prascha jenoż, hacz je chykej trébna. To wobkruciż cyka wokolnoscož Baczonja t. r. katholikojo tych wsow, kotrej maja do Schrósczic, Radworja abo Budyschina dale dyzli do Baczonja, sktoz je w horjeka mjenowaných a někotrych druhich wsach (Hunijowje Wétrowje, Bęcziech, Smochziech a t. d.) nimale 400 katholikow. A t. tomu jaksli załoń nihdze njepraji, za tak wjele dujshow je eykej trébna abo abo tola wujitna? Hdz je jakske knieżerstwo za mjenischu mnohośc katholikow w Schpitalu pod Kamjencem chykej a faru zakojito, dha so njebudze tudy z dewolnoscož komidzic. Pschi zakojenju chykwje maja pak so też kujiszke stawu skowu ryczes, dokelz w recessu pschi wotedaczu Łuzicich wot czechskiego kralestwa jakskomu wjerczej bu wuczinjene, zo so w uafitupanju chykwow mjeżo pschemenicz njesmę. Ale kujiszke stawu su kózdy króz lutherskim a też katholiskim założenjo noweje chykwje dewolili. Najposlednische tajse dowolnoscože dostačhu luthercy za chykej we Wostrowcu

a katholisch za Reichenau. Njenje by bylo, hdh byschtej teje dowołnoścji do 21. meje 1877 datej bylej; my bychmy satkemu kniežestwu a kujiskim kniezam stawam džakowni byli! Druhe dowolnosćze so za cyrkij runje tak lochej dawaja kaž za swēine twarby. A hdh budže potom cyrkij w Bacžonju z poczata, potom budže tež doskonjana. Na pjerjezne wobstejenja smy horjek spominiali. Kamjenje a druhe twarbie materiale tež doftanjenj a je t. Nobel z Bacžonja, kij je wyšche przedawschich swojich darow 100 toleri na kamjanjo kamjeni woprował, z rjanim pschiladom dopreda šchoł, Wulka mnihosć našich kublerjow je tež hijo prajika, zo dce za cyrkij runje tak radu wozycz. Kaž woni husto za wotpaleñych kamjenje a druhe wobstaraja. A tež mjušchi wobsedžerjo, haj tež dželacjero budža we wějnym času z njeplaczenym dželom pomocui, dokež su woni za katholiske-serbsku naležnośc w podobuej mērje zahorjeni.

Šajka ta cyrkij budže? To chcemy Wam z Bożej pomocu radu wokolo jutrow 1877 prajic. Do toho časa budža so někotri wubjerkownich staracj, zo bychmu snadž halo katholikowje abo halo Serbja darmo nacjiski (rysy) a plany za twar doftali.

Niedziwacze, zo sym wam wjèle hijo znatoho z nowa powjedał; tola sym to za nužne džeržat, zo bych we nadžiji na wuwjedzenjo štutka wobkruczit a zo bych was pschi tym we bratrowskej katholiskej štutkownej lubosći zdžeržecz pomhał!

M. H.

Nowinki a powjescze.

Z Lujich a ze Sakskeje.

Z Bacžonja. Na 12. decembra popoldnu běsche pola nas wažna zhromadžizna wubjerska k założenju cyrkije w Czornecech abo Bacžonju, dokež běchu so někotre kroczele k wuwjedzenju tejele za nas wujitne wěch do předa sczinito. Hnadhny t. biskop běsche na list wubjerta wot 4. oktobra wotmokwienjo dat, a te dyrbjescze so wogiewicž, a dalsche kroczele dyrbjachu so wurdžicž. Tale zhromadžizna džeržesche jo pola gmejnskoho předkstejerja Schewejka tudh a bě jara derje wopytana. Z duchownych běchu z k pschedsydu hjsicze pschitomni: t. Hermann z Wotrowa, Horňik z Budyschina, Ducejman z Radworja, t. Tadej Natušić z Marijneje Hwězdy, t. Scholka z Khrósejic a t. Skala z Kalbic. Zhromadžiznu wotewri t. pschedsyda kan. kantor Kucžank z dleščej a, směny to zjawnje prajicž, z jara wubjernej ryczu. Won wopomni najprjedy nastacjo zhromadnouho wotmokwienia katholisch Serbow a kladješče wažnośc na to, zo woni runje z tym dalschim potomnikam wopominječzo na spodžiwnje dolhi pontifiat Piusa IX. stajeja, dokež pschi joho 50-lětnym měschniskim jubileju su sebi założenjo cyrkije wotmokwili a pschi joho 50-lětnym bislopstvem jubileju chedža ju twaricž zapocječz. Na to wozjewi ze swjatocznymi słowami, zo je t. biskop tu leżownosć za cyrkwinu wuzwolit, kotrūž su Bacžonježenjo poſticjili (kaž su to tež Czorneceženjo předy zwolniwje sczinili) na wjeczornej stronje wot Smolic kubka. Ryčenik mjenowashe

tež pschicžinh, čjohodla je so wuzwolenjo tajke stalo, a napominašče skónčnje jara wutrobnje, zo bychu so tež čji, kij su bôle za Čornech byli dýžli za Bacžon, tež biskopowej a nimale zhromadnej woli podčiſli, a to bratrowskeje serbšto-latholškeje pschegjenosće dla a wosebje z Luboſče k najswjecžiſtej a najluboſciwſtej wutrobi tež Žežuſowej, kotrež drje nojskerje tu nowu chrkej poſwjecžimy. A hdyž won tale rycěſche, bě ſwjata čjichina a na koncu rycě ſwſhitej bjez wosebitoho napominanja k tomu ſami hnucži z džakom poſtanymchu a tak ſwoje pschihloſowanjo k biskopowomu wuſudženju nimale jenoħloſnje wuprajichu. Na to bu to k wuwjedzenju pschihotowane, ſchtož k. biskop wot wubjerka hiſcheje žada. Majprjedy wobkručiſu ſchtyrjo Bacžonſych wobſedžerjo z hortom a na koncu poſedzenja tež z piſmom, zo woni k najmjeniſhomu ſchtyri ſorey ležewnoſće na hjo znatnym měſeče darmo wotſtupia; běchu to k. Smoča, k. Wnſchaueyna, k. Delank a k. Rebisch. Wyſche toho da k. Smoča dowolnoſc̄ k pschepoſozenju pucža. Tež ſlubichu Bacžončenjo, zo cheedža darmo trébne město za hromadzenjo ſamjenjow a druhoho materiala k twarbie wotſtupic̄. Něko buchu liſina (vogny) pschepoſate, na kotrejž maya ſo katholikow, kotsiſ we wotolnych wsach bydla a do ſuſodnych wsow da le maya dýžli do Bacžonja podpiſac̄. Piſmawjedzeř rozkladže, zo ſmeđja bjez ſchtož za ſwoje wosebite abo hinashe měnujenjo tež čji podpiſac̄ tule žadosež za chrkej w Bacžonju, býrnje ſami předy bôle za Černech byli. Duž ſo podpiſmow w ſchēch tam rozpróšených katholikow (jich je nimale ſchtyri ſta) nadžiſjamy a tež tndy w mjenje dobreje wěcy wo uje pschicžnje proſymy. Dale buchu potom do ſobuſtavorow wubjerka pschimwazci tuciž z džela hjo mjenowau i knježa: k. Tadej, k. kaplan Scholta, k. Stala, k. Delank z Wutolecje, k. Čej ze Štróžiſtej. Suchi z Nowoho Lufęza, Žynda ze Šulsche a Vérnič z Zahowa. Tež ſo wučini, zo by ſo pola Smolic w Bacžonju zapisna kniha, kotrež chec piſmawjedzeř daric̄, wupočožila, do kotrejž ſo darmy we twarſtich materialach a darmo dokonjane rucjne dželo, za chrkej w Bacžonju zapisuja. Po naſchim zdacžu dýbí tam Roblec nan najprěni ſtač. Pschichodna zhromadžizna ma bjez, hdyž dwě znatej dowolnoſcej wot wyschnoſće pschindžetaj, ſchtož budže drje w ſpočatku meje. Skónčnje ſkadowachu wubjerkownych a drugy pschitomni za chrkej w Bacžonju, kotrež ſtad 85 hrivnow a 30 pjeuzejſow wunoſchesche. K wuwjedzenju naſchoho zhromadnho dobroho ſtutla daj Boh zbožo!

M. H.

Z Kukova. Po statutach bě w zhromadžizne tudomniſcho kaſina 3. decembra wólba nowoho pschedsydy, joho naměſtnika a wubjerka. 50 hlosow bu wotidathch. Jenohloſnje bu knj. nkoň Wawrik za pschedsydu z uova wuzwoleny kubler Pjeh ze Šwinaruje k naměſtnikoj z 39 hlosami. Z wſchetschiu hlosow pschindžechu do wubjerka. II. kubler Čjorlich z Jawory, pschelupc Delencžka z Kukova, kubler Kolla z Šwinjarnje, kubler Libšč z Kanec, khěznit Bryl z Jawory, blidačkyjeř Wjentka z Marijneje Hwězdhy a ſedlarſki miſtr Konrad z Kukova. W poſedzenju jednasche ſo mjez druhim wo wobradzenju Božoho džesca za khude ſchulſte džecži. Zhromadžizna wupraji ſo za to a poſtaji, kaf wjele ma ſo k tomu načožic̄. Wubjerk wobzantny we ſwojim poſedzenju 8. decembra, zo ma ſo 20 džecžom wobradzež a to z wunoſchka loterije, kij bě ſo na

zakoženskim svjedzenju 19. novembra zarjadowała. Zo mjeſečne tamna loterija tak bohaty wunoschki a zo je tak móžno, lěta khudym džecjom hodowre wjeselo pschihotowacj, to je wosebje zaſlužba hrabinskeje swójby Stolberg we Worsklecah a klóſchtra Marijnoho Dola. Wottam pschindžecu bohate rjane dary. Tim budź tak tež na tymle měſeče prajene: „zaplać Bóh!“ P. W.

Z w u ſ r a j a .

Z Němſkeje. Njeprächezelijo kſchecjanſtwa prócuja drje ſo, katholiku cyrkli a jeje ſlukowanjo na wſchitke móžne waschnjo zadžewacj, ale to, ſchtóž ſu ſebi wotmislili, ju cyłe potkocjic a wovalicj, to ženje njeſoſahn. Ze ſwojim nomóčnym njeprächezeljnym ſlukowanjom wožirja wjèle wjoch luboſc̄ k cyrkwi a pschinjeſu nowe živjenjo do měſtow, w ketrychž po jich zdaču katholika cyrkli hido w poſlenim zdychnjenju ležeshe. To počeka ſo rjenje w Konſtanſcu. Ze to kraſne město pſchi réch Rhein a brozny jézora, tiz Bodenſee réka, ſkuſha netko k Hessenſtej. Město pfaciž za jara liberalne a mudawie ſo za ſredzinu staro-katholiskeje jely, tola tak rjony katholiki wjedženki ijdžu njeđocžaka lěta ze 26. novembrom ſo zapocjach, w ketrymž ſo džewjeſiſtoleće wopomnjerio ſwjatohho biſkopa Konrada, tiz je tam hato 24. biſlop 26. novembra 976 wumrjeł, ſwjeczeshe. 44 lět doſho bē w tamničhim čoſu w tak wulkim a waznym biſkopſtwje halo wjſchöſhi paſiyr ſwjecje ſlukowan. Z tamnoho wjerečowſkoho ſplaſha, kotremuž kralowſte ſwójby Vencljelſkeje a Hanoverskeje ſluſtheja, ſo ſplaſhujo, ſwjeczeshe Konrad ſwoje moch a živjenjo cyrkwiſtej ſlužbje a doby ſebi njebeſte kraleſiwo a njezahodnu Irónu. Wopomnjeniſti džen joho ſmjerze bu po 9 lěſiotetach na měſeče joho něhduskoho ſlukowanja jara ſwjedženſch wobondžen. Swérni katholiko města, pod nawjedowanjom njeſpróčnoho fararja Brugier běchu ſo k žadnomu ſwjedženju hódnje pschihotowali; klapała, jomu we hlownej cyrkwi ſwjecjena, w ketryž ſo tež joho powoſtanſi namalaja, bu rjenje wobnowjena, cykli wulkim dom Boži, w ketrymž bē wón něhdyn ſlukowan, bē ze zelenym wudebjen. K ſwjedženju běchu hido 25. novembra pſchischi: biſkopja Kübel z Freiburka, Ketteler z Mainza, Greith ze St. Gallen ze Schwajcarſteje, kaž abož z Einsiedeln a z Engelsberka. Z dwórníſteča buchu we ſwjedženſtich wozach pod wjesokym wobdzělenjom katholiko ludu pſchez wuſhchene hasy do hlownejce cyrkwi wjezeni. Pſchi wulkim woltarjom wudželi biſlop Kübel po krótkej džakownej ryci za pſchezelne powitanjo biſkopske požohnowanjo. Wjezor zapocjinaſche ſo ſwjatocžnoſc̄ z myſhporem a ryczu, kotruiž mjeſeče farar Brugier. Cyrkli bē pſchi kózdej ſwjatocžnoſc̄ z pobožnym ludom pſchepjelnjena. Njeđzelu rano poſtrowicu zgnki zwonow ſwjatocžne dny; w džewjeſiſtich předowasche biſkop Lothar Kübel wo wérje do Chrystusa, wérnoho Boha, biſkop z Mainza mjeſeče biſkopske ſemſche. Wjèle ludu z bližlích a tež z dalotich krajinow běſhe ſem pſchischi. Wosebje ſwjatocžna bē wjezorna pobožnoſc̄ w kraſnje rožwělenym domje Božim. Kaž proſeta staroho zakonia ſtojeſhe biſkop z Ketteler, čjeſzomny ſchedziwe, na kleču a ryczeshe z móčnym ſłowom wo žohnowanjach kſchecjanſtwa a wo kleču boha-

zabyciwoścę. 4 króć we swyedzenstwim tydzeniu je wjèle pruhowaný biskop za horjenje przedowala. Kózdy dżen věchu dopolednia biskopsle kemsche z przedowanjom a tohorunja wjeczor pobożnoścę z przedowanjom. Swiaty móte je wopytarjam swjatoćnoścę, hdbyz s. sakramentu dóstanu, móžnoścę, dospołny wotpušť dobycz, pośliczit. Wjèle týsac prócowasche so, tule hnadu debycz. Swjatoćnoścę wožiwicu mócnie katholske zmyslenjo cykleje krajinę a njewostanu wěscie hjez spomožnych plodow za pschichodny čas.

„Należnoścę towarzystwa“ wozjewia so, dokełż rum pobrachuje, w přenim čísle nowoho lěta.

Dary a daní za církve w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadzena daní wuzinieshtaj 30,000 ml.

K česci Bozej a k spomezenju dušow su dale weprowali: Na wubjerkowej zhromadzинje w Baczonju nahromadzene 85 m. 30 pj.; fr. J. z Olumburka 2 m.; z Ralbic 2 m.; jena džewla z Konjec 3 m.; z Konjec 1 m.; jena džowla ze Schunowa 50 pj.; N. N. z Ralbic 50 pj.; H. G. z Baczonja 2 m.; N. N. z Budyschina 2 ml.; k wrumaniu 1 m. 70 pj. — Hromadze: 30,100 markem.

Z našdom našeho towarzystwa je wuschoł a pschedawa so we expedicijach „Kath. Posła“ a pola křiamarjow za 25 pj.

K r a j a n.

Katholska protýfa za Hornju Lužicu
na lěto 1877.

Pschepröšchenjo.

„Katholicki Posol“ dce tež w nowym lěcze 1877 porjadnije kaž dotal swój luby serbski lud wopytowac̄ a najnowsche powjescze pschinošcowac̄ a wo najwosobničich podawlach rozwuczec̄, nic jeno wuzipnoścę ale tež žadosc̄ za powuczenjom spokoječ̄. Po zdaczu pschinijese nam nowe lěto jara ważne podawki. Posol budže so prócowac̄ w prawym času a z móznej dospołnoścju je powjedač̄. Redakcija a česczeni knjeza, kiz su ji pomocni, nježadaja sebi žane druhe pschipóznac̄o, hac̄ zo by so Posol dale hiscze rozscherit a z lubosćiwej ledzbnosc̄u čital. Njech doholétni swěrni pschepröšchenjo w tamnych wsach, hdbež je dotal hiscze mało znaty, joho wuzitk wuzběhuja a tak rozscherjeja. Płaczizna džen je tak snadna, wosebje potom, hdbyz so wjac̄y króć pschilohi pschi položa, kaž je so to lětsa stalo; tež w pschichodnym lěcze čcemy po móžnośczi husto tajke pschilohi podawac̄. Njechamý pak płacziznu powyschic̄, zo by kózdy sebi Posola džerzec̄ moħt, proshymy wjèle wjac̄ zamožithc̄ wo dobrówolne dary, kotrež bubžemy džakownje kwitowac̄ kaž dotal. Prěnje číslo wuńdze 5. januara 1877.

Jurij Lusečanski, redaktor.

Wuzwolerjo III. wólbnoho wofrjesa!

(We miestach a sudniskich hamtach: Budyschin.
Kamjenc, Póležnica, Biszopiey.)

Wólba na rajchstag so blízi. Koho wuzwolicze?

Wotedajęce swój głos za brunowskoho k. grofu takle napisany:

Alfred Reichsgraf zu Stolberg-Stolberg auf Brauna bei Kamenz.

Tón móže a chce Wasche naležnosće na rajchstagu zastupowac̄, hdyz won, wěrnosc̄, prawo a swobodu we wschęch wobstejeniach zakitajo, jeno tajkim zakoniskim namjetam pschi-hłosowac̄ chce, pschez kotrež so w kraju a w cyrkwi, we swojbie a schuli zbožo wschęch a jednotliwych krajnych poddanow spěchowac̄, a datwo zhubjeny a jara żadaný połoj w kraju za nastajne a k lepschomu wychnosće a podanow zasy wróciejz hodži.

Zomu dajęce na wuzwolnym dnju,

10. januara 1877,

swój głos!

J. Wawrik, mfonk a ryhtar w Kanecach; Petr Libsch, gmeinski pschedstojecer w Kanecach; P. Šymanski, gm. pschedst. we Wotrowie; M. Chj, gmeinski starski we Wotrowie; J. Smola, lubler w Kaschecach; J. Chj, lubler w Kaschecach; M. Chj, gm. pschedst. w Žuricach; M. Nedra, gm. starski w Žuricach; M. Koch, gm. pschedst. w Krzepicach; M. Gjorlich, lubler w Jaworje; J. Petrone, gm. pschedst. w Mitoecicach; M. Zieschan, gm. pschedst. w Njejbječicach; M. Hauptman, gm. pschedst. w Serbskich Pazlicach; M. Manjol, gm. pschedst. w Peškach; M. Czornak, gm. pschedst. w Smierdzacej; M. Schejda, gm. starski w Schunowje; M. Jaszkaw, gm. pschedst. w Nowoslicach; J. Schömel, gm. pschedst. w Sernianach; J. Hejduschka, gm. pschedst. w Hórkach; M. Janla, gm. pschedst. w Grańcy; M. Kummer, gm. pschedst. we Kazku a zapostkane na kuziskim sejmje; J. Walda, gm. pschedst. w Ralbicach; M. Trenkler, gm. pschedst. we Weteńcy; M. Henig, gm. pschedst. w Smieczech; M. Scholka, gm. pschedst. we Budworju; M. Bodling, gm. starski we Budworju; J. Hermann, gm. pschedst. a stawnik w Chrósczicach; M. Janla, hoscenear w Jasenicy; J. A. Duezman, lubler w Bozanecach; J. Hantusch, gm. pschedst. w Radworju; J. Handrik, gm. pschedst. w Kamjenej; J. Vérl, gm. pschedst. w Kheinje; M. Schneider, gm. pschedst. w Boranecach; P. Kral, gm. pschedst. w Bronju; H. Zieschan, gm. pschedst. w Poždecach; M. Pjeh, gm. pschedst. w Libonu; M. Schpitak, ryhtar w Czasecach; E. Hauptman, gm. pschedst. w Lejnje; M. Pjeh, gm. pschedst. w Swinjarni; J. Wornac̄, ryhtar w Swinjarni; M. Delenczka, pschedluc a ryhtar w Kuklowie; B. Berger, gm. pschedst. w Panczicach; H. Lehman, pschedluc a ryhtar w Panczicach.